

ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง

นางเพชรินทร์ นาทศรีทา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2554

ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง

นางเพชรินทร์ นาทศรีทา

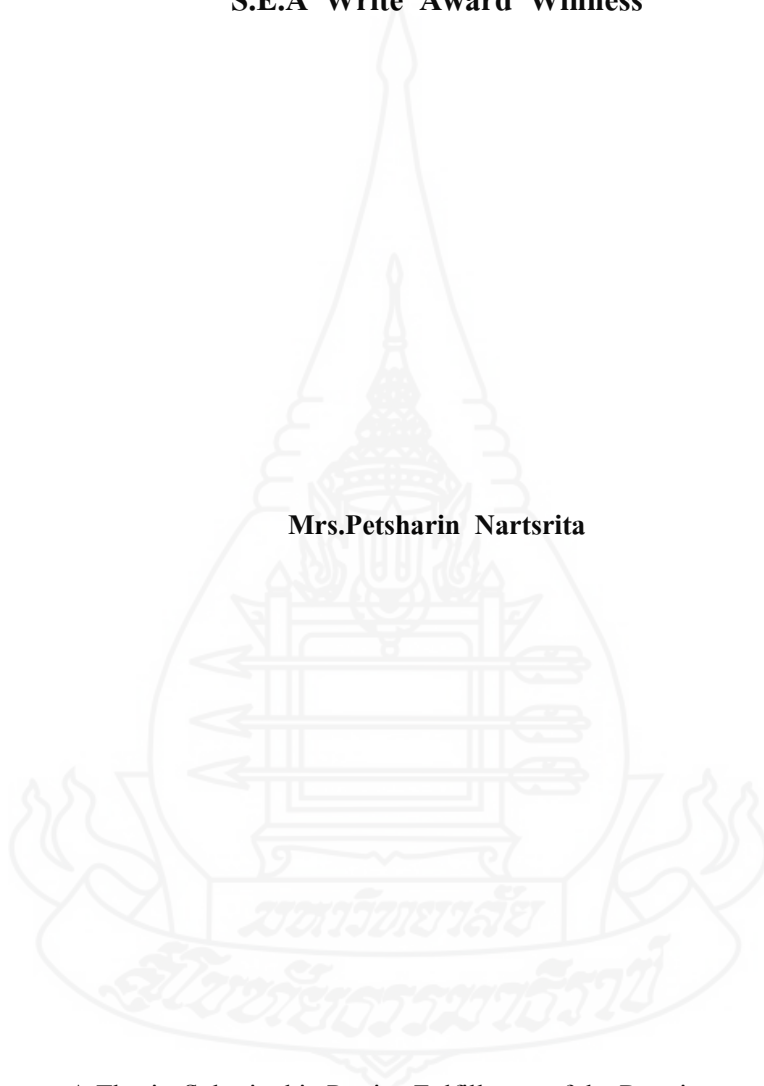
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช

พ.ศ. 2554

The Image of Thai Women in Literature by Female

S.E.A Write Award Winness

Mrs.Petsharin Nartsrita

A Thesis Submitted in Partian Fulfillment of the Requirement for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies

School of Liberal Arts

Sukhothai Thammathirat Open University

2011

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง
ชื่อและนามสกุล นางเพชรินทร์ นาทศรีทา
แขนงวิชา ไทยคดีศึกษา
สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล
2. รองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีญา หิรัญประดิษฐ์

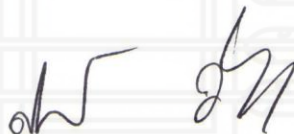
วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2555

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

ประธานกรรมการ

(อาจารย์ ดร. วรพรรณ ศรียากย์)

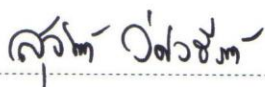
กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล)

กรรมการ

(รองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีญา หิรัญประดิษฐ์)

ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร. สุจินต์ วิสวธีรานนท์)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง

ผู้วิจัย นางเพชรินทร์ นาทศรีทา รหัสนักศึกษา 2511000263 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนางษากุล (2) รองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีชา หิรัญประดิษฐ์ **ปีการศึกษา** 2554

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง และ (2) กลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง 5 เรื่อง ได้แก่ ปูนปิดทอง ไบไม้ที่หายไป อัญมณีแห่งชีวิต ช่างสำราญ และความสุขของกะทิ ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่าภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง จำแนกได้ 4 ด้าน คือ 1) ด้านบุคลิกภาพ แบ่งเป็นบุคลิกลักษณะภายนอกและลักษณะนิสัย บุคลิกลักษณะภายนอกของผู้หญิงก่อนแต่งงานส่วนมากจะมีรูปร่างหน้าตาสวย และมีลักษณะดึงดูดใจ ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะมีลักษณะภายนอกเปลี่ยนแปลงไปตามวัย ในด้านลักษณะนิสัย พบว่า ผู้หญิงมีลักษณะของหญิงไทยสมัยเก่า ผู้หญิงที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง และผู้หญิงมีความคิดแบบหัวสมัยใหม่ 2) ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม แบ่งเป็นความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในครอบครัว และความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในสังคม โดยความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในครอบครัวมีทั้งความสัมพันธ์ที่ดีมีความสุข และความสัมพันธ์ในทางไม่ดี แตร้าว ส่วนความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในสังคม พบว่ามีความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน ความสัมพันธ์ในฐานะคนรัก และความสัมพันธ์ในฐานะผู้ร่วมงาน 3) ด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต ภาพลักษณ์หญิงไทยมีแนวทางในการดำเนินชีวิตอย่างเรียบง่าย ปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา และรับวัฒนธรรมตะวันตก เป็นแบบในการดำเนินชีวิต 4) ด้านสถานภาพและบทบาท พบผู้หญิงในฐานะบุตรธิดา ภรรยา และฐานะมารดา

สำหรับกลวิธีการใช้ภาษาสื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงพบการใช้คำ 7 ลักษณะ คือ คำสุภาพ คำไม่สุภาพ คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก คำหยาบ คำซ้อน คำซ้ำ และคำภาษาต่างประเทศ ในส่วนของโวหารภาพพจน์ที่สื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิง พบการใช้โวหารภาพพจน์ 4 ลักษณะ คือ ภาพพจน์แบบอุปมา อุปลักษณ์ สัทลักษณ์และการกล่าวซ้ำความ

คำสำคัญ ภาพลักษณ์หญิงไทย นักเขียนหญิง วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์

Thesis title: The Image of Thai Women in Literature by Female S.E.A Write Award Winness

Researcher: Mrs.Petsharin Nartsrita; **ID:** 2511000263; **Degree:** Master of Arts (Thai Studies);

Thesis advisor: (1) Dr. Somkiat Wattanapongsakool, Assistant Professor; (2) Preeya Hirunpradit, Assistant Professor; **Academic year:** 2011

Abstract

This research was to study 1) Thai women's images in literatures that received the S.E.A Write Award by female writers and 2) strategies of using language in these works.

The research was qualitative. Data collection was from 5 literary works, *Pun Pit Thong* (Cement Covered by Gold), *Bai Mai Tee Hai Pai* (Lost Leaves), *Anyamane Haeng Cheewit* (Gem of Life), *Changsamran* (Changsamran Family) and *Khwamsuk Khong Kati* (Kati's Happiness). The descriptive analysis method was used to analyze the data.

It was found that there were 4 aspects of Thai women expressed in literary works receiving S.E.A Write Award by female writers 1) Characters were analyzed in terms of appearance and personality. It was found that before marriage, most of women were beautiful and attractive. But their figure would be changed due to age. On their personalities, it was found that they were like traditional Thai women, but changing and becoming modern. 2) On relationships with other people in society, the relationships were classified into family relationships and relationships with other people in society. It was found that those women were happy however the relationships among people in their families were not so good. As for the relationships with other people in society, these consisted of friends, girlfriends and colleagues. 3) On the aspect of leading their life, the image of Thai women is shown having a simple way of life following religious teachings and accepting Western culture to apply in their way of life. 4) On the aspect of status and roles, they had roles as daughters, wives and mothers.

On the strategy of using language to reveal women's images, it was found that there were 7 features of word use: politeness, impoliteness, feeling expression, synonyms, compound words, repetition, and foreign words. On the rhetorical devices to reveal women's image, it was found that four were used- **simile**, metaphor, signs and allusion.

Keywords: Image of Thai women, Female writers, Literary works receiving the S.E.A Write Award

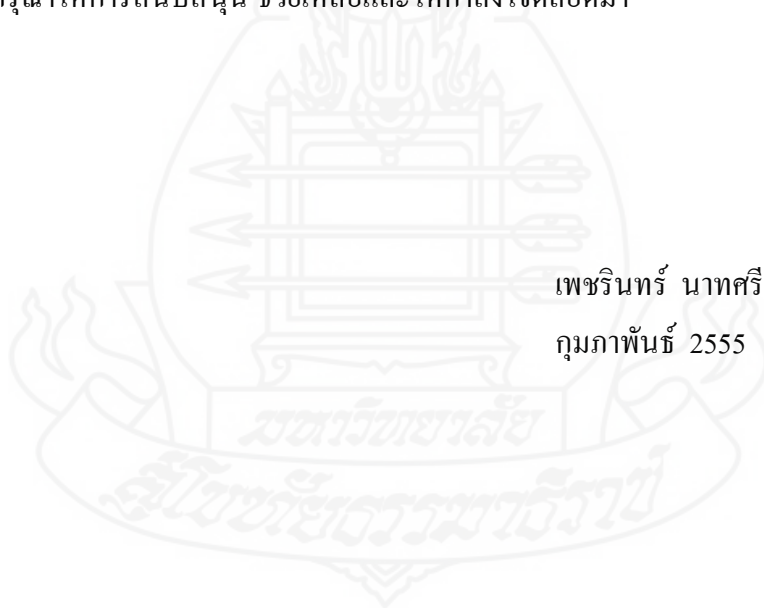
กิตติกรรมประกาศ

ความสำเร็จของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาอย่างยิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. สมเกียรติ วัฒนาพงษากุล อาจารย์ประจำสาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช รองศาสตราจารย์ เรือเอกหญิงปรีชา หิรัญประดิษฐ์ และอาจารย์ ดร. วรวรรณ ศรียากษ์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้ข้อคิด และคำแนะนำเกี่ยวกับหัวข้อวิทยานิพนธ์ การเลือกกรอบแนวคิดทฤษฎี วิธีดำเนินการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจแก้ไข การปรับปรุง และติดตามการทำวิทยานิพนธ์อย่างใกล้ชิดนับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งเสร็จเรียบร้อยสมบูรณ์ ผู้วิจัย รู้สึก ซาบซึ้งในความกรุณาของท่านเป็นอย่างยิ่ง

นอกจากนี้ผู้วิจัยขอขอบพระคุณคณาจารย์แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช เพื่อนักศึกษา และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ทุกท่านที่กรุณาให้การสนับสนุน ช่วยเหลือและให้กำลังใจตลอดมา

เพชรินทร์ นาทศรีทา

กุมภาพันธ์ 2555

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์การวิจัย	3
ขอบเขตของการวิจัย	3
วิธีดำเนินการวิจัย	4
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
ความสำคัญของการวิจัย	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	5
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
บทที่ 2 ประวัติและผลงานของนักเขียนหญิงที่ได้รับรางวัลซีไรต์	15
ประวัติและผลงานของกฤษณา อโศกสิน	15
ประวัติและผลงานของจิระนันท์ พิตรปรีชา	27
ประวัติและผลงานของอัญชัน	30
ประวัติและผลงานของเดือนวาด พิมวนา	38
ประวัติและผลงานของงามพรรณ เวชชาชีวะ	41
บทที่ 3 ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์	45
บุคลิกลักษณะ	45
ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม	58
แนวทางการดำเนินชีวิต	76
สถานภาพและบทบาท	84

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 กลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์ของหญิงไทย	94
การใช้คำ	94
การใช้โวหารภาพพจน์	115
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	124
สรุปผลการวิจัย	124
อภิปรายผล	126
ข้อเสนอแนะ	128
บรรณานุกรม	129
ภาคผนวก	135
เรื่องย่อวรรณกรรมซีไรต์	136
ประวัติผู้วิจัย	141

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญ

ผู้หญิงในสังคมไทยในปัจจุบันไม่ได้ถูกจำกัดให้อยู่เพียงในบ้านเท่านั้น แต่ได้ขยายพื้นที่ออกนอกบ้านมากขึ้น เนื่องจากอิทธิพลของวัฒนธรรมตะวันตกที่แผ่อานาจเข้ามาในประเทศไทย ผู้นำที่สำคัญของประเทศได้พยายามปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมดังกล่าวให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของคนไทย ผู้หญิงซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจึงต้องปรับเปลี่ยนสถานภาพและบทบาทของตนเองตามไปด้วย (สุภาพ วร โศทร 2542: 1) ผู้หญิงจึงมีโอกาสดำเนินชีวิตและพัฒนาตนเองทั้งด้านการศึกษา อาชีพการงาน เมื่อสามารถพึ่งพาตนเองทางเศรษฐกิจได้ ความจำเป็นที่จะต้องพึ่งสามีจึงลดลงไปโดยปริยาย ภาพลักษณ์ของผู้หญิงจึงดูเหมือนจะเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ได้รับการยอมรับ มีโอกาสแสดงศักยภาพทัดเทียมผู้ชายมากขึ้น ภาพของผู้หญิงเก่ง ผู้หญิงยุคใหม่จึงปรากฏแก่สังคมมากขึ้น แต่ในทางกลับกันยังมีผู้หญิงไทยอีกจำนวนมากที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาความรุนแรงจากสังคมชายเป็นใหญ่ที่สั่งสมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนาน ความรุนแรงที่ถูกกระทำจากผู้ชายในครอบครัว ผู้ชายในที่ทำงานและจากสังคมโดยทั่วไปยังมีการเปิดเผยจากสื่อมวลชนมาโดยตลอด ดังนั้นจึงมีผู้สนใจและศึกษาเกี่ยวกับผู้หญิงไทยไว้มาก เพื่อเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาแก่หญิงไทยเพื่อเรียกร้องสิทธิและความเสมอภาคอันชอบธรรม หรือเพื่อตีแผ่ให้สังคมทราบเรื่องราวและภาพของผู้หญิงที่ถูกเอาเปรียบทางสังคมโดยนำเสนอในรูปแบบต่างๆ

แหล่งข้อมูลที่จะศึกษาภาพลักษณ์ของผู้หญิงนั้นมีหลายประเภท เช่น ศึกษาจากบันทึกทางประวัติศาสตร์ ศึกษาจากกฎหมาย ศึกษาจากสื่อโฆษณา ศึกษาจากชีวิตจริงของผู้หญิงและที่สำคัญอีกประเภทหนึ่งที่นิยมมากคือศึกษาจากวรรณกรรม เพราะวรรณกรรมเปรียบเสมือนกระจกบานใหญ่ที่สะท้อนภาพสังคม ดังคำกล่าวที่ว่า วรรณคดีจากสังคมและคู่สังคมจากวรรณคดี

(ทิพวัลย์ ศรีพรหมษา 2544: 2)

การสร้างสรรค์ผลงานทางวรรณคดีและวรรณกรรมในประเทศไทย นับตั้งแต่มีการตั้งวรรณคดีสโมสรขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2457 เป็นต้นมา วงการวรรณกรรมไทยมีกิจกรรมการประกาศให้รางวัลวรรณกรรมอย่างต่อเนื่องจากหลายสถาบัน ไม่ว่าจะเป็นองค์กรระหว่างประเทศ องค์กรภาครัฐ หรือองค์กรภาคเอกชน รางวัลวรรณกรรมที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ทั้งในอดีตและปัจจุบัน

มีหลายรางวัล เช่น รางวัล ส.ป.อ. (องค์การสนธิสัญญาป้องกันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) รางวัลรวิโดมพระจันทร์ รางวัลวรรณกรรมบัวหลวงของธนาคารกรุงเทพ จำกัด รางวัลมูลนิธิเสถียร โกเศศ-นาคะประทีป รางวัลคณะกรรมการพัฒนาหนังสือแห่งชาติ เป็นต้น (ธนิกาณจน์ จินาพันธ์ 2546: 1)

รางวัลวรรณกรรมอีกรางวัลหนึ่งที่น่าสนใจ คือ รางวัลซีไรต์ (S.E.A. WRITE AWARD) หรือในชื่อภาษาไทย คือ รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน ซึ่งเป็นรางวัลวรรณกรรมที่มอบให้แก่นักเขียนในกลุ่มประเทศอาเซียน 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ บรูไนดารุสซาลัม เวียดนาม ลาว และกัมพูชา ก่อตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2522 โดยแบ่งการคัดเลือกผลงานออกเป็นประเภทนวนิยาย เรื่องสั้นและกวีนิพนธ์ ปีละ 1 เรื่อง สลับกันไป ซีไรต์กลายเป็นรางวัลวรรณกรรมที่มีชื่อเสียงที่สุดและได้รับความสนใจมากที่สุด ดังจะเห็นได้ชัดเจนว่าการวิจารณ์วรรณกรรมก่อนและหลังประกาศผลการตัดสินรางวัลซีไรต์จะค่อนข้างคึกคัก นิตยสารบางเล่ม เช่น เนชั่นสุดสัปดาห์ เปิดพื้นที่ให้สำหรับบทวิจารณ์ บทความสำหรับรายงานความเคลื่อนไหวของรางวัลนี้อย่างจริงจัง (ณิชารีย์ อธิธรรมคุณ 2547: 1) การศึกษาวรรณกรรม ที่ได้รับรางวัลซีไรต์ รวมถึงบทวิจารณ์ต่างๆ จึงทำให้เห็นภาพรวมของสังคมที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมในแต่ละช่วงได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการศึกษาภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยจากวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ จึงน่าจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง

รางวัลซีไรต์นับเป็นงานวรรณกรรมอันทรงคุณค่าทั้งในด้านการนำเสนอเนื้อหา และกลวิธีการเรียบเรียงอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งมีนักเขียนคุณภาพส่งผลงานวรรณกรรมเพื่อคัดเลือกในการได้รับรางวัล ทั้งนักเขียนชายและนักเขียนหญิง กล่าวเฉพาะนักเขียนหญิงได้นำเสนอตัวตนของผู้หญิงอย่างโดดเด่น และเมื่อกรรมการตัดสินซีไรต์ ได้มอบรางวัลให้กับกฤษณา อโศกสิน ในปี พ.ศ. 2528 จากนวนิยายเรื่องปูนปิดทอง โดยวรรณกรรมดังกล่าวเสนอประเด็นที่เกี่ยวกับผู้หญิงอย่างเด่นชัด จากนั้นในปี พ.ศ. 2532 กวีนิพนธ์ชุดใบไม้ที่หายไป โดยจิระนันท์ พิตรปรีชา ได้รับรางวัลซีไรต์ ถือได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนที่น่าสนใจทั้งในด้านตัวงานและตัวนักเขียน นักเขียนอย่างจิระนันท์เป็นที่รับรู้กันดีคือนักเคลื่อนไหวต่อสู้ทางการเมืองที่มีบทบาทโดดเด่น ในยุค 14 ตุลาคม 2516 การมอบรางวัลที่เป็นทางการระดับชาติครั้งนี้จึงน่าจะเป็นสัญญาณอย่างหนึ่งว่า วรรณกรรมไทยเริ่มให้การยอมรับนักคิด นักเคลื่อนไหวที่เป็นผู้หญิง ภาพลักษณ์ของความเป็นผู้หญิงจึงน่าจะมีศักยภาพในการลดทอนภาพลักษณ์ความรุนแรงของฝ่ายชายได้อีกด้วย ในปีต่อมา พ.ศ. 2533 นักเขียนหญิงคือ อัญชัน (อัญชลี วิวัธน์ชัย) ก็ได้รับรางวัลซีไรต์ จากผลงานรวมเรื่องสั้นชุดอัญมณีแห่งชีวิต ซึ่งมีภาพและประเด็นของผู้หญิงที่ได้รับการกล่าวขวัญถึงมากที่สุด โดยนำเสนอประสบการณ์ของผู้หญิงผ่านตัวละครเอกที่ต้องอยู่ในฐานะเมียและแม่ซึ่งถูกกดขี่เอาเปรียบภายใต้

สังคมประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. 2546 นักเขียนหญิงคือ เดือนวาด พิมวนา ก็ได้รับรางวัลซีไรต์จากผลงานนวนิยายเรื่อง ช่างสำราญ ที่เสนอภาพของผู้หญิงในสังคมระดับล่างออกมาดีแต่อย่างน่าสนใจ และในปี พ.ศ. 2549 นวนิยาย เรื่อง ความสุขของกะทิ โดยนักเขียนหญิงคือ งามพรรณ เวชชาชีวะ ก็ได้รับรางวัลซีไรต์อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งนำเสนอภาพของตัวละครเอกฝ่ายหญิง เป็นผู้ดำเนินเรื่องและหล่อหลอมให้เด็กหญิงกะทิพบทางเลือกและการตัดสินใจที่น่าประทับใจ

นักเขียนหญิงทั้ง 5 คน ได้นำเสนอผลงานวรรณกรรมในประเด็นของผู้หญิงที่น่าสนใจ ซึ่งเปรียบเสมือนกระจกเงาสท้อนภาพของความเป็นผู้หญิงในสังคมปัจจุบันอย่างหลากหลาย ผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมซีไรต์ของ กฤษณา อโศกสิน, จิระนันท์ พิตรปรีชา, อัญชัน, เดือนวาด พิมวนา และงามพรรณ เวชชาชีวะ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวรรณกรรมปัจจุบัน ประกอบกับยังไม่มีผู้ศึกษา จะทำให้การศึกษาภาพลักษณ์ครอบคลุม ลุ่มลึกยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้ส่งเสริมการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทย เพื่อประกอบเป็นข้อมูลในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาสตรีให้กว้างขวาง และเป็นแนวทางในการศึกษาในมุมมองอื่นๆ ต่อไป

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง
- 2.2 เพื่อศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์ของหญิงไทย

3. ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์หญิงไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยจะศึกษาจากวรรณกรรมของนักเขียนหญิงที่ได้รับรางวัลซีไรต์ 5 เรื่อง คือ

- 3.1 ปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน
- 3.2 ใบไม้ที่หายไป ของ จิระนันท์ พิตรปรีชา
- 3.3 อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชัน
- 3.4 ความสุขของกะทิ ของ งามพรรณ เวชชาชีวะ
- 3.5 ช่างสำราญ ของ เดือนวาด พิมวนา

4. วิธีดำเนินการวิจัย

4.1 แบบการวิจัย การวิจัยเอกสาร

4.2 ประชากรกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์หญิงไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยศึกษาจากวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิง 5 เรื่อง คือ

- 4.2.1 ปูนปิดทอง ของ กฤษณา อโศกสิน
- 4.2.2 ใบไม้ที่หายไป ของ จิระนันท์ พิตรปรีชา
- 4.2.3 อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชัน
- 4.2.4 ความสุขของกะทิ ของ งามพรรณ เวชชาชีวะ
- 4.2.5 ช่างสำราญ ของ เดือนวาด พิมวนา

4.3 วิธีดำเนินการวิจัย ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

4.3.1 ขั้นรวบรวมข้อมูล

1) รวบรวมประวัติและผลงานของนักเขียนหญิงทั้ง 5 คน คือ กฤษณา อโศกสิน จิระนันท์ พิตรปรีชา อัญชัน เดือนวาด พิมวนา และงามพรรณ เวชชาชีวะ แล้วคัดเลือกผลงานที่จะศึกษาตามขอบเขตที่กำหนด

2) รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่กล่าวถึงประวัติและผลงานของนักเขียนหญิงทั้ง 5 คน จากเรื่องที่กำหนดในขอบเขต

3) รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาภาพลักษณ์หญิงไทย

4) รวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรม

5) รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีเพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล

4.3.2 ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

1) ศึกษาเนื้อหาในวรรณกรรมซีไรต์ทั้ง 5 เรื่อง โดยวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทย ในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) บุคลิกลักษณะ
- (2) ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม
- (3) แนวทางในการดำเนินชีวิต

(4) สถานภาพและบทบาท

2) ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์หญิงไทย

(1) การใช้คำ

(2) การใช้โวหารภาพพจน์

4.3.3 **ข้อเสนอผลการวิจัย** เสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

5. คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ภาพลักษณ์ หมายถึง บุคลิกภาพ ลักษณะนิสัย สถานภาพและบทบาทของผู้หญิงไทยที่ปรากฏในวรรณกรรมซีไรต์ทั้ง 5 เรื่อง

กลวิธีการใช้ภาษา หมายถึง การใช้ถ้อยคำ และการใช้โวหารภาพพจน์ ในการสื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทย

6. ความสำคัญของการวิจัย

6.1 ทำให้ทราบภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ที่แต่งโดยนักเขียนหญิงไทย

6.2 ทำให้เข้าใจกลวิธีในการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์ของหญิงไทย

6.3 ผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาหญิงไทยในวรรณกรรมอื่นๆ รวมทั้งส่งเสริมการศึกษาเรื่องภาพลักษณ์หญิงไทยให้เป็นที่รู้จักและแพร่หลายยิ่งขึ้น

7. ข้อตกลงเบื้องต้น

ในการยกตัวอย่างข้อมูลที่น่ามาศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะอ้างอิงที่มาของข้อมูลไว้ได้ข้อความโดยใส่ไว้ใน () เช่น (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 71) ชื่อที่ปรากฏนี้เป็นชื่อวรรณกรรมชื่อที่ปรากฏลำดับที่สองเป็นชื่อของผู้เขียน และลำดับสุดท้ายเป็นเลขหน้า

8. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

8.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรม

8.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับวรรณกรรมของนักเขียนหญิง

8.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการใช้คำและโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรม

8.1 เอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรม มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

เสาวภา เจริญขวัญ (2521) ได้ศึกษาลักษณะนางเอกในวรรณคดีไทยพบว่า โดยทั่วไปมักเป็นนางกษัตริย์ หรือ หญิงในสังคมชั้นสูง มีอยู่เพียงส่วนน้อยที่เป็นหญิงชาวบ้านและทุกนางล้วนมีลักษณะเด่นที่ตรงกันคือ ความงามเป็นเลิศ เสียงก็หวาน ไพเราะ กลิ่นกายหอมกรุ่น และกิริยามารยาทหรือความสามารถในการปรนนิบัติ ซึ่งถือกันว่า คุณสมบัติของสตรีที่ดีในสังคม แสดงให้เห็นว่าค่านิยมของสังคมไม่ส่งเสริมให้ผู้หญิงมีบทบาทหรือแสดงความสามารถอย่างอื่น ดังนั้นผู้หญิงในสังคมปัจจุบันจึงควรหันมาพิจารณาตนเองให้มากกว่า จะยอมเป็นเพียงนางในวรรณคดีเก่าเท่านั้น

บาทย์ อัมมสารัญญ (2527) ได้ศึกษาแนวคิดเรื่องคุณค่าของผู้หญิงในนวนิยายช่วง พ.ศ. 2501-2506 ซึ่งผลการศึกษาพบว่า นักประพันธ์ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับผู้หญิงตาม ค่านิยมดั้งเดิม กล่าวคือ คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่ความเป็นกุลสตรี และคุณลักษณะอื่นๆ ที่จะสร้างความพึงพอใจให้ผู้ชาย ซึ่งคุณค่าของผู้หญิงจำแนกได้ 3 อย่าง คือ คุณค่าของผู้หญิงอยู่ที่คุณสมบัติ บุคลิกลักษณะ และอยู่ที่พรหมจรรย์

ภัทรพร หงส์ทอง (2538) ได้ศึกษาแนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของทมยันตี ระหว่างพุทธศักราช 2506-2534 มีลักษณะงานเขียนเกี่ยวกับสตรีที่เขียนขึ้น โดยนักเขียนมืออาชีพ มีวัตถุประสงค์เพื่อสตรีอย่างเด่นชัด โดยมีแนวเรื่องเกี่ยวกับปัญหาของสตรีในเรื่องส่วนตัว ครอบครัวและเรื่องการเมือง สร้างตัวละครเอกฝ่ายหญิงให้เป็นตัวละครผู้เล่าเรื่อง ตัวละครของฝ่ายหญิงคือตัวแทนของสตรีที่มีความเป็นกุลสตรีและ เป็นภาพตัวแทนของสตรียุคใหม่ที่มีความ แข็งแกร่ง โดยเฉพาะความเข้มแข็งทางใจ รวมทั้งมีบทบาทเป็นสตรีที่ทำงานนอกบ้าน ซึ่งมีความ สบายและสติปัญญา เป็นตัวแทนของสตรีที่เรียกร้องต่อสู้ทวงสิทธิสตรีและสร้างสำนักของการเป็น เพศหญิงอย่างแท้จริง

นันทา วีรวิทยานุกูล (2541) ศึกษาภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลง ลูกทุ่งระหว่างปี พ.ศ. 2525-2540 บทบาทที่สื่อเพลงลูกทุ่งแสดงต่อสังคมไทย จากการนำเสนอภาพ ของผู้หญิงผ่านเนื้อหาของบทเพลง และ ปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพดังกล่าว

โดยในการวิจัยนั้น ได้แบ่งเพลงลูกทุ่งออกเป็น 2 ช่วงเวลา ช่วงแรกคือปี พ.ศ. 2525-2535 และช่วงหลังคือ ปี พ.ศ. 2536-2540 ในการวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลงนั้น พบว่า เพลงลูกทุ่งช่วงแรก (ปี พ.ศ. 2525-2535) และเพลงลูกทุ่งช่วงหลัง (ปี พ.ศ. 2536-2540) มีการนำเสนอภาพของผู้หญิงครบทั้ง 3 ภาพคือ ภาพของผู้หญิงหัวเก่า, ภาพของผู้หญิงที่กำลังก้าว ผู้หญิงหัวเก่าและผู้หญิงหัวสมัยใหม่ และภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่ โดยบทเพลงช่วงหลังจะมีการนำเสนอในทิศทางที่ดีกว่าช่วงแรกทั้งในเชิงปริมาณและในเชิงคุณลักษณะกล่าวคือ เพลงลูกทุ่งช่วงหลังจะเสนอภาพของผู้หญิงหัวสมัยใหม่เพิ่มมากขึ้น และเสนอภาพของผู้หญิงหัวเก่าลดน้อยลง รวมทั้งคุณลักษณะภาพของผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งช่วงหลัง ยังมีความใกล้เคียงที่จะเสมอภาคกับผู้ชายมากขึ้นกว่าบทเพลงช่วงแรกอีกด้วย สำหรับปัจจัยที่อยู่เบื้องหลังการนำเสนอภาพของผู้หญิงในเนื้อหาของบทเพลงนั้น พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อภาพของผู้หญิงมากที่สุดคือ ปัจจัยภายในองค์กรด้านผู้บริหารองค์กร รองลงมาคือปัจจัยด้านธรรมชาติของเพลงลูกทุ่ง และปัจจัยภายนอกองค์กรทั้ง 3 ปัจจัย ได้แก่ สภาพสังคม คู่แข่ง และความนิยมของผู้รับสาร ส่วนปัจจัยที่มีผลน้อยที่สุด ได้แก่ ปัจจัยภายในองค์กรด้านตัวนักประพันธ์เพลง ทั้งนี้เนื่องจากหลังปี พ.ศ. 2520 เป็นต้นมา วงการเพลงลูกทุ่งมีการดำเนินธุรกิจลักษณะอุตสาหกรรมทุนนิยม ส่งผลให้นักประพันธ์เพลง ซึ่งทำงานอยู่ในระบบธุรกิจสื่อมักถูกผู้บริหารองค์กรเข้าแทรกแซงการทำงานทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้ผลงานเพลงมีความเหมาะสมกับสภาพสังคม และถูกต้องตามความต้องการของตลาด เพื่อผลกำไรทางธุรกิจ

กัญญารัตน์ ทวีรัตน์ (2541) ศึกษาวิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ ผลการศึกษาพบว่าลักษณะของสตรีทางรูปธรรมจะเป็นผู้ที่มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม มีกิริยาสุภาพเรียบร้อย และมีเหตุผล ส่วนลักษณะทางนามธรรมจะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาที่เฉลียวฉลาด มีอารมณ์รักโลก โกรธ ดีใจ เสียใจ เหมือนสตรีโดยทั่วไปและนอกจากนั้นก็ยังเป็นผู้ที่มีความกตัญญูรู้คุณ มีความเสียสละ และมีความศรัทธาในศาสนา ส่วนทางด้านบทบาทของสตรีพบว่า ด้านอาชีพ สตรีจะมีบทบาทในการประกอบอาชีพนอกร้าน ด้านครอบครัวสตรีที่อยู่ในฐานะบุตร ก็จะเชื่อฟังบิดามารดา สตรีที่อยู่ในฐานะภรรยา มีทั้งภรรยาแบบเดิมคือ คุณแม่ปรนนิบัติสามี และภรรยาแบบใหม่คือมีความคิดเป็นของตนเอง กล่าวทำ กล่าวแสดงออก และสตรีในฐานะมารดาจะทำให้การอบรมเลี้ยงดูบุตรสำหรับบทบาทด้านสังคม ถ้าเป็นสตรีที่มีฐานะสูงก็จะมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ ของสังคม ได้อย่างอิสระพอสมควร

พิยาภรณ์ ปานเพชร (2548) ได้ศึกษาภาพลักษณ์สตรีไทยในนิตยสาร ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นสตรีที่พบมากที่สุด ในนิตยสารผู้หญิงคือเรื่องความงาม ส่วนในนิตยสารผู้ชายคือเรื่อง

สตรีกับสังคม ทิศทางการนำเสนอเป็นด้านบวกมากกว่าด้านลบ บทบาทสตรีในนิตยสารผู้หญิงเป็นผู้หญิงทำงาน ในนิตยสารผู้ชายเป็นวัตถุทางเพศ

ไปรยา พลสารทูล (2549) ศึกษาพลวัตของการเปลี่ยนแปลงในเรื่องมายาคติความงามของสตรีไทย ความกดดันทางสังคมของสตรีไทยที่เกิดจากมายาคติความงาม และผลกระทบของมายาคติความงามที่มีต่อสตรีไทย ตั้งแต่เริ่มมีนโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม จนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ข้อมูลการวิจัยได้จากการรวบรวมเอกสาร งานวิจัยและสิ่งพิมพ์อื่นๆ ผลการศึกษาพบว่า มายาคติความงามของสตรีไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย และตัวแปรที่สำคัญที่ทำให้สองยุคสมัยนั้นแตกต่างกันคือ แนวความคิดของความเชื่อทางสังคมและวัฒนธรรม และความแตกต่างทางเพศ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ใช้ความแตกต่างในจุดนี้แบ่งผลวิจัยออกเป็นสองยุคสมัย อันได้แก่ ช่วงแรก ระหว่าง พ.ศ. 2481-2497 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของการประกวดนางสาวไทย ตามนโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม และช่วงที่สองระหว่าง พ.ศ. 2507-2516 ที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยของการประกวดนางสาวไทยตามนโยบายเพื่อการประชาสัมพันธ์ชื่อเสียงและการท่องเที่ยวของประเทศ มายาคติความงามได้ส่งผลกระทบต่อสตรีไทยในด้านจิตใจ การสร้างค่าใช้จ่าย ความปลอดภัย ศิลธรรม และการเปลี่ยนแปลงการดำเนินชีวิตของสตรีไทย

ศีกฤทธิ์ ปราโมช (2522) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับสตรีไทยในสมัยอยุธยาโดยสรุปว่า สตรีในสมัยอยุธยานั้น มีสิทธิ์ว่ากล่าวกิจการภายในครอบครัวมากกว่าสตรีในประเทศอื่นๆ ในสมัยเดียวกัน ด้วยเหตุที่ระบบของสังคมไทยบังคับให้ชายไทยต้องไปรับราชการทุกปี ปีหนึ่งก็เป็นระยะเวลาหลายเดือน หรือในกรณีที่ออกไปราชการสงคราม ทำให้ผู้หญิงต้องรับภาระหน้าที่ดูแลกิจการภายในครอบครัวด้วยความจำเป็นบังคับ ซึ่งอาจเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้สตรีมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้ชาย หรือมากกว่าผู้ชาย หรือมากกว่าผู้ชายโดยพฤตินัย มาจนทุกวันนี้

ประภาศรี สีหอำไพ (2523) ได้เสนอค่านิยมของสตรีในวรรณกรรม ไว้ในหนังสือเรื่อง ปรีทศน์วัฒนธรรมในภาคและวรรณคดีไทยของเธอว่าค่านิยมแบ่งออกเป็นค่านิยมทางวัตถุหรือเครื่องแต่งกาย ที่อยู่ ชื่อเสียง เกียรติยศ และค่านิยมทางจิตใจ คือ ศาสนา ฐานะอาชีพ ความรัก กิริยา มารยาท ศิลธรรม สำหรับค่านิยมของสตรีไทยในวรรณกรรมนั้น ประภาศรี สรุปเป็นประเด็นใหญ่สี่ประเด็น คือ ประเด็นแรกเรื่องความงาม สตรีไทยในวรรณกรรมต้องมีความสวยงาม ประเด็นที่สองเรื่องความรักและการแต่งงาน สตรีไทยในวรรณกรรมต้องมีสามีคนเดียว ในขณะที่สามีมีภรรยาได้หลายคน สตรีไทยต้องรู้หน้าที่ภรรยา ประเด็นที่สามการศึกษาและอาชีพ สตรีไทยต้องอ่านออกเขียนได้ รู้หน้าที่แม่บ้าน มีความอดทน คนที่เป็นโสเภณีคือคนไม่ดี ประเด็นที่สี่คือคุณสมบัติของสตรีต้องดูแลบ้านช่อง ประกอบอาหาร ปกครองทาสบริวาร ให้ใช้จ่ายเหมาะสมแก่ฐานะ

ประหยัด รับแขกเป็น มีศีลธรรม ซึ่งประภาศรี ไม่ได้วิเคราะห์ให้ผู้อ่านเห็นอย่างเด่นชัดว่าค่านิยมเหล่านี้ เป็นค่านิยมที่เกี่ยวกับสตรีที่บุรุษเป็นผู้กำหนดหรือไม่ เพียงแต่แสดงค่านิยมของสตรีที่ปรากฏในวรรณกรรมไทย

ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2525) ได้ศึกษาสิทธิของสตรีในกฎหมายไทย ตามที่บันทึกไว้ในประมวลกฎหมายแต่เดิมมา จากการศึกษาพบว่าสตรีไทยในสมัยก่อนมีสภาพเป็นเพียงทรัพย์สินของสามี สตรีมีแต่ภาระและหน้าที่ ส่วนสิทธิเพิ่งเริ่มขึ้นภายหลัง แม้กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิของสตรีจะได้รับการแก้ไขใหม่ก็ตาม แต่กฎหมายก็ยังให้สิทธิแก่ชายมากกว่าหญิง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องความสามารถในการทำนิติกรรมของหญิงมีสามี ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อันว่าด้วยครอบครัวและมรดก ในส่วนที่ว่าด้วยสิทธิของสตรีนั้น มีทั้งส่วนเด่นและส่วนด้อย ซึ่งสมควรมีการแก้ไขปรับปรุง

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2527) ให้ทัศนะถึงการต่อสู้ของผู้หญิงในวรรณกรรมไทย กับความ เป็นจริงของสังคมว่า มี 4 ประเภท คือ ประเภทต่อสู้ให้ตัวรักโดยใช้วิธีเอาความดีเข้าข่ม ไม่ว่าจะตก อยู่ในสถานการณ์เลวร้ายอย่างไร นางเอกจะต้องทนให้ได้ ประเภทสู้ด้วยการเสียดสี ความรู้สึก หรือเหตุผล โดยนางเอกจะรักศักดิ์ศรีและหยิ่งทะนงในตนเอง เธอจะรีบหย่าจากพระเอกทันทีที่รู้ว่า มีผู้หญิงอีกคนหนึ่งมายุ่งเกี่ยว แม้จะเป็นหม้ายและเป็นภาพที่ไม่สู้ดีในสังคมไทย การตัดสินใจ เช่นนี้ จึงนับว่าเป็นคนกล้า เชื่อมั่นในตนเอง ประเภทสู้ด้วยอุดมการณ์ ซึ่งนักเขียนจะกำหนดให้ ผู้หญิงเป็นตัวของตัวเอง สลัดโซ่ตรวนของความเป็นทาสในครัวเรือน แสดงบทบาทและฐานะใน การเป็นมนุษย์คนหนึ่งในสังคม โดยไม่มีคำว่าเพศเข้ามาเกี่ยวข้องและข้อสำคัญเรียกร้องให้ปฏิบัติ หน้าที่สร้างสรรค์สังคม และประเภทสุดท้ายคือ ผู้หญิงที่ต่อสู้สังคม ซึ่งเป็นประเภทที่กำลังมี บทบาท เพราะใกล้เคียงกับความเป็นจริงในสังคมมากที่สุด

สมชาย ปรีชาเจริญ (2519) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับสตรีไทยว่าสตรีเป็นเพียงวัตถุ บำบัดความใคร่และทาสรับใช้ในครัวเรือนที่เชื่อสัจย์เท่านั้น เนื่องจาก ถูกกีดกัน ไม่ให้ได้รับการ ศึกษา ทำให้ไม่มีโอกาสได้แสดงความสามารถทางปัญญา เศรษฐกิจ การเมือง และสังคม นอกจากนี้ผู้เขียนยังอ้างถึงวรรณคดีบางตอนพิจารณาประกอบด้วย และสรุปว่าวรรณคดีส่วนมาก มักจะมองผู้หญิงในฐานะผู้บำเรอความใคร่ เหมาะแก่การร่วมเพศ ของตัวละครชายตัวเอกในเรื่อง จะเห็นว่าสังคมในสมัยโบราณมองสตรีเพียงในแง่กามารมณ์ และขณะเดียวกันก็ยกย่องผู้ชายที่มี ภรรยามาก โดยถือว่าเป็นเครื่องประดับบารมี

บุญเดิม ไพเราะ (อ้างในเพชรศิริ โยคะสิงห์) ได้ศึกษาสถานภาพและบทบาทสตรี ในสังคมไทย ผลการศึกษา พบว่า ในด้านครอบครัว สตรีที่เป็นบุตรสาวจะได้รับการฝึกอบรม

ให้เป็นแม่บ้าน และเตรียมตัวเป็นภรรยาที่ดี บุตรสาวในครอบครัวชั้นสูงถูกจำกัดสิทธิในการเลือก คู่ครองมากกว่าบุตรสาวในครอบครัวทั่วไป ในปัจจุบันสตรีที่เป็นบุตรสาวครอบครัวในชนบท ส่วนใหญ่ยังคงดำเนินไปตามแบบประเพณีดั้งเดิม ส่วนบุตรสาวในสังคมเมืองได้เปลี่ยนแปลง บทบาทตนเอง ให้เข้ากับสภาพสังคมที่เปลี่ยนไป สำหรับสตรีที่เป็นภรณยานั้น มีบทบาทเป็นเพียง แม่บ้านแม่เรือน ในส่วนบทบาทสตรีที่เป็นมารดา มีหน้าที่อบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาเป็นสำคัญ สถานภาพของมารดาในครอบครัวเท่าเทียมกับบิดาทุกประการ ยกเว้นสิทธิในการปกครองบุตรที่ กฎหมายให้อ่านแก่บิดา ในด้านการศึกษาเริ่มมีบทบาทหลังจากมีการเปลี่ยนแปลงในระบบ การศึกษาในสมัยรัตนโกสินทร์จนถึงปัจจุบัน ในด้านการประกอบอาชีพ สตรีไทยในอดีตถึง ปัจจุบัน ส่วนมากประกอบอาชีพเกษตรกรรม และทำงานค้าขายเล็กๆ น้อยๆ ช่วยเหลือครอบครัว ในด้านการเมือง หลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง สตรีไทยเริ่มมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น

เอมอร นิรัญราช (2521) ได้ศึกษาทัศนคติทางสังคมในนวนิยายในสังคมนครกาลที่ 7 จากการศึกษาพบว่า ลักษณะและบทบาทของสตรีในช่วงนี้มีทั้งแบบเก่าและแบบใหม่ กล่าวคือ บทบาทของผู้หญิง ที่ปรากฏในนวนิยาย ส่วนหนึ่งยังคงสืบทอดประเพณีและค่านิยมอย่างเดียวกับ สมัยก่อนหน้านี้ คือ มีหน้าที่เพียงดูแลกิจการในบ้านให้เรียบร้อย และเป็นภรรยาที่น่าพอใจ สำหรับ ผู้ชายเท่านั้น ทัศนคติที่พูดถึงผู้หญิงในนวนิยายในสมัยนี้ ยังคงรักษาสภาพของผู้หญิงในอุดมคติแบบ เก่าไว้ได้อย่างพร้อมมูล เช่น ฝีมือในการทำอาหาร ฝีมือเย็บปักถักร้อย มีรูปสมบัติงดงาม ยอมรับ บทบาทของผู้ชายโดยไม่มีปากเสียง ขณะเดียวกันหน้าที่ของสามีก็คือ ปกครองภรรยา ทำงานเลี้ยงดู ครอบครัว และหวังจะได้ความเคารพเชื่อฟังจากภรรยาด้วย

ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2523) ได้กล่าวถึงบทบาทของสตรีเรื่องการมีส่วนร่วมใน สังคมการเมืองและการปกครอง สรุปได้ว่า บทบาททางการเมืองการปกครอง ของสตรีปรากฏ ชัดเจนขึ้นเป็นลำดับ ภายหลังจากเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ผลจากระบบประชาธิปไตย ทำให้มีกฎหมายเลือกตั้งฉบับแรกเริ่มใช้ใน พ.ศ. 2475 บัญญัติ ให้ชายและหญิงมีสิทธิทางการเมือง เท่าเทียมกัน ทั้งสิทธิในการเลือกตั้งผู้แทนราษฎร และการสมัครรับเลือกตั้ง

จุรี จุลภาค (2528) ได้ให้ข้อคิดในด้านค่านิยมของสังคมที่มีผลต่อบทบาทสตรี ไว้ว่า ค่านิยมในสังคมมีส่วนผลักดันให้สตรีส่วนใหญ่ไม่มีบทบาทในการพัฒนา ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา และงานพัฒนาชนบท ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อบทบาทสตรีมากในการพัฒนาซึ่ง เนื่องจาก ค่านิยมที่กำหนดให้สตรีมีบุคลิกภาพที่อ่อนแอ ขาดความเชื่อมั่นในตนเอง และสตรี ถูกกำหนดให้มีหน้าที่ปรนนิบัติสามี และบุตร และทำงานบ้านทุกอย่าง

ทิษฏยา โพธิ์อยู่ (2536) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวความคิดเกี่ยวกับบทบาทของสตรี
 ในนวนิยายของดวงใจ ผลการศึกษาพบว่า ปรากฏแนวความคิดเรื่องบทบาทสตรี 4 ด้าน คือ
 ด้านที่หนึ่งบทบาทด้านการเมืองและสังคม สตรีมีบทบาทและได้รับการยอมรับจากสังคมมากขึ้น
 กล้าแสดง ออก มีความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้คนทั่วไปมองว่าสตรีเป็นผู้มีความสามารถในด้าน
 อื่นๆ ด้วย ไม่ใช่เป็นแม่บ้านได้เพียงอย่างเดียว ด้านที่สองบทบาทด้านครอบครัว พบว่าสตรีมีคุณสมบัติ
 ของสตรีไทย แต่เดิมด้วย ด้านที่สามบทบาทด้านเศรษฐกิจ สตรีสามารถออกไปทำงานนอกบ้าน
 เพื่อหารายได้เลี้ยงดูครอบครัว ด้านที่สี่บทบาทด้านการศึกษา สตรีจะมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะ
 ได้รับโอกาสทางการศึกษาเทียบเท่าบุรุษ

มยุรี ภัคตรงค์ (2539) ได้กล่าวไว้ในบทบาทเกี่ยวกับสตรีไว้ว่าตาม พ.ร.บ. ตั้งชื่อ
 บุคคลที่หญิงที่มีสามีแล้วจะต้องใช้คำว่านางแทนนางสาว ทำให้เห็นว่าเสียเปรียบฝ่ายชายที่สมรส
 แล้วก็คงยังใช้คำว่านายอยู่ จึงตั้งอนุกรรมการขึ้นมาเพื่อหาเรียกแทนคำว่านาง เพราะสิทธิของผู้ชาย
 ที่เป็นสามี คือ มีสิทธิใช้คำว่า นาย ตลอดชีวิตโดยไม่มีผู้ใด โสด โสดไม่สด หม้าย หรือไม่ แต่ผู้หญิง
 เมื่อจดทะเบียนกลับมีกฎหมายไปบังคับให้เธอต้องเปลี่ยนคำนำหน้าว่า นาง และ ใช้นามสกุลของ
 สามี คือต้องเสียข้างหน้า เสียตัว เสียข้างหลัง อย่างเลือกไม่ได้ อย่างนี้หรือคือ เสมอภาคของชายหญิง

กล่าวโดยสรุป การศึกษาเกี่ยวกับภาพลักษณ์ผู้หญิงไทย ส่วนมากจะนำเสนอ
 ผู้หญิงที่มีบุคลิกลักษณะอย่างกุลสตรีไทย มีความงาม สุภาพเรียบร้อย ซึ่งเปลี่ยนแปลงไปตามยุค
 สมัย มีภาพผู้หญิงมีความเข้มแข็งทางใจมากขึ้น มีสติปัญญาดี ทำงานนอกบ้านมากขึ้น ในด้าน
 ความสัมพันธ์ในครอบครัว ผู้หญิงยังมีภาพเดิมๆ ของความเป็นเมียและแม่ แล้วก็ต้องรับภาระ
 การทำงานหาเลี้ยงชีพ ด้วยความอดทนและเสียสละ จึงปรากฏภาพผู้หญิงที่ต่อสู้สังคมมากขึ้น
 มีบทบาททางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง แต่ก็ยังไม่เท่าเทียมผู้ชายหลายประการ

8.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับบรรณกรรมของนักเขียนหญิง

ชนาวดี ทำจีน (2532) กล่าวถึงสภาพและบทบาททางการเมืองและการปกครอง
 ของสตรีไทยไว้ว่า ความเคลื่อนไหวทางการเมืองที่สำคัญมากในประวัติศาสตร์การเมืองไทยเหตุ
 หนึ่งคือ การเรียกร้องประชาธิปไตย เมื่อ 14 ตุลาคม 2516 หลังจากนั้นแล้วสตรีมีโอกาเข้าไป
 มีบทบาททางการเมืองมากขึ้น ข้อคิดเห็นและการเรียกร้องความเสมอภาคทางเพศของปัญญาชน
 สตรีเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป หลัง พ.ศ. 2516 มีสตรีได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกนิติบัญญัติแห่งชาติ
 ในช่วงปี 2517 และนางจันทน์ สันตบุตร ได้เสนอให้แก่ไขว่บาทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ มาตรา 24
 โดยระบุเพิ่มเติมว่า พระราชธิดาจะเป็นพระเจ้าแผ่นดินได้

รื่นฤทัย สัจจพันธ์ (2533) เขียนบทความเรื่อง ภาพของผู้หญิงไทย ในนวนิยายของ
 นักเขียนสตรีสรุปได้ว่า สังคมไทยในช่วง 60 ปี นับจากนวนิยายของ ดอกไม้สด สังคมไทย

เปลี่ยนไปอย่างมหาศาล ด้วยเงื่อนไขทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ภาพของผู้หญิงไทยที่ปรากฏในนวนิยายไทย ปัจจุบันเป็นภาพสะท้อนของหญิงยุคใหม่ ซึ่งต้องต่อสู้กับชนบค่านิยมของสังคมเก่าที่ค้างอยู่กับกลไกที่ซับซ้อนของสังคมนเกษตรกรรม อุตสาหกรรมแบบทุนนิยม ผู้หญิงยุคนี้จึงต้องเห็นคเห็น้อยหน้าหาสาหัสในการแสดงความเป็นผู้หญิง ที่อ่อนหวานและนุ่มนวลและความเป็นผู้ชาย ที่เก่งกล้าเด็ดเดี่ยว เพื่อให้เป็นที่ยอมรับทั้งจากคนต่างเพศและคนเพศเดียวกัน

วิวรรธน์ ศรีสำราญ (2533) ได้วิเคราะห์สถานภาพของสตรีไทยในสังคมไทยที่ปรากฏ ในนวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน ในช่วงระยะ พ.ศ. 2497-2530 ผลของการศึกษาวิเคราะห์พบว่า ในช่วง พ.ศ. 2497-2510 นั้นสถานภาพของสตรีอยู่ในยุคเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงสตรีได้รับการศึกษาในโรงเรียนแต่หน้าที่สำคัญ คือ การเป็นแม่บ้านแม่เรือนเน้นเรื่องการเลือกคู่และการแต่งงานเป็นสำคัญ ในช่วงปี พ.ศ. 2511-2521 สตรีได้รับการศึกษาสูงขึ้นมีสตรีบางคนได้รับการศึกษาทัดเทียมกับบุรุษ สตรีมีบทบาทในเชิงเศรษฐกิจและสามารถเลี้ยงชีพตนเอง กฤษณา อโศกสิน ได้สะท้อนบทบาทสตรีหลากหลายขึ้นทั้งในครอบครัว อาชีพ และบทบาทในสังคมด้านอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการดำเนินชีวิตของสตรีไทยในสังคมที่กำลังเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมและประเพณี ภาพสะท้อนชีวิตในยุคนี้ แสดงถึงสถานภาพทั้งด้านการศึกษา อาชีพ และสังคมที่ใกล้เคียงกับบุรุษ

บุญศิริ ภิญญาธินันท์ (2534) สรุปคุณสมบัติของผู้หญิงในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ว่ามี 4 ประการ คือ ผู้หญิงเก่ง ต้องพึ่งตนเองให้ได้โดยการมีอาชีพและพ้นจากสภาพการเป็นตุ๊กตาหรือทาส นอกจากนี้ยังต้อง เป็นที่พึ่งของคนอื่นได้ด้วย ผู้หญิงกล้า คือ ผู้หญิงที่มีความเป็นตัวของตัวเอง มีความเด็ดเดี่ยวมั่นคงในจิตใจ กล้าเผชิญปัญหา กล้าต่อสู้และไม่ยอมจำนนต่อฝ่ายอธรรม เป็นกุลสตรี คือผู้หญิงที่แม้จะเก่งกล้าสักเพียงใด ก็ต้องรักษานวลสงวนตัวเก็บซ่อนอารมณ์ และความรู้สึก รักเกียรติและหยิ่งทะนงในศักดิ์ของตน รวมทั้งมีคุณสมบัติของหญิงสาวที่เป็นผู้ดี และควรปรับบุคลิกภาพตามยุคสมัย โดยเฉพาะเมื่อมีโอกาสและสิทธิเท่าเทียมผู้ชาย มีอุดมการณ์ คือผู้หญิงที่ ก.สุรางคนางค์ สร้างให้มีความมุ่งมั่นหรือปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะทำให้สิ่งที่เป็นอุดมคติสูงสุดแห่งชีวิต ภาพผู้หญิงในนวนิยายของ ก.สุรางคนางค์ ส่วนหนึ่งจะเป็นตัวตนของตัวเอง ภาพอีกส่วนหนึ่งสะท้อนจากสภาพแวดล้อมในสังคม แสดงว่า ก.สุรางคนางค์ ได้จำลองภาพชีวิตผู้หญิงที่ร่วมสมัยกับเธอไว้ในนวนิยายนั่นเอง

ว.วินิจฉัยกุล (2534) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการสร้างตัวละครฝ่ายหญิงว่านักเขียนจะสร้างผู้หญิงขึ้นตามทัศนคติของตน คือ เป็นตัวละครแบบฉบับ นางเอกจะสวยบริสุทธิ์ดีและเพียบพร้อม ส่วนตัวละครฝ่ายหญิงที่สวยอย่างยั่ววน มีความชำนาญและประสบการณ์ทางเพศมักถูกจัดไว้เป็นตัวรองหรือตัวร้าย สำหรับพัฒนาการในการสร้างตัวละครในปัจจุบัน เห็นได้ชัดว่าทมิฬและสีฟ้า

ให้ความสนใจอาชีพของฝ่ายหญิง เพื่อนำมาประกอบความเป็นผู้หญิงเก่ง นอกเหนือไปจากผู้หญิงสวยและดี จึงนับเป็นตัวละครฝ่ายหญิงที่น่าสนใจ

วัชร ตรีรัตนภรณ์ (2534) ได้กล่าวถึงบทบาทของนักเขียนสตรีที่เริ่มเข้ามาในงานวรรณกรรมมากขึ้นทั้งในร้อยแก้วร้อยกรอง เช่น ดอกไม้สด ร.จันทพิมพะ ก.สุรางคนางค์ อุชเชณี เป็นต้น จากความเป็นเพศหญิงที่ธรรมชาติได้มอบความอ่อนโยนนุ่มนวลมาให้ ในขณะที่เพศชายจะมีแต่ความกร้าวแกร่ง และกระด้างเป็นส่วนใหญ่ ยังผลที่งานที่ต้องใช้อารมณ์ ความอดทนอดกลั้นและฝีมือในการสร้างสรรค์ของสตรีออกมา ในลักษณะที่ไม่รุนแรง แต่จะอ่อนโยนนุ่มนวลกว่า เรณูวรรณทองลา กล่าวถึงบทบาทของผู้หญิงที่ทำงานด้านวรรณกรรมว่าผู้หญิงที่ทำงานในวงวรรณกรรม โดยเฉพาะนักเขียน (กวี) นั้น ได้นำเอาลักษณะที่เป็นคุณสมบัติพิเศษดังกล่าว ก็คือ ความละเอียดอ่อน ความละเอียดละไมที่แฝงไว้ในอารมณ์ ความอ่อนโยน อ่อนหวาน และความรักที่เคลือบอยู่ในความรู้สึก ความอดทนที่มีอยู่ในใจ เพราะสิ่งเหล่านี้เองที่ทำให้ผลงานที่ปรากฏออกมาสะท้อนถึงอารมณ์ และความรู้สึกที่ข้องเกี่ยวกับความรัก ความผิดหวังตลอดจนความเจ็บปวดได้อย่างถึงแก่น

เพชรศิริ โยคะสิงห์ (2543) ได้ศึกษาแนวคิดสตรีนิยมในเรื่องสั้นของนักเขียนหญิงร่วมสมัย คือ อัญชัน, สุจินดา ชันตยาलगด, ชามา และ เตือนวาด พิมวนา ผลการวิจัยพบว่าการเสนอแนวคิดหลัก 3 ด้าน คือ แนวคิดเกี่ยวกับการเรียกร้องความเสมอภาคทางเพศ แนวคิดเกี่ยวกับการต่อต้านการกดขี่ทางเพศ และแนวคิดเกี่ยวกับสถานภาพและบทบาทของสตรีที่เปลี่ยนแปลงไปในด้านฐานะและตำแหน่งหน้าที่การงาน

โดยภาพรวม นักเขียนหญิงจะนำเสนอตัวตนของความเป็นผู้หญิงของตนเอง ประกอบกับภาพผู้หญิงในยุคสมัยนั้นๆ ถ่ายทอดไว้ในตัวละครหญิงได้อย่างละเอียดลึกซึ้งและถึงแก่นของความเป็นหญิงอย่างแท้จริง

8.3 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับการศึกษาพฤติกรรมการใช้ภาษาในวรรณกรรม

เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์ (2545) ได้วิเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน พบว่ามีการสร้างจินตภาพโดยใช้คำ 6 ลักษณะ คือ การใช้คำบอกสี แสง กลิ่น รส อากาศการเคลื่อนไหวและการใช้คำเพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก และการสร้างจินตภาพโดยใช้ภาพพจน์ ได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคลาธิษฐาน อติพจน์ นามนัย ปฏิภาคพจน์ ปุจฉา และการเลียนเสียง

อภิรัตน์ โมนีย์ชาติ (2547) ได้ศึกษาวิเคราะห์การใช้ภาษาเพื่อสื่อจินตภาพ
 ในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม พบว่า ปิยะพร ศักดิ์เกษมมีกลวิธีการใช้ภาษาในลักษณะต่างๆ
 ซึ่งทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่ลึกซึ้ง และเกิดความสะเทือนอารมณ์ อันได้แก่ กลวิธีการใช้คำ การใช้
 ประโยค การใช้เครื่องหมาย การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์

เนตรทราย คงอนุวัฒน์ (2550) ได้ศึกษาศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยายของวิวัฒน์
 วรรณยางกูร พบว่าวิวัฒน์ วรรณยางกูร นำจินตภาพมาใช้เพื่อให้ผู้อ่านเกิดภาพได้อย่างเหมาะสม
 กลมกลืน โดยใช้คำช่วยสื่อให้เห็นรายละเอียดของสี แสง กลิ่น รส อารมณ์ การเคลื่อนไหวอารมณ์
 ความรู้สึก และสัมผัส โดยแสดงจินตภาพเกี่ยวกับสีได้เด่นชัดเป็นพิเศษ ส่วนภาพพจน์ในนวนิยาย
 อันได้แก่ อุปมา อุปลักษณ์ บุคคลวัต อติพจน์ อธิพจน์ นามนัย สมพจน์ย ปฏิภาคพจน์ ปฏิบุจจา
 ประชดและเหน็บแนม สัทพจน์ ปฏิรูปพจน์ อาวัตพากย์ ปฏิวาหะและอุทาหรณ์ วิวัฒน์ วรรณยางกูร
 สามารถใช้ได้ดีในทุกลักษณะ จุดเด่นเฉพาะตัวคือ มีการใช้อธิพจน์ได้อย่างน่าสนใจ ซึ่งลักษณะการ
 ใช้ภาษาทั้งหมดนี้ทำให้เกิดภาพที่สอดคล้องกับสาระสำคัญของเรื่อง

อรทิพย์ อังสุธรรมรังสี (2550) ศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับลีลาการใช้ภาษาในนวนิยาย
 ของนาง ชมัยกร แสงกระจ่าง พบว่า มีการสรรคำมาใช้หลายลักษณะ ได้แก่ การใช้คำซ้ำ การใช้คำ
 การใช้คำซ้อน ทั้งซ้อนเพื่อเสียงและซ้อนเพื่อความหมาย การใช้คำต่างประเทศ การใช้คำเสริม
 การใช้คำสร้อย การใช้คำร้องหรือคำอุทาน การใช้คำเลียนเสียงพูด ด้านการใช้ประโยค พบการใช้
 ประโยคที่ใช้สื่อสารในชีวิตประจำวัน ได้แก่ ประโยคบอกเล่า ประโยคปฏิเสธ ประโยคคำถาม
 และประโยคคำสั่ง ขอร้องหรือชักชวน ด้านการใช้สำนวนพบการใช้สำนวนเดิม และการใช้สำนวน
 ไทยที่มีการเปลี่ยนแปลงถ้อยคำ ด้านการใช้โวหารภาพพจน์พบดังนี้ อุปมา อุปลักษณ์ สัญลักษณ์
 อติพจน์ บุคลาธิษฐานหรือบุคคลวัต สัทพจน์ นามนัย ปฏิวาหะ และปฏิรูปพจน์หรือการกล่าวอ้างถึง

โดยสรุปแล้ว การศึกษากลวิธีการใช้ภาษาในวรรณกรรมจะพิจารณาด้านการใช้คำ
 การใช้ประโยค การใช้สำนวน และการใช้โวหารภาพพจน์ ซึ่งเป็นศิลปะและความงดงามทางภาษา
 เพื่อโน้มน้าวจิตใจของผู้อ่านให้เห็นภาพ อารมณ์และความรู้สึกคล้ายตาม ตามเจตนาอารมณ์ของ
 ผู้เขียนและยังแสดงเอกลักษณ์ทางภาษาของผู้เขียนได้เป็นอย่างดี

บทที่ 2

ประวัติและผลงานของนักเขียนหญิงที่ได้รับรางวัลซีไรต์

นักเขียนหญิงที่ได้รับรางวัลซีไรต์ โดยนับตั้งแต่มีการประกวดใน พ.ศ. 2522 จนถึง พ.ศ. 2552 มีจำนวน 5 คน ซึ่งได้แก่ กฤษณา อโศกสิน, จิระนันท์ พิตรปรีชา, อัญชัน, เตือนวาด พิมวนา และงามพรรณ เวชชาชีวะ ผู้วิจัยขอนำเสนอประวัติและผลงานวรรณกรรมของนักเขียนแต่ละคนดังต่อไปนี้

1. ประวัติและผลงานของกฤษณา อโศกสิน

1.1 ประวัติส่วนตัว

1.1.1 ชานิกำเนิดและภูมิลำเนา

กฤษณา อโศกสิน มีชื่อและนามสกุลจริงว่า สุภัญญา ชลศึกษ์ เกิดเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2475 ที่บ้านเช่าในตรอกวัดเทพธิดาราม เขตสำราญราษฎร์ กรุงเทพฯ บิดาชื่อ นายกระมล ชลศึกษ์ ส่วนมารดาคือ นางทองโปร่ง ชลศึกษ์ กฤษณา อโศกสิน เป็นบุตรคนแรก ในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 6 คน เป็นชาย 2 และหญิง 4 คน

1.1.2 การศึกษา

กฤษณา อโศกสิน เข้าโรงเรียนเป็นครั้งแรกที่จังหวัดอ่างทอง เนื่องจากครอบครัวย้ายไปเพราะบิดาได้รับคำสั่งให้ดำรงตำแหน่งพนักงานสหกรณ์ที่จังหวัดนั้น และเมื่อบิดาไปเป็นพนักงานสหกรณ์ที่จังหวัดอยุธยา กฤษณา ก็ต้องย้ายโรงเรียนอีก และเรียนจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เมื่ออายุ 9 ขวบ หลังจากนั้นบิดามารดาจึงส่งเข้ามาเรียนที่โรงเรียนราชินีล่าง ซึ่งการอยู่ประจำในโรงเรียนทำให้กฤษณา อโศกสิน มีโอกาสได้อ่านหนังสือมาก ในปี พ.ศ. 2484 เกิดสงครามโลก ครั้งที่ 2 โรงเรียนราชินีต้องอพยพนักเรียนไปอยู่ที่วัดชีโพน อำเภอฟักไห้ จังหวัดอยุธยา เมื่อจบชั้นมัธยมศึกษา จึงเข้าเรียนในคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แล้วจึงเข้าทำงานตำแหน่งบรรณารักษ์ตรี ประจำห้องสมุดกรมประมง ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

1.1.3 ชีวิตครอบครัว

กฤษณา อโศกสิน ทำงานอยู่กรมประมง ได้สมรสกับประพันธ์ ญาณารณพ เมื่อวันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2502 มีบุตรด้วยกัน 4 คน เป็นชาย 3คน และหญิง 1 คน แต่ร่วมชีวิตกันไม่นาน ในปี พ.ศ. 2512 ก็หย่าร้างกันเพราะ กฤษณาไปชอบผู้ชายคนใหม่คือ สมพร ภูริพงษ์ ซึ่งเป็นหัวหน้าฝ่ายโสตทัศนอุปกรณ์ กองส่งเสริมการประมง ในกรมประมง

เมื่อ กฤษณา ต้องหย่าร้างกับสามีนั้น เธอยกบ้านและที่ดิน ตลอดจนเงินสดในธนาคารพร้อมบุตรทั้ง 4 ให้กับสามี เพื่อไปอยู่กับสมพร ภูริพงษ์ โดยไม่ได้จดทะเบียนสมรส เพราะเขาเคยมีภรรยาและบุตรมาแล้ว แต่ชีวิตคู่ก็ใช้เวลาเพียง 15 ปี กฤษณา อโศกสิน จึงเลิกร้างกันอีกครั้ง เมื่อต้นเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2527 ปัจจุบัน เธอเป็นหม้ายที่ใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับลูกๆ ทั้งหมดซึ่งกลับมาอยู่ในความอุปการะ

1.1.4 ชีวิตการเป็นนักเขียน

เมื่อสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ 2501 กฤษณา อโศกสิน สมัครเป็นสมาชิกของชมรมด้วย เธอเข้าประชุมท่ามกลางนักเขียนอาวุโส ได้รู้จักกับพระยาอนุমানราชชน นายกสมาคมคนแรก รู้จักอมราวดี ชาญหัตถกิจ มาลัย ชูพินิจ นิลวรรณ ปิ่นทอง บรรณาธิการ นิตยสารสตรีสารซึ่งชักชวนให้เธอเขียนเรื่องลงสตรีสารบ้าง แต่เนื่องจากหม่อมหลวงจิตติ นพวงษ์ เจ้าของและบรรณาธิการศรีสัปดาห์มีนโยบายผูกขาดนามปากกา หวงนักเขียนในเครือศรีสัปดาห์ทุกคน เธอจึงแอบตั้งนามปากกาขึ้นมาใหม่ว่า “กฤษณา อโศกสิน” และเขียนให้สตรีสารเป็นเรื่องแรกคือ “วิหคที่หลงทาง” ซึ่งเค้าเรื่องได้มาจากการอ่านคอลัมน์จินตนาตอบปัญหาในสตรีสารนั่นเอง กฤษณา อโศกสิน ได้แก้ไขข้อบกพร่อง และเริ่มค้นพบแนวทางการเขียนนวนิยายที่ตนเองถนัดคือ เรื่องแนวปัญหาชีวิต สตรีสารจึงได้เสนอผลงานของ กฤษณา อโศกสิน ในลำดับต่อๆ มาอีกหลายเรื่อง ได้แก่ น้ำผึ้งขม ระฆังวงเดือน ฯลฯ จากนั้นเธอก็เขียนนวนิยายตีพิมพ์ในนิตยสารสกุลไทย ในปี พ.ศ. 2503 ด้วยเรื่องชลธิพิศวาส และเรื่องอื่นๆ อีกจนกระทั่งปัจจุบัน พร้อมกับมีหนังสืออื่นทยอยกันเข้ามาให้ กฤษณา อโศกสิน เขียนนวนิยายไปลงอย่างไม่ได้ขาดอีกหลายฉบับ

กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนที่พัฒนางานเขียนไปตามระยะเวลาของการสั่งสมความชัดเจนจากประสบการณ์และเทคนิคการเขียน ซึ่งพัฒนาการนี้ นอกจากจะขึ้นอยู่กับภูมิหลังที่สั่งสมและสิ่งแวดล้อมในแวดวงที่มีผลงานกระทบเฉพาะตัวแล้ว ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของแต่ละยุคสมัยด้วย ดังนั้นการรัฐประหารต่อเนื่องกัน สองครั้งของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ใน พ.ศ. 2500 และ พ.ศ. 2501 ทำให้นักเขียนหยุดเขียนเรื่องเกี่ยว ปัญหาสังคมและการเมือง นวนิยายไทยยังอยู่ในยุคพาฝัน ผลงานของ กฤษณา อโศกสิน ก็อยู่ในลักษณะนี้ นับตั้งแต่ น้ำผึ้งขม ระฆังวงเดือน เป็นต้นมา ต่อมานักเขียนหลายคนพยายามแสวงหาเนื้อหาใหม่

ให้งานของตน ปัญหาสังคมที่ทับถมทำให้นักเขียนมองเห็นความเป็นจริงรอบตัวชัดเจนขึ้น กฤษณา อโศกสิน จึงเสนอ นวนิยายแนวชีวิตครอบครัวที่มีลักษณะเด่นในการให้ภาพสังคมภายใต้โครงเรื่อง พาฝัน เช่น เรือมนุษย์ ตะวันตกดิน และบ้านขนนก ที่มีลักษณะสมจริงมากขึ้น ตัวละครมีลักษณะ รอบด้าน (Round character) ที่เป็นปुरुชนมีทั้งดี-ชั่ว เด่น-ค้อย อยู่ในตัวเอง และผลกระทบของ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ที่มีต่อสังคมไทยอย่างกว้างขวางมีส่วนทำให้ กฤษณา อโศกสิน เห็นว่า บ้านเมืองเปลี่ยนไปจึงต้องการสร้างงานที่ดียิ่งขึ้น ดังนั้นผลงานด้านปัญหาความรักและครอบครัว ได้กระจายวงกว้างออกไป ระยะเวลาจึงมีนวนิยายที่สะท้อนภาพการเมืองไทยออกมา 2 เรื่อง คือ สะพานข้ามดาว และลมที่เปลี่ยนทาง ปัญหาชีวิตของชนชั้นล่างที่ปรากฏอยู่ในลานลูกไม้ ไฟทะเล เลื้อยสีฝุ่น และรอบรวงข้าว โดยนามปากกาภักญ์ชลา ซึ่งเธอพยายามถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดของกลุ่มคนที่ถูกมองข้ามจากสายตาของนักเขียนแนวตลาดอื่นๆ

อิทธิพลของอารยตะวันตกเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่กฤษณา อโศกสิน นำมาใช้ในงานเขียนของตน เช่น การรักร่วมเพศ ดังที่อัลกา อัลกาซน์ (2530: 71) กล่าวถึงไว้ว่า ในบัลลังก์ไยบัว ตัวเอกมีลักษณะรักร่วมเพศ (Homosexuality) ซึ่งกฤษณา อโศกสิน ยังมองในแง่ร้ายเกี่ยวกับการมองอย่างเห็นอกเห็นใจในตัวละครเริ่มมีในรากแก้ว ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับเลสเบียน (Lesbianism) และแสดงทัศนคติยอมรับในเรื่องประตูกี่ปิดตาย เป็นต้น นอกจากนี้ กฤษณา ยังนำวัฒนธรรมทางเพศของตะวันตกมาใช้ในนวนิยาย คือการที่สตรีไม่เห็นความสำคัญของพรหมจรรย์ เช่น เรื่องหลงไฟ เข้มซ่อนปลาย ลายหงส์ และเนื่อนาง ฯลฯ แสดงให้เห็นพัฒนาการในงานเขียนของ กฤษณา ในช่วงนี้เป็นอันมาก จนกระทั่งกฤษณา อโศกสิน ได้รับรางวัลซีไรต์ในนวนิยายเรื่อง ปูนปิดทอง ซึ่งเป็นเรื่องที่เน้นความรู้สึกของตัวละครทุกตัวและได้พัฒนาการที่ทันสมัยอีกอย่างหนึ่งของกฤษณา คือ การใช้ทฤษฎีการอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงานของชายหญิง เป็นต้น

พัฒนาการในงานเขียนของ กฤษณา อโศกสิน เป็นที่ยอมรับว่าทำให้วรรณกรรมปัจจุบันมีความก้าวหน้า ผลงานของ กฤษณา จึงดีเด่นทั้งด้าน โครงเรื่อง ภาษา และตัวละคร แม้นักวิจารณ์เองก็ให้ความสนใจ และส่งให้นวนิยายของ กฤษณา ได้รับความนิยมนอย่างสูงจากประชาชนและวงการวรรณกรรมปัจจุบัน งานเกือบทุกเรื่องได้รับการตีพิมพ์เป็นเล่ม บางเรื่องได้จัดพิมพ์หลายครั้งและในวงการศึกษานำผลงานนวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน ไปใช้เป็นหนังสืออ่านประกอบ และใช้สำหรับการวิจารณ์ทั้งยังมีผู้ออกนุญาตลิขสิทธิ์นำไปดัดแปลงเป็นภาพยนตร์ถึง 20 เรื่อง ถ่ายทำเป็นละครโทรทัศน์ 57 เรื่อง จึงนับได้ว่า กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนที่ประสบความสำเร็จ สมควรอย่างยิ่งกับตำแหน่งในปัจจุบัน คือ ศิลปินแห่งชาติ สาขาวรรณศิลป์ (นวนิยาย) ประจำปี พ.ศ. 2531 ซึ่ง กฤษณา อโศกสิน ให้เหตุผลที่ทำงานจนประสบผลสำเร็จว่า

รักงานนี้อย่างจริงใจ ไม่เคยตั้งเป้าหมายว่าจะมีชื่อเสียง ทำงานไปเรื่อยๆ ด้วยความสุขพร้อมกับการพัฒนาตนเอง บางทีคิดเรื่องไม่ออกก็กังวลบ้าง แต่ก็ เป็นความรู้สึกรักที่ท้าทาย ชอบอ่านงานวิจารณ์ที่ดีเพื่อก่อของใครก็ได้ไม่จำกัด รักตัวละคร เล่นกับอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้ทุกฐานะ วางใจเป็นกลาง ให้ความเป็นธรรมต่อตัวละครทุกฝ่าย สิ่งหนึ่งที่ขี้ดไว้มากที่สุดคือ ไม่ว่าเนื้อเรื่องจะอ่อนด้อยหรือเกรียงไกรใหญ่ยิ่งแค่ไหน อารมณ์และความเป็นคนของตัวละครจะต้องชัดเจน โดดเด่นเสมือนว่า เรากับเขากำลังร่วมทุกข์ร่วมสุขกันนั่งประจันหน้าจับมือกันหัวเราะและร้องไห้ด้วยกัน เขาคือพ่อแม่พี่น้อง เพื่อนฝูง ลูกหลาน ที่เราอยากช่วยด้วยความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับเขา ใช้ธรรมะของพระพุทธศาสนาเป็นหลัก คือ ทำดีได้ดีทำชั่วได้ชั่ว หากเมื่อใดมีแต่ “เรื่อง” ไม่มี “คน” ไม่มี “วิญญูณ” ก็ต้องถือว่าตัวเองล้มเหลวในเรื่องนั้นๆ หัวใจของการเขียนนวนิยาย (สำหรับตัวเองคนเดียว เพราะไม่ได้ใช้กฎเกณฑ์ของใคร) ก็คือชีวิตวิญญูณตัวละครมาเป็นอันดับแรก (หลังจากได้โครงเรื่องและเนื้อหาแล้ว) ถิลาสำนวนโวหาร การควบคุมตัวละครให้ “เดิน” และให้ “หยุด” แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดอีกอย่างหนึ่งที่ทำให้การทำงานนี้เป็นผล ก็คือ ความอดทนอย่างต่อเนื่องยาวนาน เนื่องจากงานนี้เป็นงานที่ยากมาก ถ้าเขียนเรื่องส่งสำนักพิมพ์โดยหวังแต่แรกเลยว่าจะมีอาชีพนักเขียน คุณจะให้ค่าเรื่องฉันเท่าไร? ถ้าใครคิดทำอย่างนั้น หรือครูคนสั่งสอนลูกศิษย์ว่านักเขียนคือ อาชีพหนึ่ง เหมือนหมอ เหมือนวิศวกร ก็บอกตรงนี้ไว้เลยว่า คุณต้องทำความเข้าใจการเป็นนักเขียนอีกครั้ง (จดหมายโต้ตอบระหว่าง นางสาวศรีวิน ธรรมรังรอง กับ นางสุกัญญา ชลศึกษ์ ลงวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534)

1.2 ผลงานวรรณกรรม

1.2.1 แรงแบบดลใจและความสามารถ

กฤษณา อโศกสิน กล่าวถึงแรงแบบดลใจที่ทำให้มาเป็นนักเขียนคือ การเป็นคนชอบอ่าน ชอบคิด ชอบฝัน และการเสียใจเพราะมารดาเสียชีวิตเมื่อ อายุได้ 13 ปี จึงนึกอยากเขียนขึ้นมาบ้าง ประกอบกับมีนักเรียนรุ่นพี่ชื่อ ประภาศรี นาคะนาท เขียนเรื่องสั้น ลงในสยามสมัยโดยใช้นามปากกา “ภา พรสวรรค์” เป็นเหตุให้กฤษณาชื่นชมและรักในงานเขียนซึ่งขณะนั้นอายุได้ 15 ปี กำลังศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

กฤษณา อโศกสิน พยายามเขียนเรื่องบ้างแต่ไม่จบ จึงฝึกหัดไปเขียนร้อยกรอง โดยยึด สุนทรภู่เป็นหลัก จากนั้นก็เขียนโคลงและฉันท์ ในที่สุดเธอก็เขียนเรื่องสั้นได้สำเร็จชื่อ “ของขวัญปีใหม่” และส่งไปลงไทยใหม่วันจันทร์ โดยไม่ได้บอกชื่อ และนามสกุลที่แท้จริง แต่เอาชื่อกับนามสกุลมาตัดต่อเข้าด้วยกันเป็นนามปากกา “กัญญชลา” ซึ่งผลงานเรื่องนี้ได้ตีพิมพ์ในนิตยสารรายไทยใหม่วันจันทร์ ประมาณ พ.ศ. 2489 และ ปี พ.ศ. 2492 เธอก็เขียนเรื่องสั้นชื่อ

“เมื่อนั้นเสียดวงตา” ส่งไปประกวดชิงรางวัลนิตยสารสตรีสาร แม้จะไม่ได้รับรางวัลจากคณะกรรมการแต่เรื่องนี้ก็ได้รับคะแนนนิยมจากคนอ่านมาก

ใน พ.ศ. 2494 นิตยสารศรีสัปดาห์ถือกำเนิดขึ้น ในฉบับที่ 2 จึงมีเรื่องสั้นชื่อ “เขาพบกันที่หลุมฝังศพ” เขียนโดย กัญญ์ชลา กฤษณायอมรับว่าได้อิทธิพลจาก อ.อุดากร นักเขียนหนุ่มที่เสียชีวิตไปในปีเดียวกับที่เธอเขียนเรื่องนี้ขึ้น (พ.ศ. 2495) นามปากกาก็กัญญ์ชลา เขียนเรื่องสั้นติดต่อกันมาสามเล่มต่ออีก 100 กว่าเรื่อง กระทั่งในปี พ.ศ. 2497 เธอจึงได้เขียนเรื่องยาวเรื่องแรกคือ “ชีวิตเป็นของเรา” โดยอาศัยเค้าโครงจากนวนิยายแปล หลังจากนั้น กัญญ์ชลา ก็แต่งนวนิยายตีพิมพ์ลงในศรีสัปดาห์ต่อมาอีกหลายเรื่อง เช่น ประตูลีเทา หยาดน้ำค้าง ดอกหญ้า ดวงตาสวรรค์ (นวนิยายที่สืบเนื่องมาจากดอกหญ้า)

1.2.2 นามปากกา

นามปากกาของ กฤษณา อโศกสิน ที่เปิดเผยในหนังสือประวัตินักเขียนไทย เล่ม 1 (2524: 18) ได้แก่

1) กฤษณา อโศกสิน	เขียนเรื่อง ชีวิตหนัก
2) กัญญ์ชลา	เขียนเรื่อง ชีวิตเบาๆ
3) สุปปวาสา	เขียนเรื่อง แทรกหลักพระพุทธศาสนา
4) กระเรียนทอง	เขียนเรื่อง ตลกขบขัน
5) ญาดา	เขียนนวนิยาย เรื่องสั้นต่างๆ ไป
6) สไบเมือง	เขียนนวนิยายอิงธรรมชาติ

1.2.3 ผลงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์

กรมศิลปากรได้รวบรวมนิตยสารที่กฤษณาเขียนเรื่องลงพิมพ์ (กรมศิลปากร 2532: 16-17) และจากเอกสารท้ายเล่มนวนิยายเรื่องอมร (กฤษณา อโศกสิน 2552: 483-494) ดังนี้

ในนิตยสารศรีสัปดาห์ ระหว่าง พ.ศ. 2493-2507 รวม 8 เรื่อง ได้แก่ ชีวิตเป็นของเรา ในกระแสดล ประตูลีเทา ดอกหญ้า ดวงตาสวรรค์ สัปสวาท สวรรค์สร้าง บ่วงดวงใจ

ในนิตยสารสกุลไทย พ.ศ. 2506-ปัจจุบัน รวม 29 เรื่อง ได้แก่ พระจันทร์หลงเงา กรงทอง ฝนหยาดสุดท้าย ฝันกลางฤดูฝน หลังคาใบบัว ลานลูกไม้ เสื่อสี่ฝืน ไฟทะเล รอบรวงข้าว ชลธิพิศवास สายรุ้งสลาย เพลิงบุญ บาปสลาย เรือมนุษย์ มณีดิน เมียหลวง ตะวันตกดิน บัลลังก์ไยบัว รากแก้ว ระบำมาร ไฟพาย สะพานข้ามดาว ไฟหนาว ปูนปิดทอง แมลงและมาลี เหลี่ยมกุหลาบ อมร ลายหงส์ ถ่านเก่าไฟใหม่ ดาดฟ้าดาว บทความคอลัมน์ไฟส่องทาง

ในนิตยสารสตรีสาร ระหว่าง พ.ศ. 2501-ปัจจุบัน รวม 21 เรื่อง ได้แก่ วิหคที่หลงทาง ศัตรูหัวใจ หนามกุหลาบ น้ำผึ้งขม ระฆังวงเดือน ปากามเทพ น้ำเซาะทราย บันไดเมฆ ลาย

ดอกหญ้า ไม้ผลัดใบ ประตู่ที่ปิดตาย ปีกทอง นามดอกไม้ บ้านขนนก เลื่อมสลัปลาย นุชบกใบไม้
เนื่อนาง ขอบฟ้าใหม่ เข้มซ่อนปลาย หลังแล

ในนิตยสารแม่ศรีเรือน รวม 5 เรื่อง ได้แก่ เพลิงกินรี ลานกุมรา สวรรค์เปียง
ถนนสายเสน่ห์หา ลมบูรพา

ในนิตยสารแม่บ้านการเรือน 5 เรื่อง ได้แก่ บาดาลใจ เพชรในเรือน
โลกของมัทรี ไม้ป่ามารสวาท

ในนิตยสารนพเก้า 2 เรื่อง ได้แก่ ฝ้ายแกมแพร วิหคโสภะ

ในนิตยสารศรีสยาม 4 เรื่อง ได้แก่ ไปสู่ฉิมพลี ความรักแสนกล

ดาววัลย์สวาท ควันเทียน

ในนิตยสารขวัญจิต 1 เรื่อง ได้แก่ วิมานไฟ

ในนิตยสารนทีทอง 2 เรื่อง ได้แก่ เกิดมาสวย พฤษภาสวาท

ในนิตยสารลลนา ระหว่าง พ.ศ. 2515-ปัจจุบัน 14 เรื่อง ได้แก่ ถนนไปดวงดาว
สมมุติว่าเขารักฉัน ลมที่เปลี่ยนทาง พลอยพรราวแสง น้ำท่วมเมฆ ห้องที่จัดไม่เสร็จ กระจ่างสี่ดา
กิ่งมัลลิกา หลงไฟ เพลงสาป ม่านแพรหลายไฟ ปลายฝนที่ทากายาма เสียงหัวเราะและน้ำตาในศิลานคร
ยอดเจดีย์ทองสองฟากอิรวดี

ในนิตยสารสาวสวย พ.ศ. 2511-2527 รวม 3 เรื่อง เรื่อง ได้แก่ ปลาผิคน้ำ
ควานน้ำค้าง วิมานไม้ฉำฉา

ในนิตยสารขวัญเรือน พ.ศ. 2528 รวม 2 เรื่อง ได้แก่ เวียงระกำ รูปทอง

ในนิตยสารลúčส์ พ.ศ. 2527-2528 ได้แก่ หน้าต่างบานแรก (12 ตอนจบ)

ในนิตยสารดิฉัน 3 เรื่อง ได้แก่ ชิงช้าดอกบานชื่น ทรายล้อมสี่ เสียงนก
จากพราว

ในนิตยสารกุลสตรี พ.ศ. 2531-2539 ได้แก่ เรื่องสามคม เกสรดอกสวาท
น้ำค้างกลางดึก

1.2.4 ผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลและรางวัลแห่งเกียรติยศ

ผลงานของ กฤษณา อโศกสิน มีคุณค่าได้รับรางวัล รวมแล้วถึง 12 รางวัล
กล่าวคือ

ปี พ.ศ. 2511 เรื่องเรือมนุษย์ ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมขององค์การ
สนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) หรือ ส.ป.อ.

ปี พ.ศ. 2515 เรื่องตะวันตกดิน ได้รับรางวัลวรรณกรรมยอดเยี่ยมของ
องค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (SEATO) หรือ ส.ป.อ.

ปี พ.ศ. 2517 เรื่องรากแก้ว ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2518 เรื่องไม้ผลัดใบ ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2520 เรื่องลมที่เปลี่ยนทาง ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2522 เรื่องบ้านชนนิก ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2523 เรื่องไฟหนาว ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2527 เรื่องกระเช้าสีดา ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2528 เรื่องนุษย์ใบไม้ ได้รับรางวัลดีเด่นจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2528 เรื่องปูนปิดทอง ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (The S.E.A Write Award) หรือ ซีไรต์

ปี พ.ศ. 2531 เรื่องกมร ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2533 เรื่องถ่านเก่าไฟใหม่ ได้รับรางวัลชมเชยจากคณะกรรมการพัฒนาหนังสือในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ

ปี พ.ศ. 2539 ได้รับเหรียญที่ระลึกจากศูนย์วัฒนธรรมกระทรวงศึกษาธิการ ประเทศชิลีที่จัดขึ้นเพื่อมอบเป็นเกียรติแก่ศิลปินผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวรรณกรรมทั่วโลก จำนวน 50 คน

ปี พ.ศ. 2539 ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา

ปี พ.ศ. 2540 ได้รับคัดเลือกเป็นศิษย์เก่าดีเด่นของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ปี พ.ศ. 2545 ได้รับเชิญเป็นอนุญาโตตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ปี พ.ศ. 2545 ได้รับพระราชทานปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยมหาสารคาม

กฤษณา อโศกสิน ได้รับรางวัลศิลปินแห่งชาติสาขาวรรณศิลป์ (นวนิยาย) เมื่อปี พ.ศ. 2531 ซึ่งแสดงให้เห็นเป็นที่ประจักษ์ว่าเป็นผู้มีอุดมคติและมีความรับผิดชอบต่อสังคมในฐานะนักประพันธ์

ปัจจุบัน กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนอิสระ เขียนนวนิยายโดยใช้เวลาทำงาน 9.00-11.00 กับ 13.00-16.00 น. ในแต่ละวัน ซึ่งนิตยสารที่ตีพิมพ์ผลงานของ กฤษณา เป็นประจำได้แก่ สกุลไทย ลานา ขวัญเรือน และกุลสตรี สถานที่ทำงานคือ บ้านเลขที่ 69/29 ซอยปิ่นประภาคม ถนนติวานนท์ จังหวัดนนทบุรี 11000 โทรศัพท์ 5881421

1.3 ผลงานที่กล่าวถึงงานเขียนของกฤษณา อโศกสิน

ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ (2520: 100) ได้กล่าวถึงการสร้างงานเขียนของกฤษณา อโศกสิน พบว่าสามารถดึงดูดความสนใจของผู้อ่านในแง่ที่มีความจริงใจ เป็นตัวของตัวเองและไม่ทำให้ภาพในเรื่องงดงามกว่าชีวิตจริง โดยแสดงให้เห็นทั้งด้านดีและชั่ว ซึ่งคนมักมีทั้งสองด้านปะปนกันอยู่

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2538: 18-35) ได้กล่าวถึงงานของ กฤษณา อโศกสิน สรุปได้ว่า ผลงานของ กฤษณา อโศกสิน มีลักษณะสำคัญ 7 ประการด้วยกัน คือ

1. สะท้อนชีวิตที่หลากหลายในสังคม
2. สะท้อนธรรมชาติของมนุษย์ และกฎแห่งกรรม
3. สะท้อนภาพและปัญหาของผู้หญิงทุกรูปแบบ
4. สะท้อนสถาบันครอบครัว
5. สะท้อนหลักแห่งการพัฒนา
6. ให้ความสำคัญกับตัวละคร
7. ใช้ภาษาได้สละได้ภาพ

กรมศิลป์ากร (2524: 16-17) ได้กล่าวถึงความสามารถในการเขียน นวนิยายของ กฤษณา อโศกสิน ว่าเสนอเรื่องได้อย่างรัดกุม มีตัวละครที่ผู้อ่านสามารถนึกภาพได้ประจักษ์ดังมีชีวิตเค้าโครงของทุกเรื่องจะเร้าให้ผู้อ่านกระหายให้ติดตาม และแทบทุกเรื่องแทรกข้อคิดให้ผู้อ่านสามารถนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้ ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของคุณค่าทางวรรณกรรม การนำเอาเรื่องของคนในสังคมมาเป็นเค้าโครงเรื่อง ทำให้สมจริงและน่าสนใจ ส่วนการสร้างตัวละครตามลักษณะนิสัยของคนในสังคมไม่ว่าด้านดีหรือเลว และสามารถรักษาลักษณะประจำตัวของตัวละครไว้ได้ ตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ทำให้ตัวละครมีชีวิตชีวา ทำให้ผู้อ่านนึกภาพได้ประจักษ์ดังมีชีวิต

อิงอร สุพันธุ์วิช (2518: 46-48) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวเรื่องเรื่อมนุษย์ ตะวันตกดิน และรากแก้ว ของกฤษณา อโศกสิน ว่า นวนิยายทั้ง 3 เรื่องนี้มีความดีเด่นสมควรได้รับรางวัล

เนื่องจาก กฤษณา อโศกสิน เลือกลงเรื่องที่น่าสนใจได้คือปัญหาต่างๆ ในสังคมไทยที่สามารถพบเห็นได้ในปัจจุบัน แต่การสร้างตัวละครในเรื่องเรื่องมนุษย์ยังเป็นแบบฉบับอยู่มาก คือ พระเอกจะต้องหล่อ สมาร์ท มีความรู้ดี คล่องแคล่ว นางเอกก็ต้องสวย ดี มีคุณสมบัติ เช่น คัมพ์และ นิธิมา ส่วนเรื่องตะวันตกดิน ลักษณะของตัวละครพัฒนาให้มีความเป็นมนุษย์จริงๆ มากขึ้น คือมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย แม้นางเอกจะต่างไปจากเรื่องอื่น คือ มีผิวคล้ำ แต่ก็ยังสวยเด่นและดี แสดงให้เห็นนางเอกยังไม่ค่อยพัฒนานัก เช่นเดียวกับโรยทองทราย นางเอกในเรื่องรากแก้วที่แม่จะแก่นแก้วแต่ก็มีความสวยงามเด่นชัด

นรินทร์ เศรษฐบุตร (2521: 72) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่อง ตะวันตกดินไว้ว่า ตะวันตกดินเป็นนวนิยายที่พยายามเสนอแง่มุมทางการเมือง เพราะเป็นเรื่องของท่านผู้ใหญ่ที่มีอำนาจซึ่งชอบจะมีเพศสัมพันธ์กับภรรยาลูกน้อง แต่ไม่เด่นชัด ส่วนอื่นก็สะท้อนความเหลวแหลกในวงการสังคมข้าราชการบางแห่งหรือหลายแห่ง ถ้ากฤษณา อโศกสิน วางเรื่องสั้นกว่านี้ ก็จะน่าอ่าน แต่บทสนทนาของตัวละครให้แง่คิดกับผู้อ่านมาก ลักษณะตัวละครก็สมจริง นวนิยายเรื่องนี้จึงเป็นวรรณกรรมที่ประณีต

บัวแพน นันทพิสัย (2525: 32-35) สรุปทัศนะของกฤษณา อโศกสิน ที่สะท้อนให้เห็นได้ใน นวนิยาย เรื่องปูนปิดทอง คือ กฤษณา อโศกสิน เชื่อความผูกพันของพ่อแม่ลูก และแนวความคิดในเรื่อง การชดใช้กรรม ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องเพศในสังคมไทยปัจจุบันที่รับวัฒนธรรมจากอเมริกัน ที่ทำให้การดำเนินชีวิตล้มเหลว สื่อมวลชนที่ขาดความรับผิดชอบ ข้อสังเกตเกี่ยวกับการสร้างตัวละครที่ กฤษณา อโศกสิน ทำได้น่าสนใจคือ การให้ความเป็นธรรมแก่ตัวละครหรือสร้างตัวละครด้วยใจเป็นกลาง และการเลือกใช้พฤติกรรมเพื่อแสดงการพัฒนบุคลิกภาพของตัวละคร

รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2532: 220-230) ได้สรุปทัศนะของวิทยากรในการอภิปรายเกี่ยวกับนวนิยายรางวัลซีไรต์ เรื่องปูนปิดทองไว้ดังนี้ ศาสตราจารย์คุณหญิงจินตนา ยศสุนทร ให้ความเห็นว่า การดำเนินเรื่อง และสาระดี ภาษาในเรื่องก็สมบูรณ์แบบ ส่วนศาสตราจารย์กุลหาป มัลลิกะมาส กล่าวว่าเรื่องที่ปูนปิดทองจบลงด้วยความหวังความสุข ทำให้ผู้อ่านพอใจ ข้อขัดแย้งสำคัญของเรื่อง ชัดเจนมาก การเสนอตัวละครทุกตัวก็ละเอียด และถูกต้อง ตามหลักจิตวิทยา อาจารย์ภิญโญ กองทอง แสดงทัศนะว่า กลวิธีในการวางตัวละครเด่นมาก เพราะชี้ให้เห็นพัฒนาของตัวละคร แต่การสร้างตัวประกอบที่เป็นแบบฉบับนั้นน่าตำหนิ เนื่องจากมีบุคลิกด้านเดียว คือ จื่อจิงฉาน นอกจากนี้ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ ยังให้ทัศนะเกี่ยวกับตัวละครสตรีของ กฤษณา อโศกสิน ว่า ปัจจุบันตัวละครเหล่านี้มีความคิดแบบผู้ที่ได้รับการอบรมจากตะวันตก ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการต่อสู้เพื่อความเสมอภาคทางเพศของหญิงไทย แม้บุคลิกด้านนี้ จะไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม เนื่องจากขัดต่อวัฒนธรรมแบบฉบับของไทย แต่ก็สะท้อนให้เห็นว่าภาพของผู้หญิงเหล่านี้มีอยู่จริงในสังคมไทย

วินิตา ดิถียนต์ (2526: 70-73) ได้กล่าวถึงนวนิยายเรื่อง บุษบกใบไม้ของกฤษณา อโศกสิน ว่าเนื้อเรื่องและแนวคิดเป็นการนำคนอ่านไปพบชีวิตของเจ้าที่กรมป่าไม้ที่ต้องเผชิญกับความลำเค็ญต่าง ๆ ทั้งการใช้ชีวิตที่อยู่ไกลจากอารยธรรม การเผชิญกับอิทธิพลเถื่อน การวางตัวให้ปลอดภัยจากการกลั่นแกล้ง หรือเส้นทางของผู้มีอิทธิพลในวงราชการด้วยกัน ดังนั้นกฤษณา อโศกสิน จึงได้สร้างตัวละครอย่างสามภพ ให้เป็นผู้มีอุดมคติในการทำงานอย่างแท้จริง และได้สร้างตัวละครอย่าง ปีกทอง ให้เป็นผู้หญิงที่ไร้ความคิด ฟุ้งเฟ้อ โดยไม่รู้จักรักการแยกแยะความถูกผิด ซึ่งการสร้างตัวละครทั้งสองนี้แม้จะน่าสนใจ เนื่องจาก กฤษณา อโศกสิน ได้แสดงฝีมือในการบรรยายใช้คำพูดได้อย่างสละสลวยและคมคาย แต่ตัวละครก็เป็นตัวละครเพียงด้านเดียว หรือตัวละครแบบฉบับที่ทำให้ตัวละครอ่อนไป บุษบกใบไม้ จึงเป็นลักษณะกำลังระหว่างฉากพาฝัน และความจริง อย่างไรก็ตาม แม้นวนิยายเรื่องนี้จะไม่ใช่มิค่าดีเด่นมาก แต่ก็เป็นเรื่องน่าอ่านสำหรับเยาวชน ผู้อยู่ในวัยศึกษาระดับอุดมศึกษาและบุคคลทั่วไป

จิตติ หนูสุก (2539: คำนำ) ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับเรื่องข้ามสี่พันคร ของกฤษณา อโศกสิน ว่าเรื่องนี้เป็นเรื่องราวของผู้ติดยาเสพติด เป็นเรื่องที่กฤษณา อโศกสิน ต้องใช้ความพยายามในการเขียนมากเพราะเป็นเรื่องที่หนัก และยาก ที่ว่าหนักคือ ต้องใช้ความสามารถเชิงประพันธ์สูงจึงจะสามารถถ่ายทอดเรื่องราวให้น่าอ่าน และที่ยาก คือ ต้องค้นคว้ารวบรวมข้อมูลทุกอย่างที่เกี่ยวกับยาเสพติด ผนวกกับประสบการณ์ที่มีอยู่ทำให้นวนิยายเรื่องข้ามสี่พันครเป็นนวนิยายที่สะท้อนปัญหาของยาเสพติด และนับว่ากฤษณา อโศกสิน ได้ช่วยเหลือสังคมอีกรูปแบบหนึ่งในแง่ของสื่อที่สะท้อนปัญหาดังกล่าว

สุภัทร สวัสดิรักษ์ (2542: 6-7) ได้กล่าวถึงนวนิยายเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดิน สรุปรว่าเรื่องนี้เป็นงานเขียนเรื่องสงคราม ความรัก บริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา ซึ่งกฤษณา อโศกสิน เขียนได้อย่างไพเราะ งดงาม เพราะกฤษณา อโศกสิน ได้เคยกล่าวว่ามีความสุขกับการขีดเส้นตัวอักษรในการสร้างสรรค์งานวรรณกรรม ผลก็คือเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินเป็นเพชรน้ำเอกในงานวรรณกรรมทั้งหมดที่กฤษณา อโศกสิน สร้างมาจนถึงปัจจุบัน

พจมาน พงษ์ไพบูลย์ (2542: 8-12) ได้แสดงทัศนะถึงเรื่องจำหลักไว้ในแผ่นดินว่า นวนิยายเรื่องนี้เป็นเรื่องเชื่อมอีกเรื่องหนึ่งของกฤษณา อโศกสิน ที่นำเอาเรื่องราวของความรักอันยิ่งใหญ่เหนือความรักใดๆ นั่นคือความรัก ความกตัญญูต่อบ้านเกิด นำมาเสนอผ่านความรู้สึกของทหารหาญ ที่พร้อมจะปกป้องแผ่นดินด้วยชีวิต เพราะสำหรับเขา ชาติคือเขา และเขาก็คือชาติ ทั้งสองคืออันหนึ่งอันเดียวกันแยกจากกันมิได้ พร้อมกันนี้กฤษณา อโศกสิน ก็ยังได้นำเสนอผ่านความรัก ความโศกเศร้าอาดูร จากการสูญเสียแผ่นดินของเจ้าหญิงโสคนเทีย ที่ชะตากรรมชักนำมาให้พบกับ

ทหารไทยที่พร้อมจะช่วยเหลือด้วยน้ำใจไมตรี แต่ขณะเดียวกันก็ต้องระแวดระวังความมั่นคงของแผ่นดินของไทยไว้ยิ่งชีวิต

พิพิชญ์ พุทธิพงษ์ (2521: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิเคราะห์นวนิยายที่ได้รับรางวัล ส.ป.อ. ได้แก่ เรื่องเรือมนุษย์ และตะวันตกดิน ของกฤษณา อโศกสิน เรื่องเขาชื่อกานต์ ของ สุวรรณี สุคนธา และเรื่อง จดหมายจากเมืองไทย ของ โบตัน ผลการศึกษาเกี่ยวกับนวนิยายที่ได้รับรางวัล ส.ป.อ. ของกฤษณา อโศกสิน สรุปได้ดังนี้ เรื่องเรือมนุษย์ และตะวันตกดิน เป็นนวนิยายที่มีความสมจริงและดีเด่นในเรื่องต่างๆ คือเนื้อเรื่องสะท้อนสภาพสังคมในแง่มุมที่แปลกใหม่ แก่นของเรื่องมีคุณค่าในด้านสร้างสรรค์ และให้ข้อคิดที่ดีในการดำเนินชีวิต ผู้แต่งสามารถสร้างตัวละครได้สมจริงมีชีวิตชีวา สำนวนภาษาและบทสนทนาที่เรียบเข้าใจง่าย เหมาะสมกับลักษณะและบทบาทของตัวละครในเรื่อง ทั้งให้ความรู้สึกและภาพพจน์ที่ชัดเจน เรือมนุษย์ และตะวันตกดิน จึงเป็น นวนิยายที่มีคุณค่าต่อสังคมไทย โดยเฉพาะในด้านที่เสนอปัญหาของสังคม

ศรีวิน ธรรมรังรอง (2537: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาบุคลิกภาพสตรีในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสินนั้น ผู้วิจัยมุ่งวิเคราะห์ บุคลิกภาพตัวละครที่เป็นสตรี ด้านลักษณะทางกาย ลักษณะนิสัย ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และคตินิยมในการดำเนินชีวิต ผลการศึกษารูปได้ดังนี้

นวนิยายในช่วงทศวรรษแรก คือ พ.ศ. 2511-2522 มีภาพของตัวละครเอกที่ สวยงามทั้งรูปร่างหน้าตา อิทธิพลของบุคคลใกล้ชิดในครอบครัวจะส่งผลต่อการแสดงบุคลิกภาพ ด้านลักษณะนิสัย ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม ตลอดจนคตินิยมในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะตัวละครที่มาจากครอบครัวที่แตกแยก จะมีบุคลิกภาพปรวนแปร อ่อนไหว และถอยหนีจากสถานการณ์ของชีวิตด้วยการก้าวร้าวต่อตนเอง ส่วนตัวละครซึ่งมีหลายวัยจะปรากฏรูปร่างลักษณะที่ค่อนกว่าตัวละครเอกและอาศัยประสบการณ์ตลอดจนค่านิยมในการดำเนินชีวิตให้เป็นสตรีที่มีทั้งฝ่ายร้ายในตนเอง สำหรับตัวละครประกอบ ปรากฏว่า ผู้เขียนสร้างตัวละครประเภทนี้เป็นจำนวนมาก เพื่อใช้แสดงแนวคิดและภาพชีวิตเสริมเนื้อเรื่องให้สอดคล้องกับสภาพที่แท้จริงในสังคม โดยตัวละครประเภทรับใช้ยังมีบุคลิกและลักษณะนิสัยแบบเก่า คือ มีความจงรักภักดีในตัวละคร บางตัว สำหรับบางตัวซึ่งอยู่ในกลุ่มตัวละครรองและตัวละครประกอบ จะมีลักษณะนิทานว่าร้าย อันเป็นบุคลิกภาพที่ไม่เปลี่ยนแปลงนัก

นวนิยายในช่วงทศวรรษหลัง คือ พ.ศ. 2523-2533 ภาพของตัวละครเอกเริ่มเปลี่ยนแปลงได้แก่ ความสวยงามของตัวละครบางตัวลดลง แต่มีจุดเด่นเพิ่มความสนใจในรูปร่าง ลักษณะอิทธิพลของครอบครัวยังส่งผลต่อบุคลิกภาพด้านลักษณะนิสัย ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม และคตินิยมในการดำเนินชีวิต นอกจากนี้ ตัวละครยังรับเอาค่านิยมในลักษณะทำให้แสดง

พฤติกรรมที่ปราศจากคุณสมบัติของสตรีไทยสมัยโบราณมากขึ้น และตัวละครเอกที่มีปมด้อยจะมีพฤติกรรมสะท้อนบุคลิกภาพของคนสู้ในทุกสถานการณ์ ส่วนตัวละครรองยังมีหลายวัยและมีลักษณะรูปร่างแตกต่างกัน ซึ่งการสร้างตัวละครให้มีทั้งเด่น ค้อย ฝ่ายดี ฝ่ายร้าย เพื่อใช้ลักษณะเช่นนี้ช่วยเสริมบุคลิกของตัวละครเอก โดยตัวละครรองจะอาศัยประสบการณ์ตลอดจนค่านิยมของสังคมแสดงบุคลิกภาพด้านลักษณะนิสัยที่ใกล้เคียงกับบุคคลในสังคมปัจจุบันมากขึ้น ด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม ตลอดจนคตินิยมในการดำเนินชีวิตจะมีทั้งสอดคล้องและขัดแย้งกับตัวละครเอก อันทำให้นวนิยายน่าสนใจและติดตาม และตัวละครประกอบนั้น แม้ผู้เขียนจะยังคงสร้างให้มีตัวละครมาก ทว่าข้อมูลที่ทำให้ภาพตัวละครประเภทนี้กลับปรากฏน้อย โดยเป็นภาพตัวละครแบบผสมผสาน ระหว่างสตรีไทยสมัยเก่าซึ่งรับเอาแนวคิด และค่านิยมของสังคมสมัยใหม่มาใช้ในการดำเนินชีวิต ทั้งยังให้ข้อคิดแก่ตัวละครอื่นที่เกี่ยวข้องด้วย

นตวรินทร์ คงจันทร์ (2543: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาลักษณะการใช้โวจนาสารในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์และตีความลักษณะการใช้โวจนาสารในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน ที่ได้รับรางวัลดีเด่น จำนวน 6 เรื่อง คือ เรือมนุษย์ ตะวันตกดิน บุษบกใบไม้ ปูนปิดทอง ข้ามสีทันดร และจำหลักไว้ในแผ่นดิน ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

ลักษณะการใช้โวจนาสารในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน ปรากฏว่าผู้ประพันธ์ได้ใช้โวจนาสารทั้ง 7 ประการคือ

1. อารมณ์ภาษา ผู้ประพันธ์ใช้อารมณ์บรรยายถึงอากัปกริยาและพฤติกรรมของตัวละคร เพื่อแสดงให้เห็นทราบถึงอารมณ์และความรู้สึกนึกคิดต่างๆ
2. วัตถุภาษา ผู้ประพันธ์ได้บรรยายของสิ่งของเครื่องใช้ต่างๆ และพาหนะในการเดินทาง เพื่อสื่อให้ถึงสภาพสังคมค่านิยม
3. สัมผัสภาษา ผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงการใช้อวัยวะส่วนต่างๆ ของร่างกายสัมผัสเพื่อให้ทราบถึงความรัก ความห่วงใย ความสัมพันธ์ของตัวละครที่มีต่อกัน
4. ปริภาษา ผู้ประพันธ์ใช้บรรยายเกี่ยวกับลักษณะการสนทนาของตัวละครสภาพของน้ำเสียง ที่ตัวละครใช้สนทนากัน ซึ่งปริภาษาเหล่านี้จะสื่อให้ทราบถึงอารมณ์ ความรู้สึก ลักษณะนิสัย บุคลิกภาพของตัวละคร เช่น การร้องไห้จากการถูกคนรักทิ้ง การด่า
5. เทศภาษา ผู้ประพันธ์ได้บรรยายถึงการจัดระยะห่างของตัวละคร ขณะสื่อสารกัน สื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์ การมีสัมมาคารวะ การรู้จักกาลเทศะของตัวละคร
6. เนตรภาษา ผู้ประพันธ์ใช้เนตรภาษาเพื่อสื่อให้ทราบถึงอารมณ์ ความรู้สึกนึกคิด และความต้องการของตัวละคร

7. กาลภาษา ผู้ประพันธ์ใช้เพื่อดำเนินการเรื่องและบอกถึงระยะเวลาของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2. ประวัติและผลงานของจิระนันท์ พิตรปรีชา

2.1 ประวัติส่วนตัว

2.1.1 ชาติกำเนิดและภูมิลำเนา

จิระนันท์ พิตรปรีชา เกิดเมื่อวันที่ 25 เดือน กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2498 อำเภอเมือง จังหวัดตรัง เป็นบุตรสาวคนเดียวในจำนวนพี่น้อง 3 คน บิดาชื่อ นิรันดร์ มารดาชื่อจิระ เคยเป็นครู แล้วลาออกมาเปิดร้านขายเครื่องเขียน แบบเรียน และหนังสือชื่อ ร้านสิริบรรณ

2.1.2 การศึกษา

จิระนันท์ พิตรปรีชา เรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษาที่จังหวัดตรัง และมาเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่สาม ที่โรงเรียนสาธิตวิทยาลัยครูเพชรบุรีวิทยาลงกรณ์ที่ กรุงเทพมหานคร เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4-5 ที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พ.ศ. 2515-2518 เรียนคณะวิทยาศาสตร์ (แผนกเตรียมเภสัชศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2524 ศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยคอร์เนลล์ สหรัฐอเมริกา สำเร็จปริญญาตรีเกียรตินิยม สาขารัฐศาสตร์ และศึกษาต่อจนจบในระดับปริญญาเอก ในสาขาประวัติศาสตร์

2.1.3 ชีวิตการเป็นนักเขียน

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 บทบาทและชื่อเสียงของจิระนันท์เป็นที่รับรู้ไปทั่ว งานเขียนในรูปของบทกวีบางชิ้นได้กลายเป็นหนึ่งในวรรณกรรมของยุคประชาธิปไตย แต่สภาพการณ์ทางการเมืองที่เริ่มพลิกกลับในปีถัดมา มีส่วนผลักดันให้จิระนันท์ต้องตัดสินใจ "เข้าป่าจับอาวุธ" พร้อมกับคู่ชีวิตเสกสรรค์ ประเสริฐกุล และได้เขียนผลงานฉันทลักษณ์ภายใต้นามประพันธ์ "บินหลา นาดั้ง" ช่วงชีวิตที่อยู่ในป่ามีบุตรชายคนแรกชื่อ แทนไท เขาทั้งสองตัดสินใจออกจากป่าเข้ามาสู่เมืองและยุติบทบาททางการเมืองเมื่อปี พ.ศ. 2523 และเดินทางไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกา

2.2 ผลงานวรรณกรรม

2.2.1 ความสนใจและความสามารถ

เนื่องจากจิระนันท์ พิตรปรีชา ชอบอ่านหนังสือมาตั้งแต่เด็ก เพราะที่บ้านขายหนังสือ จึงสนใจงานเขียนมาตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา เริ่มเขียนกลอนในช่วงเรียนอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 โรงเรียนสตรีประจำจังหวัด และประสบความสำเร็จเบื้องต้นได้รับรางวัล

ในการประกวดกลอนเรื่อยมา ส่งงานกลอนไปลงตามนิตยสารชัยพฤกษ์ และ วิทยาสาร

2.2.2 นามปากกา ได้แก่ จิระนันท์ พิตรปรีชา และ บินหลา นาตริง

2.2.3 ผลงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์

- 1) พ.ศ. 2532 ได้นำบทกวีมารวมเล่ม ชื่อ ไบไม้ที่หายไป
- 2) แปลบทกวีของ คิม ซิฮาร์
- 3) งานเรียบเรียง ได้แก่เรื่อง ลูกผู้ชายชื่อ นายหลุยส์
- 4) เรื่องแปล คือ โจรร้ายทั้งห้า ห้องสี่เหลี่ยมกับผู้หญิงคนนั้น
- 5) บทบรรยายภาพยนตร์ต่างประเทศจำนวนมาก
- 6) งานเขียนประเภทสารคดี ได้แก่ เรื่อง โลกที่สี่ อีกหนึ่งฟากฝัน
- 7) รวมบทความเกี่ยวกับภาพยนตร์ เรื่อง หม้อแกงลิงชะงอกคูรา

2.2.4 ผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล

ไบไม้ที่หายไป ซึ่งได้รับรางวัลซีไรต์ ประเภทกวีนิพนธ์ เมื่อ ปี 2532

2.3 ผลงานที่กล่าวถึงงานเขียนของจิระนันท์ พิตรปรีชา

ไพอิน ฐิรัตน์ (2532: 43-44) เขียนบทความชื่อ “ไบไม้ที่หายไป ตัวอักษรแสนสวยในบทบันทึกของผู้หญิงคนหนึ่ง” แสดงความคิดเห็นว่าไบไม้ที่หายไปเป็นกวีนิพนธ์ที่งามคิดและจับใจ บทกวีบันทึกเหตุการณ์ในแต่ละช่วงประสบการณ์ชีวิตของผู้แต่ง คือช่วงแรก (2513-2515) เป็นช่วงวัยเยาว์ที่มองโลกด้วยแววตาแสวงหา ช่วงที่สอง (2516-2519) เป็นยุคดอกไม้บาน ร้อยดอก กวีอยู่ในฐานะผู้นำนักศึกษาจึงมีลักษณะการให้ความคิดใหม่ในเชิงอุดมคติแก่สังคม ช่วงที่สาม (2520-2522) เป็นช่วงเวลาเก็บเกี่ยวประสบการณ์ชีวิตในปี ช่วงที่สี่ (2522-2523) เป็นช่วงที่สัมผัสกับความเป็นแม่ จนถึงการเป็นผู้พ่ายแพ้และต้องออกจากป่า ช่วงสุดท้าย (2524-2528) เป็นช่วงของการมองชีวิตอย่างใคร่ครวญอีกครั้งหนึ่ง ช่วงตอนต่างๆ เหล่านี้เป็นบันทึกแห่งชีวิตที่จิระนันท์ไม่ได้เป็นเพียงผู้จดบันทึกชีวิตของตนเองเท่านั้นแต่เธอเป็นผู้จดบันทึกโลกและชีวิตทั้งมวล

กอบกุล อิงคุทานนท์ (2533: 49-65) ได้แสดงทัศนะต่อกวีนิพนธ์ รางวัลซีไรต์ ปี 2532 ด้วยความชื่นชมและศรัทธา พร้อมทั้งรับประกันว่าเป็นกวีนิพนธ์เพื่อประชาชนและชีวิตที่ได้สรรพคุณหลากหลาย และลุ่มลึกของคนรุ่นใหม่ เพราะใช้ภาษาแบบเรียบง่าย กระชับชัดเจนต่อการเข้าใจและรับรู้ มีพลังและให้ความหมายกระชับ ไม่ใช่พรรณนาไปหนึ่งหน้ากระดาษ แต่สรุปได้ความหมายเพียงบรรทัดเดียว เป็นผลงานที่มีเอกภาพในตัวเองและพัฒนาจนกระทั่งผู้อ่านได้เห็นโลกทัศน์ของผู้เขียนที่พัฒนาตามประสบการณ์ที่สั่งสม และโลกทัศน์นั้นก็มีความค่าควรแก่การรับฟังและเรียนรู้สำหรับคนอ่านทั่วไป

รินฤทัย สัจพันธ์ (2536: 122-127) เขียนบทความชื่อ ใบบัวที่หายไป อารมณีกวีของผู้หญิงที่มีอุดมการณ์ กล่าวถึงจุดเด่นของกลวิธีการประพันธ์ 4 ประการ คือ ประการแรกมีเอกภาพ บทกวีชุดนี้แสดงถึงช่วงเวลาชีวิตกับเนื้อหาที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน อีกทั้งอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นอุทิศตนเพื่อแก้ไขความทุกข์ยากของมวลชน ประการที่สอง คือใช้คำง่าย ให้พลังกระทบอารมณ์และสามารถสร้างภาพอย่างมีนาฏการ ประการที่สาม มีพลังกระทบอารมณ์ อันเกิดจากการใช้คำที่มีน้ำหนัก ทั้งการให้ภาพและให้ความรู้สึก ประการที่สี่ ทักษะต่อโลกและชีวิต คือการปลุกสำนึกของสังคมให้ยอมรับบทบาทและคุณค่าแท้จริงของผู้หญิง รวมไปถึงทักษะต่อสังคมที่มุ่งมั่นต่อสู้เพื่อความถูกต้องและมุ่งหวังให้มีการเปลี่ยนแปลงไปสู่สิ่งที่ดีกว่า

ต่อมา ชุศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2536: 184-186) เขียนวิจารณ์ในนิตยสารสารคดีถึงกวีนิพนธ์ซีไรต์ ชุดใบบัวที่หายไปของ จิระนันท์ พิตรปรีชาที่ได้รับรางวัลเมื่อ พ.ศ. 2532 ในบทความชื่อ “20 ปี ‘อหังการ ของดอกไม้’” โดยพิจารณาบทกวีชื่อ อหังการของดอกไม้ ในกวีนิพนธ์ซีไรต์ชุดใบบัวที่หายไปและเห็นว่า แม้อหังการของดอกไม้ จะเสนอความหมายใหม่ให้แก่เรือนร่างของผู้หญิง แต่ดูเหมือนว่ายังคงยึดอยู่กับกรอบการมองแบบผู้ชายที่เมื่อจะพูดถึงผู้หญิงต้องพูดถึงเรือนร่างก่อนเรื่องอื่น อีกนัยหนึ่งก็คือ วิธีการนำเสนอคำจำกัดความใหม่ของผู้หญิงในกวีนิพนธ์บทนี้เป็นการใช้วาทกรรมของผู้ชายมามองผู้หญิงอยู่เช่นเดิม เพราะถึงที่สุดแล้ว ผู้หญิงยังถูกทำให้เป็นเพียงวัตถุสำหรับการจ้องมอง

เทวทัต (2544: 60-61) เขียนบทความชื่อ “นาฏกรรมชีวิต” แสดงทักษะเมื่อได้อ่านใบบัวที่หายไป กวีนิพนธ์ซีไรต์ พ.ศ. 2532 ของจิระนันท์ พิตรปรีชา โดยไม่ติดอยู่กับเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ แต่อาศัยบรรยากาศแห่งยุคสมัยมาเป็นพื้นฉากและพบว่าสิ่งสำคัญที่กวีนิพนธ์เล่มนี้แสดงให้เห็นคือการเป็นนักอุดมคติที่ใช้ทั้งความคิดและความรู้สึกต่ออุดมการณ์อันแน่วแน่ของตนทำให้เกิดเป็นลีลานาฏกรรมชีวิตที่ไหวรู้สึกและไหวคิดจนเกิดอุดมการณ์แก่กล้าถึงขั้นเป็น “ความรู้สึกที่เป็นประวัติศาสตร์ของความรู้สึกสังคม”

ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2546: 26) ได้วิเคราะห์ถึงบทบาทในด้านการสร้างความตื่นตัวของการสร้างและเสพกวีนิพนธ์ โดยเฉพาะกวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลซีไรต์จะมีผู้ให้ความสนใจมากด้วยบทบาทของตัวรางวัลซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีทั้งในและนอกวงการวรรณกรรม ทำให้นักวิชาการ นักวิจารณ์ และบุคคลผู้สนใจทั่วไปได้แลกเปลี่ยนทักษะหรือแสดงความคิดเห็นต่อผลงานที่ได้รับรางวัลอย่างกว้างขวาง การแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางนี้มิได้เกิดขึ้นเฉพาะภายในระยะเวลาช่วงปีเท่านั้น แต่ยังคงมีการแสดงความคิดเห็นต่อเนื่องกันมาตามลำดับ โดยเฉพาะบทบาทและคุณค่าของกวีนิพนธ์สามารถนำมาเป็นประเด็นกล่าวถึงได้อีกแม้จะผ่านปีที่กวีนิพนธ์ดังกล่าวได้รับรางวัลไปนานแล้วก็ตาม เห็นได้จากบทความวิจารณ์กวีนิพนธ์ซีไรต์เรื่องใบบัวที่หายไป ซึ่งเป็น

กวีนิพนธ์ที่ได้รับรางวัลใน พ.ศ. 2532 ชูศักดิ์นำมากล่าวถึงอีกครั้งใน พ.ศ. 2536 ในชื่อ 20 ปีอหังการของดอกไม้ และเทวทัต (นามแฝง) ได้นำกวีนิพนธ์เล่มนี้มาวิเคราะห์วิจารณ์อีกครั้งใน พ.ศ. 2544

ความสนใจดังกล่าวทำให้งานแพร่ออกในวงกว้าง ผลงานกวีนิพนธ์ซีไรต์เรื่อง ใบไม้ที่หายไป ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ผู้เขียนเป็นผู้ที่มีบทบาททางการเมืองในยุคเรียกร้องประชาธิปไตยช่วง 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นนักศึกษา เป็นผู้นำขบวนการต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพอันชอบธรรมของประชาชน เมื่อจิระนันท์กลับมาเขียนบทกวีเชิงบันทึกภาพเหตุการณ์และความรู้สึกในช่วงเวลาดังกล่าวและได้รับรางวัล บทกวีของเขามีพลังเพราะมีคนร่วมประสบการณ์ที่ยังประทับใจต่อเหตุการณ์ครั้งนั้นให้ความสนใจเป็นจำนวนมาก งานกวีนิพนธ์ในช่วงนั้นจึงตื่นตัวและเป็นพลังขับเคลื่อนสังคม คนทั่วไปสร้างงานและอ่านงานกวีนิพนธ์กันอย่างกว้างขวาง เพราะกวีนิพนธ์เป็นสารที่ถ่ายทอดให้ผู้คนเกิดความรู้สึกแรงกล้าร่วมกันได้ด้วยถ้อยคำสั้นๆ กระชับ แต่สร้างความประทับใจไม่รู้ลืม

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2548: 112) กล่าวถึงคำสดุดี ในใบไม้ที่หายไป ของคณะกรรมการซีไรต์ว่า “คุณค่าของงานนี้อยู่ที่เนื้อหาสาระและศิลปะการประพันธ์ของงานแต่ละบท มิได้ผูกพันกับกาลเวลาหรือตัวบุคคลนั้นเลย” และ เนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ กวีซีไรต์ หนึ่งในคณะกรรมการฯ ที่ดูจะมีความเห็นต่างจากคนอื่น ในประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างตัวบุคคล ผลงานและยุคสมัย นั้น เนาวรัตน์ ยกให้บทกวี “ดอกไม้” และ “อหังการของดอกไม้” เป็น “เพชรน้ำเอก” โดยชี้ว่าใน “ดอกไม้” นั้น จิระนันท์ พิตรปรีชาได้สรุปยุคสมัยของเธออย่างกระชับและงดงาม ส่วน “อหังการของดอกไม้” คือจิตสำนึกของสตรีแห่งยุค “เปลี่ยนมือที่อ่อนนิ่มเป็นลิ้มเล็ก” และสรุปว่า “มงกุฎกวีของจิระนันท์นี้มีได้สวมด้วยมือใคร ยุคสมัยเท่านั้นที่สร้างเธอมาพร้อมกับมงกุฎกวี...ยุคสมัยของ จิระนันท์ได้เจียรไนจิระนันท์มาอย่างนี้” ชูศักดิ์มองว่าในมุมมองนี้ที่เองที่ทำให้หนังสือ “ใบไม้ที่หายไป” ขายดี มียอดจำหน่ายเป็นแสนเล่มขึ้นไป และเป็นหนังสือที่สำนักพิมพ์กล้าให้ค่าต้นฉบับสูงกว่ามาตรฐานจนลือกันไปทั่ววงการ

3. ประวัติและผลงานของอัญชัน

3.1 ประวัติส่วนตัว

3.1.1 ชานิกำเนิดและภูมิลำเนา

“อัญชัน” เป็นนามปากกาของนางอัญชลี วิวัชชัย เกิดเมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2495 ในครอบครัวของชาวธนบุรี บิดาชื่อนายวันชัย สุธรรมพิทักษ์ มารดาชื่อ

นางอบเชย สุธรรมพิทักษ์เป็นบุตรสาวคนโตในจำนวนพี่น้องทั้งหมด 4 คน ปัจจุบันพำนักอยู่กับครอบครัวในนครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา

3.1.2 การศึกษา

อัญชัน สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนราชินีบน ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายจากโรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และระดับปริญญาตรีจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และจบระดับปริญญาโทสาขาภาษาอังกฤษจาก City University of New York สหรัฐอเมริกา

3.2 ผลงานวรรณกรรม

3.2.1 ความสนใจและความสามารถ

เนื่องจากอัญชัน เติบโตท่ามกลางหนังสือมากมายในบ้าน เพราะบิดาเป็นคนชอบอ่านและสะสมหนังสือ จึงสนใจการอ่านหนังสือมาตั้งแต่เด็ก เมื่อวันเกิดอายุ 8 ขวบ บิดาให้ของขวัญเป็นสมุดบันทึกแทนตุ๊กตา พร้อมกับแนะนำให้เขียนสิ่งต่าง ๆ ตามต้องการ จนเกิดนิสัยการเขียนบันทึกเรื่อยมา และหัดเขียนนิทานอ่านกันเองเล่น ๆ เริ่มเขียนเรื่องรัก ๆ ใคร่ ๆ ฝันเฟื่องแบบเด็ก ๆ พร้อมภาพประกอบตอนเรียนชั้นประถมปีที่ 7 ทำเป็นเล่มเล็ก ๆ แบ่งให้เพื่อน ๆ อ่าน บิดาแนะนำให้ใช้ชื่อผู้แต่งว่า “อัญชัน” เมื่อเรียนที่คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ร่วมอยู่ชมรมวรรณศิลป์ มีโอกาสเรียนรู้และเขียนกลอนมากขึ้น เมื่อแต่งงานมีครอบครัวแล้วเกือบสิบปี อัญชันสุขภาพไม่ค่อยดีจึงอยู่กับบ้าน ด้วยความเป็นคนชอบอ่านหนังสือมาตลอด จึงเริ่มเขียนสารคดีสั้น ๆ เกี่ยวกับการแสดงของไมเคิล แจ็กสัน ส่งตีพิมพ์ในนิตยสาร “ลลนา” ใช้นามปากกาครั้งแรกว่า “อัญชะเอม” ปรากฏว่าบรรณาธิการมีจดหมายไปให้กำลังใจ ทำให้สนใจที่จะเขียนหนังสือเป็นงานอดิเรกเรื่อยมา

3.2.2 นามปากกา ได้แก่ อัญชัน อัญชะเอม อัญมณี สีม่วง แม่อิงเหิยะหลี่

3.2.3 ผลงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์

ปี 2527 เรื่องสั้นเรื่องแรกชื่อ "แม่ครับ" ลงตีพิมพ์ในนิตยสาร ลลนา

ปี 2528 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุดแรกคือ "อัญมณีแห่งชีวิต"

ปี 2530 หนังสือสารคดีบันเทิงชุด "นิวยอร์ก นิวยอร์ก" ลงพิมพ์ในนิตยสาร ลลนา

ปี 2531 เรื่องสั้น หม้อที่ขูดไม่ออก ลงพิมพ์ในนิตยสารลลนา

ปี 2533 หนังสือรวมเรื่องสั้นเล่มแรก อัญมณีแห่งชีวิต

ปี 2534 เรื่องสั้น ไม้เป็นดิน หินเป็นทราย ตีพิมพ์ลงในนิตยสารสกุลไทย

ปี 2537 เรื่องสั้น สิ่งมีชีวิต ในนิตยสารช่อการะเกดฉบับโรทานุวัต

ปี 2538 หนังสือรวมบทกวี ปลายสื่อ

ปี 2539 หนังสือรวมเรื่องสั้น ผู้แลเห็นลม

ปี 2540 เสนอคำบรรยายในหัวข้อ Asian Literature in Modern World: The Response To Modernity ร่วมกับนักเขียนอาเซียนในการชุมนุมสัมมนานักเขียนอาเซียน ณ กรุงวอชิงตันดีซี บทความอันเป็นเรื่องสั้น ลงพิมพ์ในนิตยสารช่อกระเจต ในชื่อ อัญชลี วิวัชณชัย ได้รับคัดเลือกร่วมกับบทความตีพิมพ์อื่น ๆ ของนักวิจารณ์ไทย ตีพิมพ์ในหนังสือ พลังการวิจารณ์ วรรณศิลป์: บทความวิเคราะห์และสรุพนิตยสารวรรณศิลป์ จากโครงการวิจารณ์ในฐานะพลังทางปัญญาของสังคมร่วมสมัย ตีพิมพ์ พ.ศ. 2547

ปี 2542 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด มือที่มองไม่เห็น

ปี 2545 หนังสือรวมเรื่องสั้น อ่าน โลกกว้าง

ปี 2545 นิยายขนาดสั้น มุมปากโลก ลงพิมพ์ในนิตยสารลิปส์ จัดพิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2546 โดยสำนักพิมพ์กายมารุต

ปี 2545 นิยายขนาดสั้นเกี่ยวกับปัญหาเพศที่สามของผู้หญิงเรื่องนางเอก ลงพิมพ์ในนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์ จัดพิมพ์รวมเล่มครั้งแรก พ.ศ. 2547 โดยสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

ปี 2546 เรื่องสั้น ลีเป่าและโจโจ: สามก๊กฉบับทุนนิยม ลงพิมพ์ในนิตยสารเนชั่นสุดสัปดาห์

ปี 2548 หนังสือรวมเรื่องสั้น ณ ที่แห่งนั้น จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ประพันธ์สาส์น

ปี 2548 เรื่องสั้น ลูกแก้วสีเทา ลงพิมพ์ในหนังสือรวมเรื่องสั้นบ้านร่วมกับนักเขียนหญิงร่วมสมัย จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ทางเลือก

3.2.4 ผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล

ปี 2527 เรื่องสั้นชื่อ "แม่ครับ" ได้รับคัดเลือกเป็นเรื่องสั้นดีเด่นประจำปี 2527 จากสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

ปี 2531 เรื่องสั้น หม้อที่ขูดไม่ออก ได้รับเลือกเป็นเรื่องสั้นดีเด่นประจำปี 2531 ของนิตยสารลลนา

ปี 2533 หนังสือรวมเรื่องสั้น อัญมณีแห่งชีวิต ได้รับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2533

ปี 2534 เรื่องสั้น ไม้เป็นดิน หินเป็นทราย ได้รับเลือกเป็นเรื่องสั้นชมเชยประจำปี 2534 จากสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

ปี 2537 เรื่องสั้น สิ่งมีชีวิต ได้ประดับช่อกระเจต ในนิตยสารช่อกระเจต ฉบับโรคนาวิตร

ปี 2538 หนังสือรวมบทกวี ทยาสื่อ ได้รับเลือกเข้ารอบสองเล่มสุดท้าย
รางวัลซีไรต์กับหนังสือกวีนิพนธ์ ม้าก้านกล้วย ปี 2538

ปี 2539 หนังสือรวมเรื่องสั้น ผู้แลเห็นลม ได้รับเลือก
เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ปี 2538

ปี 2542 หนังสือรวมเรื่องสั้นชุด มือที่มองไม่เห็น ได้รับเลือก
เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์

ปี 2545 หนังสือรวมเรื่องสั้น อ่าน โลกกว้าง ได้รับคัดเลือก
เข้าสามเล่มสุดท้ายรางวัลซีไรต์

ปี 2545 นิยายขนาดสั้นเกี่ยวกับปัญหาเพศที่สามของผู้หญิงเรื่อง นางเอก
ได้รับรางวัลชมเชยประเภทนิยายประจำปี 2547 จากกระทรวงศึกษาธิการในงานสัปดาห์หนังสือ
แห่งชาติ

ปี 2546 เรื่องสั้น ลีเป่าและโน้จ: สามก๊กฉบับทุนนิยม ได้รับเลือกเป็นเรื่อง
สั้นดีเด่น จากสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทย

3.3 ผลงานที่กล่าวถึงงานเขียนของอัญชัน

คณะกรรมการตัดสินรางวัลซีไรต์ประจำปี 2533 ได้มีมติเป็นเอกฉันท์ให้หนังสือ
รวมเรื่องสั้นชุด “อัญมณีแห่งชีวิต” ของอัญชัน ได้รับรางวัลวรรณกรรมสร้างยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน
ของประเทศไทย ประจำปี พ.ศ. 2533 และได้ประกาศยกย่องรวมเรื่องสั้นชุด “อัญมณีแห่งชีวิต” ของ
อัญชันว่า

“เรื่องสั้นชุดนี้ประกอบด้วยเรื่องสั้น 11 เรื่อง เนื้อเรื่องหลากหลาย เสนอปัญหา
ต่างๆของชีวิต ตั้งแต่ปัญหาส่วนบุคคล ปัญหาครอบครัว สังคม จนถึงปัญหาที่กล่าวถึงวัฏจักรแห่ง
ชีวิตอันเป็นวัฏจักร อัญชันเสนอแนวคิดเหล่านี้โดยใช้กลวิธีการประพันธ์ที่แยบยลสอดคล้องกับ
เนื้อหา มีลีลาเฉพาะตัวที่ละเอียด ประณีต ลึกซึ้งและละเอียดละไมภาษาที่ใช้ให้จินตภาพชัดเจน
สร้างบรรยากาศและอารมณ์หลากหลายทั้งอ่อนหวาน เศร้า กร้าว แกร่ง โหดร้าย แม่กระตังของขวัญ”

ไพลิน รุ่งรัตน์ (2533: 40-41) ได้นำเสนอไว้ว่า รื่นฤทัย สัจจพันธ์ มองชีวิต
รันทลที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุด “อัญมณีแห่งชีวิต” ของอัญชันว่าเป็นจุดเด่นของหนังสือเล่มนี้
เพราะอ่านแล้วมันไม่จบ ต้องมานั่งทบทวนอ่านบางย่อหน้า หรือตลอดทั้งเรื่อง หรือกลับไปคิดต่อ
อีก ในที่สุดก็กลับมาย้อนถึงเรื่องอื่นๆ ในชีวิตหรือสังคมต่อไป ในเรื่องการใช้ภาษาก็สามารถมอง
ทั้งจุดเด่นและจุดด้อย กล่าวคือ จุดเด่นภาษาของอัญชันเป็นภาษาที่สร้างจินตภาพ คือใช้ถ้อยคำที่
ทำให้ผู้อ่านรับรู้ด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ เห็นภาพ ได้ยินเสียง ได้กลิ่นได้สัมผัส เช่น ในเรื่อง
“สมรภูมิ” ให้จินตภาพของเสียงก่อนข้างมาก ในเรื่อง “เพื่อนร่วมทาง” ในความรู้สึก ความกลัว

ความตกใจ ความหวาดระแวง ความสยดสยอง ในเรื่อง “หมาฝั่งชน” ก็จะได้กลิ่นมาก เพราะอยู่ในมุมมองของหมา ส่วนจุดค้อยคือ การให้รายละเอียดมากเลยมีคำเขียนเยื่อเกินความจำเป็นหลายอย่าง เช่น “แม่ของหนูยึ่งตายนงเมื่อคืนนี้” ทำให้คิดกันว่าแล้วตายขึ้นมีหรือเปล่า หรือ จ้างป๊อดก็ไม่หวงก้างของกะผู้หญิงหรือก ก็หวงก้างทำไมต้องมีของด้วย” เป็นต้น

ชเนศ เวศร์ภาดา (2535-2536: 137-141) ได้กล่าวถึงรวมเรื่องสั้นชุด “อัญมณีแห่งชีวิต” ของอัญชันไว้ว่าหากอ่านอัญมณีแห่งชีวิตอย่างไม่มุ่งจับผิดจนเกินไปก็จะพบว่างานชุดนี้เสนอสารอันเข้มข้น โดยใช้ภาษาอันมีจริตงามห่อหุ้ม เพื่อสร้างอารมณ์สะเทือนใจ แสดงให้เห็นพันธกิจวรรณกรรมอย่างแจ่มชัด นั่นคือพันธกิจวรรณกรรมมีต่อการใช้ภาษาเพื่อบันเทิงหรือจรรโลง หรือยกหรือกดอารมณ์ยังความรื่นเริงให้เกิดเพราะภาษา ยังความโศกเศร้าให้เกิดโดยอาศัยถ้อยคำที่ใช้และโดยกลศิลป์ต่างๆ นอกจากนั้น ชเนศ เวศร์ภาดา ก็ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับเรื่องสั้นใน “อัญมณีแห่งชีวิต” ของอัญชันไว้ว่า เป็นรวมเรื่องสั้นที่มีเอกภาพในแง่ของแก่นเรื่อง ขณะเดียวกันก็มีความหลากหลายในแง่ของการสร้างปมปัญหาขัดแย้ง ซึ่งมีระดับต่างๆ กัน คือระดับแรก ได้แก่ มนุษย์ต้องต่อสู้กับจิตใจของตน เช่น เรื่องแม่ครับ เรื่องเพื่อนร่วมทาง ระดับที่สอง ได้แก่ มนุษย์ต้องปะทะหรือต่อสู้กับมนุษย์ด้วยกัน เช่น เรื่องคนนอกโบลาน เรื่องขอทาน เรื่องเศรษฐีเงินล้าน ระดับที่สาม ได้แก่ มนุษย์หรือแม้แต่สัตว์เดรัจฉานต้องต่อสู้กับสังคม เพื่อความอยู่รอด เช่น เรื่องหมาฝั่งชนฯ ระดับที่สี่ ได้แก่ มนุษย์ต้องต่อสู้กับธรรมชาติ เช่น เรื่องสมรภูมิ สำหรับประเด็นที่อัญชันถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด คือ การใช้ภาษาที่เยิ่นเย้อ ในประเด็นนี้ ชเนศ เวศร์ภาดา มีความเห็นว่า “อัญมณีแห่งชีวิต อาจมีข้อบกพร่องในแง่ภาษา แต่ก็ยังมีแง่มุมที่แสดงให้เห็นความดีเด่นเชิงวรรณศิลป์ ซึ่งหากไม่มุ่งแต่ฉีกกลีบดอกไม้ที่ละกลีบๆ มาขยี้ดูเส้นใยจนแหลกและก็น่าที่พินิจเห็นความงามของกลีบดอกไม้ที่สยายเส้นใยสอดสานรับกันเป็นลายอันน่าพิศวง”

วณิช จรุงกิจอนันต์ (2537: 43-46) ได้วิพากษ์ “อัญมณีแห่งชีวิต” ของอัญชันไว้ในหนังสือชอยซีไรต์ สรุปได้ว่า กลวิธีการประพันธ์ในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ของอัญชันถือว่าเป็น “ลึกลับหลวมคทุกเรื่อง” ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการบรรยาย ซึ่งการบรรยายของอัญชันในแต่ละฉากแต่ละตอนนั้นเยิ่นเย้อ...มากกว่าเยิ่นเย้อ ชีดยาดยุ่งยากและหุยมหิมยาวเยอะ หรือในเรื่องของการใช้ภาษาซึ่งอ่านแล้วทำให้เหนื่อยและอึดอัด ประการแรกคือ อัญชันย่อหน้าไม่เป็น กล่าวคือ แต่ละย่อหน้าของหนังสืออัญมณีแห่งชีวิต มีความยาวโดยเฉลี่ย 15-20 บรรทัด และบางหน้าก็ไม่มีย่อหน้าเลย ประการที่สองคือ เว้นวรรคไม่เป็น

นอกจากภาษาและการดำเนินเรื่องที่พาให้สับสนแล้ว สิ่งที่ทำให้สับสนมากอีกอย่างหนึ่งในรวมเรื่องสั้นชุดนี้คือ การใช้เครื่องมือทางวรรณกรรมที่เรียกว่า “มุมมอง” หรือ Point of View” มุมมองนี้จะมีส่วนทำให้เรื่องมีเอกภพ ซึ่งเมื่อเลือกใช้มุมมองแบบใดก็ได้ต้องใช้มุมมองแบบนั้น

ไปตลอดเรื่อง จะเปลี่ยนแปลงไม่ได้ แต่ในงานเขียนของอัญชัน เช่น เรื่องแม่ครับ อัญชันมีการใช้มุมมองอย่างน้อยสองแบบ คือ แบบตัวผู้เขียนเองเป็นผู้สังเกตการณ์หนึ่ง แบบตัวละคร คือ “หนู” เป็นคนเล่าเรื่อง นอกจากเรื่อง “แม่ครับ” อัญชันยังมีปัญหาเกี่ยวกับมุมมองนี้ในอีกหลายเรื่องและเรื่องที่เป็นปัญหาที่สุดคือ เรื่อง “เพื่อนร่วมทาง” ซึ่งการใช้มุมมองที่ปะปะทำให้เรื่องสั้นของอัญชันแทบทุกเรื่องขาดเอกภาพ

ดวงมน (อ้างใน บุญเรียง เขียดแก้ว 2545: 35) ได้เสนอข้อขัดแย้งต่อ วานิช จรุงกิจ อนันต์ กรณีอัญมณีแห่งชีวิต โดยดวงมนได้จัดหมวดหมู่ความเห็นที่วานิชมองว่าเป็นความผิดในการใช้ภาษาของ “อัญชัน” ไว้ 9 ประการ คือ ใช้คำผิดความหมาย ใช้คำผิดหน้าที่ ใช้คำไม่ครบความ ใช้ภาษาพูดไม่เหมาะแก่การบรรยาย ใช้คำเยิ่นเย้อ เรียงลำดับข้อความไม่ดี เว้นวรรคผิดใช้คำผิดๆ และขยายความฟุ่มเฟือยให้ข้อความพันเพื่อน ซึ่งทั้ง 9 ประการดังกล่าวนี้ ดวงมน ได้เสนอความคิดเห็นที่ขัดแย้งต่อวานิช พร้อมทั้งสรุปว่า ภาษาของอัญชันไม่ใช่ภาษาสมบูรณ์ แต่เป็นภาษาที่ใช้อย่างมีเหตุผล และบรรลุจุดประสงค์ได้อย่างลงตัว ทั้งนี้ต้องพิจารณานำหนักถ้อยคำทั้งด้านความคิดและอารมณ์ที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นองค์ประกอบของเรื่อง ไม่ใช่พิจารณาแยกขาดจากกันเป็นห้วงๆ โดยไม่คำนึงว่า “ลีลา” (style) และเนื้อหานั้นกำหนดซึ่งกันและกันอย่างไร นอกจากนั้น ดวงมน ยังได้กล่าวถึงรวมเรื่องสั้น “อัญมณีแห่งชีวิต ของ อัญชันไว้ว่า

สิ่งที่โดดเด่นมากจากการสัมผัสกับอัญมณีแห่งชีวิต คือ การสะท้อนตัวตนและพฤติกรรมลึกลงไปถึงระดับจิตสำนึก และได้สำนึกของมนุษย์ในกรอบของสถานการณ์ต่างๆ กันผ่านทางตัวละครที่หมกมุ่นกับโลกส่วนตัวของตัวเองและมีปฏิสัมพันธ์กับโลกของผู้อื่นทั้งวงแคบและกว้าง มนุษย์ในทัศนะของอัญชันมีหลายแบบ แต่ก็ยังมีลักษณะร่วมกันหลายประการ ทั้งส่วนที่เป็นข้อจำกัด ข้อผิดพลาด และคุณสมบัติอันพึงดำรงรักษาไว้...

เรื่องส่วนใหญ่ในรวมเรื่องสั้นชุดนี้ บ่งบอกว่ามนุษย์มีความกำกวมระหว่างความเป็นสัตว์ที่มีเหตุผล และสัตว์ที่รู้จักรู้สึก ลักษณะประการหลังนี้เป็นที่มาของส่วนดีและส่วนด้อย ความรู้สึกทำให้มนุษย์หวั่นไหว หวั่นหวาด แต่ก็ทำให้เขาเชื่อมั่นหยัดยืนในจุดวิกฤต ความรู้สึกอาจครอบงำเหตุผลอย่างยับยั้งไม่ได้ เช่นใน “เพื่อนร่วมทาง” แม้ความรู้สึกจะทำให้มนุษย์ทุกข์ทรมาน แต่ก็ยังดีที่เขารู้จักที่จะรู้สึก นี่คงจะเป็นเหตุผลส่วนสำคัญของการพรรณานarayalละเอียดอย่างมากที่ตะต้องแม้กระทั่งบุกรุกการรับรู้ของตัวละครที่ผู้แต่งอาจจะหวังว่าจะส่งทอดมาสู่ผู้อ่านได้ด้วยและเขาก็ทำได้ดี แม้จะหนักและเหนื่อย หดหู่ แต่ก็ประกอบเป็นศิลปกรรมที่งาน โดยไม่จำเป็นต้องจำลองจากความดิ่งงามหรือจากสิ่งที่ดิ่งงามเท่านั้น...

งานชุดนี้มีแง่มุมที่ทำให้คิดอยู่มาก การ “เล่น” กับความเป็นความตายของมนุษย์เป็นแนวเรื่องสำคัญที่ชวนให้คิดลึกลงไปกว่าปัญหาเพียงผิวๆ โดยที่หลายอย่างนั้นดูคล้าย

ไม่ใช่เรื่องใหญ่โต “อัญชัน” อาจตระหนักต่อหายนะของโลกในกำมือมนุษย์ การสื่อความตระหนักนั้นให้คนทั้งหลายได้รับรู้ร่วมด้วย น่าจะเป็นเพราะสิ่งที่เธอฝากความหวังไว้ คือ ความรู้อันละเอียดอ่อนของปัจเจกชนด้วยกัน ที่อาจถูกรังไว้มิให้ถูกกลืนหายไป ในโฉมหน้าของสิ่งที่เรียกว่า อารยธรรมหิมาที่นับวันจะครอบงำทำลายในเปลือกของการ “สร้างสรรค์”

ความบกพร่องที่ดูเหมือนว่าเป็นเพราะความตั้งใจของผู้แต่งที่เข้ามาสนทนากับผู้อ่านในตัวงาน อย่างไรก็ตาม ส่วนใหญ่แล้ว เนื้อหาทางอารมณ์ของงานชุดนี้ มีความสัมพันธ์กับเนื้อหาทางความคิดและเป็นเหตุผลของการจัดองค์ประกอบของเรื่องด้วยวัสดุสำคัญคือ ภาษาทั้งหมดนี้ควรจักต้องพิจารณาเกาะเกี่ยวเชื่อมโยงกัน

ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช (2536: 139-140) ได้เขียนบทวิจารณ์ซ้อนวิจารณ์ รวบรวมไว้ในหนังสือ คนกับหนังสือ ไว้อย่างละเอียดในหัวข้อ “ขอทาน ใครกันแน่คือขอทาน” ซึ่งสรุปได้ว่า ในบรรดาเรื่องสั้นทั้งหมดที่รวมอยู่ใน อัญชันแห่งชีวิต หนังสือรางวัลซีไรต์ ของ อัญชัน ที่ชูศักดิ์สนใจมากที่สุด คือเรื่อง “ขอทาน” โดยได้วิจารณ์ว่า นักวิจารณ์หลายคนจะไม่ประทับใจเท่าใดนักกับเรื่องนี้ บัวแพน นันทพิสัย พูดถึงเรื่องนี้อย่างเสียไม่ได้ ส่วนวณิช จรุงกิจอนันต์ โจมตีเรื่องนี้อย่างรุนแรงว่า เรื่อง ขอทาน เป็นสองเรื่องรวมกันซัด ๆ เพราะ واجبเรื่องที่ดาราขับรถในขณะที่พูดมาเป็นเรื่องขอทานมาโดยตลอด มันไปขึ้นอีกเรื่องหนึ่งเลย เรื่องสั้นมีประเด็นเดียว ไม่มีประเด็นอื่น คำวิจารณ์ของวณิชนั้นน่ารับฟังอยู่ หากเราตีความเหมือนที่วณิช ตีความว่า ขอทานใน เรื่องนี้คือสองตัวเมีย ตากูดและยายเหล็ก แต่สิ่งที่เราควรถามตัวเองก่อนเพื่อนคือ ใครกันแน่ที่คือขอทาน ในเรื่องสั้นชิ้นนี้ จริงอยู่ผู้เล่าเรื่องบอกเราว่า ตากูดและยายเหล็กคือขอทาน แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าเราจะต้องเชื่อตามผู้เล่าเรื่องเสมอไป หากพิจารณาโดยละเอียด เราจะเห็นว่าคนที่ควรจะเป็นขอทานในเรื่องนี้ ควรจะเป็นคนที่อยู่รอบๆ ตากูดยายเหล็กเสียมากกว่า เพราะไม่ว่าจะเป็นดาราภาพยนตร์ในตอนจบ ชาวบ้าน ศิลปิน นักเขียน หรือแม้แต่ พระที่ปรากฏในต้นเรื่อง ล้วนแต่หาประโยชน์จากสองตัวเมียในรูปแบบต่างๆ นานา ในแง่นี้เรื่องขอทานก็มีใช้สองเรื่องอย่างที่วณิชวิจารณ์ แต่เป็นเรื่องที่มีเอกภาพและ มีประเด็นเดียว อย่างที่วณิชต้องการ”

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 180-182) ได้วิจารณ์ตัวละคร “หล่อน” ในเรื่องสั้น “หม้อที่ซูด ไม่ออก” ของอัญชัน ไว้ว่า อัญชัน เป็นนักเขียนที่สร้างตัวละครได้อย่างสมจริง มีเหตุผลด้วยการใช้ข้อมูลทั้งในอดีตและปัจจุบัน ผู้เขียนปูพื้นให้เห็นภูมิหลังของหล่อนในเยาว์วัยมาจากสภาพครอบครัวในวัฒนธรรมดั้งเดิมซึ่งมีฐานะดี เต็มไปด้วยความรัก ความอบอุ่นและได้รับการทะนุถนอมในฐานะลูกคนเล็กผู้กำพร้าพ่อ สิ่งเหล่านี้ได้หล่อหลอมให้หล่อนกลายเป็นคนที่มีจิตใจอ่อนโยน มีเมตตาและไม่เคยมีความขัดแย้งกับใคร แต่ในขณะที่เดียวกันลักษณะเด่นในข้อนี้ก็

กลายเป็นผลร้ายแก่ตัวหล่อน เมื่อต้องตกอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยความเลวร้าย และการเอา
 รัศเอาเปรียบจากสามี

อัญชันสร้างตัวละครได้อย่างมีเหตุผลทางจิตวิทยา กระนั้นก็ตาม หล่อนในเรื่องสั้น
 เรื่องนี้ก็ยังเป็นตัวละครที่มีบุคลิกคงที่ ไม่มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงตั้งแต่ต้นจนจบเรื่องภาพของ
 หล่อนจึงไม่ต่างไปจาก “หุ่น” ที่ผู้เขียนใช้เป็นเครื่องมือในการเสนอภาพอันดำด้อยของสตรีเพศ และ
 หากพิจารณาน้ำเสียงของผู้แต่งก็เห็นได้ถึงการถูกเหยียดหยามอยู่หลายๆ หรืออาจกล่าวได้ว่าอัญชัน
 สร้างตัวละครอย่าง “หล่อน” ขึ้นมาเพื่อประชดแค้นการกดขี่ทางเพศที่ยังคงดำรงอยู่ สารและ
 ความสะเทือนใจในเรื่องนี้จะเป็นลูกตุ้มที่เหวี่ยงกลับมากาะกระตุ้นให้เกิดความสำนึกและตระหนักใน
 ปัญหาสิทธิสตรีในที่สุด

ยุรฉัตร บุญสนิท (อ้างในบุญเรียง เขียดแก้ว 2545: 33) ได้กล่าวถึง รวมถึงเรื่องสั้น
 ชุด “อัญมณีแห่งชีวิต” ของอัญชัน สรุปได้ว่ารวมเรื่องสั้นชุดนี้ แม้ประเด็นใหญ่จะเป็นการเสนอภาพ
 มนุษย์กับสังคม แต่มุมมองของอัญชันจะแตกต่างจากนักเขียนคนอื่น คือ อัญชันจะมุ่งไปที่ “ปัจเจกชน”
 ที่ว่า มนุษย์คิดเช่นนี้ มีความเป็นอยู่เช่นนี้ มนุษย์จึงต้องประสบปัญหาชีวิตเช่นนี้ เช่น ผู้หญิงที่มี
 บทบาทเป็นเมียในเรื่องหม้อที่ขูดไม่ออก นอกจากนั้นอัญชันยังให้ความสำคัญกับครอบครัว ปัญหา
 ทางจิตวิทยาของเด็กที่ทำความเข้าใจกับตัวเองเมื่อขาดแม่ ในเรื่อง แม่ครับ ความผูกพันของยายกับ
 หลานในเรื่องปลาหางเปีย และขยายมุมมองกว้างมาถึงการเอาเปรียบกันเป็นวัฏจักรในเรื่อง
 คนในส่วนกลางของภาพสะท้อนสังคม ยุรฉัตร บุญสนิท กล่าวว่า อัญชัน ได้ใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในต่างแดน
 การเสนอเรื่องของเครื่องมือที่ทันสมัยในเรื่อง ปุ่มจึงเป็นเรื่องที่เห็นได้อย่างคมชัด

คอลัมน์ “คุยนอกรอบ” โดยกองบรรณาธิการประพันธ์สารัน ได้กล่าวถึง อัญชัน
 ไว้ว่า นักเขียนเรื่องสั้นซีไรต์ที่ถูกวิพากษ์วิจารณ์มากที่สุด ฝ่ายชายคงต้องยกให้ วาณิช จรุงกิจอนันต์
 และวินทร์ เลียววาริณ แต่ถ้าเป็นฝ่ายหญิง คงจะไม่มีใครเผ็ดร้อนเท่า อัญชัน เจ้าของหนังสือรวม
 เรื่องสั้น อัญมณีแห่งชีวิต ที่ได้รับรางวัลนี้ในปี 2533

"อัญชัน เป็นคนลึ้มเหลวในเรื่องการใช้ภาษาทุกกรณี ทำให้วรรณศิลป์ลึ้มเหลว"
 หนึ่งในถ้อยคำวิพากษ์จากนักเขียนซีไรต์ที่ปากกล้า วาณิช จรุงกิจอนันต์

แต่ถึงกระนั้นอัญชันก็ยังมีผลงานออกมาอย่างต่อเนื่อง และทุกเรื่องล้วนผ่าน
 เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ทั้งสิ้น (จาก http://www.praphansarn.com/new/c_talk/detail.asp?ID=22
 ค้นเมื่อวันที่ 15 พฤศจิกายน 2552)

4. ประวัติและผลงานของเดือนวาด พิมวนา

4.1 ประวัติส่วนตัว

4.1.1 ชาติกำเนิดและภูมิลำเนา

นามจริงของเดือนวาด พิมวนา คือ พิมใจ จุกลิน เกิดเมื่อวันที่ 22 เดือน มีนาคม พ.ศ. 2512 มีภูมิลำเนาที่จังหวัดชลบุรี เป็นนักเขียนสตรีที่มีชื่อเสียง ปัจจุบันเธอปักหลักเขียนหนังสืออยู่ที่บ้านเกิดและมีเรื่องสั้นขนาดยาว ตีพิมพ์ในมติชน ปัจจุบันอายุ 41 ปี

4.1.2 การศึกษา

จบการศึกษาจากวิทยาลัยอาชีวศึกษา จังหวัดชลบุรี

4.2 ผลงานวรรณกรรม

4.2.1 ความสนใจและความสามารถ

จุดเริ่มต้นในช่วงที่เดือนวาดยังทำงาน ทำหนังสือพิมพ์ โดยประกายปรัชญา นักเขียนบทกวีรุ่นพี่ซึ่งมีภูมิลำเนาในจังหวัดเดียวกัน แนะนำให้เขียนหนังสือ ซึ่งปกติเดือนวาดก็เป็นคนชอบอ่านหนังสือ จึงลองเขียนแล้วส่งไปลงในนิตยสารสตรีสาร พอได้ลงตีพิมพ์ก็ทำให้มั่นใจขึ้น ส่วนประกาย ก็สรรหาหนังสือดี ๆ ให้อ่านเรื่อย ๆ เพื่อให้เรียนรู้ไปพร้อม ๆ กันทั้งสองทาง คือ อ่านวรรณกรรมเพื่อเรียนรู้การเขียน และอ่านงานเขียนเพื่อฝึกให้ใช้กระบวนการทางความคิดเพื่อทำความเข้าใจตัวเองและคนอื่น และผลงานก็ได้รับการต้อนรับจากนิตยสารหลายเล่ม ทำให้มีงานเขียนเรื่อยมา

4.2.2 นามปากกา เดือนวาด พิมวนา

4.2.3 ผลงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์

พ.ศ. 2532 สายลมที่พัดผ่านสวนร้าง (นิตยสารแพรว)

พ.ศ. 2535 รอยภาพ

พ.ศ. 2536 เรื่องสั้น ผู้บรรลู่

พ.ศ. 2539 ผลงานรวมเรื่องสั้นเรื่องแรกคือ "หนังสือเล่มสอง"

พ.ศ. 2546 ผลงานนวนิยายเล่มแรก เรื่อง ช่างสำราญ

พ.ศ. 2547 เรื่องสั้นขนาดยาว การแบกโลกของข้าพเจ้า ซึ่งเปลี่ยนชื่อเป็น

คุณสงคราม โดยตีพิมพ์ในมติชนสุดสัปดาห์ และรวมเล่ม โดยสำนักพิมพ์สามัญชน

พ.ศ. 2549 รวมเรื่องสั้น เรื่องสัมพันธ์ภาพ

พ.ศ. 2549 รวมเรื่องเล่าเชิงความเรียง เรื่อง แดคติบแปดนาฬิกา

พ.ศ. 2550 รวมเรื่องสั้นทุกข์ทุกข์

4.2.4 ผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล

ผลงานรวมเรื่องสั้นเรื่องแรกคือ "หนังสือเล่มสอง" เป็นหนึ่งใน 7 เล่มสุดท้ายในการประกวดรางวัลซีไรต์

พ.ศ. 2535 เรื่องสั้นเรื่อง รอยภาพ ได้ระดับช่อการะเกด

พ.ศ. 2536 เรื่องสั้น ผู้บรรลู่ ได้ระดับช่อการะเกด, รางวัลเรื่องสั้นช่อการะเกดยอดเยี่ยมและรางวัลช่อการะเกดยอดเยี่ยม

พ.ศ. 2546 ผลงานนวนิยายเล่มแรก เรื่อง ช่างสำราญ ได้รับรางวัลซีไรต์ประจำปี พ.ศ. 2546

4.3 ผลงานที่กล่าวถึงงานเขียนของเดือนวาด พิมวนา

เพชรศิริ โยคะสิงห์ (2543: 95) ได้ศึกษาวิเคราะห์แนวคิดสตรีนิยมในเรื่องสั้นของนักเขียนหญิงร่วมสมัย (พ.ศ. 2533-2540) ซึ่งได้แก่ อัญชัน, จินดา, ชันตยาलगด, ชามาและเดือนวาด พิมวนา ผลการวิจัยพบว่าในงานเขียนเรื่อง ในกำแพง จากรวมเรื่องสั้นชุด หนังสือเล่มสองของเดือนวาด ปรากฏปัญหาการเรียกร้องความเป็นอิสระและสิทธิที่จะประกอบอาชีพนอกบ้าน โดยผู้แต่งได้นำมาปัญหาของตัวละครเอกฝ่ายหญิงที่ตัดสินใจแต่งงานกับผู้ชายที่ถืออำนาจฝ่ายชายเป็นใหญ่ จนทำให้เธอต้องอดทนกับบทบาทของการเป็นภรรยาถูกสามีที่ทำงานกับนักการเมืองผู้มีชื่อเสียง เขาครอบงำทั้งความคิดและการกระทำของภรรยาจนไม่มีโอกาสได้แสดงความเป็นตัวเอง ไม่มีเสรีภาพใดๆ จนกระทั่งสามีประสบอุบัติเหตุ เธอจึงมีโอกาเป็นอิสระและพึงพอใจกับสภาพความเป็นตัวเอง ความกดดันที่เคยได้รับทำให้เธอตัดสินใจอย่างเด็ดเดี่ยวว่าเมื่อเขาหายขาดเจ็บจะเสนอข้อตกลงเรื่องการอยู่ร่วมกัน

รินฤทัย สัจจพันธุ์ (2547: 766) ได้ศึกษาวิเคราะห์ภาพรวมของนวนิยายซีไรต์ในรอบ 25 ปี โดยได้กล่าวถึงนวนิยายเรื่อง ช่างสำราญไว้ว่า นวนิยายเรื่องนี้พิจารณาว่าเป็นการล้อเลียนสัญลักษณ์วรรณกรรม ซึ่งจรรยา ปรปักษ์ประลัย วิเคราะห์อย่างตรงไปตรงมาว่า นวนิยายเรื่องนี้ไม่ใช่วรรณกรรมเยาวชน แต่กลับล้อเลียนสูตรสำเร็จของวรรณกรรมเยาวชน ทั้งในด้านการเล่าเรื่องอย่างง่ายๆ ตรงไปตรงมา ใช้ภาษาง่ายๆ ชัดเจน มองโลกในแง่มุมมองงาม ตัวละครไม่ซับซ้อน แทบทุกคนเป็นคนดี มีคนไม่ดีเพียงเล็กน้อย แต่เห็นชัดเจนว่าเป็นคนเลว การที่ผู้เขียนเลือกใช้สัญลักษณ์ของนวนิยายเยาวชนทำให้ภาพของสังคมในนวนิยายเรื่องนี้เป็นสังคมอุดมคติที่เราๆ ท่านๆ อยากให้มีให้เป็น แต่ไม่ได้มีอยู่จริง กล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ผู้เขียนแฝงนัยของการเสียดสีสังคมจริงๆ ไว้ด้วยภาพจินตนาการของโลกที่สวยงามดังความฝันนี้

สัจภูมิ ละออ (2551: 269) ได้รวบรวมของวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ มาแนะนำภาพรวมไว้ในซีไรต์ไดอารี ซึ่งได้กล่าวถึงเรื่องช่างสำราญ โดยนำทรรศนะของ คณะกรรมการที่ตัดสินให้ช่างสำราญ ผลงานของเดือนวาด พิมวนา ได้รับรางวัลซีไรต์ ปี 2546 ดังนี้

วินิตา คิถียนต์ หรือ ว.วินิจัยกุล บอกว่า “นวนิยายเรื่องนี้ จะอ่านเป็นตอนๆ ก็ได้ แต่ต้องอ่านทีละเล่มถึงจะเข้าใจ ผู้เขียนมีอิสระในการสร้างรูปแบบนวนิยาย คือ มีปม มีการคลี่คลาย มีจุดสะท้อนอารมณ์

ขณะที่รินฤทัย สัจจพันธุ์ บอกว่า “ผู้เขียนเล่าเรื่องราวได้น่าสนใจ มีการสร้างจุด สะท้อนอารมณ์ ให้ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี จุดเด่นของเรื่องก็คือสามารถนำเอาปัญหาต่างๆ ในสังคม มามองผ่านสายตาเด็กชายกำพล ช่างสำราญ แสดงให้เห็นถึงความเอื้ออาทรในสังคมไทย

ตรีศิลปี บุญขจร แสดงทรรศนะว่า “เรื่องราวที่เกิดขึ้น มองผ่านสายตาผู้หญิงคน หนึ่งที่ปีนขึ้นไปบนตึก ภาพเหล่านั้นเป็นลักษณะเหมือนใช้กล้องแพนในระยะกว้างๆ หลังจากนั้นก็ ค่อยๆ โฟกัสเข้าไปในชีวิตของคนในชุมชน ผู้เขียนเสนอเรื่องราวโดยคิดว่าชีวิตไม่ได้ไร้ความหวัง แต่เป็นความสนุกสนาน การเขียนก็ไม่ได้ตั้งตัวเป็นนักเทศน์

ส่วนประภัสสร เสวิกุล สรุปไว้อย่างรวบรัดว่า “เป็นนวนิยายที่เล็ก แต่ใหญ่ ง่ายแต่งาม เจ็บปวดแต่ไม่รวดร้าว และขื่นขมแต่ไม่ขมขื่น” ในตอนท้ายสัจภูมิสรุปสั้นๆ ว่าเรื่อง ช่างสำราญ เป็นหนังสืออ่านง่าย แต่มีความงดงาม

อิงอร สุพันธุ์วิช (2552: 197) ได้นำเสนอภาพรวมอย่างกว้างๆ ของนวนิยายไทย ที่ได้รับรางวัล ในเรื่องช่างสำราญ ของเดือนวาด พิมวนา อิงอรได้เสนอว่า ผู้เขียนจะเสียดสีสังคม และผู้คนอยู่ในที่ เพราะเด็กชายกำพลถูกพ่อแม่ทอดทิ้ง และได้รับความอุปการะจากชาวบ้านที่ดู เหมือนจะมีน้ำใจ โอบอ้อมอารี เพราะต่างก็ช่วยกันดูแลเขา แต่เขาก็ไม่เคยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของ ครอบครัวใครอย่างเต็มตัว คนในชุมชนคุณแม่ทองจันทร์ได้แต่ช่วยๆ กันไป ให้อาหารให้ที่อยู่แก่เขา เป็นครั้งคราว แต่เมื่อควรรวมๆ ก็ดูเหมือนสังคมไทยก็ยังไม่วางใจเสียทีเดียว ยังอุปการะเด็กชายกำพล และแม้จะมาจากครอบครัวที่แตกแยก เขาคงจะทุกข์โศกเพราะถูกทิ้ง ถูกพ่อแม่ทิ้งแต่ก็ยัง “ช่างสำราญ” อยู่ได้สมกับนามสกุล ที่ผู้เขียนจงใจสร้างให้เสียดสีสังคมอยู่ลึกๆ เพราะแท้จริงแล้ว เขาคงจะทุกข์ โศก เขาโหยหาครอบครัว แต่ไม่มีครอบครัวใครรับเขาเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งอย่างแท้จริง...ผู้เขียนใช้ วิธีการเขียนแบบเสียดสี ตั้งแต่ตั้งชื่อเรื่องและนามสกุลของเด็กชายกำพล คือ ช่างสำราญ รวมทั้ง การใช้มุมมองแบบเด็กๆ ที่อะไรๆ ก็อาจจะดูช่างสำราญไปได้ทั้งนั้น เพราะเด็กจะลืมนอะไรได้เร็ว และอาจจะปรับตัวได้ดีกว่าผู้ใหญ่

ช่างสำราญ จึงให้ภาพสะท้อนสังคมไทยแนวเสียดสีว่า ภาพรวมที่ดูเหมือนจะดีนั้น
จริงแท้แล้วเป็นอย่างไรที่เห็น คือ ช่างสำราญหรือเปล่า ภายใต้ภาพรวมนั้น อะไรที่ซ่อนอยู่ในสังคม
นั้น เมื่อคิดลึกๆ แล้ว ระหว่างความสำราญนั้น ก็มีอะไรที่สะท้อนใจอยู่ไม่น้อย

5. ประวัติและผลงานของงามพรรณ เวชชาชีวะ

5.1 ประวัติส่วนตัว

5.1.1 ชานิกำเนิดและภูมิลำเนา

งามพรรณ เวชชาชีวะ เกิดเมื่อวันที่ 27 มกราคม 2506 ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ เป็นบุตรของ ศาสตราจารย์นายแพทย์ อรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ กับ ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงศศิโส เวชชาชีวะ

5.1.2 การศึกษา

งามพรรณ เวชชาชีวะ เข้าเรียนในระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนกุมารี การุณย์ และโรงเรียนสามมิตร จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนสตรีจุลนาค จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายที่โรงเรียนศรีวิกรม์ จบปริญญาตรี สาขาภาษาฝรั่งเศส (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง เหรียญทอง) จากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และได้รับ ประกาศนียบัตรการแปล(อังกฤษ-ฝรั่งเศส-อิตาลี) จากโรงเรียนล่ามและการแปลของรัฐบาล เบลเยียม ที่กรุงบรัสเซลส์

5.2 ผลงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์

5.2.1 ความสนใจและความสามารถ

งามพรรณ เวชชาชีวะ ฝันอยากเป็นนักเขียนตั้งแต่วัยเยาว์ เพราะเห็นว่า นักเขียนมีอิสระสูง ได้สร้างสรรค์ผลงานของตนตามจินตนาการ แต่ด้วยความสามารถเชิงภาษา ทำให้หันไปแปลวรรณกรรมมากระยะหนึ่ง ก่อนหันมาเขียนผลงานของตนเอง งามพรรณมีนักเขียนที่เลื่อมใสศรัทธาอยู่หลายคน เช่น ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, กฤษณา อโศกสินและสุวรรณีย์ สุคนธา ซึ่งแต่ละคนมี อัตลักษณ์แปลกแตกต่างกันไป

5.2.2 ผลงานวรรณกรรมที่ตีพิมพ์

งามพรรณ เวชชาชีวะ มีผลงานแปลจากภาษาอังกฤษ ฝรั่งเศสและอิตาลีเกินกว่า 10 เรื่อง อาทิ ภิกษุกับนักปรัชญา คู่มือธุรกิจฉลิษสิทธิ์ ด้วยรักและช็อกโกแลต, แอร์รี่ พอดเตอร์กับถ้วยอัคนี, หนึ่งปีแสนสุขในโปรวองซ์, แสนสุขเสมอในโปรวองซ์ ผลงานของตนเอง เช่น นิยาม

ความรัก, ความสุขของกะทิ และความสุขของกะทิ ตอน ตามหาพระจันทร์ เรื่องความสุขของกะทิ เป็นผลงานเขียนเล่มแรกในชีวิต นอกเหนือจากการทำงานแปล

5.2.3 ผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล

นวนิยาย เรื่อง ความสุขของกะทิ ได้รับรางวัลซีไรต์ประจำปี 2549

5.3 ผลงานที่กล่าวถึงงานเขียนของงามพรรณ เวชชาชีวะ

สัจภูมิ ละออ (2551: 294-295) กล่าวถึงเรื่อง ความสุขของกะทิ รางวัลนวนิยายซีไรต์ ประจำปี 2549 ในหนังสือซีไรต์ได้อารี ว่า “ถ้ามองอย่างคออรรถกรรรมคงต้องบอกว่า นวนิยาย รางวัลซีไรต์ ประจำปี พ.ศ. 2549 เป็นมันนอกสายตา เพราะลงเอยที่ ความสุขของกะทิ” นอกจากนี้ ยังได้กล่าวถึง รศ.ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิช หนึ่งในคณะกรรมการตัดสิน อธิบายว่า “แม้ ความสุขของ กะทิ จะไม่ใช่เรื่อง ที่ชอบที่สุด แต่ก็ถือว่าที่ดี แม้จะกล่าวถึงชนชั้นกลาง ใช้ชีวิตแบบชาวบ้านก็ไม่ ถือว่าเป็นจุดบกพร่องของเรื่อง”

เสน่ห์ของ ความสุขของกะทิ ความน่ารักเริ่มมาตั้งแต่การตั้งชื่อตอน ผู้เขียนหยิบเอาชื่อสิ่งของใกล้ตัวมาใช้ ตั้งแต่กันครัวไปจนถึงตัวบ้าน เช่น กระทั่งกับตะหลิว, ปิ่นโต และ บ้านทรงไทย เป็นต้น

อิงอร สุพันธุ์วณิช (2552: 197) ได้กล่าวถึงหน่วยของสังคมที่เล็กที่สุด นั่นคือ ครอบครัว ครอบครัวที่อบอุ่นจะช่วยทำให้เด็กหรือคนในครอบครัวมีความสุข ไม่เกิดปมด้อย เช่น ความสุขของกะทิ แม้กะทิจะไม่มีทั้งพ่อและแม่ แต่กะทิก็ดมีตายายและน้ำๆ ที่ช่วยกันดูแล ประคับประคองจิตใจของกะทิ ไม่ทำให้รู้สึกว่าเขาอะไรในชีวิต อยู่ในชนบทใกล้กรุงเทพฯ และมีความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของสังคมชนบท อาศัยธรรมชาติ ความรักและความผูกพันของคนรอบข้าง กะทิจึงมีความสุขกับความพอเพียง และไม่ดิ้นรนใฝ่หาพ่อที่ไม่เคยรู้จัก ไม่เคยเห็นหน้า ไม่ต้องการไปอยู่ต่างประเทศกับพ่อของตนเอง เพราะรู้สึกว่พ่อเป็นเพียงคนแปลกหน้า กะทิจึงเลือกที่จะมีความสุขกับตายายในประเทศไทย

บุปผา บุญทิพย์ (2550: 201-210) ได้ศึกษาวิเคราะห์และเขียนบทความ ในวารสารรามคำแหง ในชื่อเรื่อง “จากเศรษฐกิจพอเพียงถึงความสุขของกะทิ” ผู้เขียนได้เชื่อมโยงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เข้ากับวิถีชีวิตของบุคคลในเนื้อเรื่องที่มีการใช้ชีวิตอย่างพอเพียง เมื่อเผชิญปัญหาอันหนักหน่วงในชีวิตก็ไม่ท้อแท้จนดำรงชีวิตต่อไปไม่ได้ แต่ได้เผชิญกับอุปสรรคนั้นอย่างมีเหตุผล เข้มแข็ง ตรงตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง สรุปได้ดังนี้

1. ด้านจิตใจ คือ มีจิตใจเข้มแข็ง พึ่งตนเองได้ มีจิตสำนึกที่ดี มีความเอื้ออาทร การประนีประนอม และนึกถึงประโยชน์ของส่วนรวมเป็นหลัก

1.1 การดำรงชีวิตอย่างพอเพียง พึ่งตนเองได้ เช่น “ขายทำกับข้าวหุงข้าวเช้า และทำอาหารใส่ปิ่นโตให้กะทิไปรับประทานที่โรงเรียน โดยจัดข้าวให้กินอิ่มพอดี จะได้ไม่เหลือแบบกินทิ้งกินขว้าง” อีกตัวอย่างเช่น ขายจะหุงข้าวทำกับข้าวโดยใช้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิม คือใช้หม้อข้าวและเตาไฟ ทั่วๆ ที่ขายเคยใช้ชีวิตสังคมเมือง และมีอาชีพเป็นเลขานุการของผู้บริหาร โรงแรมระดับห้าดาว

1.2 มีจิตใจเข้มแข็ง “กะทิเด็กหญิงวัย 9 ขวบ ที่ต้องพบความทุกข์อย่างยิ่งใหญ่ในชีวิต แม่เสียชีวิต แต่กะทิและหลายคนรอบข้างของกะทิก็มใจใจเข้มแข็งไม่ได้พุ่มพวย ทั้งยังให้ความรักและความอบอุ่นแก่กะทิทำให้มีกำลังใจที่จะเดินต่อไปข้างหน้าอย่างเข้มแข็งด้วย

1.3 มีสติและปัญญาพิจารณาปัญหาต่างๆ พบในตัวละครผู้เป็นแม่ของกะทิ ซึ่งรู้ว่าป่วย แล้วเตรียมการทุกอย่างอย่างคนมีสติปัญญา พร้อมทั้งจะเผชิญกับความตาย ถ้าตัวละครนี้มีอยู่จริง ก็จะเป็นผู้หญิงเก่งจิตใจแข็งแกร่ง เผชิญความทุกข์และสามารถผ่านพ้นความทุกข์แสนสาหัสหลายครั้งด้วยสติและปัญญาอย่างแท้จริง

1.4 มีความเอื้ออาทร ผู้ประพันธ์สร้างตัวละครเป็นตัวประกอบที่มีบทบาทไม่มากนัก คือ พี่ทองของกะทิ แต่ทองก็มีลักษณะเด่น คือ มีความบริสุทธิ์ในรอยยิ้มกว้าง มีน้ำใจ จริงใจ ต่อกะทิและทุกคน

2. ด้านสังคม เรื่องความสุขของกะทิแสดงให้เห็นว่าครอบครัวมีความรักกันห่วงใยกันอย่างจริงจัง และเคารพสิทธิความคิดเห็นกัน แม้กะทิเป็นเด็กอายุเพียง 9 ขวบ แต่ก็ตัดสินใจเอง ดังตอนที่แม่ฝากจดหมายให้กะทิว่าจะส่งจดหมายนั้นไปหาพ่อหรือไม่ นั่น ผู้ใหญ่ทั้งลุง น้ำ ตายายไม่ได้กำหนดชี้หน้า

3. ด้านทรัพยากร เรื่องความสุขของกะทิสอดคล้องกับปรัชญาความพอเพียง คือ อยู่ง่าย กินง่ายและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างคุ้มค่า รักษาสิ่งแวดล้อม

4. ด้านเทคโนโลยี ในเนื้อเรื่อง มีการรู้จักใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการและ “ภูมิสังคม” ทั้งยังพัฒนาเทคโนโลยีจากภูมิปัญญาชาวบ้านเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์เหมาะสมกับชีวิตประจำวัน

แนวคิดสุดท้ายคือ แม้กะทิจะขาดแม่และพ่อ แต่ชีวิตของกะทิก็อบอุ่นและไม่มีอะไรขาดหายไปจากชีวิต เพราะมีความรักที่เต็มเปี่ยมของคนรอบข้างทดแทนได้อย่างสมบูรณ์

กล่าวโดยสรุป กฤษณา อโศกสิน เป็นนักเขียนที่พัฒนางานเขียนไปตามระยะเวลาของการสั่งสมความชัดเจนจากประสบการณ์และเทคนิคการเขียน ซึ่งพัฒนาการนี้นอกจากจะขึ้นอยู่กับภูมิหลังที่สั่งสมและสิ่งแวดล้อมในแวดวงที่มีผลงานกระทบเฉพาะตัวแล้ว ยังขึ้นอยู่กับอิทธิพลทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของแต่ละยุคสมัยด้วย จิระนันท์ พิตรปรีชา เติบโตขึ้นโดยมี

ความสามารถด้านการเขียนบทกวี เมื่อเป็นนักศึกษาก็อยู่ท่ามกลางผู้ที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองในลักษณะตรงกันข้ามกับรัฐบาล จึงเกิดความคิดทบทวนและค้นหาคุณค่าที่แท้จริงของชีวิต ผลงานวรรณกรรมจึงถ่ายทอดความเป็นตัวตนของผู้หญิงยุคใหม่ได้อย่างโดดเด่น อัญชันใช้ชีวิตส่วนใหญ่ในต่างประเทศ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านวัฒนธรรม อัญชันจึงถ่ายทอดความเป็นผู้หญิงไทยในด้านของความเหลื่อมล้ำทางเพศที่เต็มไปด้วยแรงกดดัน เดือนวาด พิมวนา ก็เป็นนักเขียนหญิงที่สะท้อนภาพปัญหาครอบครัว และผู้หญิงอย่างโดดเด่น งามพรรณ เวชชาชีวะ เป็นนักเขียนที่มีความพิการทางร่างกาย แต่ประสบความสำเร็จทางการศึกษา และการแปลหนังสือ เคยร่วมงานกับมูลนิธิเด็ก โดยดูแลลิขสิทธิ์นิทานสี่ภาค จึงนำข้อมูลบ้านไทยภาคกลางมาเขียนนวนิยาย พร้อมทั้งถ่ายทอดความเป็นตัวตนออกมาดังปรากฏในวรรณกรรม นับเป็นภูมิปัญญาพื้นหลังของนักเขียนที่เป็นแนวทางในการศึกษาวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียนหญิงได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

ภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์

ในการศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทยจากวรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิง ทั้ง 5 เรื่อง ผู้วิจัยจะแยกประเด็นในการศึกษาวิเคราะห์ 4 ประเด็น ได้แก่ บุคลิกลักษณะความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม แนวทางการดำเนินชีวิต และสถานภาพของหญิงไทย ตามลำดับดังนี้

1. บุคลิกลักษณะ

บุคลิกลักษณะ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ เสื้อผ้า การแต่งกาย และพฤติกรรม การแสดงออกถึงนิสัย ผู้วิจัยได้แยกประเด็นศึกษาบุคลิกลักษณะแบ่งเป็น 2 ด้าน ดังนี้

1.1 ลักษณะภายนอก หมายถึง ลักษณะที่เป็นรูปธรรม ปรากฏให้เห็นด้วยตา สามารถสัมผัสจับต้องได้ ซึ่งในที่นี้จะกล่าวถึงผู้หญิงสองช่วงวัย ดังนี้

1.1.1 ผู้หญิงก่อนแต่งงาน จากการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทย ผู้วิจัยพบว่า รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณ ของผู้หญิง จำแนกได้ดังนี้

1) หน้าตาสวย วรรณกรรมที่เก็บข้อมูลให้ภาพของหญิงไทยที่มีหน้าตา สวย และรูปร่างดี สมส่วน ดังตัวอย่าง

ในเรื่องปูนปิดทองได้กล่าวถึงหญิงสาวที่เป็นตัวละครรองชื่อกำไลวง ซึ่งกำไลวงมีความสวยอย่างสาวเมืองกรุง ประดับไบหน้าให้สวยสะดุดตาด้วยสีสันจากเครื่องสำอาง เกี่ยวข้องกับตัวละครเอกฝ่ายชายโดยเป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่เขาไว้ดวงแก่หงา เมื่อเขาพาเข้าบ้าน เป็นภาพสะท้อนลักษณะของผู้หญิงสวยจากตัวเขาและคนรับใช้ในบ้าน ดังนี้

“เขามองดูไบหน้าของผู้หญิงข้าง ๆ ก็เป็นคนสวยคนงามแห่งเมืองหลวง ที่ห่มห่อด้วยกิเลสธรรมดา ๆ ซึ่งสามารถพบปะได้ในที่ทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าคนคนนั้นมีเงิน... เขาก็จะสามารถเกี่ยวหล่อนไว้ได้ ไม่ยากเย็นอะไรเลย”

“มือคุณสวยจริง ยิ่งกับเทียนเนาะ.ฝ่ามือก็นุ่ม.แต่คนฝ่ามือนุ่มนี้ใจ โกลเลนะ เพื่อฝันมากมายก่ายกองเสียด้วย”

“หล่อนผิวขาวราวกับนมสด ปากแดงแดง คนใช้เก็บเอาไปพื้มพำหลังบ้าน แก้มก็เป็นจ้ำ ตาก็เฉียวเฉียว” (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 4-6)

จากทั้งตัวอย่างข้างต้น ได้สะท้อนลักษณะของผู้หญิงสาวสวยในสังคมเมือง ที่มีใบหน้าสวย ผิวพรรณขาวราวกับนมสด แต่งเติมสีสันทนใบหน้าทั้งแก้ม ตาและปากให้สะดุดตา มือสวยเหมือนเทียน ซึ่งแสดงให้เห็นความนิยมในลักษณะของมือสวย จะต้องเรียวยาวคั่งเล่มเทียน นอกจากนั้นยังรวมไปถึงฝ่ามือก็ต้องนุ่มจึงจะสวยงามครบสูตร ยังมีลักษณะอื่น ๆ ของผู้หญิงสาวสวยที่ปรากฏกับตัวละครอื่นอีก เช่น

เพชรเรียง ตัวละครรองในเรื่องปูนปิดทองอีกคนหนึ่ง ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับตัวละครเอกฝ่ายชาย เช่นเดียวกับกำไลวง แต่เพชรเรียงเกิดในครอบครัวที่มีฐานะดี มีการศึกษาดี และเป็นคนสวย ซึ่งผู้เขียนได้สื่อภาพความสวยโดยตัวละครหญิงด้วยกัน ทั้งตัวละครเอกที่ชื่อบาลี ดังตัวอย่าง

สาวสวยนามเพชรเรียงยืนอมยิ้ม...บาลีหันไปสบตาหล่อน อดนิยมยินดีในผิวพรรณละเอียดอ่อนและรูปหน้ามนรี รับกับทรงผมเปิดหน้าผาก ปล่อยปลายสลวยง่าย ๆ ของหล่อนมิได้ อายุคงไม่เกินยี่สิบห้าหรือราว ๆ นั้น บาลีนึกในใจ ก็ไม่รู้เหมือนกันว่าเพราะเหตุใดหล่อนจึงเกิดความสนใจรูปร่างหน้าตาและวัยของสาวสวยผู้นี้ในนาทีแรกที่พบ

เพชรเรียงหัวเราะรำ เห็นฟินสวย ตาเป็นประกายมาจากประตูห้องรับแขกเลขที่เดียว หล่อนเปิดประตูให้สองเมืองอย่างรวดเร็ว ก่อนที่เขาจะเปิดเอง

บาลีตามไปข้างหลังคนทั้งคู่...แลดูความกระฉับกระเฉงของเพชรเรียงก็ให้รู้สึกทว่าหญิงสาวผู้นี้คงไม่เลวนัก ถ้าสองเมืองคิดจะแต่งงานด้วย...เฉลียวฉลาด สักมดี” (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 291, 339)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นภาพของผู้หญิงไทยสาวสวย ที่ผู้ชายพึงพอใจยังต้องมีใบหน้านมรี ตาเป็นประกาย ฟินสวย ทรงผมเปิดหน้าผาก ผมยาวสลวย ผิวพรรณละเอียด และยังกระฉับกระเฉงอย่างผู้หญิงสมัยใหม่ด้วย

ผู้หญิงไทยที่มีความสวยอีกคนหนึ่งคือ“หล่อน” จากเรื่อง หม้อที่ชุดไม่ออก ในรวมเรื่องสั้นชุดอัญมณีแห่งชีวิตของอัญชัน ได้มองภาพความสวยของผู้หญิงในด้านรูปร่างที่ดึงดูดใจเพศตรงข้าม ดังตัวอย่าง

เรื่องทั้งหมดคงจะเป็นด้วยว่า หล่อนมีคุณสมบัติของผู้เป็นสุภาพสตรีที่ดูเรียบร้อยอ่อนโยน วัตถุประสงค์ที่แสดงออก ทั้งตัวหล่อนเองก็เป็นคนเอวบางร่างน้อยราวกับถอดแบบมาจากนางในของอีกสมัยหนึ่ง ช้าหน้าตาคุ้ยไฉ่ฉั่ว คุณสมบัติทั้งหมดนี้จึงได้ดึงดูดความตรงข้ามกันของ ชายอกสามศอก ให้เขาติดตาต้องใจหล่อนในแต่แรกมิใช่น้อย (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 57-58)

ผู้เขียนได้บรรยายลักษณะของผู้หญิงสาวสวยที่ดึงดูดใจเพศชายออกสามศอก อีกอย่างหนึ่งก็คือความบอบบาง เอบางร่างน้อยอรชรอ่อนแอ ซึ่งเชื่อว่ารูปร่างอย่างนางใน อันหมายถึง ผู้หญิงสาวพนักงานฝ่ายในที่รับใช้ในพระราชวังในวรรณคดี โดยจะต้องงามพร้อมทั้ง รูปร่าง หน้าตา และกิริยาท่าทางเรียบร้อยอ่อนโยน

นอกจากนี้ อัญชันยังได้บรรยายลักษณะของผู้หญิงที่สวยงาม สะดุดตา เป็นคารานักร้องคนหนึ่งที่ได้เงินกับยายเหล่ ขอทานข้างถนน ดังตัวอย่าง

...แต่ครั้นหญิงสาวผู้นั้นหันหน้ามา แกล้งกับอุทานร้องอยู่ในใจว่า อุแม่เจ้า ทั้งสวยทั้งสาว ขาวเสียวระกะไข่นอก ผิวพรรณวรรณะสะสวยหมดจดอะไรอย่างนี้แม่คุณ ยายเหล่ แก้งน ไปกับรูปโฉมของสาวน้อยในรถ แล้วเธอผู้นั้นก็หันมาสบตากับยายเหล่เข้าพอดี” (อัญชันแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 162)

จากตัวอย่างนี้ เห็นว่าผู้หญิงสาวที่สวยงาม มีผิวพรรณสวยขาวราวกับไข่นอก แสดงให้เห็นว่าความสวยในด้านผิวพรรณจะต้องขาวใส ซึ่งเป็นความนิยมอย่างหนึ่งในปัจจุบัน

ภาพลักษณ์ของหญิงไทยที่สะท้อนผ่านวรรณกรรมจะมีรูปหน้าสวย มนรี ฟันขาวสะอาด ผิวขาว รูปร่างสูงโปร่งเพรียวบาง ปราศเปรียวกระฉับกระเฉง ซึ่งสะท้อนความนิยมของคนไทย ในการคาดหวังคุณสมบัติภายนอกของผู้หญิงสาว จะต้องรู้จักดูแลตนเองให้มีหน้าตาสวยงาม รักษาบุรุษให้สมส่วน นิยมให้สูงโปร่ง และผอมขาวสสวย จึงจะได้ชื่อว่าเป็นคนสวย

2) *หญิงสาวที่ไม่สวย* หมายถึงหญิงสาวที่หน้าตาไม่สวยมาก แต่เน้นให้ดู แปลกตา คางเหลี่ยม ปากค่อนข้างกว้าง มีรูปร่างสูงโปร่งบาง ถ้าคอระหง นิ้วเรียวยาว ผิวพรรณมีทั้ง ผิวขาว และผิวสองสี เป็นผู้หญิงที่ตัวตนเป็นจริงอย่างคนธรรมดาทั่วไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ในเรื่องขุนบิณฑกได้สะท้อนภาพลักษณ์ของหญิงสาวที่เป็นตัวเอง ของเรื่องชื่อบาลี เป็นสาวสมัยใหม่ ที่ดูแก่แปลกตา กระฉับกระเฉง ดังนี้

บาลีตอบพลางหัวเราะเก้อ...ยามหล่อนเก้อนั้น น่าดูไม่น้อย...คล้ายกับ ดอกไม้สีชมพูอ่อน โผล่แทรกขึ้นมาระหว่างป่า

ความจริงหล่อนไม่ใช่คนสวย แต่เป็นคนที่เรียกได้ว่าเก้อย่างกลมกลืน ปากหล่อนค่อนข้างกว้าง หากไม่น่าเกลียด เพราะบังเอิญรับกันดีกับนัยน์ตาโตลึกและคางเหลี่ยม สีสนิมของนัยน์ตานี้ไปทางเดียวกับสีผม เป็นนัยน์ตาที่บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ซับซ้อน

...คืนนี้บาลีมิได้ปล่อยผมสยายยาวเหมือนเคย หากแต่เปิดคลบขึ้นไปพัน ทบไว้รอบศีรษะ แลเห็นหน้าผากสวยและต้นคอระหง หากแต่ทำให้คางเหลี่ยมของหล่อนขึ้นสัน ชัดเจน การแต่งหน้าที่ออกสีน้ำตาลอมแดง ทำให้แลดูเหมือนหล่อนเป็นสิ่งที่ต้องมองนาน เพื่อผู้มอง จะได้เห็นความหมายลึกซึ้งที่ซุกซ่อนไว้ (ขุนบิณฑก กฤษณา อโศกสิน หน้า 36, 340)

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่าลักษณะหน้าตา ผิวพรรณ ของนางเอก ได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม จากใบหน้ามนรี ขาวผ่อง เป็นใบหน้าที่มีคางเหลี่ยม ปากกว้าง นัยน์ตาสีสนิม ผิวหม่นละเอียด แต่สิ่งที่ยังคงไว้คือ ลักษณะรูปร่างสูงโปร่ง บอบบาง ลำคอระหง และผมยาวสลวย ท่าทางปราดเปรียวกระฉับกระเฉง ซึ่งในบทความเรื่อง “วาทกรรมผู้หญิงไทยกับความแปรเปลี่ยน” ของ วาที ชันธุวาร ได้กล่าวถึงการวิเคราะห์ของชูชาน บอร์โด ในการศึกษาเรือนร่างของสตรี เช่น ผอม สูง มีส่วนเว้า ส่วนโค้งและส่วนนูนเฉพาะที่ ฯลฯ ซึ่งบอร์โดแสดงให้เห็นว่าทำให้ผู้หญิงต้องการมีภาพลักษณ์ที่สวยงามจึงต้องควบคุมอาหาร ควบคุมร่างกาย ทำศัลยกรรมตกแต่ง เพื่อให้ดูสวยตามกฎเกณฑ์ว่าด้วยความสวยที่วาทกรรมกำหนดขึ้น (วาที ชันธุวาร, มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ 21 (2) ม.ค.-มี.ค. 47 หน้า 35) ซึ่งแม้แต่ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วก็ยังปรารถนาให้ตนเองมีรูปร่างหน้าตาที่สวยงามอยู่เสมอเช่นกัน

1.1.2 ผู้หญิงหลังแต่งงาน นักเขียนหญิงได้นำเสนอภาพลักษณ์ ด้านรูปร่างหน้าตาภายนอกของหญิงไทย เมื่อแต่งงานแล้ว ตามฐานะและสังคมของตัวละครนั้น ๆ จำแนกได้ดังนี้ดังนี้

1) *มีความงามตามวัย* หมายถึง ผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว มีลูกแล้ว แต่ยังรักษา รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณให้ดูดี บางทีอาจจะชะลอความแก่ ด้วยการ โกรกย้อมสีผม หรือ การทำศัลยกรรมใบหน้า ดังตัวอย่าง

สายทอง ตัวละครหญิงรุ่นพ่อแม่จากเรื่องปูนปิดทอง เป็นแม่ของสองเมือง ตัวละครเอกฝ่ายชาย สายทองเป็นผู้หญิงที่มีสามีหลายคน ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมชั้นสูง ออกงานสมาคมอยู่เป็นประจำ สายทองจึงดูแลรักษารูปร่างภายนอกให้ดูดีอยู่เสมอ ถึงแม้จะอายุมากแล้ว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณสายทองในวัยเกือบ ๆ หกสิบยังสาวพริ้ง ผมดำสนิทเพราะย้อมหรือ โกรกอย่างใดอย่างหนึ่ง แต่หน้าผาก โหนกนูนผิดตา ...มีบางอย่างบนดวงหน้าผิดเพี้ยนไป... เหมือนกับเอาบุคลิกใครสักคนมาสวมใส่ไว้ในตัวคุณสายทอง แก้มเต่งราวกับไม่มีวันยุบ แต่มันเต่งเหมือนถูกสัตว์ร้ายต่อยมากกว่าจะเต่งโดยธรรมชาติ ...เพียงนัยน์ตาเท่านั้นที่เป็นนัยน์ตาคู่เดิม...แต่คุณบุรุษก็ยังมีสติอยู่แน่นอนว่า เปลือกตาต่างได้เบียดเอาเนื้อที่ดวงตาโตสวยของเธอเข้าไปจนเห็นได้ชัด จมูกทะ เขาแลดูจมูกเธอ พลังรู้สึกโล่งอก...ยังเป็นจมูกอันเดิมที่เป็นของเธอแท้ ๆ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 90)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นลักษณะภายนอกของผู้หญิงไทยสูงวัยอายุเกือบ หกสิบปีแล้ว ปกติความร่วงโรยย่อมมาเยือนตามธรรมชาติ แต่การที่ยังสาวพริ้ง มีผมสีดำสนิท แสดงว่าความจริงสีผมของสายทองน่าจะหงอกขาวแล้ว หน้าผากโหนกนูน แก้มเต่งตึง

เป็นการชะลอความแก่โดยพึ่งการศัลยกรรมตกแต่ง โดยยึดความนิยมตามยุคสมัย นั่นคือหญิงไทย ที่สวย จะต้องมียีส้มดำนวลเนียน ซึ่งเป็นลักษณะอย่างหนึ่งของผู้หญิงฉลาด ตามตำราโหวงเฮ้งของ จ้างลอง พิณนาค (อ้างในอุ๋นใจ เจียมบุรณะกุล, 2547: 78)

นางลำพู แม่ของสภาเพื่อนของสองเมืองจากเรื่องปุนปิดทอง นางมี ลักษณะของผู้ใหญ่ใจดี ร่าม ร่าม อิ่มเอิบ สองเมืองทั้งรัก เคารพนับถือ และอบอุ่นทุกครั้งที่เข้ามา เยือนครอบครัวนี้ ในยามเหนื่อยหน่าย หรือทุกข์ใจ ดังตัวอย่าง

ร่าม ร่ามของเธอเอิบอิ่ม แม้จะไม่ใช่คนบุญหนักศักดิ์ใหญ่ เธอแต่ง ฟ้าขึ้นใหม่สีตาทุ้ง สวมเสื้อปานขาวปีกในตัวเรียบ ๆ หน้ายิ้มอยู่เสมอ แววดาครุณา ผมนก่อนข้างขาว แกมตัดสั้นเธอมีลักษณะรวม ๆ คล้ายอามา (ปุนปิดทอง ฤกษ์นา อโศกสิน หน้า 566)

ตัวอย่างข้างต้นนี้กล่าวถึงลักษณะของหญิงไทยที่มีลักษณะของผู้ใหญ่ใจดี โดยมีลักษณะภายนอกคือ ร่าม ร่าม อิ่มเอิบ หน้ายิ้มอยู่เสมอ แววดาครุณา สีส้มก่อนข้างขาวแกม ตัดสั้น แสดงถึงผู้หญิงที่ไม่ได้พึ่งพาการศัลยกรรมตกแต่ง สีส้มไม่ได้ผ่านการโกศย้อม แต่ดูสวยด้วย ธรรมชาติ ตามวัย มีจุดเด่นที่การแสดงออกอย่างคนใจดี มากกว่ารูปลักษณะภายนอก

2) ผู้หญิงที่ดูโรยรากว่าวัย หมายถึง ผู้หญิงที่ต้องทำงานหนักจนผอมแห้ง ซีดเซียว โรยรา หาเค้าความสวยเดิมแทบไม่มี ดังตัวอย่าง

“หล่อน” ตัวละครหญิง ในเรื่องหม้อที่ขูดไม่ออก จากรวมเรื่องสั้นชุดอัณ ุณณ์แห่งชีวิต เป็นผู้หญิงที่เกิดในตระกูลที่มีฐานะดี มีรูปร่างหน้าตาสวยงาม พอแต่งงาน มีลูกสองคน ชีวิตก็เปลี่ยนไป “หล่อน” ทำงานหนักจนไม่มีเวลาดูแลตนเอง จึงผอมแห้ง ซีดเซียว ดังตัวอย่าง ต่อไปนี้

“...หน้าตาของหล่อนที่ไปปรากฏอยู่บนบานกระจกถัดเบื้องหลังสามี กลับเป็นใบหน้าอันซีดเซียวแห้งแล้ง ผิวพรรณไม่ได้จับเลยซึ่งราสี ผมเผ้าก็รวบเสย ขึ้นไปรัดไว้ตาม บุญตามกรรมลวก ๆ เนื้อหนังมังสาที่ประกอบเป็นร่างของหล่อนอืดคัด ผอมแห้ง น้ำนวลของอิสตรี เพศผู้ผ่านวาระแห่งวัยมาไม่เกินสามสิบปี ถูกความไร้สุขเผาจนไม่ทิ้งรอยว่าหล่อนเองเคยเป็นมอง แล้วสะสวยเจริญตาหาน้อยไม่มาก่อน (อัณ ุณณ์แห่งชีวิต อัณ ุณชัน หน้า 71)

ตัวอย่างดังกล่าวเป็นลักษณะของผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว และวัยยังไม่เกิน สามสิบปี ได้รับความทุกข์ มีภาระงานมากมาย จนไม่ได้ดูแลตนเอง ทั้ง ๆ ที่เป็นคนเคยสวยมาก่อน กลายเป็นผู้หญิงที่ไม่มีสง่าราสี ใบหน้าซีดเซียวแห้งแล้ง ผิวพรรณหม่นหมอง ผมรวบเสยรัดไว้ ลวก ๆ รูปร่างผอมแห้ง เป็นภาพอีกด้านหนึ่งของหญิงไทยที่พอแต่งงานแล้วจะไม่ใส่ใจดูแลตนเอง อาจจะช่วยเหตุผลจากภาระงานที่หนักหน่วงจนไม่มีเวลา หรืออาจจะถือว่าแต่งงานแล้วไม่จำเป็นต้องแต่งมากก็ได้

1.2 ลักษณะนิสัย ลักษณะนิสัยของตัวละครเป็นสิ่งที่ผู้เขียนกำหนดพฤติกรรมให้ตัวละคร มีลักษณะตามแต่บทบาทที่ควรจะเป็น จากการวิเคราะห์ผู้วิจัยแบ่งลักษณะนิสัยตัวละคร ดังนี้

1.2.1 ลักษณะแบบหญิงไทยสมัยเก่า แม้วรรณกรรมเป็นเรื่องราวชีวิตคนในปัจจุบัน แต่ก็สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของหญิงไทยสมัยเก่าที่สุภาพเรียบร้อย มารยาทดีงาม อหังการดี มองโลกงดงาม ไม่มีปากเสียงกับบุพการี และสะท้อนถึงภาพของหญิงไทยที่ยังมีให้เห็นทุกยุคทุกสมัย คือหญิงที่อยู่ในโอวาทสามี ประณีตเรียบร้อย หัวอ่อน ไม่สู้คน หวาดกลัวโลกภายนอก ขอมเป็นเมียข้างของสามี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องทั้งหมด คงจะเป็นด้วยว่า หล่อนมีคุณสมบัติเป็นสุภาพสตรีไทยที่ ดูเรียบร้อย อ่อนโยน วัตถุประสงค์จากกิริยาที่แสดงออก...

“...หล่อนมิใช่คนฉลาดปราดเปรียวนัก แต่ก็ได้ร่ำเรียนมาพอสมควร เพื่อนร่วมงานเคยเปรยเทียบสั่งสอนไปด้วยเมื่อมองทะเลลูปรูโปร่งไปเห็นความไม่ทันคน ปากก้อยู่ใน กิริยาดุ่มเต็มเหนียมอายุไม่มีสร้างของหล่อน หล่อนจึงถูกนำเอาไปมอบสมญาให้ใหม่พอหอม ปากหอมคอกายในวงสหพรรคด้วยกันว่า “อินางในวรรณคดีไทย” (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 58, 63, 64)

ลักษณะนิสัยของผู้หญิงไทยดังตัวอย่างนี้ ยังมีมากในสังคมปัจจุบัน นั่นคือ เรียบร้อย สุภาพ อ่อนโยน เป็นที่น่าสังเกตว่าในอดีตคตินิยมของผู้ชายในด้านความพึงพอใจผู้หญิงนั้น จะเน้นไปที่กิริยามารยาท การประพฤติที่ดั่งงามตามจารีตประเพณีปฏิบัติต่าง ๆ ส่วนความพึงพอใจด้าน รูปร่างหน้าตานั้นเป็นเพียงส่วนประกอบ (วาลี ชันธวาร, 2547: 37)

นอกจากนี้ผู้เขียนยังสะท้อนลักษณะนิสัยของหญิงไทยสมัยเก่าคือ การเป็น แม่บ้านแม่เรือน หุงหาอาหารหวานคาว มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ขยันขันแข็ง และชอบทำบุญ ดังตัวอย่างการกระทำของตัวละครที่ปรากฏในวรรณกรรมเรื่องความสุขของกะทิ โดยผู้เขียน ได้บรรยายผ่านพฤติกรรมของตัวละครดังนี้

ยายของกะทิ ใช้ชีวิตหลังเกษียณอายุที่บ้านริมคลองแถวอยุธยา โดยดำเนิน ชีวิตอย่างเรียบง่ายอย่างชาวบ้านทั่วไป ชอบทำอาหารหวานคาว นอกจากทำไว้กินแล้วยังแจก ชาวบ้านและทำบุญ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงกระแทกกับตะหลิวปลุกกะทิให้ตื่นขึ้นเหมือนวันก่อน ๆ ที่จริงแล้วกลิ่น หอมกรุ่น ๆ ของข้าวสุกก็มีส่วนด้วย รวมทั้งกลิ่นควันจากเตาและกลิ่น ไม้ทอด...

ตำรับกับข้าวรออยู่แล้ว มือใหญ่แบบนี้ทุกเช้า ตาจะยึดผักต้มกับน้ำพริกเป็น หลัก ผักผักกับปลาทอดเป็นของกะทิเกือบคนเดียว ตาเลี้ยงของทอดน้ำมันทุกชนิด ตาบ่นลับหลัง ยายว่า อาหารของยายเหมือนทาเซลแล็ก สักวันจะเอากระแทกกับตะหลิวของยายไปบริจาคกองทัพ

หลอมทำปิ่นใหญ่ กู้ชาติ ถ้ายายไฉยก็จะมีปิ่น และวันนั้นเสียงเคาะตะหลิวเคาะกระทะแตกของยาย ก็ดังลั่นสะท้านสะเทือนและถึกระทะแตก จนน่าแปลกใจที่กระทะยังอยู่ดีและทำหน้าที่เช่นเดิมได้ในวันต่อมา

...บางทีกะที่รู้สึกเหมือนยายกลัวตัวเองว่าง ในครัวจึงมีงานน้อยใหญ่ ทำขนมแจก ทำขนมใส่บาตร ทำขนมทำบุญ ตามอกว่าฝีมือก็งั้นๆ อาศัยทุ่มทุนถึงเครื่องเป็นหลัก กะที่มีขนมกินอ้อมท้องเมื่อกลับจากโรงเรียนทุกวัน ถ้าต้องทำการบ้านหรือคูหนังสือเตรียมสอบแบบนี้ยิ่งหายห่วง ยายจะยกมาตั้งข้างตัว ใส่ขวดโหลมาวางเรียงให้เลือกร้อยอย่างกับร้านลุงเชียงที่ป้ายรถสองแถว (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 13, 14, 36)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงถึงภาพลักษณ์อันเป็นคุณสมบัติของผู้หญิงไทยที่ผู้ชายต้องการ ในการทำหน้าที่แม่บ้านแม่เรือน หุงหาข้าวปลาอาหาร ดูแลปรนนิบัติสามีและทุกคนในครอบครัว รู้จักทำบุญใส่บาตรอยู่เป็นประจำ ลักษณะดังกล่าวเป็นลักษณะที่สะท้อนภาพลักษณ์ผู้หญิงไทยได้อย่างชัดเจน เป็นแบบอย่างที่ดีแก่รุ่นลูกหลาน

ตัวอย่างผู้หญิงไทยที่ผู้เขียนได้สะท้อนผ่านตัวละครชาย จากเรื่องอัญมณีแห่งชีวิต ในการเอ่ยถึงความขยันของแม่อย่างภาคภูมิใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นี่ถ้าแม่ฉันยังอยู่ ป่านนี้แกล้วตำแหน่งแม่ดีเด่นแห่งชาติ มาแล้วละ ก็แถมैया โอ้โห! ขยันว้าวอด ขนาดกำลังท้องแก่ ๆ ยังไม่ยอมหยุดขายเครื่องในวัวต้มเลยเธอ แกล้วเสียขายตั้งค้ำขายก้วยเตี๋ย ไอ้เล็กนะ มันคลอดคาเตาเครื่องในต้มเลยรู้เปล่า คนกินอยู่จ้ ตกใจเปิดรีบกันไปหมดทั้งเพิง...” (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 61-62)

ตัวอย่างนี้แสดงถึงลักษณะของผู้หญิงไทยที่มีความขยันขันแข็ง ทำงานหารายได้ไม่แพ้บุรุษ การเปรียบเทียบว่าต้องคว้าตำแหน่งแม่ดีเด่นแห่งชาติ น่าจะหมายถึงการประกวดแม่ดีเด่นสมัยก่อนจะต้องวัดด้านความขยัน เป็นคุณสมบัติสำคัญ หรือหมายถึงความภาคภูมิใจของคนที่ถูกซึ่งเป็นบุตร เอ่ยถึงผู้เป็นมารดาด้วยความปลาบปลื้ม ชื่นชม

กล่าวโดยสรุปในสมัยก่อนผู้ชายไทยคาดหวังว่าเมื่อแต่งงานกับผู้หญิงไทย คนใดแล้วจะต้องได้ผู้หญิงที่บริสุทธิ์ผุดผ่อง กิริยามารยาทงดงามเรียบร้อย มีความประพฤติดี เป็นแม่ศรีเรือน เพราะจะทำให้ชีวิตสมรสของผู้ชายคนนั้นมีมีความสุข (วาที ชันธุวาร, 2547: 37) ซึ่งมีปรากฏในวรรณกรรมคำสอนเรื่องต่าง ๆ เช่น สุภาษิตสอนหญิง ไตรภูมิพระร่วง กฤษณาสมณนึ่ง คำฉันท์ ขุนช้างขุนแผน เป็นต้น

1.2.2 ลักษณะแบบเริ่มเปลี่ยนแปลง หมายถึง ลักษณะของผู้หญิงที่เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคม ตามอิทธิพลของวัฒนธรรมต่างชาติ อีกทั้งผู้หญิงได้รับการศึกษาดีขึ้น มีโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์กว้างขึ้น พฤติกรรมการแสดงออกจึงค่อยๆ เปลี่ยนแปลงไป มีความเป็นตัวของตัวเอง

ตัดสินใจดำเนินชีวิตด้วยตนเอง แต่ยังคงอยู่ในกรอบวัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงาม ผู้วิจัยพบในวรรณกรรมโดยนำเสนอผ่านตัวละครหญิงชื่อกมลลา ภรรยาคนสุดท้ายของบุรี จากเรื่องปูนปิดทองถึงแม้บุรีจะอายุมากแล้วแต่เขาก็ยังมีผู้หญิงอื่น ซ้ำร้ายยังนำโรคร้ายทางเพศสัมพันธ์มาติดภรรยา เกิดปัญหาครอบครัว จนบางครั้งกมลลาที่หวั่นไหวไปกับชายอื่น แต่ก็ไม่กล้าพอที่จะทำผิดศีลธรรม แม้กระทั่งทิ้งหรือหันหลังให้กับความเลวร้ายที่ตนเองประสบอยู่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การที่เขาทอดทิ้งหล่อนให้อ้างว้างอยู่กับคำคืนอันเปล่าเปลี่ยวนั้น ก่อให้เกิดความทุกข์ทรมานทางศรัทธาอย่างไร และก็ความทุกข์นี้เองที่ทำให้หลายหนหลายครั้ง...หล่อนเกือบจะเห็นผู้ชายคนอื่นมีเสน่ห์ขึ้นมารำไร เป็นต้นว่าเขาที่ทำงานเดียวกับหล่อน

กมลลาอยากถามถึงอิเหนาของเขาเหมือนกัน แต่ความรู้สึกขณะนั้นไม่อำนวย จึงได้แต่เดินค่ออ่อนค่อพับ ไปถึงห้องเขา...หลงลืมความโกรธและความเจ็บใจที่เคยได้รับจากเขา โดยสิ้นเชิง หลงลืมตลอดทั้งความหวาดกลัวโรคร้ายที่เขาเคยพามา...(ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 182-185)

ลักษณะนิสัยของตัวละครข้างต้นนี้ เป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสังคมไทยปัจจุบัน นั่นคือได้รับการศึกษาดี มีอาชีพที่มั่นคง แต่ชีวิตครอบครัวแตกร้าง ทำให้ผู้หญิงเหล่านี้ต้องเก็บกดความรู้สึกเจ็บปวดไว้ อุดทนต่อความไม่รู้จักพอของสามี จนอาจเกิดความเจ็บป่วยทั้งทางกายและจิตใจ แต่ก็ยังอดทน เมื่อสามีกลับตัวก็สามารถให้อภัยได้ในที่สุด

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบตัวละครหญิง จากเรื่อง หม้อที่ขูดไม่ออก ในรวมเรื่องสั้นชุดอัณวมณีแห่งชีวิต คือ “หล่อน” เป็นผู้หญิงที่ผู้เติบโตมาจากครอบครัวผู้ดีมีตระกูล ได้รับการดูแลเอาใจใส่ทั้งทางกายและทางจิตใจอย่างดี แต่เมื่อแต่งงาน หล่อนต้องพบพานสามีที่โมโหร้ายเห็นหล่อนเป็นกระสอบทราย ทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจทุกครั้งที่ถูกขัดใจ แม้แต่ลูกอีกสองคนก็หวาดกลัวบิดา จนไม่กล้าสู้หน้า ได้รับแต่ความทุกข์ทรมาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หล่อนรู้สึกตัวเองถูกลากถูกลูกถูกลงไปที่หน้าต่าง แล้วก็ถูกสามีจับเหวี่ยงออกไปกระทบกับขอบหน้าต่างดังโครม ได้ยินเสียงเขากระซกบานหน้าต่างมุ้งลวดต่างออกโดยแรง แล้วก็กระซกหัวหล่อนออกไปให้พ้นขอบหน้าต่างจนสุดเอว หล่อนตาเหลือกตาลานด้วยความรักชีวิต แต่ก็สิ้นแรงขัดขืน นกกระจอกบนต้นมะม่วงแตกฮือกันเจี๊ยวจ๊าว คนข้างนอกต่างเดินผ่านไปมาตามปกติ ไม่มีใครสนใจมองขึ้นมา ไม่มีใครรู้เลยว่าอะไรกำลังเกิดกับผู้หญิงคนหนึ่งข้างในบ้าน เขาจับหล่อน อุดปากแน่นด้วยความบ้าดีเดือด มิให้หล่อนมีโอกาสนหลุดเสียงร้องออกมาให้ใครผิดสังเกต

...ชั้นแต่เรื่องใกล้ตัวที่สุดในครอบครัว หล่อนก็เป็นฝ่ายสละ เพื่อความเป็นข้างทำหน้าของสามี ในขณะที่มขวานจากวาทาเขา เหมือนหล่อนอยู่เป็นเนืองนิตย์กระทั่งชีวิตจิตใจ

หล่อนแทบจะโคล่นล้มหลายคราว หล่อนได้แต่อ่อนข้อยอมลงเป็นเบี้ยล่างให้สามีมาตลอดขณะที่ได้อยู่กินด้วยกันมาอย่างลุ่มๆ ดอนๆ เหมือนไม้้อคยเอนคู่ให้กับฝนฟ้าของฟ้า พายุมาได้จนรูดกันไปได้ทุกฝ่ายโดยไม่มีการถอนรากถอนโคนกลางคัน แต่ทว่ากลางพายุนั้นเหมือนกัน ความอ่อนแอไร้กำลังยืนหยัดสู้ลมฟ้าได้เองดังพืชล้มลุกของหล่อน ก็ก่อความสมเพชคุณแกลนให้กับผู้ที่มีความรู้สึกนึกคิดแข็งแรงแรงราวกับหินผาเช่นเขา เป็นเหตุให้เขาบีบรัดหล่อนได้อย่างใจชอบตามวิสัยของผู้ที่รู้ว่าตนนั้นเป็นต่อกว่า โดยไม่รู้จบสิ้น (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 76, 79)

ตัวอย่างดังกล่าว ผู้เขียนได้บรรยายภาพของตัวละครหญิง ซึ่งได้รับการศึกษา มาพอควร แต่ชีวิตแต่งงานกลับต้องพบแต่ความรุนแรงจากผู้เป็นสามี ทั้งใช้วาจาเชือดเฉือนให้เจ็บปวดจิตใจ คบตีร่างกายอย่างคนบ้า จนร่างกายบอบช้ำ ถึงอย่างไร “หล่อน” ก็อ่อนแอ หวาดกลัวสังคมภายนอกจนไม่สามารถหลีกเลี่ยงจากความรุนแรงของสามีได้ สะท้อนภาพของผู้หญิงยุคใหม่ที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงในด้านการศึกษาที่ดีขึ้น แต่ทางด้านจิตใจยังอ่อนแอ ติดอยู่กับการปลูกฝังทางวัฒนธรรม นั่นคือ ผู้ชายเป็นใหญ่ เป็นช้างเท้าหน้า เป็นผู้นำครอบครัว ซึ่งบางคนอาจจะกระทำรุนแรงต่อภรรยา แต่ภรรยาที่ดีต้องรู้จักอดทนและปรนนิบัติสามีไม่ให้ขาดตกบกพร่อง ผู้หญิงจึงไม่สามารถพึ่งพาตนเอง และไม่กล้าออกมาจากชีวิตครอบครัวที่โหดร้ายได้

1.2.3 ลักษณะแบบหญิงสมัยใหม่ หมายถึงผู้หญิงไทยที่มีการศึกษาคดี มีอาชีพการงานมั่นคง กล้าคิด กล้าทำ กล้าแสดงออก นิยมวัตถุให้ความสำคัญกับเงินตรามากกว่าความจริงใจเชื่อมั่นในตนเองสูง ตัดสินใจการดำเนินชีวิตด้วยตนเอง ปรากฏในวรรณกรรมดังนี้

ณภัทร แม่ของกะทิ จากเรื่องความสุขของกะทิ ผู้เขียนสร้างให้เป็นตัวละครหญิงที่มองโลกงดงาม มีน้ำใจกับคนรอบข้าง ใช้ชีวิตอย่างมีเหตุผลและมีจุดหมายแน่นอน มีระบบระเบียบในการคิดและตัดสินใจเด็ดเดี่ยว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่บอกว่าอยากทำตัวเหมือนแมงกะพรุน ที่เคลื่อนที่ไปอย่างไร้จุดหมาย ทั้งชีวิตที่ผ่านมาของแม่มีจุดหมายที่แน่ชัดมาตลอด แม่ในช่วงสุดท้ายของชีวิตตอนนี้ก็เหมือนกัน

คอมพิวเตอร์ของแม่ใช้เสียงสั่งงานได้ นั่นกันดับบอกว่าแม่ทำ .wav file เติร์มไว้ล่วงหน้าก่อนจะใช้มือทำงานไม่ได้ แม่ถือหนังสืออ่านไม่ได้แม่ก็ใช้วิธีฟังจากเทปแทน มีเพื่อนส่งมาให้จากแดนไกล บางม้วนเป็นหนังสือเด็ก แม่จะชวนกะทิมาฟัง ถ้ามีหนังสือต้นฉบับกะทิจะดูภาพประกอบและอ่านในใจตามเสียงเทป แม่ชอบใจว่าเป็นการฝึกภาษาไปในตัว

...กระเป๋านี้แหละที่แม่เอาติดตัวมาเพียงอย่างเดียว วันที่ตัดสินใจกลับเมืองไทย อ้อ...รวมหนูในท้องด้วย (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 59, 95)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ เป็นภาพของผู้หญิงสมัยใหม่ ซึ่งมีการศึกษาสูง กล้าคิด กล้าทำ รักอิสระ เชื่อมั่นในตนเองสูง เลือกดำเนินชีวิตด้วยตนเอง คิดกว้าง คิดไกล วางแผนล่วงหน้า

เมื่อทราบว่ามือตนเองเริ่มอ่อนแรง ก็ใช้คอมพิวเตอร์ที่มีโปรแกรมทันสมัยช่วย เพื่อจะบอกเล่าเรื่องราวให้ลูกอย่างกะทิได้รับรู้ความรู้สึกและความรักของคนเป็นแม่ได้อย่างละเอียดถี่ถ้วน เมื่อมีปัญหาในครอบครัวก็สามารถตัดสินใจจากมาด้วยความเด็ดเดี่ยว

นอกจากนี้จากการวิเคราะห์ยังพบตัวละครเอกที่มีลักษณะของผู้หญิงสมัยใหม่ พบจากตัวละครหญิงชื่อบาลี จากเรื่องปูนปิดทอง พ่อแม่แยกทางกัน แม่ทิ้งไปมีสามีใหม่ บาลีอยู่โรงเรียนประจำโดยมีพ่อดูแล แต่เมื่อเติบโตขึ้น ก็ไปใช้ชีวิตอยู่กับแม่ที่อเมริกา นานเข้าจึงติดวัฒนธรรมอเมริกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การเริ่มต้นชีวิตของคนสมัยใหม่ นับวันก็จะหลากหลายและมีรูปแบบแตกต่างไปจากข้อกำหนดการพิธีอย่างเก่ามากขึ้น คนหัวโบราณยอมรับไม่ได้ พาลเห็นเป็นเรื่องนอกรีตนอกรอย แต่คนหัวใหม่คิดว่ามันเป็นการประยุกต์ให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งกับสภาพของ แต่ละบุคคลได้เป็นอันดี... หล่อนเป็นคนหนึ่งในจำนวนคนประเภทหลังมานานครั้น บาลีรู้ว่าหล่อนคือผู้หญิงที่มีโลกของตัวเอง ไม่ต้องการให้ผู้ใดเข้ามาก้าวก่ายตัดสินว่าถูกหรือผิด

...ถึงอย่างไร บาก็ขอขอบใจชีวิตในอเมริกันไม่ได้ ชีวิตที่นี่สั่งสอนอบรมมาทุกอย่าง ...เมื่อมาถึงนี้ บาริมช่วยตัวเองได้ เริ่มรุ่งเรือง ไม่แคร์คน บินสูโลกกว้างอย่างอิสระ ใช้ชีวิตหมดเปลืองเพราะเริ่มยึดถือแบบฉบับของผู้หญิงฝรั่ง บายู่ในโลกของฝรั่งเสียนาน จนนึกว่าตัวเองคงจะต้องกลายเป็นประชาชนอเมริกันแน่ ๆ แล้ว (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 267, 460)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนบรรยายถึงภาพของผู้หญิงที่กล้าเปิดเผยชีวิตของตนเองอย่างหญิงสาวสมัยใหม่ มีนิสัยค่อนข้างตามใจตัวเอง ใช้ชีวิตอย่างอิสระมีโลกส่วนตัวที่ไม่ต้องการให้ใครมาตัดสินถูกผิด มีความคิดเห็นว่าเป็นเรื่องส่วนบุคคล และเป็นการประยุกต์ให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจและสังคมไม่รักษาวลสงวนตัว ไม่แคร์คน เบื่อง่าย แสวงหาความรัก ผ่านผู้ชายมาหลายคน

แม่ของบาลี จากเรื่องปูนปิดทอง เป็นตัวละครหญิงอีกคนหนึ่งที่ใช้ชีวิตตามใจปรารถนาของตนเอง ไม่สนใจวัฒนธรรมประเพณีไทย จนไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่ลูกได้ ติควัฒนธรรมแบบอเมริกัน จะลองใช้ชีวิตอยู่กับใครก็ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เชื่อแม่เถอะ กลับบ้านไปก็ไอ้เท่านั้นแหละ เงินเดือนเงินดาวได้สักเท่าไรรักันเชียว บาเองก็ได้กรีนการ์ดแล้ว ถึงเธอไม่แต่งงานเธอก็มีรายได้พอเลี้ยงตัว อยากเดทกับใครก็เดทได้ ลองอยู่กับใครก่อนก็ลองได้ เธอทนไหวเธอะ เมืองไทยนะ ดีแต่จะตกเป็นจีปากวงนิทา กระดิกตัวไม่ไหว (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 118)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สะท้อนลักษณะของผู้หญิงสมัยใหม่ ส่งเสริมให้ลูกออกเดท และลองใช้ชีวิตอย่างสามิภรรยากับชายใดก็ได้ และในขณะที่เดียวกันก็สะท้อน

วัฒนธรรมแบบไทย ว่าถ้าหากอยากจะทำอย่างนั้นก็จะตกเป็นเป้าหมายของการนินทาให้เสียหาย เพราะสังคมไทยไม่ยอมรับพฤติกรรมดังกล่าว

จากการวิเคราะห์ยังพบว่า ผู้เขียนยังใช้ตัวละครฝ่ายชายสะท้อนภาพของ ผู้หญิงสมัยใหม่ ชื่อกำไลวง ที่มีนิสัยนิยมวัตถุมากกว่าคุณค่าทางจิตใจ เห็นเงินสำคัญกว่าทุกสิ่ง โดยสะท้อนจากตัวเองของเรื่องคือ สองเมือง ผู้ขาดความรักความอบอุ่น มาจากครอบครัวแตกร้าง เขาจึงใช้ผู้หญิงค่อนข้างเปลือง และดูเหมือนผู้หญิงเหล่านั้น ที่เข้ามาสัมผัสกับเขาเพราะเขารวย นั่นเอง ตัวอย่างเช่น

“ผู้หญิงเดี๋ยวนี้ บอกจริง ๆ นะ จะเอาชักรเท่าไรก็ได้ ถ้ามีเงิน ให้อยู่ด้วยกันอย่างเข้าใจ ชื่อศักดิ์ศรีกันนี้ก็หายาก กับอีกอย่าง...คนเดี๋ยวนี้ไม่ได้รับการปรับปรุงคุณภาพ ภายใน ดีแต่ป้อนวัตถุเข้าไปอย่างเดียว...พอมีปัญหาที่จะต้องสู้ ก็เลยไม่คิดอะไรนอกจากเอาสบายไว้ก่อน”

...กำไลวงเป็นคนไม่ละเอียดอ่อน ความไม่ละเอียดอ่อนนั้นทำให้หล่อไม่เป็นทุกซ์กับเรื่อง เล็ก ๆ น้อย ๆ มันผ่านหน้าผ่านหูไปได้เรื่อยโดยไม่ระคายเคือง ไม่มีสิ่งติดข้องอยู่ในมันสมองหรือในอารมณ์...หล่อต้องการแต่ของใหญ่ ๆ ซึ่งมักจะเป็นของที่นับได้ และสัมผัสด้วยตามากกว่าด้วยใจ หรือด้วยความคิดคำนึงอันอยู่ลึกๆ เพราะฉะนั้นสุขภาพจิตหล่อจึงดีมาก

สองเมืองนึกเวทนาความเหลวไหลของหล่อ...ก็ดีไปอย่าง...มีหล่อไว้ข้าง ๆ เพื่อโมโห เท่ากับเป็นการบริหารอารมณ์ให้ได้เคลื่อนไหว ได้โกรธ ได้ขง ได้สมเพช ก็ยังดีกว่ามีความหม่นหมองเศร้าสร้อย (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 114, 128-129)

ตัวอย่างดังกล่าว ได้สะท้อนภาพหญิงสาวสมัยใหม่ที่ทำให้ความสำคัญกับเงินหรือวัตถุ มากกว่าคุณค่าทางจิตใจ ติดอยู่กับความสะดวกสบาย เป็นทาสของวัตถุนิยม มีพฤติกรรมตามจับผู้ชายที่มีฐานะ ลักษณะดังกล่าวยังแสดงให้เห็นการละทิ้งวัฒนธรรมและจารีตประเพณีที่ดีงามของไทยอย่างสิ้นเชิง

หมี ตัวละครหญิงผู้เป็นดาราสาวสวยจากเรื่อง ขอทาน ในรวมเรื่องสั้น ชุดอัญมณีแห่งชีวิต มีลักษณะของผู้ที่นิยมวัตถุ โดยเฉพาะเงินที่สามารถซื้อทุกอย่างเพื่อปรนเปรอความสุขแก่ตนเอง ตัวอย่างเช่น

“เสียดาย เสียดายที่แท้ไม่เห็นแววตาของชายขอทานคนนั้นตอนที่แถมองเห็นเงินห้าร้อยในมือหมี สีหน้าแบบนี้! มีออกมาเป็นธรรมชาติแบบนี้! โอโห! ต่อให้ล้านนึง หมียังยอมแลกเลย ที่ยังงี้ละ กลับไม่ยกเอาถ้อยคำมาจับภาพดี ๆ แบบนี้ให้หมีไปเก็บไว้ดูเวลาเข้ากล้องแสดง”

มโนภาพตรงหน้าปรากฏเป็นเสื้อผ้าแพรพรรณที่กองเต็มตู้ กับถนิมพิมพาภรณ์หลากชนิด ที่บางเส้นบางชิ้นเห็นถูกใจดีก็ซื้อๆ เอามาเป็นสมบัติ แต่แทบไม่เคยแม้จะเปิดจากกล่องออกมาดูใหม่ บ้างก็วางแบบเหมือนของไม่มีค่า เกะกะอยู่บนโต๊ะเครื่องแป้งโดยไม่เคยหยิบขึ้นมาเชยชมความงามของมันแม้แต่สักหน

“พอนึกอยากจะเป็นแม่พระขึ้นมาเสียหน่อย ก็ยังเอาเงินนี้แหละซื้อไอ้ความรู้ลึกลับๆ นั้นให้ตัวเองได้ปั๊บเลย ทำเหมือนมีอัครกระป๋องขายให้เดินซื้อปิ้งได้เสร็จสรรพตามซุปรเปอร์มาร์เก็ตยั้งนั้นแหละ เอาเปรียบคนอื่นชะมัด หมิเอ๊ยหมิ...” (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 164-166)

ภาพของผู้หญิงดังกล่าว สะท้อนลักษณะของผู้หญิงที่ใช้เงินซื้อความสุขให้แก่ตนเอง นิยมวัตถุ จับจ่ายซื้อหาตามความพอใจ ซื้อเพราะอยากได้เป็นสมบัติ ถึงแม้อาจจะไม่ได้หยิบจับมาใช้เลยสักครั้ง เห็นคนจนเป็นของเล่นของคนมีเงิน การให้เงินแก่คนขอทานไม่ได้เกิดจากความสงสารหรือเวทนาแต่อย่างใด เพียงแต่ต้องการเห็นภาพของความดีใจที่เป็นธรรมชาติ เพื่อนำไปแสดงเวลาเข้าจากละครเท่านั้น สะท้อนลักษณะของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันเท่านั้น

ในบทกวีนิพนธ์ ใบไม้ที่หายไป ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ก็สะท้อนถึงภาพลักษณ์ของผู้หญิงหัวสมัยใหม่อย่างชัดเจน คือรักอิสระ เสรีภาพ กล่าวหาญเด็ดเดี่ยวเชื่อมั่นในตนเองสูง ยึดมั่นในอุดมการณ์ มองหาคุณค่าที่แท้จริงแห่งชีวิต ลบภาพผู้หญิงที่อ่อนหวาน สวยงาม แต่งตัวสวยเพื่อคอยปรนเปรอผู้ชาย แต่กลับเน้นคุณค่า ความเท่าเทียมของสตรีไว้อย่างน่าประทับใจ ดังบทกวี “อหังการของดอกไม้” มงกุฎกวีของจิระนันท์ พิตรปรีชา ดังนี้

สตรีมีสองมือ

มันยึดถือเป็นแก่นสาร

เกลียวเอ็นจักเป็นงาน

มิใช่ร้านหลงแพรพรรณ

สตรีมีสองตีน

ไว้ป้ายป็นความไฝ่ฝัน

ยื่นหัดอยู่ร่วมกัน

มิหมายมั่นกินแรงใคร

สตรีมีดวงตา

เพื่อเสาะหาชีวิตใหม่

มองโลกอย่างกว้างไกล
 มิใช่คอยชม้อยชวาน
 สตรีมีดวงใจ
 เป็นดวงไฟไม่ผันผวน
 สร้างสมพลังมวล
 ค้ำชูเธอส่วนก็คือคน
 สตรีมีชีวิต
 ล้างรอยผิดด้วยเหตุผล
 คุณค่าเสรีชน
 มิใช่ปรนการามรณ์
 (ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 56-57)

บทกวีนิพนธ์ชุด อหังการของดอกไม้ข้างต้นนี้ กล่าวถึง ภาพลักษณ์ของ ผู้หญิงไทยที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ แสดงคุณค่าแห่งตัวตนเพื่อสังคมด้วยการกล่าวถึงมือสองมือ ที่จะ ยึดมั่นสาระของชีวิต สร้างสรรค์การทำงานอย่างมีคุณค่า มากกว่าความสวยงามภายนอก สองเท้าจะ ป่ายป็นไปให้ถึงความไฝฝืน ยืนหยัดอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างเท่าเทียม ไม่เอาเปรียบใคร มีดวงตา เพื่อมองหากการเปลี่ยนแปลงชีวิตใหม่ มองโลกกว้างอย่างรู้เท่าทันและมีความคิดที่ยาวไกล มีดวงใจ ที่มุ่งมั่นในการสร้างสมพลังมวลชน และผู้หญิงล้วนมีชีวิตที่มีคุณค่าและมีเสรีเท่าเทียมเช่นเดียวกัน มิใช่คอยสนองความต้องการของผู้ชาย นับเป็นบทกวีนิพนธ์ที่ให้คุณค่ากับภาพลักษณ์ของผู้หญิงใน ด้านจิตใจ มากกว่าคุณค่าภายนอกคือรูปร่างหน้าตาหรือความสวยงาม นับเป็นการนำเสนอ ภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทย ยุคใหม่อย่างชัดเจน อาจกล่าวได้ว่าผู้หญิงได้พยายามต่อต้านและต่อสู้ใน ทุกรูปแบบเพื่อให้ตนเองเป็นเจ้าของจิตใจตนเอง ซึ่งบทความของวาที ชันธุวาร ได้เสนอไว้ว่า ภาพลักษณ์ของผู้หญิงมักถูกนำไปผูกติดกับความสวยความงามมาโดยตลอด ในบทกวีนิพนธ์ อหังการของดอกไม้ ผู้เขียนได้แสดงการปฏิเสธความสวยงามนั้น งานวิจัยของอุ๋นใจ เจียมบุรณะกุล (2547: 4) ได้นำเสนอแนวคิดสตรีนิยมรุ่นแรก ๆ มองความสวยและการปรุงแต่งร่างกายให้สวยงาม ของผู้หญิงในด้านลบ โดยเห็นว่าการศึกษาที่ไม่มีโอกาสเท่าเทียมกับผู้ชายในด้านการศึกษา สิทธิ ทางการเมืองและเศรษฐกิจ ทำให้ผู้หญิงต้องพึ่งพาผู้ชายหรือสามีอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ดังนั้น ความสวยจึงเปรียบเสมือนเป็นกับดักหรือพันธนาการผูกมัดผู้หญิงให้ตกอยู่ภายใต้สังคมแบบชาย เป็นใหญ่หรือปิตาธิปไตย (Patriarchy)

จากการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิงในด้านบุคลิกลักษณะ ผู้วิจัยพบว่ามี 2 ลักษณะคือ ลักษณะภายนอกซึ่งได้แก่รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณและกิริยามารยาทที่แสดงออก โดยพบว่าผู้หญิงก่อนแต่งงานส่วนมากจะมีรูปร่างดี คือ สูงโปร่ง สมส่วน ผิวพรรณขาวเนียนสะอาดตา หน้าตาสวย ผมยาวสลวย แต่ก็ยังมีภาพลักษณ์ใหม่ ของตัวละครเอกจากเรื่องขุนปิดทอง ที่ไม่ใช่ผู้หญิงสวย แต่เน้นที่ความแปลกตา คางเหลี่ยมเล็กน้อย ปากกว้าง ผิวหม่นละเอียด สิ่งที่มีเหมือนกันคือรูปร่างสูงโปร่งและผมยาวสลวย สะท้อนความนิยมของหญิงไทยที่อย่างน้อยจะต้องดูแลรูปร่างให้ดูดีอยู่เสมอ ส่วนผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะมีลักษณะ ภายนอกเปลี่ยนแปลงไปตามวัย สำหรับผู้ที่อยู่ในสังคมของชนมีฐานะดี ก็ยังคงความสวยงามของ รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณได้ดี เมื่อวัยล่วงเลยไปมาก บางคนอาจมีการทำศัลยกรรมเพื่อคืนความเต่งตึง หรือคงความสวยไว้ให้นานที่สุด แต่หญิงที่ทำงานหนักจนไม่ได้ดูแลตัวเอง ก็ทำให้ร่างกาย ผิวพรรณและความสวยงามในวัยสาวทรุดโทรม เร็วกว่าหญิงทั่ว ๆ ไป

ในด้านลักษณะนิสัย จากการศึกษาวเคราะห์พบ 3 ประการ คือ ประการแรก ผู้หญิงที่มีลักษณะของหญิงไทยสมัยเก่า คือสุภาพ เรียบร้อย มารยาทดีงาม อธิษาศัยดี มองโลก งดงาม ประณิบัติรับใช้ อยู่ในโอวาทของบุพการี ยอมเป็นเบี้ยล่างของสามี ไม่สู้คน หวาดกลัวโลก ภายนอก ประการที่สองคือผู้หญิงที่เริ่มมีการเปลี่ยนแปลง คือผู้หญิงที่ได้รับการศึกษามากขึ้น ตัดสินใจดำเนินชีวิตด้วยตัวเอง แต่ยังคงยึดมั่นในกรอบประเพณีเหมือนเดิม ประการที่สามคือ ผู้หญิงสมัยใหม่ ไม่สนใจประเพณีไทย ให้ความสำคัญกับวัตถุมากกว่าความจริงใจ รักอิสระ กล้าคิด กล้าทำ ตัดสินใจดำเนินชีวิต และแสวงหาความสุขด้วยตนเอง เชื้อมั่นในตนเองสูง

จากบุคลิกลักษณะทั้งภายนอกและลักษณะนิสัยดังกล่าว ทำให้หญิงไทย แสดงออกซึ่งความสัมพันธ์กับบุคคลทั้งในครอบครัวและสังคมในลักษณะต่างๆ ดังจะได้กล่าวต่อไป

2. ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม

ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม ในการวิเคราะห์ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรม ซีไรต์ของนักเขียนหญิงในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม ผู้วิจัยแยกประเด็นในการศึกษา เป็น 2 ลักษณะดังนี้

2.1 ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

2.1.1 ความสัมพันธ์ในทางที่ดี หมายถึง การแสดงความรัก ความห่วงใย ความผูกพัน รักใคร่กลมเกลียว และอบอุ่น ระหว่างตัวละคร ซึ่งพบความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก พบในเรื่องปูนปิดทองเป็นความ

ใกล้ชิดสนิทสนมของคุณหญิงวารุณีกับบุตรสาวชื่อเพชรเรียง ดังตัวอย่าง

“อีตาค้อเตอร์นั้นจะบ๊อง ๆ นะเพชร เธอติหลังจากเคยสนทนากับเขา
ครั้งหนึ่ง อีกสองคนก็เด็กเกินไป เงินเดือนน้อยด้วย ยังไม่เป็นปึกแผ่นอะไรเลย

“กินข้าวสองคนเหงาจังเลย” ลูกสาวบ่นเบา ๆ “รู้งี้เพชรชวนเพื่อนมากิน
ด้วยก็จะดีหรอก”

“เออ แม่ไม่ทันนึก” คุณหญิงวารุณีช่วยตักข้าวใส่จานให้หล่อน “เอาซี
พรงนี้ชวนป้าสายกับลูกชายเขามากินข้าวกับเรา”

“จำไวันะลูกนะ ไอ้เรื่องเป็นเมียร้อยเขานี้ไม่มีวันดีหรอก...”

ผู้หญิงคนนั้นนะ ไม่มีอะไรเด่นกว่าลูกเธอเลย ไม่ว่าจะรูปโฉม ความรู้ หรือ
หลักฐาน คุณสายทองเพื่อนเธอก็มีเค้าว่าใจเอนเอียง เพราะได้เปรียบกับเธอว่า นี่ถ้าลูกคุณกับลูกฉัน
ได้สนิทกันมากกว่านี้สักหน่อยคงดีนะ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 325-327)

ตัวอย่างดังกล่าวนี้เป็นบทสนทนาโต้ตอบกัน แสดงให้เห็นความสัมพันธ์
ระหว่างมารดากับบุตรสาวที่มีความสนิทสนมกัน สนทนากัน ได้ทุกเรื่อง มารดาตักเตือนบุตรสาวใน
สิ่งที่ไม่สมควร แสดงความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว

นอกจากนี้ยังมีอีกครอบครัวหนึ่งซึ่งเป็นครอบครัวที่มีความสุข คือ
ครอบครัวของกะทิ เป็นการแสดงความสัมพันธ์ทั้งในลักษณะแม่กับลูก และหลานคนเดียวของ
ครอบครัว ดังตัวอย่าง

หัวข้อสนทนาที่โต๊ะอาหารเป็นเรื่องเกมโชว์ที่กำลังได้รับความนิยม
ใครจะเชื่อว่าเป็นความคิดริเริ่มและฝีมือการเจรจาทำสัญญากับต่างประเทศของแม่ แม่ชวนทุกคนลง
ขันเข้าหุ้และมอบหมายให้หน้ากันด้อออกหน้า วันนี้ทุกคนชูแก้วฉลองให้กับกะทิ ถ้าไรที่ได้จะเป็น
กองทุนเพื่อการศึกษาของกะทิ เสียงฮาครืนดังขึ้นทั่วทั้งโต๊ะเมื่อกะทิอดคลื่นความสงสัยยังปากไว้
ไม่ได้และถามออกไปว่า “แต่กะทิอยู่โรงเรียนวัด ไม่เห็นต้องใช้เงินเยอะเลยนี่คะ”

... “แล้วแม่ก็สวดมนต์อยู่ในใจ ทุกคาถาที่ยายเคยสอนเท่าที่นึกได้ สวดมนต์
แล้วก็อธิษฐาน จะเรียกว่าบนบานก็ได้กับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ถ้าอภินิหารมีจริง ขอให้ลูกของแม่ปลอดภัย
แม่ยอมแลกทุกอย่าง ทุกอย่างจริงๆ คนทั่วไปคงอธิษฐานเอาชีวิตตัวเองเข้าแลก แต่ชีวิตแม่คงแลก
อะไรไม่ได้ทั้งนั้น ในเมื่อแทบจะไม่มีเหลืออยู่แล้ว พี่ผ่าเปรียงเหมือนรับรู้เมื่อแม่อธิษฐานว่า ถ้าลูก
ปลอดภัย จะไม่แตะต้องตัวลูกอีกเลย แม่จะไปให้ไกลจากลูก ไม่ทำให้ลูกต้องตกอยู่ในอันตรายอีกแล้ว”

น้ำตาไหลอาบแก้ม แม่สะอื้นจนตัวโยน กะทิจับมือของแม่มาจูบ มาแตะ
แก้มตัวเอง ยกแขนแม่ให้โอบรอบคอของกะทิไว้ กะทิกอดแม่แน่น แม่ชบหน้าลงกับแก้มของกะทิ

เนื้อตัวของแม่เย็นชืด กะทิพร้ากระซิบว่า กะทิอยู่ตรงนี้ อยู่กับแม่ แล้วเราสองคนจะไม่แยกจากกันอีก (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 55, 67)

จากตัวอย่างข้างต้น กะทิ เด็กหญิงวัยเก้าขวบ ที่ต้องผ่านประสบการณ์ การสูญเสียครั้งสำคัญที่สุด เมื่อแม่ต้องจากไปก่อนวัยอันควร กะทิผ่านขั้นตอนของความสุขและ ทุกข์ ความผูกพันและการพลัดพราก ความสมหวังและการสูญเสียไม่อาจพรากความสุขจากความ รักและความผูกพันของแม่กับกะทิได้ กะทิเติบโตขึ้นจากประสบการณ์นี้ ด้วยความเชื่อมั่นและ กำลังใจในการดำรงชีวิตต่อไปจากบุคคลใกล้ชิด กะทิจึงเป็นเด็กที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง อ่อนโยน เคารพเชื่อฟังตาชาย น้ำใจ น้ำก้นต์ และลูกตอง ช่วยกิจกรรมแม่บ้านของยายตามกำลัง แต่ กะทิก็มีสิทธิในการตัดสินใจในการดำรงชีวิตด้วยตนเอง โดยไม่มีใครบีบบังคับ หรือชี้นำแต่อย่างใด นับเป็นการแสดงความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวที่แสนอบอุ่น และมีคุณภาพ

จากการวิเคราะห์พบความสัมพันธ์ของแม่กับลูกอีกเรื่องหนึ่งคือ เรื่องแม่รับจากรวมเรื่องสั้นชุด อัญมณีแห่งชีวิต ซึ่งสะท้อนความรู้สึกอ่อนโยนระหว่างมารดา กับ บุตรชายเล็ก ๆ ก็สามารถสื่อถึงความผูกพันได้อย่างลงตัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หลังจากนั้นแม่ก็ไม่ยอมพุดอะไรทั้งนั้น นอกจากจับแก้มและเกาหลังให้ หนูย่วงหลับไหลไปใกล้ ๆ กันทุกคืน ถึงหนูจะจ้วเจ็วขึ้นมาอีกหน พอได้กลิ่นแป้งกระป๋องที่แม่ใช้ ลูบเนื้อตัวของแม่ก่อนนอน หนูก็เคลิ้มหลับต่อด้วยความรู้สึกของเด็กง่วงที่โดน ไกวเปลและแห่กล่อม ให้หลับสบายด้วยเสียงแห่งความรักที่ไหลรินออกมาไม่รู้จกหมดสิ้นจากในตัวของแม่ (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 18-19)

ตัวอย่างดังกล่าวนี้สะท้อนภาพความสัมพันธ์ของแม่กับลูกได้อย่าง อบอุ่น แม่จะจับแก้ม เกาหลัง ไกวเปลและแห่กล่อม ให้เคลิ้มหลับสบายอย่างมีความสุข

2) ความสัมพันธ์ระหว่างอาภกับหลาน พบในเรื่อง ปูนปิดทอง คืออาภกับ สองเมือง ซึ่งสะท้อนภาพของความสัมพันธ์ที่ดี อาเข้าใจถึงความต้องการของคนขาดความรักอย่าง เขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แต่อาว่าดีว่า ความอยากกินนั้นไม่มากเท่าความสนุกอบอุ่น หัวใจคนเรานี้ช่างสลบซบซ้อนเสียนัก แล้ว...อาการที่แสดงออกมานั้นมี ความหมายและสำคัญทุกขั้นตอน มันอาจหมายถึงความกดดันที่ถูกสะสมมาช้านานก็ได้ อย่างเช่น ความก้าวร้าวต่าง ๆ การมองโลก มองคนแง่เลวทรามนั้นเป็นเพราะเขาเคยได้รับความกดขี่มากมาย มาแล้ว จนความเจ็บปวดคั่งลึกลงไป ฝังอยู่ภายในเหมือนศัตรูที่ซุ่มซ่อนอยู่ตรงที่มีดเพื่อจ้องล้างแค้น อาอยู่กับสองเมืองมานาน จนตระหนักในอาการทุกอย่างที่เขาแสดงออกมา ดังนั้น เธอจึงทนเขา ให้อภัยเขา (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 145)

ตัวอย่างข้างต้น อาของสองเมือง น้องของพ่อ ผู้ครองความเป็นสาวโสด เลี้ยงคูสองเมืองตั้งแต่ยังเล็ก และอยู่ดูแล ให้ความรัก ความอบอุ่น จนสองเมืองนับถือเสมือนแม่ อาทำหน้าที่ทุกอย่างทั้งดูแลบ้าน คนรับใช้ และที่สำคัญ อาดูแลจิตใจที่แตกสลายของสองเมืองด้วยความห่วงหาอา เพราะอาเข้าใจในความเจ็บปวด ที่ฝังลึกในจิตใจ จนเหมือนคนป่วยทางจิต อาจึงให้อภัยและทนได้เสมอ

3) *ความสัมพันธ์ระหว่างยายกับหลาน* จากเรื่องปลาหางเปีย ในรวมเรื่องสั้นชุดอัณมณีแห่งชีวิต จากการวิเคราะห์พบว่า ถึงแม้ยายจะเป็นคนเข้มงวด แต่ก็รักและเอ็นดูหลาน ตัวอย่างเช่น

เด็กหญิงกะพริบตาติด ๆ กัน ก้มลงจ้องด้วยวัตถุประสงค์ที่จะกล้ำกลืนความรู้สึกที่พุ่งขึ้นจนร้อนหัวตาฝ่าเอาไว้ คุณยายเอื้อมมือมากระดุกหางเปียของหลาน มือนั้นค่อย ๆ เปลี่ยนเป็นลูบหัวก่อนจะปล่อยให้เป็นอิสระ

“คุณยาย... ให้อภัยหรือคะ” เด็กหญิงถามทั้ง ๆ ฐู หูตาแดงระเรื่อ
“คุณยายไม่ได้เกลียดปล้อง” (อัณมณีแห่งชีวิต อัณชัน หน้า 46)

ตัวอย่างนี้สะท้อนภาพของหญิงไทยผู้สูงวัยที่เปี่ยมด้วยความเมตตา การที่ยายลูบหัวของหลาน สามารถสื่อความรู้สึกอ่อนโยน รักใคร่ ก่อให้เกิดความอบอุ่นแห่งสายใยรัก เปลี่ยนความรู้สึกหวาดกลัวและความน้อยเนื้อต่ำใจของหลานสาวได้เป็นอย่างดี

4) *ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา* จากการวิเคราะห์พบความสัมพันธ์ในลักษณะนี้ในเรื่อง ขอทาน จากรวมเรื่องสั้นชุดอัณมณีแห่งชีวิต คือตาคูกกับยายเหล่ สองผิวเมีย. ที่ยึดอาชีพขอทานข้างถนนในชุมชนแห่งหนึ่ง ต้องผจญกับควีนจากท่อไอเสียรถยนต์ สายฝนและแสงแดด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แทบทุกหนที่แดดเปรี้ยง ๆ ตาคูกก็จะงัดหมวกฟางรุ่งรุ่งขึ้นมาให้เมียสวม บังแดด ตัวเกษอมนั่งตากแดดเสียวเอง ... วันไหนฝนฟ้าคะนองหนักถึงจะพากันกระโดดตัวมาหลบได้ ก็นวดพอสายคาตึกห้องแถวกันฝน และตาคูกแกก็จะไม่ลืมที่จะเอาหมวกใบเก่านั้นอีก มาบังหน้าเมียมั่ง หน้าของแกมั่งให้พ้นละอองฝอย ๆ ของเม็ดฝนที่สาดเข้ามา (อัณมณีแห่งชีวิต อัณชัน หน้า 158)

การบรรยายข้างต้นแสดงความสัมพันธ์ระหว่างสามีกับภรรยา อาชีพขอทาน ซึ่งมีร่างกายไม่ครบสมบูรณ์อย่างคนปกติทั่วไป แต่ทั้งสองคนก็ดูแลกันตามอัธยาศัย โดยเฉพาะตาคูกผู้เป็นสามี จะคอยปกป้องยายเหล่ภรรยาให้พ้นจากการกรำแดด และตากฝน นับเป็นความสัมพันธ์ที่ดี ให้ความรู้สึกดีแก่ผู้พบเห็น

2.1.2 ความสัมพันธ์ในเชิงแตกร้าง ขัดแย้ง

ผู้เขียนได้สะท้อนความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัวที่มีความขัดแย้ง ขาดความอบอุ่นและกลายเป็นปัญหาครอบครัว ขยายวงกว้างออกเป็นปัญหาของสังคม จากการ วิเคราะห์พบความสัมพันธ์ในลักษณะต่างๆ ดังนี้

1) ความสัมพันธ์ระหว่างแม่กับลูก ความสัมพันธ์ในเชิงแคร์ราวของแม่ กับลูก พบในเรื่องปูนปิดทอง คือบาลีกับแม่ ดังตัวอย่าง

“ บางครั้งบางคราวที่หล่อนนั่งอยู่ต่อหน้ามารดา และพิศดูผู้หญิงคนนั้น คนที่ทิ้งหล่อน ไปตั้งแต่หล่อนอยู่ในวัยน้อยนิด... บาลีต้องตกใจ ที่ตัวเองนึกเกลียดแม่วบขึ้นมา ที่เดียว”

“ ผู้หญิงคนนี้นะหรือคือแม่ของเรา บางคราวหล่อนเคยตั้งคำถามอันน่ากลัว ขึ้นในใจ เราไม่นึกว่าเราเกลียดเขาได้ขนาดนี้เชียวหรือ”

“ จริงแล้ว...บาลีไม่รักแม่ของหล่อนเอง...หากจะมีความรู้สึกที่ดี หลงเหลืออยู่บ้างก็เป็นความสงสาร เห็นใจในบางส่วนบางเสี้ยวที่แม่เคยผจญชีวิตมาเท่านั้น แต่มิใช่ ความหวานชื่น คุณค้ำอย่างที่คุณคนเขารู้สึกต่อแม่ของเขาแน่ ๆ ”

“ ถิ่นนี้แหละ...บาลีคิด ต่างคนต่างก็นึกว่าตัวเองทำดีที่สุดแล้ว พ่อแม่ทั้ง ของเขาและของหล่อนต่างก็คิดว่าตนมีความจำเป็นที่ต้องเป็นไปเช่นนั้น จึงหวังว่าลูกควรอภัยและ เข้าใจ ส่วนลูกคือ เขาหล่อนและเลยไปถึงสวรรค์ก็ได้ แต่ข้อใจในความจำเป็นของผู้บังเกิดเกล้า (กฤษณา อโศกสิน ปูนปิดทอง หน้า 73-75)

ตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงความสัมพันธ์ในครอบครัว ระหว่างบิดามารดา กับบุตรสาว ที่มีความขัดแย้งกัน อันเกิดจากบุตรถูกทอดทิ้งตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้ขาดความอบอุ่น ความ ห่วงไกลกันทำให้ไม่เหลือความรู้สึกผูกพันไว้เลย กลายเป็นความเกลียดชังผู้บังเกิดเกล้า ไม่เข้าใจ เหตุผลของผู้ใหญ่ที่ต้องทอดทิ้งตนไป ซึ่งต่อมาเมื่อบุตรสาวแต่งงานและกำลังจะมีบุตรจึงได้เข้าใจ และเห็นใจผู้บุพการีในที่สุด

2) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับลูก พบในเรื่องปูนปิดทอง คือ ทวีกับ ปลอดและเรื่องราม มีความสัมพันธ์คือความขัดแย้งจนไม่สามารถเยียวยาได้ ดังนี้

เรื่องรามนั่งนิ่งเงียบ อครู้สึกเคียดแค้นไม่ได้เมื่อพบปะอาภักกับกิริยาของ พ่อตัวเองเช่นนั้น

ยิ้มเยาะนิด ๆ ปรากฏบนริมฝีปากของเรื่องราม หล่อนเป็นมธูราก็จริง แต่ก็เกิดกับหญิงซึ่งเป็นเครือญาติของคนใช้ในบ้าน เมื่อหล่อนเกิด ญาติของหล่อนเป็นคนเลี้ยงดู เมื่อแม่หล่อนถูกคุณทวีทอดทิ้ง และแยกตัวไป เรื่องรามกลายเป็นลูกชวางของสถานที่สองแห่ง คือ

ที่บ้านบิดาผู้สูงส่งกับที่พำนักของมารดาผู้ต่ำต้อยถูกโยนไปโยนมาตามอหยาศัยพักหนึ่งกระทั่งมารดาหล่อนได้สามีใหม่ (ปุนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 353)

ตัวอย่างข้างต้น เป็นภาพลักษณ์ของผู้หญิง น้องสาวต่างมารดาของสองเมือง สภาพบ้านแตกทำให้ชีวิตของเรื่องรามแตกสลายไปจริง ๆ เพราะพื้นฐานทุกอย่างเลวร้ายไปหมด เธอไม่เข้มแข็งพอที่กลับตัวกลับใจ ไม่ฉลาด ไม่มุ่งมั่น และวัยก็น้อยเกินกว่าจะเข้าใจหรือให้อภัยกับสิ่งที่เกิดขึ้นกับตนเอง เรื่องรามจึงแสดงความสัมพันธ์ต่อคนในครอบครัวด้วยการเคียดแค้นชิงชังผู้ให้กำเนิด เรื่องรามกลายเป็นคนปลิ้นปล้อน แก่ใจเหตุการณ์เฉพาะหน้าไปวันหนึ่ง ๆ เอาตัวรอดเป็นพอ ไม่คิดไปไกลกว่านั้น คนรอบข้างจึงไม่ไว้ใจ แต่เรื่องรามก็ไม่หยุด กลับร่วมมือกับพี่ชายอีกคนหนึ่ง ขโมยทรัพย์สินในบ้านของพี่ชายคือสองเมือง จนต้องไปรับกรรมในคุก ซึ่งมีรายละเอียดเพิ่มเติมดังนี้

แต่ทั้งปลอดและเรื่องรามกลายเป็นคนใจเหี้ยมแล้ว ชีวิตอัตคัดแร้นแค้น หล่อหลอมเรื่องรามให้เป็นคนขี้ถือต่อแหลปลิ้นปล้อนเรื่อยไปไม่เว้น หล่อนเป็นโจรใจเพชรที่อาจอ่อนลงบ้างเพียงต่อหน้า หรือยามจนตรอกหาทางออกไม่ได้เท่านั้นเอง พ้นจากนั้นแล้ว หล่อนก็ล้มกลับเป็นผู้หญิงที่อาจจะทำอะไรได้ทุกอย่าง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยักยอกน้อโกง คำพูดทุกคำที่หลุดจากปากก็หาความจริงสักนิดไม่ได้เลย (ปุนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 417)

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าวรรณกรรม ได้สะท้อนภาพของเด็กที่ได้รับความรุนแรงในครอบครัว ในลักษณะความสัมพันธ์ต่อบิดา คือน้องพิงค์ ในรูปแบบความรุนแรงที่แตกต่างออกไป เนื่องจากพ่อแม่แยกทางกัน ในเรื่องความสุขของกะทิ ดังนี้

มีรอยดำ ๆ จากปลายดินสอสีป้ายเป็นปื้นใหญ่ ๆ เหมือนเจ้าตัววาดอะไรแล้วเปลี่ยนใจทาสีดำทับลงไปแทน น่าจะเป็นรูปผู้ชายสองคน ตัวโตกับตัวเล็ก จูงมือกัน มีบ้านหลังเล็ก ๆ ฝาปูนท่อมอยู่ด้านหลัง หน้าตาคนวาดดูตั้งใจให้ออกมาเป็นแบบนี้ พิงค์คงเห็นสายตาของกะทิ จึงขู่ว่าทำนองอธิบายว่า “วาดรูปพ่อกับน้องพวย อวยรักกันดีนัก ทิ้งให้เราอยู่กับหม่าม้าสองคน และตัวเองหนีไปอยู่กับอาม่ากับผู้หญิงใหม่ นี่...นี่...นี่...วาดให้น่าเกลียดน่ากลัวแบบนี้แหละ (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 102)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงถึงความรู้สึกภายในจิตใจของเด็ก ที่ยังไร้เดียงสา แต่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวโดยตรง มีความรู้สึกเหมือนถูกทิ้ง ก่อให้เกิดความเกลียดชัง ระบายออกมาด้วยการวาดภาพให้น่าเกลียดน่ากลัว มุ่งร้าย ทำลายให้สาสม ซึ่งถ้าเด็กเจริญเติบโตขึ้นอาจทำให้เป็นความรู้สึกเกลียดชังฝังแน่น เป็นคนก้าวร้าวและใช้ความรุนแรงตัดสินปัญหา อย่างไม่มีวันจบสิ้นก็ได้

3) ความสัมพันธ์ ระหว่างสามีภรรยา ในวรรณกรรมที่มีความขัดแย้งของ สามีภรรยา พบในเรื่องช่างสำราญ คือนางทองใบกับสามี ซึ่งมีปัญหาarayได้น้อย จนไม่พอกินพอใช้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“นางทองใบนั้น ค่าที่ไปมีเรื่องตบตีกับคนอื่น กลับเข้าบ้านอารมณ์ยัง คุกรุ่นจึงไม่ยอมหุงข้าวทำงานบ้าน ผัวกลับมาจึงทะเลาะตบตีกันอีกรอบ ผัวประกาศไม่ให้เงินและ เมียก็ว่าจะไม่หุงหาให้กิน สุดท้ายผัววิ่งออกมาซื้อมาม่าและอีกเดี่ยวเมียก็ตามมาซื้อมาม่าเช่นกัน อย่าง น้อยอีกสองครอบครัวที่เสียด่าทอแหว่มาถึงร้านค้าอันมีมูลเหตุเดียวกัน” (ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 39)

ความสัมพันธ์ของสามีภรรยาดังกล่าว อยู่ในสังคมระดับล่างคือเป็นผู้มี รายได้น้อย หาเช้ากินค่ำ สะท้อนปัญหาเรื่องเศรษฐกิจในครอบครัว ซึ่งเป็นเรื่องใหญ่ ถ้าสามีภรรยา มีเรื่องกระทบกระทั่งตบตีกัน จึงมักเอาปัญหาเรื่องเงินทองเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ จะเห็นว่าการ เชื่อมโยงไปถึงโครงสร้างหน้าที่ของทั้งสองฝ่าย ฝ่ายสามีเป็นผู้หารายได้ ก็ประกาศจะไม่ให้เงิน ฝ่ายภรรยาซึ่งทำหน้าที่ดูแลบ้านเรือน หุงหาอาหาร ก็จะไม่ทำเช่นกัน ร้านค้าจึงเป็นที่พึ่งของคนจน และมาม่าก็เป็นอาหารเตรียมง่าย กินง่ายที่คนจนมักจะนึกถึงก่อนอันดับแรก ๆ เพราะมีราคาถูกด้วย

จากการวิเคราะห์ยังพบอีกครอบครัวหนึ่งที่มีปัญหาเช่นกัน แต่เป็น ครอบครัวที่มีความเป็นอยู่ดีขึ้น คือ “หล่อน” กับสามี จากเรื่องหม้อที่ขูดไม่ออก ในรวมเรื่องสั้น ชุดอัณมณีแห่งชีวิต โดยผู้เป็นสามีจะคอยกระทบกระทั่งก่อกวน เนื่องจาก “หล่อน” ไม่สามารถ ออกไปทำงานนอกบ้านดังที่เขาคาดหวัง “หล่อน” พยายามเอาอกเอาใจ แต่ก็ยังพาลหงุดหงิดเสมอ ดังตัวอย่าง

“เลิกคิดจริตทำเป็นขี้อายเดี๋ยวนี้นะ เสี่ยงโครมครามไซ้เซ็ง คนจะคูทิวีฟิง อะไรไม่รู้เรื่องกันแล้ว”

เขาตะคอกเสียงกับบ้านมาจากเก้าอี้ نرمด้วยขวานหน้าจอโทรทัศน์ หล่อน วางมือจากงานทันควัน นึกได้ว่าเป็นเวลาช่วงบ่ายของเขา และเขาชอบที่จะให้หล่อนมานั่งพยักหน้า คอยเป็นลูกคู่รับฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ข่าวสารการเมืองของเขา หล่อนจึงค่อย ๆ ย่องเมียง ๆ มอง ๆ เข้ามานั่งสมทบข้าง ๆ มือเอื้อมหยิบหนังสือพิมพ์อีกฉบับมาพลิก ๆ หาเรื่องสนทนาที่หล่อนคิดว่า น่าสนใจในสายตาสามี

“ตายจริงมีข่าวตำรวจกวาดล้างช่องโสเภณีแถวคลองเตยอีกแล้ว เวิร์มจริง ๆ คนเราหนอเป็นอะไรก็ไม่คิดเป็น ต้องมาเลือกเป็นผู้หญิงหากิน น่าอายจะแย่แล้ว คุณ” หล่อนออกความเห็นเรื่อยเปื่อย หวังจะชวนคุยให้สามีพินอารมณ์ดีขึ้น แต่เขาก็กลับหันขวับมา ทันที แวดตาที่มองคุณนั่นราวกับจะกินเลือดกินเนื้อกันก็ไม่ปาน

“ยังไง ๆ พวกนี้มันก็ยังไม่รู้จักทำมาหากินเป็น ไอ้คนทำอะไรไม่เป็น
เลขนะซี น่าอายซะยิ่งกว่ากะหรี!”

ดูเหมือนเขาจะรอคอยประโยคนี้มานานแสนนานแล้วที่จะได้โอกาสซัก
ออกมาประหัดประหารหล่อนเสียให้ถนัด ๆ หล่อนรู้สึกเหมือนกับว่าถูกมีดคมกริบที่แปรมาจากคม
ลิ้นของเขาพุ่งทิ่มแทงเข้าตรงอกแปล็บ สุดที่จะน้อยเนื้อต่ำใจกับคำเชือดเฉือนรุนแรงประโยคนั้น
หล่อนเลี้ยงออกมาขึ้นล้างชามในอ่างข้างนอก ล้างไปร้องไห้ไปจนตัวสั่น...หูได้ยินเสียงเพลิงดังขึ้น
...แก้วน้ำแตกแตกเป็นเสียง ๆ ที่พื้นซีเมนต์

คราวนี้หล่อนไม่อยากตัวเล็กตัวน้อยอีกแล้ว อยากจะกลายเป็นอากาศธาตุ
ให้รู้แล้วรู้รอดไปจากสายตาของสามีที่กำลังมองหล่อนราวกับเป็นสัตว์เลื้อยคลาน...

“อย่าให้ฉันต้องถึงขนาดหักสวาค่าของแดกของเจ็งกันเลยแม่คุณ...
อีกหนเดียวถ้าเธอทำมือตีนไม่มีกระดูกอย่างนี้ละก็...อย่างเพิ่งรู้เลยว่าฉันจะทำอย่างไรกับเธอ”
(อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 69-70)

จากตัวอย่างข้างต้น ได้แสดงถึงภาพลักษณ์ของหญิงไทยที่ได้รับความ
รุนแรงจากสามี “หล่อน” เป็นภรรยาที่เติบโตมาจากครอบครัวของคนรุ่นเก่าผู้มีฐานะ เป็นลูกสาว
คนสุดท้ายที่กำพร้าบิดาแต่เล็ก ๆ จึงถูกทะนุถนอมอุ้มชูเป็นพิเศษ ไม่มีปัญหาใดให้มารู้จักถึงการต่อสู้
มีความอบอุ่นให้แก่นั่นแน่นแฟ้นในวงศาความญาติ แต่เมื่อแต่งงานมีครอบครัว สามีก็กลับกลายเป็น
คนที่โมโหร้าย หงุดหงิดง่าย ถึงขั้นทำร้ายร่างกายจนบอบช้ำ ข้างรู้จั๊กจิกกับหล่อนในทุก ๆ เรื่อง
“หล่อน” จึงแสดงความสัมพันธ์ออกมาด้วยความหวาดกลัว อ่อนยอมให้ตลอดมา การที่สามี
เปรียบเทียบกับ “หล่อน” ว่าทำอะไรไม่เป็นนั้นยิ่งกว่าพวกโสเภณี นับเป็นคำพูดที่รุนแรงทำร้ายจิตใจ
ผู้ฟังเป็นอย่างยิ่ง “หล่อน” รู้สึกเหมือนตัวเองเป็นสัตว์เลื้อยคลาน นั่นคือความต่ำต้อยค้อยค่างอย่างยิ่ง
การชู่จะหักเงินค่าทำของแดกยังสะท้อนภาพของความเหินห่างกัน ราวกับนายจ้างกับลูกจ้าง นับเป็น
ปัญหาครอบครัวที่มีให้เห็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน ผู้ที่ได้รับผลกระทบในระยะยาวก็คือบุตรทั้งสอง
นั่นเอง

2.2 ความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม

ความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม คือ ความสัมพันธ์ของตัวละครหญิงกับบุคคล
อื่นซึ่งมีบทบาทอยู่ในสังคม อาจเป็นลักษณะเพื่อน คนรัก หรือเพื่อนร่วมงาน เป็นต้น ซึ่งความสัมพันธ์
นั้นจะสอดคล้องหรือขัดแย้งกัน ขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพของตัวละคร จากการศึกษาวิเคราะห์
วรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิง ผู้วิจัยได้พบความสัมพันธ์ของตัวละครหญิงที่แสดงออกต่อบุคคล
ในสังคมในลักษณะต่าง ๆ ดังนี้

2.2.1 ความสัมพันธ์ลักษณะเพื่อน

1) *ความสัมพันธ์ในทางดี* เป็นความสัมพันธ์ที่ตัวละครหญิงที่ผู้เขียนสร้างขึ้น และให้มีความสัมพันธ์กับตัวละครที่มีฐานะเป็นเพื่อนที่มีความรักใคร่กลมเกลียว ปรากฏในเรื่อง ปูนปิดทอง คือ สายทองกับคุณหญิงวารุณี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

การคบหาระหว่างเธอและคุณหญิงวารุณี ไม่เชิงเป็นการคบเพื่อเอาประโยชน์แม้ว่าผล ประโยชน์อาจวิ่งเข้ามาพัวพันบ้าง โดยมีคาดฝันในบางโอกาส แต่เนื้อแท้สำหรับคุณสายทองแล้ว เธอจะคบกับผู้ใดก็ตาม มักเพ่งเล็งถึงอรรถาสัยใจคอเป็นหลัก โดยปกติคุณหญิงวารุณีเป็นคนใช้ได้ดีทีเดียว เมื่อเทียบกับผู้หญิงในวงสมาคมต่าง ๆ ที่มักจะเจรจาปราศรัย ยืมหัว ไปชั่วเล่นฟันจากนั้นแล้วก็ลืม

คุณสายทองเป็นคนเหงา เธอมีเพื่อนฝูงมากก็จริง แต่มักแตกฉานชานเช่นไป โดยสิ่งแวดล้อม เมื่อห่างเหินนานเข้ากลับมาพบปะกันอีก แม้จะสนิทกันโดยสัมพันธ์ครั้งเก่า แต่ก็แปลกหน้ากันในรายละเอียดปัจจุบัน

คุณหญิงวารุณีจึงนับเป็นมิตรใหม่ซึ่งแม้ไม่เคยเกี่ยวพันใด ๆ กับเธอสมัยยังสาว แต่เธอก็รักสนิทได้มากกว่าเพื่อนรุ่นก่อน (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 443)

ความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนข้างต้น เป็นภาพลักษณ์ของหญิงไทยในสังคมของคนมีฐานะดี และมีมิตรแท้ให้พอคบหาได้บ้าง ไม่ขาดแคลนจนเกินไป อาจจะมีผลประโยชน์เข้ามาเกี่ยวข้องบ้างในบางครั้ง แต่สายทองก็คบหากับคุณหญิงวารุณีอย่างจริงจังและจริงใจ ยิ่งกว่าเพื่อนสนิทในอดีต

นอกจากนี้สายทองยังมีเพื่อนที่มีปัญหาครอบครัวเช่นกัน เนื่องจากบุตรเป็นเพื่อนกัน บุรีจึงเป็นที่ปรึกษาและที่ระบายความคับข้องใจในยามที่ทุกข์ใจเรื่องบุตร โดยต่างฝ่ายต่างพึ่งพาอาศัยกัน ดังตัวอย่าง

“ไม่นี่กว่าคุณบุรีจะมาถึงที่นี่” “เป็นไงละการงาน”

“การงานนะเรียบร้อย มันก็ไปได้เรื่อย ๆ”

“แล้วอะไรละ ที่ไม่เรียบร้อย”

“เรื่องลูก ๆ เมีย ๆ นะแหละ...นี่ผมเพิ่งมาจาก โรงพยาบาล เอาลูกชายเข้าไปไว้สักอาทิตย์เห็นจะได้ เมื่อกี้สองเมืองเขาไปเยี่ยม ผมเลยปลีกตัวออกมา แล้วก็เลยคิดถึงคุณอยากคุย”

“ดิฉันกลัวเขาจะ...รู้ลึกลูกตลอดเวลาว่าเราเลวเกินกว่าจะเป็นแม่เขาได้ !”

“อย่าพูดอะไรที่รุนแรงยังงั้นเลย...ผมนะสะบัดสะบอมเต็มทีแล้วเหมือนกัน...กำลังหดหู่นั่นแหละก็เศร้าเหลือเกิน”

“ผมสนใจแต่ลูกผม ถึงยังงั้น ก็ยังทำอะไรไม่ครบตั้งเยอะ...” คุณสายทอง หัวเราะพลางพยักหน้า

“ใช่ค่ะ...ดิฉันมีลูกคนเดียว ยังทำได้ไม่ครบเลย” เธอบอกอย่างเปิดเผย
 “บางที่นั่นนี่ ๆ ถึงตอนที่...ชีวิตเพิ่งเริ่ม ลูกยังเล็ก ๆ ...แผลเห็นตาเมืองร้องหา ...เพราะต้องการเรา รักเรา แต่เราก็ไม่ค่อยรู้ซึ่งถึงความต้องการอันนั้นเพราะเราเองก็กลัว ผิดหวัง ในตัวพ่อแกล...อยากจะเอาวันเวลาคืนมานะคะ คุณบุรี มันก็สายเกินไป” (ปุ่นปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 90-92)

จากตัวอย่างข้างต้น สะท้อนภาพของหญิงไทยที่ยอมรับความผิดพลาดของตนเองที่เคยทอดทิ้งลูก ส่วนบุรียิ่งทอดทิ้งลูกเช่นกัน แล้วลูกก็เป็นเพื่อนกัน แสดงออกต่อพ่อแม่คล้ายๆ กัน การที่พ่อแม่หันหน้ามาปรึกษากันในลักษณะเพื่อน จึงสะท้อนภาพความไว้วางใจ การลดทูลีฐานะ และพร้อมแก้ปัญหาต่างๆ ด้วยกัน

นอกจากนี้ ตัวละครหญิงชื่อสายทอง แสดงออกอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อม เมื่อรู้ว่าบุรียังเจ้าชู้ไม่เลิก ก็ออกปากเตือน รวมทั้งยอมรับในสิ่งที่ตนทำคือชีวิตการเป็นเมียข้อยคนอื่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ถ้างั้น โทรบอกได้ค่ะ...บอกให้แกโทร กลับมาที่นี้...ผู้หญิงขึ้นนะคะ”
 คุณสายทองดักคอ

“คุณบุรียอยากมีชีวิตสงบ แต่ก็ทำเรื่องไม่สงบอยู่เรื่อย มันไม่มีวันสงบได้
 หรือค่ะ”

“นั่นซี...ผมยังนี่ก็ยังงั้นเหมือนกัน” เขาอ้อมแอ้ม
 “คุณอัศวินไม่อยู่หรืออะ” เขาทำไม่รู้ไม่ชี้
 “วันอาทิตย์นี่คะ ถ้าวันอาทิตย์ เขาจะไปอยู่กับลูกกับเมียเขา ดิฉันก็อยู่คนเดียว ทำอะไรๆ เอง...เป็นตัวเอง ไม่ต้องปรนนิบัติเอาใจใคร นี่ก็อาจจะนอนกินนอน บางทีก็ออกไปตลาดซื้อของกินมาเก็บไว้วันจันทร์” หล่อนหัวเราะไม่รู้ว่าขำหรือสมเพช “วันจันทร์เย็น เขาจะกลับมาค้างนี่คะ แล้วก็ค้างอยู่นถึงวันพฤหัสบดี เย็นวันศุกร์ก็กลับไปหาลูกเมีย”

“มันไม่ใช่ชีวิตที่น่าดูเลยนะอะ...ถ้าถอดออกมาเป็นภาพ คงเป็นภาพที่เลวร้ายมาก”

“ค่ะ” คุณสายทองพยักหน้า ยอมรับโดยคุษฎี “ไม่ดีเลย แต่ไม่รู้จะทำ
 ยังไง...เวลาไปงานไปการ เราก็ไปกับเขา คนทั้งหลายก็รู้ว่าเราเป็นเมียเขา...เมียน้อยที่เอามาทำเมีย
 หลวงอย่างเลิศเชียว เวลาวิ่งเต้นช่วยให้เขาได้ตำแหน่งการงานก็เรานั้น เพราะเรารู้จักคนมาก เมียเขา
 เป็นชาวบ้าน เป็นแม่บ้านธรรมดา ๆ ไม่ออกสังคม”

“เขาก็ไม่รู้กรานเรา...เคยเจอกัน ก็ทำหน้าที่ดั่งงามเข้าไป...ก็ใช่...เพราะเราช่วยตัว ช่วยลูกเขาบ้าง บางหนบางครั้ง ลูก คนโตเราก็ฝากงานให้...ลูกสาวคนรอง เราก็ออกเงินค่าประกันให้ตอนเข้างานไปเป็นแคชเชียร์นั่นะคะ...(ปุ่นปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 92)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงภาพของการคบหากันอย่างจริงจัง สายทองตกเดือนบุรีเรื่องผู้หญิงอื่น นั่นคือ หากต้องการชีวิตที่สงบก็ต้องเลิกเกี่ยวข้องกับผู้หญิงเหล่านั้น ส่วนชีวิตเมียน้อยของสายทองก็เป็นฝ่ายช่วยประคับประคองและช่วยเหลือทั้งเมียและลูกของเขา ไม่รู้กรานกันจึงอยู่ด้วยกันได้ยืนยาว

ความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อนดังกล่าว เป็นการแสดงตัวตนและความรู้สึกอย่างเปิดเผย ดังนั้นผู้ที่คบหาด้วยจึงไม่มีสิ่งใดปิดบังเช่นกัน การคบหาด้วยความจริงใจเช่นนี้ จึงทำให้มิตรภาพของความเป็นเพื่อนสานความสัมพันธ์ไปได้ยาวนาน

2) *ความสัมพันธ์ในทางขัดแย้ง* จากการวิเคราะห์ไม่พบหญิงไทยที่มีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในทางขัดแย้ง อาจมาจากเหตุที่ว่าวรรณกรรม 5 เรื่อง เน้นเรื่องในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเรื่องใบไม้ที่หายไปก็เน้นสาระความคิดและชีวิตคนกล้ามากกว่าประเด็นอื่น จึงไม่พบความสัมพันธ์ลักษณะดังกล่าว

2.2.2 ความสัมพันธ์ในฐานะคนรัก

1) *ความสัมพันธ์ในทางดี* มีความเห็นอกเห็นใจ มีความทรงจำที่ดีในวัยเด็ก ประสบปัญหาครอบครัวคล้ายกัน จึงเข้าใจและยอมรับซึ่งกันและกัน มีปรากฏในวรรณกรรมคือเรื่อง ปุ่นปิดทอง ระหว่างตัวละครเอกหญิงชื่อบาติ และตัวละครเอกฝ่ายชายชื่อสองเมือง ซึ่งทดลองใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน บาติเข้ามาอยู่บ้านของสองเมือง เพื่อศึกษาซึ่งกันและกันโดยความยินยอมของพ่อแม่ ทั้งสองฝ่าย แต่บาติยังไม่ยอมรับห้องกับสองเมืองจนเกิดปัญหาหลายอย่าง แต่ก็เป็นการพิสูจน์ความต้องการกันและกันอย่างแท้จริง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...บาติไม่ทันตั้งตัว สองเมืองก็เหนียวหล่อนลงไปแนบกับอกเขาแล้วกอดไว้ บาติพูนึงโดยมิได้ขังขึ้น...สองเมืองรู้สึกอบอุ่นมากขณะที่ทำเช่นนั้น เหมือนหล่อนเป็นเสื่อกันหนาวอย่างดี ะไรบางอย่างระหว่างเขาและหล่อนกำลังถ่ายเทเข้าสู่กัน

สองเมืองอบอุ่นได้โดยไม่ต้องทำอะไรร้อย่างอื่นกับหล่อน...ไม่ต้องสมสู่ และไม่ต้องมีเวลาสำหรับดูใจ

“ก็อาจเป็นเพราะที่เมืองยังแยกไม่ออก ระหว่างความรักอย่างคู่รักกับความรักของคนที่มีอุคมคตอย่างเดียวกัน” หล่อนพูดพลางค่อย ๆ ยันตัวออกห่างจากเขา “ที่เมืองกับบาติอาจจะรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพราะรสนิยม เพราะความคล้ายคลึงในวิถีชีวิตก็ได้ ที่ต้องไม่เข้าใจผิด”

“พี่ต้องการเธอ...มันมากไปกว่ารัก...เธอเข้าใจไหม ไม่ใช่แค่รัก แค่ใครหรือแค่อะไรจบบนที่คนอื่น ๆ เขาทำกัน...”

บาลีเข้าใจหล่อนเองก็ปรารถนาสิ่งนั้น...มันเหนือกว่ารัก กว่าใคร...กว่าพูดคุยหยอกเอนชั่วคราว...มันต้องยิ่งใหญ่โอฬาร ต้องดับหิว ดับโหยและดับความหนาวเหน็บที่เกาะกินชีวิตมาตลอดชีวิต บาลีไม่ต้องการผู้ชายที่ให้ได้แต่ความเป็นสามี...แต่ต้องการพ่อแม่พี่น้องและสามีพร้อมกันในคนคนเดียวกัน...

...บาลีเกือบเงินจนต้องเบี่ยงเบนคำตอบให้ไกลออกไป ไกลสุดหล้าฟ้าเขียว “ก็ลาพี่เมืองกลับไปอยู่กับพ่อตามเดิม” หล่อนทำเสียงเรียบเชียว...หลังจากตกใจถ้อยคำของตัวเองวูบหนึ่ง เพราะนี่ไม่ถึงว่าความขวย และความตั้งใจละทิฐิของตัวเองจะคือรันด้นทุรังจนแปรรูปออกมาเป็นอย่างไร...นี่แหละคือบทบาทของความเจ้าทิฐิ มันน่ารำคาญหยอกอยู่เมื่อไหร่ พอรู้สึกตัวเองจะต้องลงมือจ้อใครสักคนละก็ เป็นเกิดเหตุเภทภัยได้ทุกหน...

บาลียิ้มอยู่กับบ่าเขาเพียงอึดใจ ริมปากที่มุขยิ้มนั้นถูกปิดด้วยริมฝีปากเขาในความเบาหวิวของอากาศ หล่อน โลงอกที่ทิฐิมานะจบลงอย่างกลมกลืน...หล่อนสำนึกถึงความอบอุ่นจากล้นเหลือจากอ้อมแขนเขา เขาเล่าที่ขึ้นบานต่อเส้นรอบวงที่ล้อมรัศรอบตัวเขาอยู่เช่นกัน (ปฐมนิเทศ กฤษณา อโศกสิน หน้า 139, 141, 406, 407)

ความสัมพันธ์อย่างคนรักในตัวอย่างข้างต้น เป็นชายหนุ่มหญิงสาวที่มาจากรอบครัวแตกร้าง มีรอยคำคำในจิตใจเหมือนกัน ที่คนทั่วไปไม่เข้าใจ ทั้งสองมีประสบการณ์เรื่องความสัมพันธ์ทางเพศมาแล้ว แต่ก็ไม่เคยรู้สึกอึด เพราะทั้งสองโหยหาความรัก การทอดลงอยู่ด้วยกันด้วยความเต็มใจของทั้งสองครอบครัว เพื่อศึกษากันอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดความเข้าใจและความต้องการกันและกันอย่างแท้จริง เป็นคู่พระนางสมัยใหม่ ที่นักเขียนต้องการสะท้อนให้เห็นพฤติกรรมด้านลบ แล้วค่อย ๆ พัฒนาไปในทางที่ดีงาม เพราะมีความเชื่อว่าคนเรามีความเข้มแข็งดีงาม ต่างกัน

2) ความสัมพันธ์ในทางไม่ดี ขัดแย้ง แตกร้าง จากการวิเคราะห์พบตัวละครหญิงที่แสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในฐานะคนรัก แต่พบกับความขัดแย้ง คือ เพชรเรียงกับสองเมือง ในเรื่องปฐมนิเทศ ซึ่งเพชรเรียงเป็นฝ่ายขึ้นชอบสองเมือง จึงพยายามทุกวิถีทางเพื่อสานความสัมพันธ์ ส่วนสองเมืองมีจิตใจแน่วแน่อยู่ที่บาลี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณโชติช่วงกลับมาแล้ว และเพชรเรียงมีแผนการให้เขาเข้าพบพ่อหล่อน หรือการลงทุนค่าวันนี้ด้วย

“เอาไว้ให้พี่กลับจากอีสานก่อนดีกว่า” เขาบ่ายเบี่ยง...มีความรู้สึกน้อย ๆ เหมือนกันว่า หล่อนพยายามมัดเขา แต่เป็นไปโดยอ่อนหวาน

วันนี้วันเสาร์ หล่อนออกจากที่ทำงานแล้วขับรถมาหาเขาที่บริษัท แล้วออกไปกินกลางวันด้วยกัน

“หน้าตาพี่เมืองคูไม่ค่อยแจ่มใสเลย ไม่ต้องกลัวลมมากหรอกค่ะ” หล่อนเป็นฝ่ายจับให้เขานั่ง

“วันนี้เพชรขอเป็นเจ้ามือพาพี่เมืองเลี้ยง...นั่งเฉย ๆ นะคะ พาไปไหน ต้องไป”

สองเมืองหัวเราะขำ เพชรเรียงมีความเป็นเด็กมากกว่าบาลีมาก... หล่อนติดใจร้อนอยากได้อะไรต้องให้ได้ดังใจทุกครั้ง หากนี่ก็อยากต่อว่า ก็จะแสดงออกทันที โดยไม่มีการปกปิด

“เห็นพี่เป็นนักสืบหลึกหรือไง”
 “ลับมานักแล้วไม่ใช่หรือคะ” หล่อนตวัดหางเสียงเหมือนเป็นเจ้าของ นี่คือสาเหตุที่ทำให้สองเมืองเริ่มกังวล...เพชรเรียงทำท่าจริงจังกับเขามากขึ้นทุกครั้งที่ได้พบ ๆ แต่ปลายเสียงไม่แจ่มใสเท่าที่ควร

“เพชรอิจฉาแม่ลำพูของพี่เมืองขึ้นมาอีกแล้วซี” หล่อนพูดหัวเราะ
 “เพชรรู้แล้วละ พี่เมืองกระสับกระส่ายเพราะมีนัด ไม่ใช่คุณลำพูแน่ ๆ ... กับคุณบาลีใช่ไหมคะ...ถ้าฉัน แยกทางตรงนี้เลยดีกว่า เพชรกลับบ้านก็แล้วกัน” หล่อนพูดจริงจัง น้ำตาทำท่าจะปรี่ออกมารอบขอบตา แล้วกล่าวต่อด้วยสุ้มเสียงค่อนข้างเกรี้ยว

“เพชรก็ไม่ดี...เป็นคนไม่ดี”
 “เพชรน่า...อย่าคิดมากเลย พี่ไม่มีนัดมีแะอะไรกับใครหรอก”

เขาปลอบ
 “จะไปหาแม่ลำพูจริง ๆ แต่อยากจะได้อะไรไปฝากเธอด้วย เลยลังเล เธอชอบทานปู ก็ว่าจะหาปูทะเลแน่นอน ๆ ไปฝาก...ไปปูเจ้ากรรม พี่รู้จักแห่งเดียวเอง คือตลาดเก่า เคยไปซื้อกับแม่ลำพูที่นั่น”

“สกปรกออก เพชรไม่ชอบเข้าตลาดเลย” หล่อนห่อไหล่ด้วยท่าที่กริ่งก้ว

“เชื่อเพชรเถอะค่ะ หุ่นอย่างพี่เมือง ไม่เหมาะกับตลาดเก่า”
 “พี่เมืองควรจะอยู่แต่ในห้องอาหารก็ ๆ ชุปเปอร์มาร์เก็ต ที่สนามกอล์ฟ เหนินี่อะไรพวกนี้มากกว่า”

สองเมืองคิดอยู่แล้วเหมือนกันว่า ทศนคติของเพชรเรียงจะจบลงเช่นนี้
 “ยังไง ๆ วันนี้พี่เมืองต้องไปชุปเปอร์มาร์เก็ต อย่าเอาเพชรไปทรมาน

ที่ตลาดเก่าเลยล่ะ ขอร้อง เพชรทนะอะไรพรรณนั้นไม่ไหว”

แต่แล้วก็ผิดหวัง เพราะที่ซุเปอร์มาเก็ตมีปูเพียงสามตัว

“งั้นก็ไปร้านอื่น กว่านเอาแต่ปู ร้านละสองสามตัวสักสิบร้าน !” หล่อน
ประหลาดเพราะเริ่มพาล บ่ายนี้ หล่อนไม่มีกำลังใจเอาเลย ดังนั้นเมื่ออีกสองสามร้านผ่านไปและไม่มีปู

“ที่จะโทรเรียกพัลละ จะไปคูที่ตลาดเก่าเอง” เขาบอกเมื่อแะที่

ตู้โทรศัพท์สาธารณะหน้าร้าน ไม่ฟังเสียงหล่อนที่กระแนะกระแหน

“ความจริง พี่เมืองน่าจะขับรถไปกว้านซื้อแถว ๆ ชายทะเลสักร้อยกิโล

ปะไร”

เมื่อเริ่มโกรธ เพชรเรียงก็เริ่มออกฤทธิ์ หล่อนเดินฉับ ๆ ไปยังรถหล่อน

ที่จอดอยู่ริมบาทวิถี

เพชรเรียงมีลักษณะของหญิงสาวที่เอาแต่ใจตนเองอยู่มาก หล่อนสำนึก
ในความสำคัญของตัวเองมากกว่าความสำคัญของคนอื่น เพราะฉะนั้นแม้ไม่ตั้งใจเบ่งหรือแผ่อำนาจ
ก็เหมือนเบ่งและแผ่อำนาจในที (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 395-401)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นภาพลักษณ์ของหญิงไทยส่วนหนึ่งที่ได้รับ
อิทธิพลจากวัฒนธรรมตะวันตก เป็นฝ่ายเดินเข้าหาผู้ชาย เพื่อสนองความต้องการของตนเอง
ไม่รักนวลสงวนตัวตามธรรมเนียมไทย พิจารณาจากการเป็นฝ่ายนัดแนะพบกัน การขับรถไปรับ
เป็นคนขับให้ฝ่ายชายนั่ง การเป็นผู้จ่ายเงินเลี้ยงอาหารฝ่ายชาย แต่ฝ่ายชายไม่ตอบสนองจึงเกิดความ
ขัดแย้ง และเลิกคบหากันในที่สุด

ความสัมพันธ์กันในลักษณะคนรักที่ขัดแย้งกัน ยังมีปรากฏใน
วรรณกรรมในอีกรูปแบบหนึ่งคือ บาลีมีความสัมพันธ์ลึกซึ้งกับอมร ตั้งแต่อยู่อเมริกา เขารักบาลีมาก
บาลีเองก็รู้สึกรักเขามากเช่นกัน เขาหวังจะสร้างบ้านให้บาลี แต่ต้องขอเวลาสร้างตัวเองสองปี
บ่อยครั้งที่บาลีกลับรู้สึกไม่แน่ใจที่จะแต่งงานกับอมร นับวันก็ยิ่งสับสน ลังเล จนบาลีตัดสินใจ
เด็ดขาด และบอกเลิกอมรในที่สุด ซึ่งเหตุผลนั้นมาจากครอบครัวของอมร และความใจแคบ
ด้านความรักของบาลีเป็นสาเหตุหลัก และนั่นเป็นผลให้รัฐาตุแห่งอมรว่าร้ายกาจที่สุด จนต้อง
เลิกรักกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อย่างอมรนี่ น่าเบื่อตรงที่เขามีใครพ่วงอยู่ข้างหลังมากมาย แล้วเขาก็เป็น
คนรักแม่ รักพี่น้องเอามาก ๆ เสียด้วย บาไม่แน่ใจว่าบาจะทนเขาได้”

“ใช่...คนหิวรักก็ไม่ชอบให้ความรักถูกปิ่น มันเป็นธรรมดาแหละลูก
เพราะมันอยู่ไปตรงไปอย่างนี้ก็ดีแล้ว ถ้าไม่กลัวใครเขาว่าขึ้นคานล่ะก็”

...แท้จริงแล้ว อมรไม่เหมือนผู้ชายธรรมดาสามัญ...ที่จิตใจเมื่อผู้หญิง เลิกกรา...ในยามปกติเขาจะดูดี...เป็นคนดี...แต่ในเลือดเนื้อแท้ ๆ ของเขา ไม่ได้สวยงามอย่างที่คิด เขาตัดสินใจเขียนข้อความประจานบาลีที่มีความหมายหยาบคาย รุนแรง ลงคอลัมน์ซุบซิบคนในสังคม ในหนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่ง พร้อมทั้งไปพบสองเมืองแล้วเล่าถึงความเลวร้ายของบาลีอย่างหยาบคาย ซ้ำร้ายยังวางแผนให้กำไลวง หญิงสาวที่สองเมืองควงแก้มเหงา ขนข้าวของเข้าไปอยู่ในบ้านจนสอง เมืองต้องหนีออกจากบ้าน แต่เมื่อรู้ความจริงก็ให้อภัยกำไลวง บาลีจึงคืนทุกอย่างให้อมร ความรู้สึกและการมองอมรจึงเป็นภาพใหม่ที่ถึงกับขลุ่ยจนพอง

เหตุการณ์นี้เกิดขึ้นเมื่อความสัมพันธ์ระหว่างเขากับหล่อนถูกตัดขาด ไม่กี่วัน...หล่อนไม่มีสิ่งใดเกี่ยวข้องกับนักข่าวพวกนี้เลย แม้แต่หน้าก็ไม่เคยเห็น เพราะฉะนั้นจึงไม่มีใครอื่นนอกจากเขาเท่านั้นที่เป็นผู้ทำขึ้นเพราะเจ็บแค้น

เอาเถอะ...หล่อนนี่ก็ปลงกับสันดานดิบของมนุษย์บางคนที่ไม่รู้แพ้รู้ชนะ ไม่รู้ผิดรู้ถูก...อยากเอาอะไรมาป้ายก็เชิญเลย...ฉันอุทิศให้...หากว่ามันเป็นความสุขของคุณ

ขณะนั้นบาลีรู้สึกขยะแขยงอมรจึงขึ้นมาทันที (ปุ่นปิดทอง กฤษณา

อโศกสิน หน้า 67, 213)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ แสดงให้เห็นถึงความรักที่ก่อตัวขึ้นของหนุ่มสาว แต่นานไปกลายเป็นความเบื่อหน่าย ต่างคนต่างก็เปิดเผยตัวตนที่แท้จริงออกมา การที่ฝ่ายชาย ผิดหวังอย่างรุนแรงที่ฝ่ายหญิงบอกเลิก แล้วระบายความแค้นด้วยการส่งข้อมูลให้กับนักข่าวเพื่อ เขียนในคอลัมน์ซุบซิบให้เกิดความเสียหายเกี่ยวกับความประพฤติของผู้หญิงที่ไม่รักษานวลสงวนตัว ทดลองอยู่กับผู้ชายอย่างชาว ตะวันตก ซึ่งสังคมไทยส่วนใหญ่ยังไม่ยอมรับ เป็นการใช้สื่อมวลชน ในการกระจายข่าวให้คนอื่นรับรู้ คนที่ไม่รู้ความความจริงก็มักจะเชื่อตามข่าว ฝ่ายหญิงก็ต้องเสื่อม เสี่ยงในวงกว้างของสังคม สะท้อนให้เห็นว่าความรักที่เกิดความขัดแย้งและเลิกกรากัน ฝ่ายหญิงมักจะ เสี่ยงเปรียบ เสื่อมเสียชื่อเสียง ซึ่งแสดงภาพลักษณ์ของหญิงไทยที่ถูกกระทำรุนแรงโดยฝ่ายชายใน ทุกรูปแบบ เป็นฝ่ายเสียเปรียบทางวัฒนธรรมอยู่ตลอดมา

2.2.3 ความสัมพันธ์ในลักษณะเพื่อนร่วมงาน

1) ความสัมพันธ์ในทางดี จากการวิเคราะห์พบว่าผู้เขียนได้สร้างตัวละคร ให้เป็นเพื่อนร่วมงานกัน โดยมีพื้นฐานด้านอาชีพอาศัยใจคอเป็นคนมีน้ำใจ ทำงานเก่ง จึงเกิดความ ร่วมมือกันในการพัฒนางาน และให้เกียรติซึ่งกันและกัน ปรากฏในวรรณกรรมคือ บาลีกับวีรวรรณ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อยากไปเชียงใหม่บ้างไหมคุณบาลี” วีรวรรณถามหัวเราะๆ ขณะที่เมรี แจกเทพคำสอนให้กับหล่อนและหัวหน้าฝ่ายคนละกล่อง “เชียงใหม่ยังดีอยู่มากนะ ถ้าจะเทียบกับ กรุงเทพฯ เรา มีหนุ่มสาวสวยๆ การศึกษาสูงปึกหลักอยู่นั่นเยอะแยะ” ประโยคทำนองข้างขี้ขี้ บาลีหัวเราะ นับตั้งแต่หล่อนเข้ามาเป็นเลขานุการของวีรวรรณ บาลีทำงานด้วยความสบายใจ

นาน ๆ ทีหอรอกหล่อนจึงจะพบหญิงไทยใจกว้าง เป็นผู้ดีทุกกระเบียดนิ้ว อย่างหัวหน้าผู้นี้...ดังนั้นบาลีจึงมีเรี่ยวแรง มีกำลังใจที่จะอยู่ต่อไปอีกนานเท่านั้น ทั้ง ๆ ที่ความจริงแล้ว หล่อนนั้นจะอยู่ที่ใดที่หนึ่งนานนักไม่ได้ ถ้าไม่ขุ่นมัวเรื่องงานก็เรื่องคนที่เกี่ยวข้องกับงานที่หล่อนทำ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 46)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงภาพการทำงานของหญิงไทย ที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับหัวหน้างาน เนื่องจากหัวหน้างานเป็นผู้หญิงไทยที่มีน้ำใจ เป็นผู้ดีทุกกระเบียดนิ้ว แต่เป็นกันเอง ทำให้ผู้ร่วมงานมีกำลังใจในการทำงาน และอยู่ได้นาน

นอกจากนี้ตัวละครหญิงชื่อบาลี ยังมีความสัมพันธ์ที่ดีกับเด็กสาวคริสเตียนคนหนึ่งชื่อแมรี อายุเพียงสิบเก้าปี บาลีกับแมรีพบกัน ในการทำงานในสมาคมซึ่งบาลีต้องพบปะคนต่างชาติเป็นประจำ ซึ่งมีพวกสอนศาสนาปะปนอยู่จำนวนมาก บาลีจึงคุ้นต่อการคุยและฟังคนเหล่านั้น เมื่อพอพักของบาลีถูกไฟไหม้จนแทบไม่เหลืออะไร จึงได้แต่นึกถึงคริสเตียนสาวผู้นั้น ดังตัวอย่าง

คริสเตียนคนหนึ่งเพิ่งจากไปสด ๆ ร้อน ๆ ...ดูเอาเถอะ...เด็กสาวอายุสิบเก้าปีเท่านั้นเอง ยังมีใจใฝ่คุณธรรม ถึงกับอุทิศตนเพื่อสันติสุขของชาวโลกจนไม่มีเชื้อโยกกับใครอื่น ไม่ว่าเสื้อผ้าอาภรณ์หรือความทะยานอยากในชีวิต แล้วหล่อนเล่า ก็เป็นพุทธศนิกชนเหมือนกัน แม้จะไม่หายใจเป็นศาสนาแต่ก็ฝังศีลห้าไว้กับตนเองสม่าเสมอ เหตุใดจึงจะหักใจต่อความสูญเสียล้มเหลวไม่ได้ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 48)

ตัวอย่างนี้ได้สะท้อนถึงภาพของหญิงไทยที่ชื่นชม เด็กสาวอายุเพียงสิบเก้าปี แต่มีใจใฝ่คุณธรรม อุทิศตนเพื่อสังคม โดยไม่สนใจความสวยงามตามธรรมชาติของเพศหญิง ทั้ง ๆ ที่อายุน้อย เป็นความสัมพันธ์ในทางดี และทำให้เป็นสิ่งกระตุ้นเตือนสติให้ตัวละครหญิงไทยรู้จักหักห้ามต่อความสูญเสียได้

2) ความสัมพันธ์ในทางไม่ดี ขัดแย้ง คือ การที่ผู้เขียนสร้างตัวละครหญิงให้เป็นเพื่อร่วมงานกัน แต่ไม่มีความสุขในการทำงาน เนื่องจากนิสัยใจคอและบุคลิกลักษณะอาจไม่เหมาะสมกับงาน พบในวรรณกรรมคือ บาลีกับเจ้านายใหม่ชื่อโกษา ในเรื่องปูนปิดทอง ดังนี้

“ระยะนี้ฉันใจคอไม่ดีเลยจริงๆ” ปาลีปรารภเมื่อต่างคนต่างนั่งลง และสั่งเบียร์มาอุ่นกระเพาะคนละแก้วก่อนกินอาหารหนัก “คุณวีไปแล้ว คงคิดถึงมากจริงๆ นายใหม่ก็ไม่ทราบจะถูกคอกันแค่ไหน”

“คุณ โภษาก็...อย่างที่รู้ ๆ กันนั่นแหละ ถ้าถูกใจก็ง่าย ถ้าผิดใจก็ยาก”

“แกเป็นคนจี๋เจ็บแค้นนะกะ”

“พยายามทั้งนั้นละซี”

“ไม่เชิงกะ...แต่ก็ไม่ค่อยให้อภัยคน”

“แต่ถ้าคุณทำให้แกชอบได้ ก็ชอบเหลือเกินละนะ ออกจะซี้กอดด้วย

ระวังแล้วกัน”

...เช้าวันนั้น บาลีขับรถไปทำงานอย่างเหม่อลุ่ม แม้เมื่อถึงที่ทำงานแล้ว หล่อนก็ยังถูกโภษาหัวหน้าคนใหม่ทักว่า

“เป็นไงคุณบาลี วันนี้ดูหน้าหมอง”

โภษามีเรื่องส่วนตัวเข้ามาพัวพันกับกรทำงานเสมอ...แต่บาลีก็พูดเรื่องงาน...สวนขึ้นมาทันใด หล่อน โกรธ เกลียดเกินกว่าเหตุถ้าโภษาทำท่าราวกับหล่อนสามารถจะกลายเป็น ทรายประจำสำนักงาน เหมือนที่บางคนเป็นไป (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 316, 385)

ความสัมพันธ์ของบุคคลในลักษณะเพื่อนงานข้างต้น เป็นความสัมพันธ์ในลักษณะขัดแย้ง ระหว่างหัวหน้ากับลูกน้อง ในลักษณะ “หมาหยอกไก่” เพียงแต่ไก่ไม่เล่นด้วย จึงไม่มีอะไรสานต่อ นอกจากความไม่พอใจ สะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ของผู้หญิง ไม่ว่าจะที่บ้านหรือที่ทำงานมักจะเป็นผู้ถูกกระทำ ไม่ว่าจะทางร่างกายหรือจิตใจ

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่ามิมบรรยากาศของความขัดแย้งในการทำงานของตัวละครหญิงอีกเรื่องหนึ่ง คือ เรื่องอัญมณีแห่งชีวิต คือ “หล่อน” ในคราวที่ต้องไปทำงานเป็นพนักงานขายสินค้า ซึ่ง “หล่อน” ไม่สามารถทำยอดขายได้เท่าที่ควรจะเป็น ก็ถูกเพื่อนร่วมงานพูดจากระทบกระเทียบ ดังตัวอย่าง

“อู๊ย! เป็นเซลล์ขายของเดี๋ยวนี๋ หูตาขาสันดิน ไวอย่างเดียวไม่ไหวแล้ว เธอจำ ตุ๊ดต้องไวด้วยมันถึงจะเน่!”

คราวนี้มีเสียงหัวเราะคิกคักเกิดขึ้นรอบ ๆ หล่อนด้วยความสมัครสมานสามัคคีถึงขนาด พลอยให้หล่อนหัวเราะเจื่อน ๆ ตามทั้ง ๆ ที่รู้สึกครั้นเนื้อครั้นหนังตัวเองขึ้นมาเต็มทน หล่อนทำใจเป็นของธรรมดาไม่ได้สักครั้งขณะที่ตกอยู่ในวงล้อมของคน ที่คนต่อคนด้วยกัน พร้อมอกพร้อมใจกันคิดเขี้ยวก่อนที่จะลงมือแล้วเนื้อเถื่อนหนังของกันออกมากัดกินหน้าตาเฉยในทันทีที่ใครก็ตามมีอันพลีชีพทำให้เบื้องหน้าเบื้องหลังของตัวเกิดแผลขึ้นมาให้มองเห็นรอยอันน่าขำนั้นถนัด

(อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 65)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงถึงการเปรียบเทียบประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานขาย ที่ต้องออกบริการถึงบ้านลูกค้า ใครมียอดขายดีก็ถูกนิทาว่าร้ายถึงพฤติกรรมการขายแบบเอาตัวเข้าแลก แต่คนที่ขายไม่ได้ก็ไม่วายถูกค่อนแคะ ว่าไร้ความสามารถ ซึ่งตัวละครหญิงที่กล่าวถึงมีความรู้สึกขัดแย้งทั้งต่องานที่ทำ ต่อเพื่อนร่วมงานที่ปากคอรัยกาจ จนไม่สามารถทนอยู่ต่อไปได้ และต้องออกจากงานไปในที่สุด สะท้อนภาพของผู้หญิงนักขาย จะต้องมึทั้งความสามารถในการพูดและมีความอดทนสูงจึงจะประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิง ในด้านความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม ผู้วิจัย ได้แบ่งศึกษา 2 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว และความสัมพันธ์กับบุคคลในสังคม

ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในครอบครัวพบว่ามึทั้งความสัมพันธ์ที่ดี มีความสุข คือ ครอบครัวของเด็กหญิงกะทิ ในความสุขของกะทิ ความสัมพันธ์ในทางไม่ดี แดกร้าว ไม่มีความสุขพบหลายเรื่อง คือ ครอบครัวของบาลี และเรื่องราม ในเรื่อง ปูนปิดทอง นางน้ำฝนในเรื่องช่างสำราญ หล่อน จากเรื่องอัญมณีแห่งชีวิต

ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในสังคม ผู้วิจัย ได้ศึกษาในสามประการ คือ ประการแรกความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน พบว่าหญิงไทยมีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ดี โดยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว ในการคบหาเป็นเพื่อนเพื่อปรับทุกข์ในการดำเนินชีวิต เช่น สายทองกับคุณหญิงวารุณี สายทองกับคุณนุรี ส่วนในด้านขัดแย้งกันไม่ปรากฏเนื่องจากวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง เน้นเรื่องราวในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ประการที่สองความสัมพันธ์ในฐานะคนรัก พบในเรื่อง ปูนปิดทอง คือ บาลีกับอมร เพชรเรียงกับสองเมือง เป็นความรักที่พบกับความขัดแย้ง และเลิกรากันในที่สุด จนบาลีพบรักแท้กับสองเมือง จึงทำให้เรื่องราวของปูนปิดทองจบลงอย่างสวยงาม ประการสุดท้ายคือความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนร่วมงาน มีทั้งความสัมพันธ์ที่ดี คือ บาลีกับวีรวรรณ ความสัมพันธ์ในทางไม่ดี ขัดแย้ง คือ บาลีกับโกษา เจ้านายใหม่ และ “หล่อน” กับเพื่อนร่วมงานที่บริษัท จากเรื่อง อัญมณีแห่งชีวิต

3. แนวทางในการดำเนินชีวิต

การศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิง ในด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบประเด็นจากการศึกษาวิเคราะห์ดังนี้

3.1 การอยู่อย่างเรียบง่าย ภาพสะท้อนการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายในงานเขียนทั้ง 5 เรื่อง จากการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทย ผู้วิจัยพบว่าการอยู่อย่างเรียบง่าย จำแนกได้ดังนี้

3.1.1 การอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ คือ การที่ผู้เขียนได้สร้างตัวละครหญิงมีความสุขและพอใจในการได้พำนักอาศัย และดำรงชีวิตอยู่กับธรรมชาติ ต้นไม้ สายน้ำที่ยังมีความอุดมสมบูรณ์ ห่างไกลจากความเจริญด้านเทคโนโลยีและความทันสมัยของสังคมเมือง ดังนี้

กะทิ เด็กหญิงที่มีชีวิตอยู่ท่ามกลางความอบอุ่นของตาและยาย ที่บ้านริมคลองกะทิมีความสุขเสมอที่ได้อยู่ท่ามกลางสายน้ำ ที่ตาและยาย ตลอดจน แม่เองก็เคยพากะทิไปเที่ยวริมทุ่ง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรือท้องแบนหัวเรือสั้น ๆ ลำนี้ ทำหน้าที่เป็นพาหนะชั้นดี ไม่ก่อมลพิษเคลื่อนที่แหวกสายน้ำไหลไปตามแรงของคนพาย ถ้าผ่านเข้าไปในฝูงจิงโจ้น้ำ ก็จะพากันแตกหนีควุ่นวายจ้าละหวั่นดี ตากับกะทิแทบไม่ส่งเสียงพูดกัน ปล่อยให้เรือกับผืนน้ำทักทายกันให้พอดวงอาทิตย์คูไกลอยู่บนฟ้า ทั้ง ๆ ที่เริ่มทอแสงแรง แต่น้ำรอบกายทั่วทั้งทุ่งราวเกาะแก้วก้านไอร้อน นาที่ราวหยุดนิ่ง น้ำกับฟ้า ลมกับตะวันคือกรอบภาพที่มีเรือลำหนึ่งปรากฏอยู่ตรงกลาง (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 24)

ตัวอย่างข้างต้น สะท้อนภาพของหญิงไทยวัยเด็กอย่างกะทิ ที่มีความสุขอยู่กับการได้ใกล้ชิดธรรมชาติ บ้านริมคลอง ยายและตาได้หล่อหลอมความรัก ความสุขและความพอใจได้อย่างยิ่ง ตาพากะทินั่งเรือท้องแบน ใช้ไม้พาย ไม่ก่อมลพิษ เป็นการรักษาสีเขียวแฉกได้เป็นอย่างดี ตากับกะทิต่างชื่นชมกับธรรมชาติจนแทบไม่ได้คุยกัน สายน้ำช่วยบรรเทาความร้อนจากแสงอาทิตย์ สะท้อนให้เห็นความรื่นรมย์ตามธรรมชาติท่ามกลางสายน้ำ ผืนฟ้า สายลมกับแสงอาทิตย์

นอกจากนี้แม่ยังพากะทิเที่ยวชมความงามของท้องทุ่งอย่างมีความสุข และเมื่อแม่จากไป กะทิก็กกลับสู่อ้อมอกของบ้านริมคลองดัง ตัวอย่าง

“...แม่อยากพาหนูไปดูต้นก้ามปูริมทุ่ง เราสองคนไปถึงศาลากันอย่างปลอดภัยดี หนูชอบน้ำมาก ชอบเรือ ชอบศาลา ชอบดอกผักบุ้ง เราเพลินเล่นเพลินคุยเพลินจนไม่ทันเห็นเมฆที่ตั้งเค้ามาแต่ไกล

...ที่ไหนจะสุขใจกว่าที่บ้านข่อมไม่มี และบ้านริมคลองหลังนี้คือ “บ้าน” ของกะทิโดยแท้ กะทิลึกทุกอย่างที่บ้านหลังนี้ พอใจกับทุกสิ่งที่มีอยู่ทั้งหมดนี้ และไม่มีชิ้นส่วนใดในชีวิตตกหล่นพลัดหายไปให้ต้องติดตามหาอีกแล้ว

กะทินั่งเล่นที่ท่าหน้า ในใจร้องทักสายน้ำ หมู่มั้และแสงแดดรอบตัว...

(ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 65, 112-113)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สะท้อนภาพของเด็กหญิงกะทิที่ได้รับความสุขจากแม่ ในการได้อยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ ด้วยการนั่งเรือไปเที่ยวริมทุ่ง ซึ่งมีต้นก้ามปู มีศาลา มีดอกผักบุ้ง ให้กะทิชื่นชมอย่างเพลิดเพลิน เมื่อแม่จากไปกะทิจึงเลือกที่จะกลับมาสู่ธรรมชาติของบ้านริมคลองอีกครั้ง

3.1.2 การใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม คือ การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย โดยไม่พึ่งพาเครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ทันสมัย แต่ใช้วัสดุธรรมชาติ หาง่ายไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม อีกทั้งดำรงชีวิตอยู่แบบพอมีพอกิน ดังนี้

ยายของกะทิ ในเรื่องความสุขของกะทิ เป็นผู้หญิงที่หันหลังให้กับความเจริญของสังคมเมือง มีความสุขและพอใจกับการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย อย่างคนไทยดั้งเดิม ไม่ใช่อุปกรณ์ไฟฟ้าในการทำครัว ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ยายขจัดใจตา ไม่ยอมหุงข้าวด้วยหม้อไฟฟ้า โลกพัฒนาแล้วนะคุณ ตาส่งเสียงอยู่ที่ประตูครัว แล้วจึงส่ายหน้าออกมาพึมพำกับกะทิว่า ยายกลัวคนจะไม่เห็นเป็นชาวบ้านหรือยัง ใจชาวบ้านยังเสียบปลั๊กหุงข้าวกันแล้วเลย... ตาบอกว่ายายตีบทแตกในช่วงไม่กี่ปี ไม่เหลือร่องรอยเลข ๑ นายใหญ่โรงแรมห้าดาวเลยสิน่า... หม้อข้าวเดือดอยู่บนเตา กะทิมองหาไม้ขีดหม้อ จะได้เอามาขีดข้าวแล้วดับบนเตาให้ข้าวระอุ ไม่น่าจะทำยาก กะทิเคยเห็นยายทำบ่อย ๆ (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 36-37)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณะของหญิงไทย ผู้รักความเป็นไทยแท้ ปรับตัวให้อยู่อย่างเรียบง่าย ทั้ง ๆ ที่ยายเคยใช้ชีวิตในสังคมเมือง และมีอาชีพเป็นเลขานุการของผู้บริหาร โรงแรมระดับห้าดาวแต่กลับสู่การใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม ด้วยการไม่ยอมหุงข้าวด้วยหม้อไฟฟ้า แต่กลับใช้วิธีดั้งเดิมของชาวบ้านในสมัยก่อน คือต้มข้าวบนเตา ใช้ไม้ขีดหม้อในการขีดข้าวและดงข้าว ซึ่งกะทิเห็นยายทำบ่อย ๆ จนคิดว่าตนเองก็น่าจะทำได้เช่นกัน เป็นการสะท้อนภาพเด็กรุ่นใหม่ในสังคมสมัยใหม่อย่างกะทิได้ซึมซับ และมีความสุขกับแนวทางในการดำเนินชีวิตแบบนี้ กะทิจึงน่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่เห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย สืบต่อจากยายต่อไป

จากการวิเคราะห์ยังพบว่าผู้เขียนได้สะท้อนภาพการดำรงชีวิตแบบดั้งเดิมของยายในเรื่องปลาหางเปีย จากรวมเรื่องสั้นชุด อัญมณีแห่งชีวิต ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ปากก็อธิบายเป็นคั้งเป็นแคว หากก็ดูได้อ้อยกระทงความดี พลอยให้ผู้หญิง
ในที่นั่งผู้ล้อมวงกันเขียนใบตองใส่รองขนมปัง ฟานหมากคิบเรียงกันเป็นแวนใส่กระดิ่งเพื่อนำไป
ผึ่งแดดบ้าง ต่างเหลียวมาฟังอย่างตั้งใจ

...คุณยายโบกมือให้ผู้ที่นั่งรายล้อมรามือกับงาน ล่าถอยออกไปทำกิจกรรม
อื่นๆ ได้ ยกเว้นแต่เด็กหญิงผู้ที่ถูกเรียกตัวเข้ามานั่งประจันหน้ากันกันชิดโดยไม่บอกแจ้งอะไร
รอบตัวคุณยายเต็มไปด้วยใบตองเขียวสดตัดมาใหม่ๆ วางซ้อนๆ ทาบกันบนพื้นกระดาน บ้างก็ยังมี
ไม้ไผ่ค้ำยังมีนิ้วจับขาว อีกด้านหนึ่งมีเชือกกล้วยผึ่งแดดแล้วจนแห้งดี ผูกรวมกันเป็นกระจุกบ้างก็
ยังกระจัดกระจายเป็นเส้นยาวๆ เกลื่อนกลาดอยู่โดยรอบ (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 40, 42)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ สะท้อนภาพของหญิงไทยที่ใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม มีคนรับใช้
มาก ช่วยกันทำงานคือเขียนใบตองเพื่อใส่รองขนม การฟานหมากคิบเป็นแวนเพื่อนำไปผึ่งแดด
อุปกรณ์ที่ใช้คือกระดิ่ง และยังมีเชือกกล้วยเป็นเส้นๆ ที่ทำไว้ใช้ประโยชน์ด้วย

3.2 การปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา

3.2.1 ความเชื่อเรื่องบุญกรรม คือ การปฏิบัติตนตามความเชื่อทางพุทธศาสนา คือ
การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว การทำความดีเป็นการสร้างบุญกุศล ตรงกันข้ามการทำความชั่วก็จะได้รับ
ผลชั่วตอบแทน จากการวิเคราะห์งานเขียนทั้ง 5 เรื่อง พบว่าผู้เขียนได้แทรกแนวคิดเกี่ยวกับความ
เรื่องบาปบุญคุณโทษ และผลแห่งการกระทำหรือกรรม ไว้ดังนี้

บาลี ตัวละครหญิงจากเรื่องปูนปิดทอง ผู้เคยใช้ชีวิตตามใจตัวเอง ไม่เชื่อฟัง
พ่อแม่ เกลียดพ่อแม่ที่ทอดทิ้งตนเองในวัยเด็ก เมื่ออายุมากขึ้นและที่สำคัญบาลีกำลังจะมีลูก เป็นแม่
คนจึงหวนระลึกถึงความไม่มีต่างๆ ที่เคยกระทำแล้วรู้สึกหวาดกลัวว่าตนเองอาจจะได้รับความ
เกลียดชังจากลูกเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ขณะนั้น บาลีเกิดความเกรงกลัวต่อบาปขึ้นมาอย่างเรียกได้ว่าขนพองสยอง
เกล้า หล่อนหวนระลึกถึงความน่าเกลียดน่าชังของตนเองที่เคยทำต่อบิดามารดาได้ทุกภาพ เป็นภาพ
ลายอันชัดเจน คมลึกบาดสำนึกผิดชอบชั่วดีทุกซอกทุกมุมในหัวใจ ไม่ว่าจะเร้นอยู่หรือเปิดเผยให้เกิด
อลหม่าน ก็เนื่องจากความรู้สึกศักดิ์สิทธิ์ที่ว่า ตนเองกำลังจะเป็นแม่นั้นแหละ

...ดูเอาเถิดคำว่าลูกศักดิ์สิทธิ์นี้กระไร เพียงผ่านวูบเข้าไปประเดี๋ยวหนึ่ง จะ
ด้วยฝันหรือจริงก็ตาม ได้ทำให้หล่อนกับเขาผู้เกิดสำนึกว่าตนนั้นอาจจะกลายเป็นพ่อแม่ในพรินตานี้
เกิดความปีติซาบซ่าน ระลึกบาปบุญคุณโทษ ได้อย่างลึกซึ้งเหลือล้นเกินคาดหมาย โดยไม่ต้องถูก
บังคับจากคำสอนของผู้ใดเลย ช่างน่าอัศจรรย์นักหนา (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 424, 428)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณ์ของหญิงไทย ที่ยังยึดมั่นใน
ความเชื่อเรื่องบาปบุญคุณโทษ โดยเฉพาะ บาปบุญที่เคยกระทำไว้ต่อบิดามารดา กรรมเวรจะต้อง

ตอบสนองในวันหนึ่ง ซึ่งตรงกับคำสอนในพระพุทธศาสนา ในเรื่องบาปหนัก คือบาปอันเนื่องมาจากการฆ่าบิดามารดา ซึ่งตัวละครหญิงไม่ได้ฆ่าบิดามารดา แต่ก็ทำให้เกิดความทุกข์ด้วยการไม่เชื่อฟังเกลียดชัง จึงหวาดกลัวว่าเมื่อตนเองมีบุตร จะได้รับการกระทำจากบุตรเช่นเดียวกับที่ตนเองเคยกระทำต่อบิดามารดา สะท้อนการปฏิบัติตามแนวความเชื่อเรื่องกรรมเวร และบาปบุญคุณโทษอย่างชัดเจน สอดคล้องกับตัวอย่างต่อไปนี้

บาลีตอบคำถามคุณนิตหนึ่ง เห็นเรื่องรามจูงลูกหายเข้าห้องปิดประตู...นึกถึงอันกับอามแล้วก็ให้ปราณี กรรมชั่วของพ่อแม่คือกรรมชั่วของลูก โดยแท้ บาปนิดเดียวก็หนีไม่พ้นไม่ว่าบาปทางกายทางใจ หรือแม้แต่ทางวาจา

เมื่อก่อน หล่อนบำเพ็ญตนเป็นคนสมัยใหม่ ไม่เชื่อ โชคชะตา ไม่เชื่อกรรม แต่ต่อมา สิ่งต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับตัวเองหรือบิดามารดา ก็ได้พิสูจน์ให้หล่อนเห็นจนซาบซึ้ง (ปูนปิดทองกฤษณา อโศกสิน หน้า 434)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ สะท้อนให้เห็นความเชื่อในเรื่องกรรม และการทำบาปที่บิดามารดากระทำไว้ โดยเฉพาะกรรมชั่วที่ส่งผลต่อรุ่นลูกหลานที่จะพบแต่ความเลวร้าย หายนะ แสดงถึงจิตใจของตัวละครหญิงที่ยังมีด้านดีงามในหัวใจ ถึงแม้จะเป็นคนสมัยใหม่ ไม่เชื่อในเรื่องโชคชะตาและเรื่องกรรม แต่เมื่อวันเวลาผ่านไป อายุมากขึ้น ประสบการณ์ชีวิตมากขึ้น จะสามารถเข้าใจความเป็นไปของชีวิตมากขึ้น ซาบซึ้งกับผลของการกระทำในอดีต แล้ววางแผนชีวิตที่ดีงามในอนาคตได้อย่างมีเหตุผล

3.2.2 ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ในวรรณกรรมที่ยกมาศึกษา ผู้วิจัยพบว่าผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณ์ของหญิงไทยที่ปฏิบัติตามแนวความเชื่อเรื่องการสร้างกุศล การทำบุญเพื่อเมื่อตายไปแล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...กะทิไม่ชอบกลิ่นชวนเวียนหัวของรูปແບບคอคແບบจุมก แต่ชอบเปลวเทียนในครอบแก้วที่ คุณิ่งสนิท กะทิจ้องมองได้ครั้งละนาน ๆ ระวังายสวคมนตรีบตแล้วบตเล่าเหมือนไม่รู้จบ ตาพุดลอย ๆ ว่า ถ้ายายสวคมนตรีสะสมแต้มได้มากกว่านี้ น่าจะมีตัวฟรีแถมให้ตาไปสวรรค์ด้วยอีกคน ตาหัวเราะชอบใจมุกของตัวเอง แต่ยายโกรธตาไปหลายวัน (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 39)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงภาพลักษณ์หญิงไทย คือคุณยาย ผ่านความรู้สึกนึกคิดของกะทิ และการวิจารณ์ของตา ยายนับถือพุทธศาสนา ปฏิบัติธรรม สงบจิตใจด้วยการสวดมนต์ทำสมาธิ โดยมีความเชื่อว่าจะได้ไปสวรรค์ ซึ่งในที่นี้สวรรค์ที่ตาพุด สำหรับยายน่าจะหมายถึงความสุข ความสงบของจิตใจในขณะที่ยังมีชีวิตอยู่นั่นเอง เพราะยายเป็นห่วงแม่ของกะทิจนกระวนกระวายใจและทุกข์ใจอย่างหนัก จึงใช้ธรรมะช่วยให้คลายความทุกข์และกังวลลงบ้าง

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่าผู้เขียนได้สะท้อนความเชื่อเรื่องการทำบุญแล้วได้ไปสวรรค์ ในเรื่องคนนอกโบราณ จากรวมเรื่องสั้นชุด อัญมณีแห่งชีวิต โดยบรรยายผ่านตัวละครหญิง “ยายหนูตาล” ที่เชื่อว่าการทำบุญด้วยการสร้างพระไตรปิฎกเป็นการสร้างบุญที่ยิ่งใหญ่ไม่มีบุญใดเสมอ ดังนี้

งานฉลองพระไตรปิฎกของวัดท้ายตลาดอีกแห่งอันเป็นวัดสำคัญใหญ่โตกว่าใครเพื่อน กลับดูครึกครื้น เป็นที่ปลาบปลื้มของบรรดาชาวบ้านในย่านจน โจรขานกันอยู่ไม่ขาดปาก คนแก่เฒ่าเป็นไม้ใกล้ฝั่งอึ้งใจในกุศลมหาศาลของบุญจากการสร้างพระไตรปิฎกอันถือว่าไม่มีบุญใดจะเสมอ...เมื่อได้ทำบุญกับวัดท้ายตลาดแล้วก็มีหน้าตาเบิกบานเป็นกำลัง ต่างนึกระหึ่มถึงโชคของตนว่า ถ้าจะขึ้นสวรรค์เพราะทำบุญสร้างพระไตรปิฎกแล้วทั้งที ตนจะต้องได้ขึ้นชั้นสูง ๆ กว่าใครเพื่อน...แม้แต่ยายหนูตาลเองก็ผุดลุกผุดนั่ง ก็รีบกระวีกระวาดมานั่งทำน้ำตวงหน้าเรือน ขนนั้นลุกชูด้วยแรงศรัทธาพลางแกก๊กมือขึ้นจบหัวระหว่างที่กระบวนเรือกำลังแล่นผ่าน...

“พุทโธ! เกิดอุปบับตายขึ้นมา นี่กูมีต้องคาราคาเฒ่าอยู่แค่ชั้นดาวดึงส์ให้ใคร ๆ มันชะโงกหน้ามาหัวร่อจนฟันร่วงจากชั้นพรหมลูกฟ้ากรีง เสียชาติเกิดแท้ ๆ กูหนอกู”

...พอนึกอย่างนั้นได้แกก๊กเลยใจมาขึ้นเป็นกอง เพราะอย่างไรเสีย แกอาจจะหักเงินจำนวนนี้สักครั้งหนึ่ง แอบสมภารวัดดิ่งเหล็ก ไปทำบุญพระไตรปิฎกกับวัดท้ายตลาด ก็คงจะพอทัน ไม่เช่นนั้นแล้ว จะให้แกดูหน้าคนอื่นเขาลงกระไรได้ในสวรรค์ ฉวยว่าแกเกิดตายเอาอุปบับ (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 136-137)

ตัวอย่างนี้แสดงภาพของหญิงไทยคือ “ยายหนูตาล” ที่ปฏิบัติตนตามแนวความเชื่อเรื่องการทำบุญสร้างพระไตรปิฎก แล้วจะได้ขึ้นสวรรค์ถึงชั้นพรหม เป็นผลบุญกุศลมากกว่าการทำบุญใด ๆ เชื่อว่าการทำบุญทั่วไปจะได้ขึ้นสวรรค์ ในชั้นดาวดึงส์ ซึ่งต่ำกว่าชั้นพรหมซึ่งเมื่อมีโอกาสแล้วต้องรีบทำเพราะตัวละคร “ยายหนูตาล” อายุมากแล้ว

3.3 การรับวัฒนธรรมตะวันตกเป็นแบบในการดำเนินชีวิต

3.3.1 การอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงาน ตามธรรมเนียมประเพณีอันดั้งเดิมของไทย ถือว่าการอยู่ร่วมกันของหนุ่มสาวเป็นเรื่องผิดศีลธรรม ดังสำนวน อย่างซิงสุกก่อนห้าม แต่เมื่อสภาพสังคมเปลี่ยนไป วัฒนธรรมตะวันตกมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของคนไทย จึงทำให้การดำเนินชีวิตของหญิงไทยแตกต่างจากเดิม มีการทดลองอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงาน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สายทองและบุรี ตัวละครจากเรื่องปูนปิดทองได้ตกลงกันให้ลูกของตนเองคือ สองเมืองกับบาตี ได้ทดลองใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสามภรรยา บาตีเองก็เต็มใจ ดังตัวอย่าง

“เขาทำอะไรเหมือนฝัน ๆ นะ” คุณบุรีพิมพ์ พยายามคลายอารมณ์ตั้งเครียด ด้วยการนึกถึงสิ่งสวยงามที่จะก้าวไกลเข้ามาในเวลาข้างหน้า...อาจจะไม่เร็วนัก แต่ก็คงไม่ช้าเกินไป “ลองอยู่ด้วยกัน”

การเริ่มต้นชีวิตของคนสมัยใหม่ นับวันก็จะประหลาดและมีรูปแบบแตกต่างไปจากหมายกำหนดการพิธีอย่างเก่ามากขึ้น คนหัวโบราณยอมรับไม่ได้ พาลเห็นเป็นเรื่องนอกรีตนอกรอย แต่คนหัวใหม่คิดว่ามันเป็นการประยุกต์ให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งกับสภาพของแต่ละบุคคลได้เป็นอันดี...หล่อนเป็นคนหนึ่งในจำนวนคนประเภทหลังมานานครั้น บาลีรู้ดีว่าหล่อนคือผู้หญิงที่มีโลกของตัวเอง ไม่ต้องการให้ใครเข้ามาก้าวก่ายตัดสินว่าถูกหรือผิด (ปุ่นปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 260, 267)

ตัวอย่างนี้แสดงภาพลักษณ์ของหญิงไทยสมัยใหม่ ที่รับวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นแบบในการดำเนินชีวิตอย่างเต็มที่ มีความเป็นปัจเจกบุคคล ไม่สนใจประเพณีไทยอีกต่อไป โดยเห็นว่าการใช้ชีวิตร่วมกันก่อนแต่งงาน เป็นการประยุกต์ให้เข้ากับภาวะเศรษฐกิจและสังคม เป็นเรื่องส่วนบุคคล ไม่ควรตัดสินว่าถูกหรือผิด แต่ถึงอย่างไรในสังคมไทยก็ยังไม่ยอมรับการดิ้นรนหนีทาว่าร้ายให้เสื่อมเสียยังมีอยู่ในปัจจุบัน

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังพบว่า มีตัวละครหญิง จากเรื่องช่างสำราญ ที่ลักลอบใช้ชีวิตอยู่ด้วยกันแล้วเกิดความผิดพลาด ฝ่ายหญิงตั้งครรภ์ทั้งที่ยังไม่พร้อม พ่อแม่ก็ต้องรีบจัดพิธีแต่งงานเพื่อไม่ให้เสื่อมศักดิ์ศรี ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เฉยไม่ได้แล้วพ่อ เขาท้องสี่เดือนแล้ว จะให้ฉันไปขอ พ่อแม่เขาเรียกมาว่า ต้องสี่หมื่น แล้วทางเจ้าสาวจะเป็นฝ่ายจัดงานเอง เขาบอกอย่างนี้แหละ”

“อ้าว รู้แน่รู้ว่าลูกมีง แน่ใจว่านอนกับมีงคนเดียว”

“ไม่ใช่ฉันคนเดียวแน่ แต่เขายืนยันว่าช่วงนั้นมีฉันคนเดียวที่เขาอยู่ด้วย”

“ไอ้ท่า นอนกับคนอื่นไม่ท้อง พอนอนกับมีงท้อง ทำไมไม่ป้องกันไว้บ้าง อ่อนหัดอย่างนี้สมควรให้เขาจับ”

“ใช่พ่อ มันตั้งใจจับฉันจริง ๆ เพื่อนเล่าว่า แม่คนนี่จ้องจับฉันมานานแล้ว ทั้งที่รู้ว่าฉันเป็นแฟนเพื่อนเขาเอง...ทำไงดีละพ่อ ฉันไม่อยากแต่งงานเลย”

“ตามใจมีง ไม่อยากก็ไม่ต้องแต่ง”

“ไม่ได้หรอกพ่อ ฝ่ายนั้นขู่ว่าถ้าไม่ไปขอ เขาจะให้คนมายิงหัวฉัน”

(ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 159-160)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพของผู้หญิงไทยบางส่วน

ผ่านบทสนทนาของตัวละครชาย ที่ประพุดิตินโดยไม่สนใจธรรมเนียมประเพณีไทย ไม่รักษาวล สงวนตัว คบเพื่อนต่างเพศอย่างอิสระ เมื่อตั้งครรภ์โดยไม่พึงประสงค์จึงต้องรีบหาคนรับผิดชอบ ถูมมองว่าตามจับผู้ชาย ความเลื่อมเสียดกอยู่กับผู้หญิงเสมอ ซึ่งสะท้อนให้เห็นกรอบปฏิบัติของผู้หญิงไทย ที่ยังต้องติดอยู่กับกรอบประเพณีและอำนาจของผู้ชายตลอดมา

3.3.2 การมีอิสระในความคิดและตัดสินใจ

ในวรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิง ได้สะท้อนภาพลักษณ์ของหญิงไทย ที่มีอิสระในความคิดและการตัดสินใจในการดำเนินชีวิตมากขึ้น ซึ่งได้แก่ การคบเพื่อน การแต่งงาน ในเรื่องปูนปิดทอง และหม้อที่ขูดไม่ออก อิสระและการตัดสินใจของเด็กหญิงกะทิ สิทธิและเสรีภาพของหญิงสาวในบทกวีนิพนธ์ ดอกไม้ที่หายไปของจิระนันท์ พิตรปรีชา ปรากฏในเนื้อเรื่อง ดังนี้

เด็กหญิงกะทิ ได้ตัดสินใจด้วยตนเองในการเลือกส่งจดหมายถึงพ่อ หรือใช้ชีวิตอยู่กับตาชายและคนอื่นๆ อย่างเดิม โดยไม่มีใครก้าวท้าวหรือชี้นำ ดังตัวอย่าง

จดหมายจำหน่ายหน้าซองด้วยลายมือของแม่ ชื่อผู้รับไม่ใช่ใครอื่น พ่อของกะทิ นั่นเอง ลุงตองบอกว่า เพียงหย่อนจดหมายนี้ลงตู้ กะทิก็จะได้พบพ่อ

กะทิกิดถึงแม่เหลือเกิน แม่เตรียมทุกอย่างไว้ให้กะทิ แต่ก็ยอมให้กะทิ ตัดสินใจด้วยตัวเองไปพร้อม ๆ กัน...ถ้ากะทิต้องการส่งจดหมายของแม่ ก็จะต้องไปที่ทำการ ไปรษณีย์ก่อน ซึ่งอยู่ไม่ไกลจากที่พัก เดินไปไม่ถึงห้านาที

ดูเหมือนทุกคนรอการตัดสินใจของกะทิอย่างจดจ่อทีเดียว แม้จะไม่มีใคร เอ่ยปากถามหรือเร่งรัด (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 106-108)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ แสดงภาพของหญิงไทย ในด้านการให้อิสระ และเคารพ ในสิทธิของเด็ก ถึงแม้กะทิจะมีอายุเพียงเก้าขวบ ก็สามารถเลือกทางเดินของชีวิตได้ด้วยตนเองว่าจะไปอยู่กับบิดาที่ประเทศพม่า หรือจะเลือกอยู่กับตาชายอย่างเดิม สะท้อนแนวทางในการดำเนินชีวิตของ ณ ภัทร มารดาของกะทิ ผู้มีเหตุผลในการทำทุกสิ่งทุกอย่าง รอบคอบ รักอิสระ และตัดสินใจทำทุกอย่างด้วยตนเอง ดังนั้นจึงให้อิสระแก่กะทิ บุตรสาวเพียงคนเดียว ให้ตัดสินใจเลือกกระทำด้วยตนเองเช่นกัน

บทกวีนิพนธ์เรื่องดอกไม้ที่หายไป ของจิระนันท์ พิตรปรีชา ได้แสดงภาพของหญิงสาวในการเลือกทางเดินของชีวิตด้วยตนเอง ดังนี้

แล้วบทเพลงอิสระจะร้ายเริ่ม

เพื่อประเดิมชีวิตใหม่ให้หนุ่มสาว

สมัยร่วมสมองสร้างทางสายยาว

เส้นสีขาวอยู่เบื้องหน้า...อย่างทำท่าย

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 45)

บทกวีนิพนธ์ข้างต้นสะท้อนการคิดและตัดสินใจในการมุ่งมั่นที่จะเริ่มต้นชีวิตใหม่อย่างอิสระ เพื่อร่วมสร้างสรรค์สังคม ซึ่งแสดงให้เห็นภาพของหญิงสาวที่ตัดสินใจสู่การสร้างสรรค์สิ่งใหม่ด้วยตนเอง และแสดงความเท่าเทียมของหญิงสาวกับชายหนุ่ม ในการก้าวไปข้างหน้า พร้อมๆ กัน

บาลี ตัวละครในเรื่องปูนปิดทอง ก็เป็นอีกคนหนึ่ง que แสดงภาพของผู้อหญิงที่รักการใช้ชีวิตอย่างอิสระ และตัดสินใจเรียนรู้ชีวิตด้วยตนเอง ดังนี้

“...พอเริ่มรุ่งขึ้นมา บาก็ตั้งเข็มไว้แล้วว่าบาจะใช้ชีวิตยังไง บาจะเรียนจะทำงานและใช้เงินที่ตัวทำมาหาได้ จะไปไหนต่อไหนทุกแห่งเพื่อเรียนรู้โลก แต่ไม่หวังว่าเราจะได้อะไรจากโลก รักผู้ชาย แต่ไม่หวังจะได้อะไรจากผู้ชาย หรือไม่หวังว่าผู้ชายจะได้อะไรจากบา”

ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นการใช้ชีวิตของหญิงไทยอย่างอิสระตั้งแต่ยังเป็นสาวรุ่น มีเสรีภาพในการคิดและใช้ชีวิต มีความเป็นตัวของตัวเองสูงเชื่อมั่นในการกระทำของตนเอง ไม่ตั้งความหวังกับสิ่งใด และไม่ยึดติดกับผู้อื่น การคบเพื่อนชายก็เป็นไปอย่างอิสระ ซึ่งอาจจะดูเหมือนเป็นการไม่รักนวลสงวนตัว เพราะไม่คิดจะผูกพันกับใคร และไม่ใ้ใครมาผูกมัดตัวเองไว้ มองในทางบวกก็ดูเหมือนนกออิสระ ที่สามารถบินไปในโลกกว้างได้อย่างใจฝัน ในทางกลับกันก็ถูกมองว่าเป็นการใช้ชีวิตอย่างไร้จุดหมาย ขาดคุณค่าในการดำรงชีวิต

การศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทยในด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบข้อมูลจากการศึกษา 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง การอยู่อย่างเรียบง่าย พบว่าหญิงไทยจากเรื่อง ความสุขของกะทิ ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย ใกล้ชิดธรรมชาติ คือ ยายของกะทิ กะทิ การใช้ชีวิตแบบดั้งเดิมคือยายในเรื่อง ปลาหางเปีย จากรรมเรื่องสั้นชุดอัญมณีแห่งชีวิต ประการที่สอง คือ การปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบุญกรรม พบในตัวละครหญิงคือ บาลี สายทอง จากเรื่องปูนปิดทอง ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ คือ ยายของกะทิ ในความสุขของกะทิ ยายจากเรื่องคนนอก ใบลาน ในรวมเรื่องสั้นชุด อัญมณีแห่งชีวิต ประการที่สามคือ การรับวัฒนธรรมตะวันตกเป็นแบบในการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ การทดลองอยู่ด้วยกันก่อนตัดสินใจแต่งงาน จากเรื่อง ปูนปิดทอง การไม่รักนวลสงวนตัว ลักลอบมีเพศสัมพันธ์จนพลาดแล้วตั้งครรภ์ ซึ่งฝ่ายหญิงถือว่าเสื่อมเกียรติและศักดิ์ศรี ต้องรีบจัดพิธีแต่งงานเพื่อรักษาหน้าตา จากเรื่อง ช่างสำราญ ประการที่สามคือ การมีอิสระในความคิดและตัดสินใจ ทั้งการคบเพื่อน การแต่งงาน ของ บาลี จากเรื่องปูนปิดทอง และ ฌภัทรและกะทิ จากเรื่องความสุขของกะทิ และหญิงสาวในบทกวีนิพนธ์ ดอกไม้ที่หายไปของจิระนันท์ พิตรปรีชา

4. สถานภาพและบทบาท

สถานภาพเป็นสิ่งที่แสดงความเป็นตัวตนของมนุษย์ เป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลนั้นแตกต่างจากผู้อื่น ส่วนบทบาทคือการปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ทั้งหมดของบุคคลที่จะต้องปฏิบัติต่อผู้อื่น และจะต้องมีหน้าที่ประการใดประการหนึ่งในการรับผิดชอบสังคม

การศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิง ในด้านสถานภาพและบทบาท ผู้วิจัยพบข้อมูลในการศึกษาวิเคราะห์แบ่งเป็น 3 ฐานะ ดังนี้

4.1 ฐานะบุตร ในวรรณกรรมที่ยกมาศึกษาวิเคราะห์นี้ พบการแสดงบทบาทของตัวละครหญิงในฐานะบุตร 2 ลักษณะ คือ บทบาทด้านดีงาม ความเคารพรัก เชื่อฟังบิดามารดา และบทบาทในด้านไม่ดี เกล็ดขงและอกตัญญู ดังนี้

4.1.1 บทบาทในลักษณะที่ดีงาม ตัวละครหญิงในฐานะลูกที่แสดงบทบาทในทางที่ดี จะมีความเคารพรักและเชื่อฟังพ่อแม่ พบในตัวละครหญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บาลี ในเรื่องปูนปิดทอง เป็นลูกที่เติบโตขึ้นจากครอบครัวที่ไม่สมบูรณ์ พ่อแม่หย่าร้างกัน บาลีจึงเรียนรู้ชีวิตด้วยชีวิตของตนเอง ้วย อายุและประสบการณ์ที่เพิ่มขึ้น ทำให้บาลีสำนึกได้ เริ่มเข้าใจปัญหาของผู้ใหญ่ และบาลีพบรักที่แท้จริง จึงให้อภัย ความรักและเคารพบิดามารดาจึงกลับมาสู่หัวใจอีกครั้งหนึ่ง ดังตัวอย่าง

“...แต่มาถึงขณะนี้ บาลีเข้าใจซาบซึ้งกับความทุกข์ร้อนของมนุษย์ ซึ่งบางครั้งก็เกิดด้วยพฤติกรรมของตนเอง บางคราวก็เกิดโดยปาฏิหาริย์คู่คั่งว่าบาปหนหลังตามมารังควาน หล่อนก็ได้แต่นึกเสียใจในน้ำใจคนซึ่งนอกจะทำลายผู้ให้กำเนิดแล้ว ยังทำลายตนอีกด้วย (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 335)

จากตัวอย่างดังกล่าว แสดงภาพลักษณ์หญิงไทย ที่แสดงบทบาทต่อบุพการีในด้านดีงาม แต่กว่าจะสำนึกถึงความรัก เคารพที่ควรมีต่อบิดามารดา ก็ต้องใช้เวลาอันยาวนาน ตั้งแต่เด็กจนเติบโตขึ้น ประสบการณ์ชีวิตและพื้นฐานทางจิตใจที่ดี และการพบรักที่แท้จริงช่วยนำทางสว่างแก่บาลีได้อย่างงดงาม

เด็กหญิงกะทิ เป็นอีกคนหนึ่งแสดงออกต่อแม่ด้วยความรัก เคารพ ถึงแม่แม่จะจากไปแล้ว แต่ความรักของกะทิกับแม่ก็ยังไม่เสื่อมคลาย ดังนี้

ถ้ามีดินสอสี กะทิจะวาดภาพแม่ในชุดสีชมพูหวานๆ มีปีกบางใส และถือคทาเหมือนนางฟ้า กะทิเชื่อจริงๆ ว่า ป้านี้แม่มีความสุขแล้วในโลกใหม่ และในอนาคตเราจะได้พบกันอีก (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 103)

ตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนสะท้อนความรู้สึกของกะทิที่มีต่อแม่ คือความรักและความเคารพอย่างลึกซึ้ง เพราะจินตนาการให้แม่สวมชุดสวยงาม ถือคทาเหมือนนางฟ้า

4.1.2 บทบาทในลักษณะที่ไม่เหมาะสม ตัวละครหญิงที่ผู้เขียนสร้างขึ้นให้แสดงบทบาทของบุตรในลักษณะที่ไม่เหมาะสม คือ เกลียดซังผู้บุพการีและอกตัณยู พบในวรรณกรรมดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องราม น้องสาวต่างมารดาของสองเมือง เติบโตขึ้นจากครอบครัวที่แตกร้าง พ่อแม่แยกทางกัน เรื่องรามเป็นเพียงลูกของญาติคนรับใช้ในบ้านของพ่อ ขาดความอบอุ่นตั้งแต่ยังเด็ก พ่อทอดทิ้งแม่ ทำให้เรื่องรามเกลียดพ่อ จนไม่สามารถให้อภัยได้ ดังตัวอย่าง

เรื่องรามนั่งนิ่งเงียบ อดรู้สึกเกลียดแค้นไม่ได้เมื่อพบปะอาการกับกิริยาของพ่อตัวเองเช่นนั้น

...ยืมเยาะนิค ๆ ปรากฏบนริมฝีปากของเรื่องราม หล่อนเป็นมธูราก็จริง แต่ก็เกิดกับหญิงซึ่งเป็นเครือญาติของคนใช้ในบ้าน เมื่อหล่อนเกิด ญาติของหล่อนเป็นคนเลียดดู เมื่อแม่หล่อนถูกคุณทวิทอดทิ้ง และแยกตัวไป เรื่องรามกลายเป็นลูกช่วงของสถานที่สองแห่งคือที่บ้านบิดาผู้สูงส่งกับที่พำนักของมารดาผู้ต่ำต้อยถูกโยนไปโยนมาตามอหิชาศัยพักหนึ่งกระทั่งมารดาหล่อนได้สามีใหม่ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 464)

ตัวอย่างดังกล่าวนี้ ผู้เขียนได้บรรยายภาพของหญิงไทยที่เกิดในตระกูลสูงของบิดา แต่มารดาต่ำต้อย สะท้อนให้เห็นว่าลูกที่เกิดจากความแตกต่างทางฐานะทางสังคมของพ่อแม่ ก็เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดปัญหาครอบครัว เรื่องรามจึงพบแต่ความเลวร้ายของชีวิต การที่ส่งเรื่องรามโยนไปโยนมา การถูกทอดทิ้ง ขาดความรักความอบอุ่นตั้งแต่เกิด จิตใจจึงมีแต่ความหยาบกระด้าง เกลียดชัง โกรธแค้นฝังลึก จนไม่สามารถให้อภัยผู้บุพการีได้ เมื่อเรื่องรามพบกับพ่อในบ้านของพี่ชายก็แสดงกิริยาหยาบคายออกมาอย่างชัดเจน ดังตัวอย่าง

“หนอย...ยังมีหน้ามาข้อนอีกเระะ อีนี่ ที่เขาให้เราอยู่นี้ ก็นับว่าบุญโโขแล้วนะ เป็นพ่อละก็ไล่ไปนานแล้ว...ตั้งแต่เป็นเนื้อเป็นตัวมา เราเคยทำความดีอะไรมั่ง ตามจริง ๆ เอะ...แล้วความชั่วครั้งสุดท้ายของมึงนี่นะ มันเรื่องของคุณกระวางแล้วนะ อย่าทำเล่นไป ถ้ายังริชัวต่อไปอีกใครไม่เรียกตำรวจมาลากอ ฉันทเรียกเอง...”

เรื่องรามลุกขึ้นพรวดพราดเข้าห้องปิดประตูกระแทกใส่ดังปัง หล่อนมีแต่ความเกลียด เจ็บแค้นเต็มหัวใจ...หล่อนเกลียดพ่อเกลียดแม่ เกลียดมนุษยทุกคนในโลกนี้ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 465)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สะท้อนภาพของลูกที่เกลียดพ่อแม่อย่างเรื่อรรม เป็นความเจ็บแค้นเต็มหัวใจ ซึ่งอันเป็นผลมาจากการกระทำของพ่อแม่ ผู้เขียนได้สะท้อนภาพของพ่อที่ทำให้ลูกเกลียดได้อย่างชัดเจนอีกด้วย

4.2 ฐานะภรรยา คือการปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาต่อสามี การให้ความเคารพยกย่องสามี ปรากฏดังตัวอย่างต่อไปนี้

ณ ภัทร แม่ของกะทิ ที่ตัดสินใจจากสามี กลับเมืองไทย แล้วก็ไม่เคยเอ่ยถึงสามีให้ใครฟัง แต่ทุกคนก็ได้แต่คิดว่า ณ ภัทรมีเหตุผล และที่สำคัญไม่น่าจะจากมาด้วยความเกลียดเมื่อกะทิถามถึงพ่อ ดังตัวอย่าง

“แม่ไม่เคยพูดถึงพ่อให้น้ำฟังเลย น้ำก็ไม่เคยถาม เพราะมารู้จักกับแม่ทีหลังแล้วแต่น้ำก็คิดว่าแม่จะเกลียดใครนะ โดยเฉพาะคนที่ทำให้ได้หนูมา แม่รักหนูมากจริง ๆ เลยพูดตลอดเวลาว่าหนูคือทุกอย่างในชีวิตของแม่” (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 103)

ตัวอย่างข้างต้นนี้ ผู้เขียนได้สะท้อนถึงความรักของตัวละครหญิงที่มีต่อสามีถึงแม้จะไม่เด่นชัดนัก แต่บุคคลแวดล้อมก็สื่อออกมาให้ทราบว่า ในฐานะภรณานั้นถึงแม้จะเลิกกันไปแล้วก็ไม่ได้กล่าวให้ร้ายผู้เป็นอดีตสามีแต่อย่างใด นับเป็นภาพลักษณ์ของหญิงไทยอีกแง่มุมหนึ่งที่สามารถเก็บอารมณ์และความรู้สึกภายใน ไม่แสดงออกให้ใครได้รับรู้ มีความอดทนอดกลั้นสูงมาก ไม่พุ่มพวยหรือคร่ำครวญกับความผิดหวัง หรือความผิดพลาดใด ๆ

นอกจากนี้ยังมีตัวละครหญิงที่อดทนอดกลั้นต่อความทุกข์ทรมานที่ได้รับจากผู้เป็นสามี คือ “หล่อน” จากเรื่องหม้อที่ขูดไม่ออก ในวรรณกรรมซีไรต์รวมเรื่องสั้น ชุด อัญมณีแห่งชีวิต โดยผู้เขียนได้เสนอภาพลักษณ์ของหญิงไทยที่ยอมให้สามีเป็นช้างเท้าหน้า ปฏิบัติหน้าที่ของภรรยาที่ดี คอยปรนนิบัติเอาใจแม้ในยามหลับ งานบ้านงานเรือนที่คู้่งเหิง วุ่นวาย มีรายละเอียดที่ถูกสามีจู้จู้จุกจิก จนไม่เป็นตัวของตัวเอง ถึงแม้จะได้รับความทุกข์ทรมานจากผู้เป็นสามี แต่หล่อนก็ยังปฏิบัติหน้าที่ภรณานั้นอยู่ต่อไป ดังปรากฏในเรื่องนี้

...หล่อนก็ค่อย ๆ ย่างย่องขึ้นบันไดแอบเข้ามาสังเกตการณ์สามีในห้องนอนข้างบน เขายังหลับเป็นปกติสุขอยู่บนเตียง...แดดสายสาดจ้าผ่านหน้าต่างข้างเตียงเข้ามาจนห้องสว่างโร่เห็นแดดเข้าหล่อนก็เลยนึกถึงฝักองโตอีกรองที่ซักเสร็จและบิดค้ำไว้เมื่อคืนอย่างดีใจ เคี้ยวเถอะ หล่อนจะจัดการจับฝักรวดตากตรงหลังบ้าน...แล้วจะได้เก็บมารีดให้ทันในเพลาย้ออีกยก

พลันความคิดคำนึงของหล่อนก็สะดุดลงด้วยเสียงจ๊อกแจ๊กของฝู่นกกระจอก ตรงกิ่งมะม่วงที่ยืนกิ่งก้านมาติดชายคาระกับขอบหน้าต่าง มันพากันมาจับกิ่งต้นแข็งแ่ในยามเช้าเป็นประจำ หล่อนจึงเตรียมไม้กวาดค้ำยาวคอยไปกวัดไกวไล่ส่งนกให้เขา...บางเข้าในวนหยุดและสามียังหลับอูคอยู่ หล่อนก็จะเลียงใช้ให้ลูกสาวเป็นคนคอยไล่นกแทน บ่อยเหมือนกันที่มีจิ้งจกไล่กัน

เสียงดังจึกจึกในห้อง หล่อนต้องคอยเอาเส้ปัดฝุ่นไล่มันออกจากมุ้งลวดไป..(อัญมณีแห่งชีวิต
อัญชัน หน้า 52-53)

ตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงภาพลักษณ์ของหญิงไทยในฐานะภรรยาที่มีคุณสมบัติ
ในการเอาอกเอาใจ ปรนนิบัติรับใช้สามี ซึ่งการแสดงออกของตัวละครหญิงนี้มีชีวิตประจำวันที่จะออก
จะวุ่นวาย ยุ่งยากทำงานบ้านงานเรือนตลอดวัน แทบไม่ได้พักผ่อน แต่ก็ยังปรนนิบัติ นั่นคือคอยไล่
นกไล่จิ้งจกที่มาส่งเสียงดังรบกวนในเวลาที่มีกำลังนอนหลับ

จากการวิเคราะห์ยังพบว่า มีภาพของภรรยาที่มาจากครอบครัวในชุมชนแออัด หา
เช่ากินค่า ภรรยาต้องคอยช่วยเหลือสามีหารายได้จุนเจือครอบครัว จากเรื่องช่างสำราญ ดังตัวอย่าง
ต่อไปนี้

แม่ของประสิทธิ์ฟูบหลับอยู่กับจ๊กเย็บผ้า...สะอื้นตื่นตอนบ่ายสาม ตั้งท่าจะทำงานต่อ
แต่กลับลุกโผล่เข้าไปในครัว...นางหมอนกลับมา นั่งตรงหน้าจักรเย็บผ้า ดินถีบ มือจับเกร็ง ปากเม้ม คิ้ว
ขมวดและจ้องเขม็ง ฝึจักรดังครืน ๆ เรื่อยไป ก่อนห้าโมงเย็น นางหมอนจัดแยกผ้าใส่ถุง ผลุนผลัน
ออกจากบ้าน ผัวของนางมีจักรเย็บผ้าอีกเครื่องหนึ่งตั้งอยู่หน้าธนาคารในตลาด รับปะจุนซ่อมแซม
เสื้อผ้าทุกชนิด นางหมอนแบ่งงานที่ผัวรับไว้กลับมาทำที่บ้าน เสร็จแล้วเธอก็กลับไปส่งตาม
กำหนดเวลา นางรีบเสียนมือไม้สั่น กระนั้นก็ยังไม่ทันการ ลูกค้าสองคนมารับผ้าก่อนเวลานัด...
นางหมอนทรุดลงนั่ง “เงินหมดแล้วด้วย” (ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 35)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้แสดงภาพของหญิงไทยในฐานะภรรยาที่ร่วมทุกข์สุขกับสามี
ช่วยแบ่งเบารภาระ ทำงานหารายได้จุนเจือครอบครัว ถึงแม้จะลำบาก เหน็ดเหนื่อยและอดคัดขาดแคลน
สักเพียงใดก็ตาม

4.3 ฐานะมารดา ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับหน้าที่ของมารดา ในการให้ความรัก ความอบอุ่น
การอบรมเลี้ยงดู ความเอาใจใส่บุตร และมารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตร บกพร่องต่อหน้าที่อันพึง
กระทำ ปรากฏในวรรณกรรมที่ยกมาศึกษา ดังนี้

4.3.1 มารดาที่ทำหน้าที่ได้อย่างดี คือ การให้ความรัก ความห่วงหาอาทร อบรม
เลี้ยงดูและเอาใจใส่บุตรเป็นอย่างดี มีดังนี้

ฉันทิร แม่ของกะทิ รู้ว่าตนเองเป็น โรคร้ายแรง มีชีวิตอยู่ได้ไม่นาน จึงทุ่มเท
ความรักให้กับลูกสุดหัวใจ ดังตัวอย่าง

แม่พรหมจวบกะทิซำแล้วซำอีก ผมนุ่มยาวของแม่หอมชื่นใจ เสียงของแม่
ที่กะทิจำได้ดังอยู่ที่ริมหู “กะทิลูกแม่ กอดแม่แน่น ๆ ซิจ๊ะ ลูกรัก”

ไม่ต่างกันตรงไหนที่แม่กอดกะทิ หรือกะทีกอดแม่ น้ำตาจากความดีใจไหลรินรวมกัน กะทิกางแขนกอดแม่อย่างที่ไม่รู้ กอดแม่ด้วยคำว่ารักจากใจ แทนคำว่าเข้าใจที่ต้องแยกห่างกัน แทนคำว่าคิดถึง นานเท่าไรก็ไม่รู้ กว่ากะทิจะปล่อยแขนจากแม่ (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 47)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงภาพลักษณ์ของหญิงไทยในฐานะมารดา ได้อย่างอบอุ่นซาบซึ้ง ณ ภัทร แม่ของกะทิ ถึงแม้จะต้องจากโลกไปแต่ก็ทำหน้าที่มารดาได้อย่างดี จนกะทิไม่รู้สึกราวชาแม่ นอกจากนี้ยังปรากฏการแสดงความรักของมารดาและบุตรคู่นี้อีกหลายตอน ดังนี้

...แม่คงกลัวลูกสาวไม่สวย สู้สุดสำหรับเอาโบอันเล็กนิดเดียวมาผูกปอยผมกลางกระหม่อมให้ ทรงผมนี้ดูจะขึ้นกลิ้งดี เพราะที่รูปหลังจากนั้นก็เป็นที่จริงนี่ตลอด

...“หลายหนมากเลยที่แม่ทำหนูเจ็บตัว หัวปูดหัวโน ปากแตก หนูร้องไห้เสียงดังตอนเจ็บ พอหายเจ็บก็เล่นจนได้ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น สมกับที่แม่ขอพระไว้ตอนท้องหนูว่า แม่ขอลูกที่มีความสุขในหัวใจได้เสมอไม่ว่าจะเกิดอะไรในชีวิต” (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 47, 65)

ตัวอย่างดังกล่าว จะเห็นได้ว่าผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณ์ของมารดาที่มีต่อบุตรในเรื่องความสุขของกะทิได้อย่างลึกซึ้ง น่าประทับใจ ในความรักที่หาใดเปรียบเสมอเหมือนมิได้ ดังบทเพลงค่าน้ำนม ที่ได้พรรณนาถึงความรักความห่วงใย ความทะนุถนอมเลี้ยงดูบุตรตั้งแต่เล็กจนเติบโตใหญ่ ซึ่งพระคุณของมารดานี้จะตอบแทนอย่างไรก็ไม่หมดสิ้นได้

จากการวิเคราะห์ห้วงทกวินิพนธ์ “ลูก” และ “กล่อมลูกเมื่อยามไกล” ในดอกไม้มันหายไป ผู้เขียนได้สะท้อนภาพลักษณ์ของหญิงไทย ในฐานะของมารดาที่น่ายกย่อง คือให้ความรัก ทะนุถนอมบุตรอย่างสุดซึ้ง อบอุ่น ดังนี้

...ซุกใจที่เห็น้อยอ่อน	ช้อนที่ตักพักมันบั้ง
ซับเหงื่อเนื้อบาง	ด้วยเนื้อแนบนิ่มน้ำใจ
เมื่อหิวและกระหาย	เมื่อเมฆร่ายนำห้วนไหว
เมื่อเหงาเศร้าเสียใจ	จะบรรเทาให้เบาบาง
โอบอุ้มเฝ้าฟูมฟัก	ถนอมรักร่วมแรงสร้าง
ทุ่มเทากลางทาง	ถ่ายทอดสิ้นทั้งวิญญาน์
เจ้าเจ็บก็เจ็บด้วย	ยามลัมป่วยปรารถนา
แบ่งเบาเอามันมา	เหมือนชีวิตผูกติดกัน
เคี้ยวข้าวขาวอุ่นอ่อน	ค่อยค่อยป้อนเจ้าจอมขวัญ
เติบโตขึ้นตามวัน	และติดตามด้วยความรัก

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 84)

จากบทประพันธ์ข้างต้น ได้แสดงภาพลักษณ์ของหญิงไทยในฐานะมารดา ในการเลี้ยงดูบุตร เฝ้าโอบอุ้มฟูมฟัก เสมือนมีชีวิตผูกติดกันไว้อย่างแนบสนิท แม้นยามหิวกระหาย ยามหนาวคิ้ว เหงาหรือเศร้าเสียใจ แม่ก็จะคอยบรรเทาให้คลายลง แม้นยามเจ็บป่วยก็เหมือน มารดาเจ็บป่วยตามจนขอเป็นฝ่ายเจ็บแทนบุตรที่รัก ทะนุถนอมเลี้ยงดู เกี่ยวข้าวป้อนด้วยความเอ็นดู รักใคร่ เฝ้าคอยดูแลและติดตามบุตรที่เติบโตขึ้นด้วยความรัก ดังตัวอย่าง

“นั่งเสียดลูกน้อยค่อยค่อยหลับ	แม่จะดับคบได้ที่พรายพร่าง
คืนนี้มีคแม่กอดไว้ไม่มวาม	ลูกเบียดร่างแนบออกแม่กนอน
พ่อของลูกไปทำงานการสู้รบ	อีกสองวันคงได้พบยาร้องอ่อน
แม่อีกเหนื่อยหนักหนาห้วงอาทร	เฝ้าปรนป้อนลูกทำงานยังมี

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 85)

จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ ผู้เขียนได้พรรณนาถึงภาพของมารดาที่กอดบุตร ที่รักให้หลับไหลท่ามกลางป่าเขา กล่อมให้นอนอย่างร้องอ่อน เพราะแม่เองก็ต้องเหน็ดเหนื่อยกับงาน ที่ต้องต่อสู้เพื่อเสรีภาพที่ถวิลหา บิดาก็ต้องออกไปสู้รบตามเส้นทางที่เลือกเดิน อีกไม่นานก็จะกลับ ถ้าพู่ ตัวละครหญิงในเรื่องปูนปิดทอง เป็นตัวละครประกอบที่มีส่วนสำคัญ ในการสร้างความสุข ความอ่อนโยนให้ตัวละครเอกชื่อสองเมือง เขานับถือเป็นมารดาที่ประเสริฐ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นางลำภูเป็นเมียและแม่ที่ประเสริฐ เธอไม่มีความรู้สูงส่งแต่อย่างใด... แต่ครอบครัวนี้เป็นครอบครัวที่อบอุ่นที่สุดเท่าที่พึงหาได้ในเมืองหลวง ความเป็นอยู่ไม่โอ้อวดหรูหรา และเรียบ หากมีวินัยอยู่ในเนื้อหา ซึ่งไม่ถึงกับตึงเครียดเกินไป

...แม่พับเพียบอยู่ตรงหน้า คุณสมบูรณ์ ใจดี

“...แม่เห็นห้างร้านบริษัทเขาเจ๋ง ๆ กันแล้ว ใจคอไม่ดี ไม่ได้นึกถึงคนอื่นเลย นอกจากลูก”

สองเมืองขยับตัวจากที่นั่ง คลานเข้าไปกอดนางลำภูไว้ทันทีทันใดนั้น ...ผู้หญิงคนนี้ประเสริฐนัก เธอทำบุญกับเขามาตลอด ด้วยการหยิบยื่นไออุ่นให้กับเขา ผู้ชายที่ไม่กำพร้าพ่อแม่แต่ก็เหมือนกำพร้า

ชายหนุ่มกอดแม่ของเพื่อนไว้แน่น อีตใจหนึ่งจึงคลายวงแขน คนอีกสี่คนที่นั่งเรียงรอบอยู่นั้น มองดูเขาอย่างเป็นเรื่องธรรมดา

นางลำภูเองก็ตื่นต้น เธอลูบท้ายทอยเขาเบา ๆ ก็ชายหนุ่มผู้นี้มิใช่หรือซึ่งครั้ง เมื่อยังเป็นเด็กชายเล็ก ๆ นั้น ได้ไปมาหาสู่กับบ้านเธอมาโดยตลอด มีเรื่องราวเศร้าหมองอย่างไร

เขาก็จะมารำพึงรำพันบอกกล่าวเล่าทุกข์ให้ตนเองคลายอัดอั้น

“คนที่ขาดแคลนความรักนี่ เป็นคนน่ากลัวนะคะแม่ ไม่น่าอยู่ด้วยเลย”

“แม่ว่าน่าสงสารมากกว่า”

“แม่รักเขาอะซีคะ”

“รักมาก สงสารมาก นี่...พูด ๆ แล้วยังอยากร้องไห้เลยนะเฟื่อง” แม่หัวหล่นซึ่งไม่มีลักษณะของแม่หัว เลยกลายแม่ของตัวเองมากกว่า (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 15-21)

จากตัวอย่างนี้ ผู้เขียนได้แสดงภาพของหญิงไทยที่ทำหน้าที่มารดาได้อย่างประเสริฐ ให้ความรักความอบอุ่นด้วยความจริงใจ เพื่อแม่ไปถึงเพื่อนของบุตรชาย ที่มาอาศัยพักพิงใจในยามทุกข์ร้อนกายใจ ตั้งแต่เล็กจนโตขึ้น แสดงให้เห็นถึงความมั่นคงของครอบครัว ซึ่งมีบิดามารดาที่พร้อมด้วยคุณธรรมในการครองเรือน ความอบอุ่นและความสุขในครอบครัวจึงยั่งยืนยาวนาน

4.3.2 มารดาที่ทำหน้าที่บกพร่อง ตัวละครหญิงที่ผู้เขียนสร้างขึ้นให้เป็นมารดาแล้วทำหน้าที่บกพร่อง คือ ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูบุตรได้ และทอดทิ้งบุตรตั้งแต่ยังเด็ก มีตัวอย่างดังนี้

แม่ของบาลี ในเรื่องปูนปิดทอง เป็นผู้หญิงเจ้าชู้ แต่งงานมีบุตรแล้วก็ยังทิ้งไปมีผู้ชายอื่น ดังตัวอย่าง

“อย่างแม่และพ่อหล่อน พ่อซึ่งได้ชื่อว่าเจ้าชู้นั่นแหละ พอมายู่กับแม่หล่อนซึ่งเจ้าชู้กว่า คนทั้งสองก็เลยเลิกกันเพราะแม่หล่อนไปมีสัมพันธ์กับชายอื่น แล้วหอบข้าวของตามชายอื่นไป โดยทิ้งหล่อนให้อยู่ในความอุปการะของพ่อ...นั่นหมายถึงว่าแม่หล่อนจะได้คิดและปึกหลักกับสามีต่างชาติคนปัจจุบัน บาลีจึงเกือบจะเรียกได้ว่าเติบโตขึ้นในโรงเรียนประจำ ซึ่งพ่อแม่หล่อนเอาไปเหวี่ยงไว้ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 28)

จากตัวอย่างดังกล่าวนี้ ผู้เขียนสะท้อนให้เห็นภาพของหญิงไทยส่วนหนึ่งที่บกพร่องในหน้าที่ของมารดา เพราะปัญหาส่วนตัว ความเจ้าชู้ของผู้หญิงที่รุนแรงยิ่งกว่าผู้ชาย และทั้งสองฝ่าย ไม่รู้จักพอ จึงไม่สามารถดูแลบุตรให้ดีได้ มารดาที่ไปมีความสัมพันธ์กับชายอื่นต้องเลิกกับสามี ส่วนบุตรก็ตกอยู่ในความอุปการะของบิดา และเติบโตขึ้นในโรงเรียนประจำ ซึ่งทำให้บุตรขาดความรักความอบอุ่นตั้งแต่ยังเด็ก

สายทอง มารดาของสองเมือง เป็นตัวละครหญิงอีกคนหนึ่งที่สร้างความทุกข์ให้กับบุตรชายตั้งแต่ยังเด็ก ไม่สามารถทำหน้าที่มารดาที่ดีได้ สำนักได้เมื่อวัยชรา จึงพยายามทำดีกับบุตร ดังตัวอย่าง

“ใช่ค่ะ...ดิฉันมีลูกคนเดียว ยังทำได้ไม่ครบเลย” เธอบอกอย่างเปิดเผย
 “บางทีนั่งนี่ๆ ถึงตอนที่...ชีวิตเพิ่งเริ่ม ลูกยังเล็กๆ...ตาแลเห็นตาเมืองร้องหา...เพราะต้องการเรา
 รักเรา แต่เราก็ไม่ค่อยรู้ซึ่งถึงความต้องการอันนั้นเพราะเราเองก็กลัว ผิดหวังในตัวพ่อแก็...อยากจะ
 เอาวันเวลาคืนมานะคะ คุณบุรีแต่มันสายเกินไป”

...“ดิฉันเป็นฝ่ายไปจ้อเขานะคะ นานๆ ก็ไปเยี่ยมที่บริษัทเสียที...ทราบว่าเขา
 ปลุกบ้านใหม่ใหญ่โตหรูหรา แต่ไม่เคยกล้าไปแะ...กลัวขยอ...กลัวลูก...กลัววิธีพูด แะวตาเขินซา
 ของเขา กลัวไปหมด ดิฉันไม่อยากทำให้ตัวเองไม่สบาย ต้องกลับมาอนร้องให้...เพราะงั้น บางที
 ก็ห้กใจนึกเสียวเราเลวเอง” คุณสายทองเล่าต่อ พริ้งพรูออกมาเหมือนสายน้ำ เธอส่ายหน้าพลางเซ็ด
 น้ำตา “ชีวิตฉันมันมีแต่วิบาก วิบากเพราะหลงผิด ทำอะไรผิดๆ แะะ” (ปุ่นปิดทอง กฤษณา
 อโศกสิน หน้า 91, 93)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนได้สะท้อนภาพของหญิงไทย อีกแง่มุมหนึ่ง
 ที่มีจริงในสังคมไทยสายทอง มารดาของสองเมือง เป็นตัวละครที่แสดงบทบาทในฐานะมารดา
 ด้วยความผิดพลาดบกพร่อง ในหน้าที่ ความซอกซอนของชีวิตจึงช่วยให้รู้สึกสำนึก สายทองยอมรับ
 ในความผิดพลาดของตนเอง ซึ่งเกิดจากความผิดหวังในตัวของสามี กลุ้มใจจนหาทางออกไม่ได้
 ทิฐิมาณะทำให้ตัดสินใจทิ้งบุตรชาย มีสามีใหม่ ซึ่งยังมีตัวอย่างเกี่ยวกับความบกพร่องในหน้าที่ของ
 มารดาปรากฏในอีกหลายตอน ดังนี้

“ดิฉันนะ ไม่เหมือนผู้หญิงทั่ว ๆ ไปหรือคุณบุรี คือไม่ใช่คนนุ่มนวล
 รักก็รักอย่างของดิฉัน ไม่ได้รักอย่างแม่บางคนที่เขาอาจจะตื่นแต่มีด ขับรดไปส่งลูก เขินลงก็ไปปรับ
 กลับมาก็สอนการบ้าน เอาเข้ามุ้ง กกจนหลับหรืออะไรพรรคนั้น...ดิฉันไม่ค่อยได้ทำ”

...หล่อนไม่มีเวลาอุ้มลูกใส่ตักเปิดนมให้กินหลาย ๆ เดือนเหมือนแม่บางแม่
 ไม่มีเวลาอยู่ดูแลปราศรัย สังเกตรายละเอียดเล็ก ๆ น้อย ๆ หรือเฝ้ามองการเจริญเติบโตของลูก คอย
 ควบคุมทางเดินของเขามีให้พลัดพรายหายหกตกหล่น ตรงกันข้ามเธอกลับรู้สึกว่าการพาลูกไปฝาก
 ไว้กับโรงเรียนนั้น เป็นการดีแล้ว ถ้าคิดในช่วงที่เป็นกุศล ก็อาจเป็นไปได้ว่า เธอรู้ทำไม่ถึงการณ์
 (ปุ่นปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 96)

จากตัวอย่างข้างต้น ได้ย้าให้เห็นความผิดพลาด ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ของผู้
 ที่เป็นมารดา ซึ่งทอดทิ้งบุตร ด้วยเหตุผลนานัปการ และนับวันจะเพิ่มมากขึ้นทุกวันในสังคมไทย

นางน้ำฝน มารดาของเด็กชายกำพล ช่วงสำราญ เป็นอีกคนหนึ่งที่ทำหน้าที่
 มารดาอย่างผิดพลาด และบกพร่องในหน้าที่ จนกำพลขาดความรักความอบอุ่น ปรากฏในเรื่อง
 ดังนี้

“หลายวันก่อนบ้านของกำพลเกิดเรื่อง พ่อแม่ทะเลาะตบตีกันเสียงดัง ไปถึง ไหนต่อไหน แม่เหวี่ยงพัดลมคอหัก พ่อโยนกระดิกน้ำร้อนข้ามหัวแม่ออกไปนอกบ้าน ตกกลางคืน แม่พารถกระบะมาจอดหน้าบ้าน คนข้างของขึ้นรถจนบ้านโล่ง แม่จากไปโดยขี่มอเตอร์ไซค์นำรถ กระบะบรรทุกของกลานตามช้า ๆ พ่อเท่าสะอวมองผงกหัวหงิก ๆ น้องชายวัยอีกสองเดือนจะครบ ขวบของกำพลร้องไห้จ้าอยู่ในบ้าน (ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 23)

จากตัวอย่างข้างต้นแสดงภาพของมารดา ที่มีปัญหาเกี่ยวกับบิดา จนไม่สามารถ ทนอยู่ต่อไปได้ ตัดสินใจทิ้งบุตรไปโดยไม่ใยดีความรู้สึกของบุตรชายอย่างกำพลและน้องชายที่ ร้องไห้จ้า การขนของใช้ออกจากบ้านจนโล่ง สะท้อนถึงความใจร้ายใจดำของนางน้ำฝน ที่สงามิ ด้วยความโกรธแต่ทอดทิ้งบุตร ได้อย่างเลือดเย็นที่สุด จนกำพลกลายเป็นคนเร่ร่อน ใช้ชีวิตไปวัน หนึ่งๆ อย่างไม่มีจุดหมาย นอกจากนี้ยังพบภาพสะท้อนจากการบรรยายความรู้สึกของกำพล เมื่อขาดแม่ นานเข้า เมื่อเวลาผ่านไปเนิ่นนาน ความรู้สึกของกำพลที่มีต่อมารดาจึงเปลี่ยนไป ดังนี้

นางน้ำฝน ช่างสำราญ กลับมาแล้ว กำพลแทบปรับตัวไม่ทัน แม่กลับมา เหมือนที่เขาฝัน ทว่ามีบางสิ่งบางอย่างแปรเปลี่ยนไป กำพลยังไม่เข้าใจว่าสิ่งนั้นคืออะไร ได้แต่นึก เปรียบเทียบและบอกตัวเองเพียงว่า สิ่งเดียวกันนี้ยังมีอยู่ในระหว่างเขากับพ่อ แต่ระหว่างเขากับแม่ มันหายไปเสียแล้ว เพราะเขาไม่รู้ว่ามันคืออะไร จึงไม่รู้ว่าจะเรียกคืนมาได้อย่างไร

เพราะบางอย่างได้หายไป ทำให้กำพลไม่หนีอยากวิ่งไปหาแม่ ไม่หนีอยาก เปล่งเสียงเรียก กระทั่งแม่เข้ามาทอดเขาไว้ กำพลยังมีได้ยกมือทอดตอบ

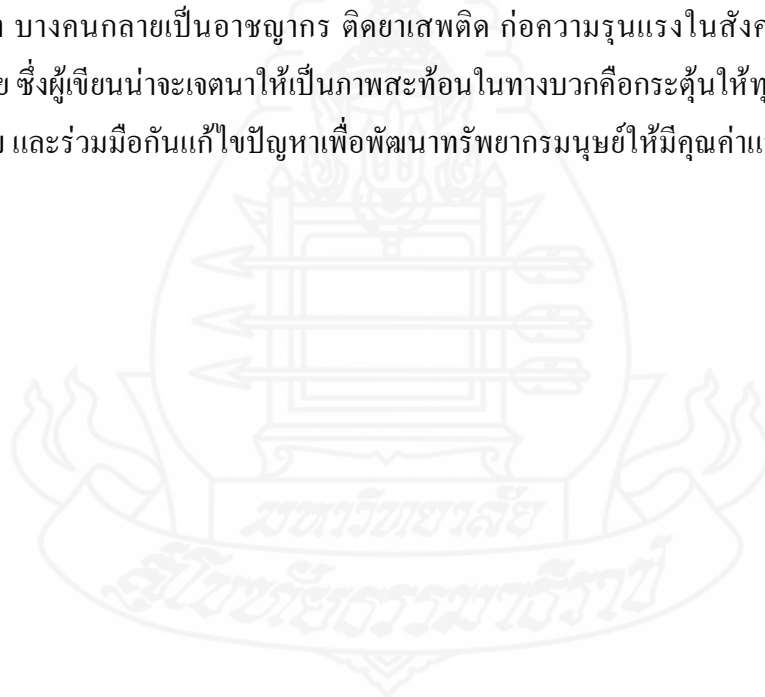
...เขาได้แต่มีนงต่อการปรับตัวให้เข้ากับสภาพการณ์ใหม่ ส่วนนางน้ำฝน คล้ายถูกความรู้สึกผิดรุมกระหน่ำตลอดเวลา จึงร้องไห้กระซิกไม่หยุดหย่อน ทั้งที่มีภาระต้องจัดต้อง ทำไม่ว่างเว้น (ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 169-170)

ตัวอย่างข้างต้น แสดงภาพของมารดาอย่างนางน้ำฝน ที่วันหนึ่งรู้สึกผิด จึงกลับมาหาบุตรมาอยู่ด้วย หวังที่จะชดเชยความผิดของตนเองที่ทำกับบุตรชาย หรืออาจจะ มีปัญหาเกี่ยวกับสามีใหม่ แต่สุดท้ายนางน้ำฝนก็จากไป ทิ้งกำพลให้ใช้ชีวิตตามลำพังเช่นเคย

ในการศึกษาวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์ของ นักเขียนหญิงในด้านสถานภาพและบทบาท ผู้วิจัยพบข้อมูลจากการศึกษา 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่ง ผู้หญิงในฐานะบุตร พบว่า มีบทบาทของบุตรที่ดี คือเคารพและเชื่อฟังบิดามารดา บุตรที่แสดง บทบาทเป็นคนที่เกลียดบิดามารดา ไม่เคารพเชื่อฟัง และอกตัญญู ลักษณะดังกล่าวผู้เขียนได้สะท้อน ผ่านตัวละครได้อย่างชัดเจน ประการที่สอง คือ ผู้หญิงในฐานะภรรยา จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า มีทั้ง ภรรยาที่ปรนนิบัติ รับใช้สามี และภรรยาที่ไม่ยอมอ่อนข้อให้สามี สะท้อนปัญหาสังคมอันเกิดจาก ปัญหาภายในครอบครัว ตัวละครหญิงไม่ยอมแพ้แม้กระทั่งความเจ้าชู้ จนกระทั่งเลิกกันไป

ที่สุด ประการที่สามคือ ผู้หญิงในฐานะมารดา ผู้วิจัยพบข้อมูล คือ มารดาที่ทำหน้าที่ได้อย่างดี ผู้เขียนได้สะท้อนลักษณะดังกล่าวได้อย่างละเอียด ลึกซึ้ง คือการอบรมเลี้ยงดูบุตรได้อย่างอบอุ่น มีความสุข ได้แก่ ขยายของกะทิ ฌัทรแม่ของกะทิ จากเรื่องความสุขของกะทิ นางลำพูนแม่ของสภา และกมลลา จากเรื่องปูนปิดทอง มารดาในบทกวีนิพนธ์ดอกไม้ที่หายไป ส่วนภาพของมารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตร จนทำให้บุตรว้าเหว่ ขาดความอบอุ่นตั้งแต่ยังเล็กจนเติบโตได้แก่ สายทอง มารดาของสองเมือง มารดาของบาติ จากเรื่องปูนปิดทอง นางน้ำฝนมารดาของกำพล จากเรื่อง ช่างสำราญ ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนผลกระทบของบุตรที่ถูกทอดทิ้งให้มีสภาพคล้ายคลึงกัน คือ ว้าเหว่ โดดเดี่ยว ขาดความรัก ความอบอุ่น เหมินห่างและเจ็บแค้นต่อมารดา จนอาจแสดงกิริยาหยาบคาย ไม่เคารพเชื่อฟัง กลายเป็นคนอกตัญญู ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นว่าต้องใช้เวลายาวนานจึงจะเยียวยา รักษาบาดแผลในหัวใจของผู้เป็นบุตรเหล่านี้ได้

จากการวิเคราะห์พบว่า ผู้เขียนไม่ได้สร้างตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากความรุนแรงในครอบครัวให้มีโอกาสกลับตัวได้ทุกคน นั่นคือ บางคนหันมาทำร้ายตนเอง จนต้องจบชีวิตลง บางคนกลายเป็นอาชญากร ตัดยาเสพติด ก่อความรุนแรงในสังคมและปัญหาอื่นๆ อีกมากมาย ซึ่งผู้เขียนน่าจะเจตนาให้เป็นภาพสะท้อนในทางบวกคือกระตุ้นให้ทุกคนในสังคมมีส่วนร่วมรับผิดชอบ และร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณค่าและสร้างสรรค์สังคมต่อไป

บทที่ 4

กลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์ของหญิงไทย

ในการศึกษาวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์ของหญิงไทยจากวรรณกรรม
ซีไรต์ของนักเขียนหญิง ทั้ง 5 เรื่อง ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ใน 2 ประเด็น คือ การใช้คำและการใช้
โวหารภาพพจน์

1. การใช้คำ

การเลือกใช้คำในงานเขียนมีความสำคัญเพราะคำอาจก่อให้เกิดความรู้สึกกระทบ
อารมณ์ผู้อ่านได้อย่างรุนแรงบางครั้งจะปลุกเร้า โนคติให้เกิดความอึดอัดหรือร้อนบางครั้งอาจ
ให้ความรู้สึกสดชื่นกระชุ่มกระชวยในขณะที่บางครั้งอาจทำให้เกิดความเศร้าสะเทือนใจให้ทั้ง
ความรู้สึกที่เป็นสุขและความปวดร้าวทุกข์ระทมนักเขียนที่ประสบความสำเร็จจึงเลือกสรรคำมาใช้ได้
อย่างเหมาะสมเหมาะสมกับเนื้อเรื่องและผู้เขียนต้องการเสนอเรื่องราว

จากการศึกษาพบลักษณะการใช้คำที่อ้างอิงถึงผู้หญิงดังต่อไปนี้

1.1 คำสุภาพ เป็นคำที่เลือกสรรมาใช้ให้เหมาะสมแก่บุคคล โอกาสและสถานที่
เพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้ฟังเกิดความไม่พอใจ เช่น อ้วน คำ หน้าเหลี่ยม เตี้ย เลว ชั่ว เป็นต้น
ซึ่งผู้เลือกใช้คำสุภาพได้ถูกต้องเหมาะสมจะได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีการศึกษาดี

1.1.1 คำที่กล่าวถึงบุคลิกลักษณะ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ เสื้อผ้า
การแต่งกาย และพฤติกรรมการแสดงออกถึงนิสัย

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า การใช้คำที่กล่าวถึงบุคลิกลักษณะปรากฏ
ในงานของนักเขียนหญิง ดังนี้

ผู้เขียนได้สร้างให้ตัวละครหญิงอย่าง บาลี ซึ่งทำงานเป็นเลขานุการกับ
องค์กรแห่งหนึ่ง เป็นผู้ที่ใช้ภาษาได้เหมาะสมกับบุคคล ในครั้งหนึ่งตัวละครชายชื่อสองเมืองพาบาลี
ไปที่บ้านครั้งแรก เพื่อพบกับอาของเขา บาลีใช้คำพูดทักทายได้อย่างเหมาะสมดังนี้

ครูใหญ่ต่อมา เขาก็มาครั้งเอาบาลีไปที่บ้านเขาจนได้

อาเขายังไม่นอน เมื่อรถแล่นเข้าไปจอดหน้าตึก อาเดินออกมาพอดี

“นี่ใคร อาทายชิชะ” เขาถามขณะที่บาลีพนมมือไหว้
 อามองอย่างงงๆ แต่ก็ยิ้ม เขาพาผู้หญิงมาที่นั่นนับไม่ถ้วนจนเธอไม่อยากจะจำ
 “อาคฺสมบุรณฺนะคะ หน้าตาอิมเอิบเซียว” บาลีแลดูผมขาวสววยที่ตัดสั้น
 อาเป็นคนร่างท้วมผิวสะอาด นับเป็นหญิงวัยกลางคนที่เหมาะกับตำแหน่งแม่บ้านผู้ไม่มีที่ติ (ปูนปิดทอง
 กฤษณา อโศกสิน หน้า 32)

จากตัวอย่างข้างต้นพบว่า บาลีทักทายผู้ใหญ่ด้วยการพนมมือไหว้ แล้วใช้คำ
 แสดงความเคารพและไม่ทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกไม่พอใจ เพราะอาเป็นคนร่างท้วม บาลีใช้คำว่า
 “คฺสมบุรณฺ หน้าตาอิมเอิบ” เป็นการหลีกเลี่ยงคำว่า “อ้วน” ซึ่งอาจจะทำให้ผู้ฟังรู้สึกไม่พอใจ เพราะ
 คำว่าอ้วนอาจเป็นปมด้อยอย่างหนึ่ง ที่ผู้หญิงทั่วไปไม่ต้องการ

เรื่องราว น้องสาวต่างมารดาของสองเมือง เข้ามาอยู่ในบ้านร่วมกับบาลี
 แต่มีพฤติกรรมไม่น่าไว้วางใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บาลีมองดูแววตาของผู้หญิงร่างเล็กเกร็ง ผิวคล้ำนิดหนึ่ง มีความไม่ไว้วางใจ
 เพิ่มขึ้นทุกวัน แม้ถ้อยคำเจรจาของผู้หญิงคนนี้จะฟังรื่นหูในยามที่ต้องการให้ผู้ฟังรื่นใจไว้เคลือบแคลง
 ก็ตาม (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 359)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเลือกใช้คำสุภาพ คือคำว่า คล้ำ แทนคำว่า ดำ
 ทั้งนี้เพื่อสะท้อนให้เห็นว่า เรื่องราวไม่ใช่คนผิวขาว แต่ก็ไม่ใช่คนผิวดำ และยังคงแสดงให้เห็นการใช้คำ
 สุภาพเพื่อแสดงมารยาทที่ดีของบาลีด้วย

ยายของเด็กหญิงปล้อง สั่งให้คนรับใช้ในบ้านจับตัวเด็กหญิงปล้อง
 มาซักถาม เรื่องการทำให้มีตัวเลขปรากฏบนใบ และอวดตนเป็นผู้วิเศษ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...เด็กหญิงถูกจับให้นั่งลงตรงหน้ายกพื้นเรือน เบื้องหน้ามีผู้ใหญ่เป็น
 หญิงวัยสูงอายุอีกคนหนึ่งซึ่งนั่งเป็นประธานอยู่กลางวงด้วยลักษณะเข้มงวด น่าเกรงขาม ปากบงการไป
 ไม่หยุด มีลูกมืออีกห้าคนนั่งเรียงรายล้อมงาน ปอกนั่นหันนี้ไปอยู่เป็นวงโต...” (อัญมณีแห่งชีวิต
 อัญชัน หน้า 37)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำสุภาพคือคำว่า วัยสูงอายุ แทนคำว่า แก่
 หมายถึงผู้หญิงที่อายุมากแล้ว ทั้งนี้ น่าจะยังไม่แก่มากเพราะสามารถทำงาน และควบคุมให้ลูกมือคน
 อื่นๆ ทำงานให้ได้

น้ำฉา คนใกล้ชิดของณภัทร แม่ของกะทิ ดูซุบซิบลง เมื่อแม่ของกะทิจากไป
ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“...น้ำฉาเป็นคนที่แต่งตัวแบบที่ดูเพลีน เอาผ้ามาพันมาผูกตรงไหน ใส่หรือ
ประดับอะไร ก็ดูดีมีสีสันชวนมอง บัดนี้ความสดชื่นบนเรือนกายนั้นหายไปหมดสิ้น ซุคลีดำทำให้
ร่างของน้ำฉาบางลงผิดตาและซีดเซียว...”(ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 77)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำว่า บาง แทนคำว่า ผอม ซึ่งทำให้ความหมาย
ของคำนั้นเบาลงกว่าเดิม น่าจะรื่นหูและฟังไพเราะขึ้น

1.1.2 คำที่กล่าวถึงฐานะทางสังคมของผู้หญิง

“หล่อน” จากเรื่อง หม้อที่ซูดไม่ออก ในรวมเรื่องสั้น ซุคอัณณิแห่งชีวิต
เป็นผู้หญิงคนหนึ่งที่ได้รับการอบรม ชัดเจนจากครอบครัวที่มีตระกูลดี คำพูดที่ใช้จึงเป็นคำที่สุภาพ
ถึงแม้จะถูกสามีใช้คำพูดเชือดเฉือนอยู่ตลอดเวลา ดังนี้

“ตายจริง มีข่าวตำรวกวาดล้างช่องโศกณีแถวคลองเตยอีกแล้ว เวรกรรมจริงๆ
คนเราหนอเป็นอะไรก็ไม่คิดเป็น ต้องมาเลือกเป็นผู้หญิงหากิน น่าอายจะแย่แล้วคุณ” หล่อนออก
ความเห็นกับเนื้อข่าวพาดหัวไปเรื่อยเปื่อย หวังจะชวนคุยให้สามีพินอามณ์ดีขึ้น แต่เขากลับหัน
ขวับมาทันที แวดตาที่มองดูหล่อนนั้น ราวกับจะกินเลือดกินเนื้อกันก็ไม่ปาน

“ยังไงๆ พวกนี้มันก็ยังไม่รู้จักทำมาหากิน ไอ้คนทำอะไรไม่เป็นเลยนะซี
น่าอายซะยิ่งกว่ากะหรี!”(อัณณิแห่งชีวิต อัณณิ หน้า 69)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นว่า “หล่อน” พยายามใช้คำที่สุภาพ ทั้งคำว่า
โศกณี หรือ ผู้หญิงหากิน ซึ่งมีความหมายอย่างเดียวกัน ตรงกันข้ามกับสามีที่เลือกใช้คำตำหรือคำ
หยาบ คือคำว่า กะหรี โดยทั้งสามคำนี้สะท้อนสถานภาพของผู้หญิง คือ เป็นผู้หญิงขายบริการซึ่งมี
ปรากฏในวรรณกรรมของนักเขียนหญิงอีกหลายเรื่อง ดังนี้

อมร คนรักของบาลี จากเรื่องปูนปิดทองถูกบาลีบอกเลิก จึงเกิดความโกรธแค้น
เขาคิดว่าสองเมืองเป็นมือที่สามที่ทำให้บาลีบอกเลิก อมรจึงไปพบที่บ้านแล้วกล่าวให้ร้ายบาลี
เกี่ยวกับอดีตอันเหลวไหล ดังนี้

“ก่อนหน้าไอ้ฝรั่งนั้น ก็ได้กับนิโกรหรือญวนหรือเจ๊กอะไรนี่แหละ คือ
เปราะไปทั่วก็แล้วกัน...ถ้าจะเอาผู้ชายตัดคอแล้วร้อยเอวนะซะ ก็ร้อยเกินรอบ”

“แล้วคุณจะมาบอกผมทำไม”

“ก็ถ้าเผื่อคุณจะมา...คุณจะได้เห็นว่าเอาโสเภณี”

“ผมชอบโสเภณี!” สองเมืองตอบ เสียงนั้นแตกปร่า

(ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 194)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นคำพูดของตัวละครชาย ที่สะท้อนภาพของผู้หญิงคือนางเอกของเรื่องที่ได้รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นแบบในการดำเนินชีวิต ลองอยู่กับผู้ชายก่อนตัดสินใจแต่งงาน แต่เมื่อผู้ชายถูกบอกเลิกโดยไม่เต็มใจ จึงถูกประณามถึงพฤติกรรมที่ผ่านมา คำว่าโสเภณี จึงเป็นคำที่รุนแรงที่ผู้พูดหวังจะให้ผู้ฟังเจ็บปวด และรังเกียจผู้หญิงอย่างบาป นับเป็นภาพสะท้อนที่ชี้ให้เห็นว่าผู้หญิงเป็นเพศที่เสียเปรียบเสมอไม่ว่าวันเวลาจะเปลี่ยนแปลงไป ก็ยุคสมัยก็ตาม

บุรี พ่อของบาลีมีปัญหาคับข้องใจเกี่ยวกับลูก จึงอยากมีเพื่อนให้ปรึกษาแนะนำ จึงพยายามติดต่อสายทอง ซึ่งมีลูกชายเป็นเพื่อนกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เขารู้ข่าวคุณสายทองจากหน้าหนังสือพิมพ์หลายฉบับ หล่อนเป็นคนมีกิจกรรมอยู่เสมอมิได้ขาด...มีเพื่อนฝูงเป็นคุณหญิงคุณนายซึ่งเป็นคนดังเช่นเดียวกัน เพื่อนหล่อนคนหนึ่งเป็นเมียเศรษฐีใหญ่ของประเทศ เกี่ยวก้อยกันไปปรากฏตัวในงานการกุศล รับเป็นกรรมการสมาคม บางทีก็รับเชิญเป็นปาฐกพุดให้สมาชิกบางสมาคมฟังถึงเรื่องราวที่ควรรู้อันต่างๆ เกี่ยวกับครอบครัวและสถานภาพของหญิงไทย(ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 88)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำสื่อความหมายถึงผู้หญิงคือ คำว่าคุณหญิง คุณนาย ซึ่งคุณหญิง หมายถึง คำนำหน้าชื่อสตรีที่เป็นเอกภรรยาของพระยาหรือสตรีที่สมรสแล้ว ได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตั้งแต่ชั้นทุติยจุลจอมเกล้าลงมา หรือคำที่ใช้เรียกราชนิกุลหญิงชั้นหม่อมราชวงศ์ คุณนาย หมายถึง คำยกย่องใช้เรียภรรยาข้าราชการชั้นสัญญาบัตรที่ยังไม่ได้เป็นคุณหญิง ในปัจจุบันใช้เรียกยกย่องสตรีทั่วๆ ไปที่ผู้เรียกนับถือ ในเนื้อเรื่องเป็นคำสื่อภาพของผู้หญิงไทยที่มีฐานะทางสังคมในระดับสูงนั่นเอง

1.2 คำไม่สุภาพหรือคำหยาบ หมายถึง คำที่นิยมใช้พูดระหว่างเพื่อนวัยเดียวกันและมักใช้เฉพาะที่ร โหฐาน ไม่นิยมเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรเว้นแต่ใช้เขียนในนวนิยายหรือเรื่องสั้น เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์หรือตัวละครในเรื่องซึ่งอยู่ในสังคมที่พูดภาษาระดับนี้ (พนมพร นิรัฐทวีและเทพีจรัสจรุงเกียรติ 2538: 36) ซึ่งนักเขียนหญิงทั้ง 5 คน ก็นำมาใช้ในงานประพันธ์

ได้อย่างเหมาะสมกับสภาพของเนื้อเรื่อง และฐานะของบุคคล โดยใช้ในบทสนทนาของตัวละคร ซึ่งทำให้เกิดความสมจริงด้านอารมณ์ยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เด็กหญิงอื่น ลูกของเรื่องราม ในเรื่องปุนปิดทอง เป็นลูกที่แม่ไม่อบรมมารยาท ในการพูดจา ในขณะที่เดียวกันเรื่องรามเองก็เป็นแบบอย่างที่ดีไม่ได้เพราะตนเองก็พูดจาหยาบคาย ลูกจึงพูดกับคนอื่นอย่างหยาบคายด้วย เมื่อเข้าไปอยู่ที่บ้านของสองเมือง จึงพูดกับคนรับใช้ในบ้าน อย่างไม่รู้เดียงสา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เดี๋ยวเอาตะหลิวสับหน้าตาฉีกเลย อีเด็กคนนี่”

“เด็กแวระไรพรรคนี้ก็ไม่รู้ หางานให้ทำทั้งวันเลย เดี่ยวโน่นเดี๋ยวนี้”

“อีถมบ้า...เรื่องอะไรมาทำนองเค้า อีถมเปรตอีถมฉิบหาย”

(ปุนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 530)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏคำหยาบหลายคำ ได้แก่ อี เด็กแวระ บ้า เปรต ฉิบหาย สะท้อนฐานะทางสังคมของผู้ใช้ภาษาเป็นนรับใช้ เป็นเด็ก คนที่ได้รับการศึกษา การอบรม ขัดเกลาที่ดี จะแสดงกิริยาจาที่สุภาพยิ่งขึ้น ระดับภาษาในการสนทนาจะสูงขึ้นนอกจากนี้ ยังสะท้อนถึงภาพของผู้เป็นแม่ นั่นคือเรื่องราม น้องต่างมารดาของสองเมือง ที่มีชีวิตแตกร้างเพราะ พ่อแม่แยกทางกัน เป็นคนมีปัญหา มีพฤติกรรมก้าวร้าว พอมีลูกก็ไม่สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีได้ ลูกจึงพูดจาหยาบคายตามผู้เป็นแม่นั่นเอง

สามีของ “หล่อน” ในอัญมณีแห่งชีวิต เป็นบุคคลหนึ่งที่ผู้เขียนเลือกให้ใช้ภาษา ในระดับภาษาปากหรือใช้คำหยาบ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“ยังไงๆ พวกนี้มันก็ยังไม่รู้จักทำมาหากินเป็น ไอ้คนทำอะไรไม่เป็นเลยนะซี น่าอาย ซะยิ่งกว่ากะหรี!” (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 69)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนให้ตัวละครพูดคำหยาบคือ กะหรี ซึ่งหมายถึง ผู้หญิง ขาบริการทางเพศหรือโสเภณี โดยเขาต้องการว่ากล่าวประชดประชัน “หล่อน” นั่นเอง เพราะทำหน้าที่ แม่บ้านแม่เรือน อย่างผู้หญิงสมัยก่อนไม่ค่อยเป็น จึงไม่ถูกใจสามี เขาจึงแสดงอารมณ์และคำพูด เชือดเฉือน “หล่อน” อยู่เสมอผู้เขียนเลือกใช้คำนี้ น่าจะเป็นการแสดงอำนาจของผู้ชาย แบบชายเป็นใหญ่ จึงพยายามกดขี่ทั้งการกระทำและคำพูด ซึ่งไพลิน รุ่งรัตน์ ได้แสดงความคิดเห็นต่อเรื่องนี้ว่า เมื่อเห็นความโหดร้ายของสามีแล้วรู้สึกอยากจะทำต่อผู้แทนตัวละครที่เป็นภรรยา (อ้างในเพชรศิริ โยคะสิงห์ 2543: 6)

ไอน้อย เพื่อนของกำพลจากเรื่องช่างสำราญมีปากเสียงกับพ่อเลี้ยง เพราะไม่ยอม ไปซื้อบุหรีกับเหล้า จึงทะเลาะกับพี่สาว ดังนี้

“ไม่ต้องซื้อ ไปซื้อให้มันทำไม” ใ้ไอ้ น้อยตะคอก “มันเอาเสื้อผ้าไปทิ้งถึงขะคอบคุณะ มันหลับเมื่อไหร่จะแอบทูปหัวมัน ไอ้แมงดา มากินข้าวทุกวัน แต่ไม่เคยให้เงิน แมงดาซัดๆ”

“เขาก็เข้าบ้านให้มันอยู่ไง”

“เขาเอาไว้นอนกับแม่นะสิ...นอนกับแม่แล้วยังต้องเลี้ยงข้าวมันอีก มันเห็นแม่เป็นกะหรี่...”

ไอ้ น้อยถูกตบหน้าหัน แต่ไม่ยอมแพ้ พูดย่าอีกหลายครั้งว่า “แม่เป็นกะหรี่” พี่สาวของเขาร้องไห้แล้ววิ่งหนี ไอ้ น้อยนั่งนิ่งๆ ต่อไป(ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 112)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า กะหรี่ สะท้อนภาพของผู้หญิงขายบริการทางเพศ ที่เกิดจากความรู้สึกของผู้เป็นลูกและไม่อาจยอมรับสภาพของแม่ที่ทำอยู่ทุกวัน ได้ผู้เขียนน่าจะเลือกใช้คำนี้เพื่อต้องการสื่อความรู้สึกรุนแรง กระทบจิตใจผู้อ่านยิ่งขึ้น

บทกวีนิพนธ์เรื่องใบไม้ที่หายไป ได้แสดงคุณค่าของความเป็นผู้หญิงใน อหังการของดอกไม้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สตรีมีสองมือ

มันยึดถือเป็นแก่นสาร

เกลียวเอ็นจิกเป็นงาน

มิใช่ร้านหลงแพรพรรณ

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 56)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำไม่สุภาพ คือคำว่า ร้าน หมายถึง อยากรใคร่ มักใช้ในทางกามารมณ์ เป็นคำที่สื่อภาพลักษณะนิสัยของผู้หญิงที่ไม่รู้จักรักษานวลสงวนตัว แต่กลับปล่อยตัวปล่อยใจคบผู้ชายไม่เลือกหน้า ละทิ้งความดีงามของกุลสตรีไทยโดยสิ้นเชิง เป็นคำสันแต่มีใจความกว้าง ซึ่งผู้เขียนปฏิเสธลักษณะนิสัยเหล่านี้ ว่าไม่ใช่คุณค่าที่แท้จริงของผู้หญิง

1.3 คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2542: 1367) ได้ให้ความหมายของคำว่า อารมณ์ไว้ว่า “อารมณ์เป็นความรู้สึกทางใจที่เปลี่ยนแปลงไปตามสิ่งเร้า เช่น อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ อารมณ์ดี เป็นต้น”

อารมณ์ของคนเรานั้นมีมากมายหลายชนิด แต่นักวิชาการได้แยกอารมณ์ออกเป็น

2 ลักษณะ คือ อารมณ์ที่ให้ความสุขเป็นอารมณ์ในทางบวก ได้แก่ อารมณ์ดีใจ อารมณ์สนุก อารมณ์รัก เป็นต้น และอารมณ์ที่ให้ความทุกข์ซึ่งเป็นอารมณ์ในทางลบ ได้แก่ อารมณ์โกรธ อารมณ์กลัว อารมณ์เสียใจ เป็นต้น (อภีรัตน์ โมนิยชาติ 2547: 50)

จากการศึกษาวิเคราะห์พบว่า นักเขียนหญิงได้เลือกใช้คำที่บอกอารมณ์ความรู้สึกที่หลากหลายในการสื่ออารมณ์ ความรู้สึกของผู้หญิง มีทั้งคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกในทางบวกและคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกในทางลบ ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพอย่างลึกซึ้งและมีอารมณ์ร่วมไปกับตัวละครด้วยซึ่งเป็นลักษณะเด่นที่พบในวรรณกรรมของนักเขียนหญิง ผู้วิจัยจึงแยกประเด็นในการศึกษาเรื่องคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึกเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.3.1 คำแสดงอารมณ์ความรู้สึกในทางบวก

นักเขียนหญิงได้ใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึกดีใจ ยินดี ตื่นเต้นใจ พอใจ ตื่นเต้นสนุกสนานสบายใจ สดชื่น และมีความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บาลีกับสองเมือง ตัวละครเอกในเรื่องปูนปิดทอง ที่ฝ่าฟันอุปสรรคร่วมกัน จนในที่สุดทั้งสองคนก็เข้าใจกัน จึงแสดงออกต่อกันด้วยความรัก และมีความสุข ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“บาลียิ้มอยู่กับปาเขาเพียงอึดใจ ริมฝีปากที่มุขยิ้มนั้นก็ถูกปิดด้วยริมฝีปากเขา ในความเบาหวิวของอากาศ หล่อน โล่งอกที่ทิวิมานะจบลงอย่างกลมกลืน...” (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 407)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำว่า ยิ้ม เป็นคำแสดงอารมณ์ความรู้สึกในทางบวกของบาลี แสดงความรู้สึก ยินดี พอใจและมีความสุข สะท้อนภาพที่งดงามในการแสดงความรักให้ผู้อ่านสุขใจไปด้วยนอกจากนี้ยังปรากฏคำในลักษณะนี้อีกหลายตอนดังตัวอย่าง

“เดี๋ยวอีกสักครู่ เราไปหาที่เด่นรำกันนะ” เขาเอียงเข้ามากระซิบข้างหู

“ละ” หญิงสาวยิ้มย่องผ่องใสในความมืด พร้อมทั้งจะไปไหนๆ กับเขาได้

ทุกหนทุกแห่ง

นั่งฟังเพลงกระตุ้นอารมณ์ให้เบิกบานได้บ้างแล้ว สองเมืองก็พาบาลีจากที่นั่น ขับรถต่อไป

“เป็นไง” เขาถามทำตาพร่า “ค่อยดีขึ้นรี้ง”

“ดีขึ้นตั้งนานแล้วค่ะ” หล่อนตอบอย่างผ่องใสเหมือนเด็กที่เพิ่งหยุดร้องไห้ และหัวเราะออกมาเมื่อได้ขนมอ้อยถูกปาก (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 491)

คำว่า ยิ้ม ย่อง ผ่องใส ผ่องใส และ หัวเราะ เป็นคำง่าย ๆ ที่สื่ออารมณ์ความรู้สึกในทางบวก

นั่นคือ ความรู้สึกพอใจ มีความสุขซึ่งสะท้อนบุคลิกภาพของบาลีให้เห็นตลอดเรื่อง คือ เป็นคนที่เข้าใจความเป็นไปของชีวิต จึงเป็นคนอารมณ์ดี มีความคิดในทางบวก และเข้าใจการกระทำของคนรอบข้าง บาลีจึงปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี

สองเมืองไปเที่ยวกับเพชรเรียง แล้วมาดื่มเหล้าต่อที่บ้าน จนเขาเมามาให้คุณหญิงวารุณีกับเพชรเรียงจึงไม่ให้กลับบ้าน ต่างช่วยกันประคองเขาให้เข้านอน คุณหญิงวารุณีรู้สึกพอใจมาก เพราะอยากได้สองเมืองเป็นลูกเขย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทั้งแม่ทั้งลูกนั่งมองอาการของชายหนุ่มอยู่เป็นครู่ ครั้นเห็นว่าเขาพับได้ทีไป แล้วจริงๆ จึงพยักหน้ากัน “เอาเถอะค่ะแม่ ยังไง แม่ก็ต้องช่วยเพชรหัวเขาขึ้นไปละ”

“เอาซี” คุณหญิงลุกจากที่นั่ง

“ตายตาย ตัวหนักจังเลย” คุณหญิงทำเสียงวิ๊ดวิ๊วเบาๆ กลั้วหัวเราะ

“เดี๋ยว... ขอตั้งหลักนินนะ”

“ต้องสูย-เล-สูยใหม่คะแม่”

คุณหญิงหัวเราะก๊ิก แล้วก็เลยหมดแรงไปอีก

คุณหญิงมองคุณคนสองคนที่แนบชิดกันอยู่ในท่ากอดประคอง ศีรษะสองเมืองซุกอยู่กับซอกคอหญิงสาวแล้ว ก็อดนึกไม่ได้ว่า เขาสมกันดีหรือ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 381)

จากตัวอย่างข้างต้น พบคำแสดงอารมณ์ในทางบวก คือคำว่า วิ๊ดวิ๊วเบาๆ กลั้วหัวเราะ และคำว่า หัวเราะก๊ิก เป็นการแสดงอารมณ์สุขใจ พอใจ สนุก ของตัวละครหญิง คือคุณหญิงวารุณี แต่ไม่แสดงออกมากเกินไป เพราะตลอดเรื่องผู้เขียนจะสื่อภาพของคุณหญิงวารุณีอย่างผู้หญิงไทยในสังคมชั้นสูง เป็นผู้ดีมีฐานะ ทั้งการพูดจาและกิริยามารยาท แม้แต่เรื่องของสองเมืองกับเพชรเรียง คุณหญิงเองก็คอยเตือนให้ระวังตัว ไม่ให้ปล่อยใจไปกับเขามาก ตัวอย่างข้างต้นหลังจากพาเขาเข้านอนแล้ว คุณหญิงก็โทรศัพท์ไปบอกแม่ของสองเมืองให้รับทราบอย่างบริสุทธิ์ใจ

เด็กหญิงปล้อง ในเรื่องปลาหางเปีย จากรวมเรื่องสั้นชุดอัญมณีแห่งชีวิต ถูกคุณยายทำโทษที่ทำตัวอวดวิเศษ จนคนอื่นเดือดร้อน แต่สุดท้ายยายก็สงสารจึงให้ว่าปลาหางเปีย ปลอบใจ เด็กหญิงปล้องไม่คาดคิดมาก่อน จึงมีความสุขมาก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หลานสาวยังผีเท้าแล้วทำหัวเราะอ่อยๆ แต่สும்เสียงฟ่องแผ้วว่าทุกวัน เด็กหญิงยอมตัวให้ถูกลากจูงลงกระโดดหายลงใต้ถุนไปทั้งยายทั้งหลาน แต่มือยังกอดวาวไว้กับตัว แนบแน่น (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 47)

จากตัวอย่างดังกล่าว คำว่า“ฟ่องแผ้ว” แสดงความรู้สึกอารมณ์สดใส เบิกบาน มีความสุขมาก เพราะได้ว่าที่ต้องการโดยไม่คาดคิดมาก่อน เกิดความรู้สึกในทางบวก จึงยอมให้ลากจูงไปแต่โดยดี ไม่ขัดจิ้นแต่อย่างใด

ยายเหล็ก ขอทานจากเรื่องอัญมณีแห่งชีวิต ได้รับเงินให้ทานจากนางเอกสาว ของวงการบันเทิง เป็นเงินถึงห้าร้อยบาท ยายเหล็กตื่นเต้นดีใจ และมีความสุขมาก ดังนี้

“แกละ ที่ยังงี้ไม่ยกจำเลขทะเบียนรถเอาไว้” ตากุดพลอยคริกครื้น สัพยอกความตื่นตาราวของเมียแกเสียดสนุก

“ปากดีไปเหอะ แล้วอย่ามาทำปะเหลาะเงินข้านะ” ยายเหล็กขู่ แต่ปากกลับ หัวร่อคิกคักไม่หยุด

“โอ้โฮ ตั้งห้าร้อย...” แกพึมพำกับกระดาดใบสีม่วงในมือ เวียนลูบเวียนคลำมัน อยู่那儿 แล้วเหมือนอยากจะให้มันมีชีวิตขึ้นมาอย่างจับใจ... ในอกในใจแกเริ่มนึกไปถึงรายชื่อข่าวของ ยาวเหยียดเป็นบัญชีหางว่าวที่เคยไฟฝนถึงอยู่เสมอ จนความคิดนั้นไม่เป็นท่าด้วยความลึงโลด... (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 163)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึกตื่นเต้นดีใจ คือคำว่า หัวร่อคิกคัก และ ลึงโลดเป็นการสะท้อนอารมณ์ในทางบวก คือมีความสุขจนแสดงออกอย่างเปิดเผย สะท้อนภาพของผู้หญิงขอทาน ที่มีชีวิตอยู่อย่างอดคัดขาดแคลน เมื่อมีผู้หยิบยื่นเงินให้อย่างไม่เคยมีมาก่อน ย่อมตื่นเต้นดีใจและมีความสุขอย่างที่สุด

เด็กหญิงพลอย จากเรื่องช่างสำราญ ถูกสุนัขของคุณแม่ทองจันทร์กัดที่ก้น เป็นแผลลึก ต้องนอนรักษาตัวที่บ้าน ชาวชุมชนคุณแม่ทองจันทร์ต่างพากันมาเยี่ยม รวมทั้งคุณแม่ทองจันทร์ก็นำกระเช้าใบใหญ่มาเยี่ยมเช่นกัน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แล้วคุณแม่ทองจันทร์ก็มา ทุกคนหลักทาง ความโอ้อ่าอยู่ที่กระเช้าใบใหญ่
 ในมือ ผลไม้สด ผลไม้กระป๋อง ขนมปัง นมข้นหวานและนมตีๆ ราคาแพงแบบที่เด็กๆ ไม่เคยเห็น
 ในร้านนายซง อยู่ในกระเช้าคลุมด้วยพลาสติก ร้อยรัดด้วยริบบิ้นและโบสีแดง สวยงามเหลือเกิน
 เพื่อนๆ ของคนป่วยกลืนน้ำลาย บางคนปากอ้าและมองค้างอยู่ที่กระเช้าใบนั้น
 ผู้ป่วยนอนคำใบหน้าตะแคงหันไปทางกระเช้า เลือดฉีดจนแก้มแดงระเรื่อ อมยิ้มปรีมสุข
 (ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 99)

จากตัวอย่างข้างต้น มีคำแสดงอารมณ์ความรู้สึก คือ คำว่า อมยิ้มปรีมสุข
 เป็นความรู้สึกในทางบวก เมื่อเด็กหญิงพลอยเห็นของเยี่ยมในกระเช้าล้วนเป็นของดีๆ ราคาแพง
 และไม่เคยกินจึงรู้สึกพอใจ จึงแสดงออกด้วยการยิ้มในหน้าและมีความสุขมาก จนลืมความเจ็บปวด
 ที่ตนเองได้รับ

กะทิ ในความสุขของกะทิได้รับรู้เรื่องราวของแม่ จากการบอกเล่าและ
 บรรยายภาพของลุงตอง ขณะที่แม่กำลังมีความรัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่ยิ้มสดใสอยู่เคียงข้างชายร่างสูงผมดำตาคนหนึ่ง กะทิสู้สึกแปลกๆ
 ที่จ้องมองคนแปลกหน้าคนนี้ จึงเสกพินิจดูเครื่องแต่งกายของแม่ เสียงลุงตองบรรยายว่าออกเที่ยว
 ด้วยกันครั้งแรกในงานแสดงคอนเสิร์ตการกุศลเรื่องคาร์เมน ที่พระราชวังแฮมป์ตันคอร์ต หูชะไม่มี
 ทีมงานประดับดอกไม้สีฟ้าขาว เป็นงานกุศลที่อึ้งใจอึ้งบุญ แม่ใส่ชุดสีดำเปิดไหล่เก้เก้ รวบผมมัด
 ต้นคอระหง เพชรเม็ดจ้อยที่ตึงหูดูจะทดแสงเจิดจ้าไม่เท่าแววตาของแม่ (ความสุขของกะทิ งามพรรณ
 เวชชาชีวะ 94)

จากตัวอย่างข้างต้น มีคำแสดงอารมณ์ความรู้สึก คือคำว่า ยิ้มสดใส ซึ่งเป็น
 คำแสดงอารมณ์ความรู้สึกในทางบวก คือมีความสุขซึ่งแสดงออกทางรอยยิ้มและแววตา สะท้อน
 อารมณ์ของตัวละครแม่ของกะทิ เป็นคนที่มีความคิดในทางบวก ชอบทำบุญ

บทกวี หนุ่มสาวคือกาพย์กลอนแห่งป่าเขา ในบทกวีนิพนธ์ใบไม้ที่หายไป
 ได้แสดงความภาพความสุขของหนุ่มสาวนักศึกษาบนภูร่องกล้า ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เราพบกันในนามความรู้สึก

ที่ซ่อนลึกซึ้งล้ำเปี่ยมความหมาย

มือต่อมือมันกระชับจับทุกทาย

และดอกไม้ระบายแก้มก็แย้มบาน

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 66)

จากตัวอย่างข้างต้น มีคำแสดงอารมณ์ความรู้สึกเปี่ยมสุข คือคำว่า สุขล้ำ และ แย้มบาน เป็นความสุขในจิตใจที่ระบายออกทางสีหน้าและรอยยิ้ม สะท้อนภาพของการต้อนรับขบวนแถวนักศึกษาบนгурองกล้าตามที่ผู้เขียนได้บันทึกเป็นเรื่องราวไว้

1.3.2 คำแสดงอารมณ์ความรู้สึกในทางลบ

นักเขียนหญิงได้ใช้คำแสดงอารมณ์ความรู้สึกเศร้าเหงาว่าเหว่ท้อแท้สิ้นหวัง น้อยใจ เบื่อหน่ายเจ็บปวดทุกข์ทรมานตกใจหัวปั่นไหวหวัคกลัวและระแวงไม่พอใจหงุดหงิดเกลียดชัง โกรธแค้นหมั่นไส้ อิจฉาอี๊ดอึดคดคันกั้วลและเคร่งเครียดเหนื่อยสงสารเวทนา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องราม จากเรื่องปูนปิดทอง แสดงอาการไม่พอใจเมื่อถูกพ่อด่าอย่างรุนแรง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“หนอย...ยังมีหน้ามาย้อนอีกเรอะ อีนี่...ที่เขาให้เราอยู่นี้ ก็นับว่าบุญโง่แล้วนะ เป็นพ่อละก็ไล่ไปนานแล้ว...ตั้งแต่เป็นเนื้อเป็นตัวมา เราเคยทำความดีอะไรมั่ง ถามจริงๆ เอะ...แล้วความชั่วครั้งสุดท้ายของมึงนี่นะ มันเรื่องของคุณคะรางแล้วนะ อย่าทำเล่นไป ถ้ายังริชัวต่อไปอีกใครไม่เรียกตำรวจมาลากคอ ฉันเรียกเอง

เรื่องรามลุกขึ้นพรวดพราดเข้าห้องปิดประตูกระแทกใส่ดังปัง หล่อนมีแต่ความเกลียดเจ็บแค้นเต็มหัวใจ...หล่อนเกลียดพ่อเกลียดแม่ เกลียดมนุษย์แทบทุกคนในโลกนี้ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 465)

จากตัวอย่างข้างต้น มีคำแสดงอารมณ์ในทางลบ คือ คำว่า เกลียด ถึงสี่คำ และคำว่าเจ็บแค้น สะท้อนลักษณะนิสัยเป็นคนก้าวร้าว ไม่รู้สำนึกบุญคุณ ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย เป็นการสื่อภาพของผู้หญิงที่มองโลกในแง่ร้าย เพราะเรื่องรามเกลียดมนุษย์แทบทุกคนในโลกนี้ ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนภาพความอ่อนแอของเรื่องรามตลอดเรื่อง เพราะความอ่อนแอทำให้อำนาจของความเลวร้ายเข้าครอบงำ และไม่อาจกลับตัวกลับใจได้ ถึงแม้พี่ชายต่างมารดาจะคอยช่วยเหลือแต่ก็ยังร่วมมือกับโจรปล้นบ้านพี่ชายของตนเองได้

ฉันทรา แม่ของกะทิ ในความสุขของกะทิ มีอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรง แต่ยังไม่ยอมรับ เมื่อพากะทิไปที่ยวท่งทุ่ง เกิดพายุฝนฟ้าคะนองและลมแรงทำให้กลับบ้านไม่ทัน ต้องผจญกับลมฝนดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่ลนลานเก็บของใส่ตะกร้า สวมหมวกให้หนู จูหนูลงบันได ลมพัดแรงขึ้นทุกที เรือไม่อยู่นิ่ง โคลงเคลงไปมา แม่วางหนูในเรือ แล้วหันไปปลดเชือกถามเรือ แต่มือของแม่...แม่ยังรีบที่ยังงุ่มงาม แม่ก้าวขึ้นเรือไปแก้ปมเชือกให้ถนัดขึ้น พอเชือกหลุดจากหลักก็หลุดจากมือแม่ด้วย แม่ตกใจรีบคว้าไม้พายเพื่อยึดเรือไว้ แม่กะจังหวะผิดหมดของง่าย ๆ แม่ก็ทำไม่ได้ แล้วเรือก็ลอยห่างจากท่าตามระลอกคลื่นในน้ำ เรือที่มีหนูนั่งอยู่คนเดียว”

“แม่เหมือนบ้า ...แม่ร้องไห้แข่งกับฝน โกรธตัวเอง โกรธฝน โกรธฟ้า ที่สำคัญคือ กลัวจนเหมือนหัวใจหยุดเต้น แม่ร้องโหยหวน ใครก็ได้ช่วยที...” (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ 66, 67)

จากการวิเคราะห์ตัวอย่างข้างต้น พบคำแสดงอารมณ์ความรู้สึกในทางลบ ได้แก่ คำว่า ตกใจ บ้า กลัวและผู้เขียนเน้นคำว่า โกรธ โดยใช้ซ้ำหลายครั้ง เพื่อย้ำความหมายให้เด่นชัดยิ่งขึ้น สื่อภาพความวิตกกังวล แสดงอารมณ์ความรู้สึกของแม่ที่กำลังเป็นทุกข์อย่างหนัก เพราะความห่วงใยลูกสาวที่กำลังตกอยู่ในอันตราย และที่สำคัญคือตนเองไม่สามารถช่วยลูกได้ เพราะสภาพร่างกายอ่อนแรง

“หล่อน” จากเรื่องหม้อที่ขูดไม่ออก ในรวมเรื่องสั้นชุดอัณมณีแห่งชีวิต เป็นผู้หญิงที่มีแต่ความทุกข์กับชีวิตสมรส ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หล่อนเองที่คิดเพี้ยนไม่เหมือนแม่ไม่เหมือนเมียอย่างใครเขาอื่น เกิดมาช่างไม่มีราค่างวดให้กับใครสักสิ่งอัน หล่อนนั่งพุ่มพายน้ำตาพิงฝาเรือนระบอบระบมกรรมกรรมทั้งใจทั้งกายทั้งคิดชิงชังความเป็นตนเองจนจับจิต สามีหล่อนเดินปึงปึงออกไป ทิ้งหล่อนไว้ตรงที่เก่าเหลือที่จะคิดถึงสิ่งอื่นใดแล้ว หล่อนจึงรำลึกถึงผู้เป็นมารดาขึ้นมาได้ในชั่วที่เข้าตาจนอย่างถึงที่สุดของชีวิต (อัณมณีแห่งชีวิต อัณชัน หน้า 78)

จากตัวอย่างนี้ พบคำที่แสดงอารมณ์ความรู้สึก คือ พุ่มพ่าย คือ ร้องไห้จนน้ำตาอาบแฉ่ำ ด้วยอารมณ์ความรู้สึกเสียใจ น้อยเนื้อต่ำใจ ระบอบระบมกรรมกรรม คือ ความบอบช้ำทางจิตใจอย่างหนัก ชิงชัง คือ ความเกลียดชังอย่างมาก คำเหล่านี้สื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่มี

ความเครียดอย่างหนัก ซึ่งสะท้อนความทุกข์ทั้งทางกายและจิตใจของหญิงไทย ซึ่งเกิดจากการกระทำของสามี ที่ยึดถือตัวเองเป็นใหญ่ แล้วยังกระทำรุนแรงต่อภรรยา ซึ่งผู้เขียนน่าจะได้ส่งภาพสะท้อนเป็นนัยถึงบุรุษเพศให้ลดการกระทำความรุนแรงต่อสตรีไว้ด้วย

กำพล ช่างสำราญ จากเรื่องช่างสำราญ ได้ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนแม่ทองจันทร์ โดยลำพังเพราะพ่อแม่ทอดทิ้ง วันหนึ่งเขากับเพื่อนมีเรื่องตีกันที่บึงกะโล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คืนหนึ่งมีเรื่องตีกัน ผู้หญิงคนหนึ่งหวีครี้อันที่ตกลงจากรถ วิ่งหนีมาถึง รั้วด้านหลัง กำพลกับเพื่อนตะลึงมองเงียบกริบหญิงผู้นั้นพยายามลอดรั้ว แต่ลวดหนามเกี่ยวเสื้อของเธอไว้ ใ้ไอ้น้อยถลาเข้าไปปลดให้ (ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 88)

จากตัวอย่างดังกล่าว พบคำแสดงอารมณ์ความรู้สึกคือ คำว่า หวีครี้อัน เป็นเสียงร้องดังด้วยความตกใจสุดขีดของผู้หญิงการหวีครี้อันในเรื่องแสดงอารมณ์ความรู้สึกหวาดกลัว ในเนื้อเรื่องน่าจะเป็นผู้หญิงที่ถูกล่อลวงมาเข้าบึงกะโลโดยไม่เต็มใจ จึงพยายามหนี และขอให้คนช่วย เนื่องจากถูกคุกคามทางเพศ ซึ่งผู้หญิงต้องระมัดระวังตนเองให้ปลอดภัยจากอันตรายเหล่านี้

ในบทกวี หิ่งห้อย จากบทกวีนิพนธ์ใบไม้ที่หายไป ปรากฏคำแสดงอารมณ์ความรู้สึกอย่างหลากหลาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ไม่มีดาวดวงสุดท้ายที่ปลายฟ้า

บางครั้งฉันอ่อนล้า เหนื่อยนึ่ง

ในมุมมืดหม่นมอดถูกทอดทิ้ง

ฉันอยากมีค่ายิ่ง ณ ที่นั้น

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 97)

จากตัวอย่างดังกล่าว พบคำแสดงอารมณ์ความรู้สึก คือ อ่อนล้า ซึ่งหมายถึงความเหนื่อย หมดแรงหมดกำลัง ความรู้สึกท้อแท้ หม่น แสดงอารมณ์เศร้า เป็นคำสื่อภาพผู้หญิงที่มีอารมณ์อ่อนไหว ค่อนข้างเครียด ซึ่งเกิดขึ้นเป็นบางครั้งกับหญิงสาว ซึ่งเป็นภาพสะท้อนความจริงจากการทำหน้าที่ต่อสู้เพื่อปวงชน

1.4 การใช้คำหลากหลาย

การใช้คำหลากหลาย หมายถึง การใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน เมื่อมีความจำเป็นต้องใช้คำเดียวซ้ำๆ กัน เป็นเหตุให้ข้อความนั้นดูซ้ำซาก ไม่สละสลวย ในภาษาไทยนั้นสามารถหลีกเลี่ยงการใช้คำซ้ำเหล่านี้ได้ด้วยการเลือกใช้ถ้อยคำที่มีความหมายหลักใกล้เคียงกันกับคำเดิม เรียกว่า การหลีกคำ การเลือกใช้คำหลากหลาย ทำให้งานเขียนไม่น่าเบื่อ อีกทั้งยังแสดงให้เห็นถึงความสามารถทางภาษาของผู้เขียนด้วย (บุญยงค์ เกศเทศ 2535: 76)

ในงานวรรณกรรมของนักเขียนหญิง นั้นพบว่ามีการใช้คำหลากหลายที่สื่อความหมายถึงผู้หญิง เพื่อเน้นคำอันมีนัยสำคัญและสารที่ต้องการสื่อให้เห็นเด่นชัด ซึ่งทำให้งานเขียนมีความไพเราะสละสลวย ทั้งยังแสดงความรู้ร่ายทางภาษาได้เป็นอย่างดีดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่แบ่งมาให้ เห็นบ่นๆ ออกกินกัน” มารดาหล่อนยื่นของกำนัลปาก ก่อนจะอ้าๆ อึ้งๆ ถามลูกสาว

“เอ นี่พ่อธานีเขาเป็นอะไรวันนี้ เมื่อกี้สวนกับแม่ ก็ทำหน้าที่เข้เลย”

“เอ ไม่รู้ซีคะ” หล่อนอ้อมๆ แอ้มๆ ปฏิเสธ... ใจนึก ไม่สบายครามครันกับคำเปรยของมารดา (อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 62-63)

จากตัวอย่างข้างต้น มีการใช้คำหลากหลายเพื่อสื่อความหมายถึงผู้หญิงคือคำว่า แม่ กับ มารดา ปรากฏอยู่หลายครั้ง แสดงให้เห็นความสามารถของผู้เขียน ให้เนื้อเรื่องมีความสละสลวย และกลมกลืน นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นความงามในระดับของภาษาคำด้วย

เมื่อสุดถนน กำพลเดินกลับซ้ำๆ มองไปอีกฝั่ง เขาอยากข้ามไปคูแต่ไม่กล้าเพราะ นายขงห้ามไว้ ฝั่งตรงข้ามนั้นล้วนแต่เป็นร้านตัดผมสตรี ที่หน้าร้านหนึ่งซึ่งติดไฟนีออนธรรมดาไม่น่าสนใจ หญิงสาวห้านางจับกลุ่มคุยกันอยู่ พวกหล่อนแต่งหน้าเสีสวย กำพลหยุดมองคิดว่ารู้จักผู้หญิงคนหนึ่งในกลุ่มนั้น แต่ไม่แน่ใจนักเพราะการแต่งตัวทำให้เปลี่ยนไปมาก (ช่วงสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 219)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนใช้คำหลากหลายคือ คำว่า สตรี หญิงสาว และผู้หญิง เป็นคำที่มีความหมายถึงผู้หญิง เป็นการใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน ซึ่งผู้เขียนได้จัดวางไว้อย่างลงตัว ข้อความข้างต้นยังสะท้อนภาพของผู้หญิงคือ การแต่งหน้า การแต่งตัวมักจะทำให้ลักษณะภายนอกเปลี่ยนแปลงไป

1.5 การใช้คำซ้อน

การใช้คำซ้อนหมายถึงการนำคำสองคำมาซ้อนกันอาจเป็นคำที่มีความหมายหรือเสียงใกล้เคียงกันหรือเป็นคำที่มีความหมายตรงกันข้ามกันมาซ้อนกันแล้วเกิดความหมายใหม่ซึ่งอาจเป็นคำซ้อนเพื่อเสียงเป็นการซ้อนเพื่อประโยชน์ทางเสียงทำให้เกิดความไพเราะยิ่งขึ้น คำซ้อนเพื่อความหมายเกิดจากการนำคำเดียวที่มีความหมายสมบูรณ์และมีใช้ภาษามาซ้อนกันคำทั้งคู่ต้องมีความหมายคล้ายกันหรือใกล้เคียงกัน (บรรจบ พันธุเมธา 2544: 62) ซึ่งนักเขียนหญิงใช้คำซ้อนเพื่อสื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงในวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง ดังนี้

หล่อนมีของกินคิดมือกลับไปฝากอาและลูกสามอย่าง มีเสื้อผ้าของเล่นอีกสองถุงเงินพันบาทหมดไปในชั่วไม่กี่นาทีถึงหกร้อยบาท

“อาคะ เอี่ยมซื้อพายปลาเซลมอนมาให้อาทาน ลองชิมซะ ซาละเปาขนมจีบ เป็ดย่างก็มี” หล่อนจระไนอ่อนหวาน วางของลงบนโต๊ะ

“แหม... ไปเอาเงินที่ไหนมาซื้อของมากมายยังงี้”

“เอี่ยมไปเบิกออมสินมาคะ มีติดออมสินอยู่นิดหน่อย” หล่อนโกหกไปได้น้ำขุ่นๆ (ปูนปิดทอง กลุณณา อโศกสิน หน้า 356)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำซ้อน คือคำว่า อ่อนหวาน หมายถึง ไม่กระด้าง เป็นคำแสดงบุคลิกลักษณะของผู้หญิงอย่างเอี่ยม หรือเรืองราม น้องสาวของสองเมือง ที่สามารถทำได้ทุกอย่างเพื่อให้ได้เงิน และใช้ชีวิตให้สุขสบาย ตรงข้ามกับตัวคนที่แท้จริง นั่นคือ ก้าวร้าว และอารมณ์ร้าย

ชาวชุมชนห้องแถวคุณแม่ทองจันทร์ จากเรื่องช่างสำราญ ต่างพากันไปรับแจกข้าวดังตัวอย่างต่อไปนี้

นางหมอนปิดบ้าน ไปกันสามคนพ่อแม่ลูก พวงกำพลอีกหนึ่ง ป้าทองใบไปกับลุงแก้ว ใอัน้อยไปกับแม่และพี่สาว ตาใจไปทั้งครอบครัว ทั้งลูกสาว ลูกสาว ลูกชาย ลูกเขย ลูกสะใภ้และหลานอีกสี่คน ยายน้อยเฝ้าบ้าน นางพวงไปกับพี่และลูกสาวทั้งสาม ใ้ออด ใ้อระ ใ้อชัย ติดกลุ่มไปด้วยกัน

พวกเขาไปรับแจกข้าวที่ศาลเจ้าเง็กเต็กเซ็งตั้งแม่บ้านแม่เรือน และผู้ไร้ซึ่งภาระการงานต่างไม่พลาดโอกาสนี้...(ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 101)

จากตัวอย่างข้างต้น มีคำซ้อนที่สื่อความหมายถึงผู้หญิงคือ แม่บ้านแม่เรือน หมายถึง แม่บ้านอันหมายความว่าโดยรวมคือผู้หญิงที่ทำหน้าที่ภรรยา และมารดาตลอดจนดูแลบ้าน ให้ทุกคนในบ้านมีความสุข

เคยเชิดหน้ายิ้มพรายเคยหมายมาด

นึกว่านวดภาพตบเสียดิ้นค่า

เด่นเป็นดาวสาวสังกมสมรภา

เรียนมหาวิทยาลัยได้กรี๊ดกราย

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 61)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำซ้อนคือ กรี๊ดกราย หมายความว่า เดินทอดแขน มีท่าทางหยิบหย่ง ทำอะไรไม่เต็มกำลัง เพื่อสื่อความหมายถึงผู้หญิงที่เคยหลงภูมิใจในตนเองของผู้เขียน คือการเป็นดาวมหาวิทยาลัย ซึ่งต่อมาถูกมองเป็นความรู้สึกระไร ไม่มีคุณค่า สะท้อนภาพของผู้หญิงที่มองเห็นคุณค่าของการใช้ชีวิตเพื่อสังคม มากกว่าความสวยงามและชื่อเสียงจอมปลอม

สายทองแม่ของสองเมือง จากเรื่องปูนปิดทอง มีความเข้าใจสภาพของลูกชาย

จึงแนะนำเขาเกี่ยวกับผู้หญิงที่เหมาะสมกับเขา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

คุณสายทองเข้าใจเขาโดยไม่ยาก

“ที่แล้วๆ มานี้ ผมก็เลือกผู้หญิง แต่ไม่ได้เลือกที่ความเป็นลูกใคร”

“แม่รู้” คุณสายทองสนองตอบ อันที่จริงเธอก็เข้าใจทุกสิ่งที่เขาเอ่ยออกมานั้น

“ผู้หญิงพวกที่สุขสบาย ตามใจตัวเองนั่น อยู่กับเมืองไม่ได้หรอก...ยิ่งพวกวัยรุ่นๆ เป็นสาวน้อยร้อยชั่งอะไรพวกนั้น ยิ่งอยู่ไม่ได้”

ภาพของบาติเด่นชัดขึ้นในความคำนึงของคุณสายทองอีกครั้ง (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 201)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า สาวน้อยร้อยชั่ง เป็นคำซ้อน หมายถึง หญิงสาวอายุยังน้อย สาววัยรุ่นซึ่งยังไม่เข้าใจสาระของชีวิต ซึ่งผู้เขียนต้องการสื่อให้เห็นภาพของผู้หญิงที่ตรงข้ามกับสาวใหญ่อย่างบาติที่คุณสายทองนึกถึงนั้นเป็นคนที่ผ่านประสบการณ์ชีวิตมามากแล้ว

“หล่อน” จากเรื่องอัญมณีแห่งชีวิต เคยเป็นหญิงสาวที่มีรูปร่างบอบบาง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เรื่องทั้งหมด คงจะเป็นด้วยว่า หล่อนมีคุณสมบัติของผู้เป็นสุภาพสตรีไทยที่ดูเรียบร้อยอ่อนโยน วัตถุประสงค์ที่ได้จากกิริยาที่แสดงออก ทั้งตัวหล่อนเองก็เป็นคนเอวบางร่างน้อยราวกับถอดแบบมาจากนางในของอีกสมัยหนึ่ง...(อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 57-58)

จากตัวอย่างข้างต้น ปรากฏคำซ้อนที่สื่อความหมายถึงผู้หญิง คือ คำว่าเอวบางร่างน้อย หมายถึง ผู้หญิงที่มีรูปร่างบอบบาง ซึ่งผู้เขียนได้เปรียบเทียบว่ารูปร่างอย่างนางใน อันหมายถึง ผู้หญิงสาวพนักงานฝ่ายในที่รับใช้ในพระราชวังในวรรณคดี โดยจะต้องงามพร้อมทั้งรูปร่าง หน้าตา และกิริยาท่าทางเรียบร้อยอ่อน โยน

ชาวชุมชนคุณแม่ทองจันทร์ ได้มีโอกาสชมการแสดงลิเก ในคืนวันหนึ่งซึ่งเป็นมหรสพที่นานๆ จะมีครั้งหนึ่ง เก็บค่าเข้าชมโดยการรับบริจาคตามความสมัครใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

อีกครั้งชั่วโมง นางเอกหน้าหวานถือขันเดินนวนานดแซมซ้อย นัยน์ตาขม้อยเมื่อยื่นขัน ยิ้มอันหยดซ้อยนั้นค้างอยู่โดยมิได้หุบเลย เสียงไพเราะเปล่งคำขอบคุณอยู่ไม่ขาด ทั้งเมื่อเดินผ่านหน้าทั้งคนหนุ่มหรือคนเฒ่า นางเอกหยุดโสภาปราศรัยอย่างไม่ถือตัว คนหนุ่มควักเบงกัร้อย คนเฒ่าควักเบงกัรยี่สิบ ชุดสีแดงวิบวับเดินผ่านผู้หญิงและเด็กๆ เสียงเหรียญกระทบกันขั่นดังกราว (ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 207)

จากตัวอย่างนี้ ผู้เขียนใช้คำซ้อนแสดงบุคลิกลักษณะของผู้หญิง คือ หยดซ้อย นวนานดแซมซ้อย เป็นการสะท้อนภาพลักษณ์ของนางเอกลิเกอย่างชัดเจน ซึ่งจะต้องมีความสวยงามครบสูตร ทั้งใบหน้าสวย รูปร่างดี และน้ำเสียงออกอ่อนอ่อนหวาน เพื่อให้ประทับใจผู้ชมนั่นเอง

1.6 การใช้คำซ้ำ

การใช้คำซ้ำหมายถึงการนำคำมาใช้ซ้ำๆ ในที่ใกล้ๆ กันส่วนมากจะซ้ำกันมากกว่าสองครั้งขึ้นไปนอกจากนี้ยังนิยมใช้ไม่ยวมก (๗) แทนคำที่เขียนซ้ำนิยมใช้เพื่อเน้นความหมายหรือเน้นเสียงเพื่อให้ใจความเด่นชัดขึ้นคำซ้ำบางคำจะมีคำอื่นมาคั่นคำที่จะซ้ำเอาไว้

(อรทิพย์ อังศุรรังสี 2548: 62-71)

การซ้ำคำเป็นลักษณะพิเศษอีกประการหนึ่งให้เห็นชัดในวรรณกรรมของนักเขียนหญิง ซึ่งปรากฏอยู่ทั้งบทสนทนาและบทบรรยายความซึ่งผู้วิจัยจะแยกคำซ้ำเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.6.1 คำซ้ำที่ใช้ไม่ยวมก (๗) เป็นคำซ้ำที่ทำให้เกิดความหมายแตกต่างกันไป เช่น

แสดงถึงจำนวนมากกว่าหนึ่ง หรือแสดงความหมายกลางๆ ปรากฏในวรรณกรรมของนักเขียนหญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

วีรวรรณ หัวหน้างานของบาลี กำลังจะย้ายไปรับตำแหน่งใหม่ จึงชวนบาลี ไปเที่ยวเชียงใหม่ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อยากไปเชียงใหม่จังไหม คุณบาลี” วีรวรรณถามหัวเราะๆ ขณะที่แมรีแจก เทปคำสอนให้หล่อน และหัวหน้าคนละกล่อ่ง “เชียงใหม่ยังคืออยู่มากนะ ถ้าจะเทียบกับกรุงเทพฯ เรามีหนุ่มสาวสวยๆ การศึกษาสูงปึกหลักอยู่นั่นเยอะแยะ” ประโยคท้ายค่อนข้างขำขำ

(ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 46)

จากตัวอย่างข้างต้นนี้ ผู้เขียนใช้คำซ้ำคือคำว่า สวยๆ หมายความว่า งามน่า ฟังพอใจ สีสภาพของผู้หญิงที่จังหวัดเชียงใหม่มักจะมี ความงาม เป็นที่ชื่นชมแก่ผู้พบเห็น

นายชง ชายหนุ่มเจ้าของร้านขายของชำ จากเรื่องช่างสำราญ ทักทาย เด็กผู้หญิงที่เริ่มย่างเข้าสู่วัยรุ่นซึ่งกำลังจับกลุ่มชมดวงจันทร์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เสียงนายชงลากประตูเหล็ก เขาปิดร้าน ปิดไฟ เดินออกไปเฝ้าดวงจันทร์

“เฮียชง มาดูตรงนี้” เด็กๆ ร้องเรียก

“ว่าไงสาวๆ คินนี้พระจันทร์สวยมัย”

แฝดเก้หัวเราะคิกคัก “จะบอกอะไรให้เฮียชง อีสามคนนี่มันชอบเฮีย”

“ใช่ มันคุยกันว่าโตขึ้นจะเป็นแฟนเฮียชง” แฝดเก้สนับสนุน

(ช่างสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 109)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนเลือกใช้คำซ้ำ คือคำว่า สาวๆ เป็นคำที่ใช้เรียก ผู้หญิง เป็นคำกลางๆ ไม่ได้มีความหมายลึกซึ้ง สีสภาพของผู้หญิงหลายคน

1.6.2 คำซ้ำเลียนเสียงพูด

คำเลียนเสียงพูด หมายถึง คำที่เขียนถ่ายออกมาให้เหมือนกับเสียงพูดให้มากที่สุดซึ่งเน้นเสียงวรรณยุกต์เป็นเสียงสูงคู่กับคำเดิม หรืออาจลากเสียงสระให้ยาวขึ้น บางครั้ง เสียงพูดนั้นก็มักมีลักษณะเล่นลิ้นทำให้การเขียนมีลักษณะที่ผิดแปลกตามไปด้วย (ชานาญ รอดเหตุภัย 2519: 78) จากการวิเคราะห์ ผู้วิจัยพบว่า การใช้คำเลียนเสียงพูดจะช่วยให้ภาพลักษณ์ของตัวละครหญิง มีความเด่นชัดยิ่งขึ้น

นักเขียนหญิงทั้ง 5 คนนำคำเลียนเสียงพูดมาใช้เพื่อต้องการถ่ายเสียงพูดของ ตัวละครหญิงให้มีลักษณะสมจริงและเป็นไปตามธรรมชาติทางอารมณ์และความรู้สึกตัวอย่างเช่น

บาลีและสกรรจ์ ในวัยเด็ก จากเรื่องปูนปิดทอง เคยเล่าเรื่องราวของสอง เมืองให้ย่าฟัง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ย่าหล่อนเป็นคนถามว่า
ทำไมเขาชื่อสองเมืองล่ะจ๊ะ
อ้าว! ก็แม่เค้าท้องจากเมืองอังกฤษ แล้วกลับมาคลอดเมืองไทยนี่ซะ คุณย่า
หนูเคยเห็นแม่เขาไหมจ๊ะ

เคยอะ...แม่เค้าสวยสวย หน้าคล้ายๆ เค้าจี้แหละ พ่อเค้าก็หล่อ เค้าว่าราคา
ทั้งพ่อทั้งแม่เลย พ่อแม่เค้ามา แม่เค้าก็ว่าพ่อเค้า พ่อพ่อเค้ามาพ่อเค้าก็ว่าแม่เค้าให้เค้าฟัง
(ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 35)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำเลียนเสียงพูดคือคำว่า สวยสวย ซึ่งเน้นเสียง
วรรณยุกต์เป็นเสียงสูงคู่กับคำเดิม สื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงคือแม่ของสองเมืองซึ่งสวยมาก เป็น
ลักษณะเด่นที่ถ่ายทอดให้สองเมืองเป็นผู้ชายหน้าตาดีด้วย

หมี ดารานักแสดงคนหนึ่ง ในเรื่องอัณมณีแห่งชีวิต ให้เงินขอทานในวันเกิด
ของตัวเอง ประทับใจแววตาของขอทานนั้น จนรู้สึกเสียดายมากที่ไม่มีกล้องจับภาพนั้นไว้

“เสียดายเสียดายที่แพทไม่ได้เห็นแววตาของยายขอทานคนนั้นตอนที่แก
มองเห็นเงินห้าร้อยบาทในมือหมี สีหน้าแบบนี้! มีออกมาเป็นธรรมชาติแบบนี้! โอโห! ต่อให้
ด้านนี้ หมียังยอมแลกเลย ที่ยังจี้ละ กลับไม่ยกเอากล้องติดมาจับภาพจี้ๆ แบบนี้ให้หมีไปเก็บไว้ดู
เวลาเข้ากล้องแสดง” (อัณมณีแห่งชีวิต อัณชัน หน้า 164)

จากตัวอย่างข้างต้น ใช้คำซ้ำขึ้นต้นประโยค เพื่อย้ำความหมาย และเน้นเสียงสูง
คือคำว่า เสียดายเสียดายเพื่อเลียนเสียงพูด ให้ผู้อ่านจินตนาการภาพของผู้หญิง เจ้าของเสียงนั้น
สะท้อนภาพของผู้หญิงที่มีอารมณ์อ่อนไหวง่าย และแสดงออกอย่างเปิดเผย ไม่เก็บอารมณ์
ความรู้สึกอย่างผู้หญิงไทยสมัยเก่า

1.7 คำภาษาต่างประเทศเป็นคำภาษาต่างประเทศที่นำมาใช้ในภาษาไทยเป็นเวลานาน
จนดูเหมือนเป็นคำไทยและไม่สามารถหาคำไทยที่เหมาะสมมาใช้แทนได้ (ชานาญรอดเหตุภัย
2519: 78) โดยเฉพาะคำภาษาอังกฤษ ลักษณะคำภาษาต่างประเทศที่นักเขียนหญิงทั้ง 5 คน เลือกใช้
ในคำประพันธ์นั้นมีทั้งคำที่เป็นคำทับศัพท์ที่รู้จักกันดีแล้ว มักใช้พูดจากันทั่วไป ดังตัวอย่างต่อไปนี้

บาลี ตัวละครหญิงจากเรื่องปูนปิดทอง เติบโตขึ้นท่ามกลางครอบครัวแตกร้าง พ่อแม่
แยกทางกัน บาลีจึงเป็นคนขาดความรัก มีความจำฝังแน่นอยู่กับอดีตอันปวดร้าว เมื่อมีผู้ชายมา
เกี่ยวข้อง เขาก็มักจะสัมผัสกับการแสดงออกอย่างคนไม่มีความสุข ดังตัวอย่าง

“บา...เมื่อไหร่คุณจะหลุดพ้นจากเรื่อง โบรคเกินโฮมเสี่ย ที่ผมละก็ระอาแทนจริงๆ
พอกับแม่ผมอยู่กันมาตั้งสามสิบกว่าปี ไม่เห็นเขามีเรื่องทะเลาะเบาะแว้งเลิกรากันซึกที”(ปูนปิดทอง
กฤษณา อโศกสิน หน้า 109)

จากตัวอย่างข้างต้น คำว่า โบรคเก้นโฮม(broken home) หมายถึง สภาพความแตกร้างของครอบครัว สะท้อนภาพของบาตี ที่เป็นคนขาดความรัก และไม่มีความสุข เนื่องจากยังมีความทรงจำเกี่ยวกับเรื่องราวการเลิกราของพ่อแม่ และตนเองถูกทอดทิ้งสะท้อนภาพของหญิงไทยในด้านความสัมพันธ์กับครอบครัวซึ่งส่งผลกระทบต่อการแสดงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่นในสังคม โดยเฉพาะการแสดงความรักระหว่างชายหญิงซึ่งเป็นไปอย่างไม่มั่นคง บาตีจึงรักใคร่ได้ไม่นานและไม่ทน

เอี่ยม น้องสาวต่างมารดาของสองเมือง ถูกพ่อแม่ทิ้งตั้งแต่เล็ก สองเมืองอุปการะให้ทำงานก็แสดงธาตุแท้ของตัวเองออกมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“อุปการะแล้ว แต่ไม่ไหว ขยายเอี่ยมนะ เขาเคยเอามาเป็นแคชเชียร์ ทำเงินขาดตั้งหลายหมื่น เอ้า...พ่อพี่ชายก็ย้ายไปไว้แผนกบัญชี...ทำบัญชีอย่างเดียวก็เบ๊ยยๆ บูดๆ มาทำงานมั่งไม่มามั่ง มีเรื่องลูกเรื่องผัวอยู่นั้นแหละ ไม่รู้จักจบจักสิ้น อย่าพูดดีกว่า”

“คนเรา มองดูเผินๆ ก็ดูดีดูรวยยังงี้แหละนะ แต่ลองทบทวนดูจริงๆ บางทีก็เสร้างแล้วต้องเลิกพูดเลิกคิดกัน” (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 41)

จากตัวอย่างดังกล่าว พบว่ามีคำภาษาต่างประเทศคือคำว่า แคชเชียร์ (cashier) หมายถึง เจ้าหน้าที่การเงิน ซึ่งนิยมให้ผู้หญิงทำหน้าที่นี้ สีสภาพของผู้หญิงสมัยใหม่ สามารถทำงานหารายได้นอกบ้านเช่นเดียวกับผู้ชายในที่นี้หมายถึงเอี่ยมหรือเรืองราม น้องสาวต่างมารดาของสองเมือง ซึ่งครอบครัวแตกร้าง แล้วชีวิตก็แตกสลาย อ่อนแอกลายเป็นคนชั่ว ถึงพี่ชายจะพยายามช่วยเหลือ ก็ยังแสดงความชั่วออกมาอีกจนได้

แพท ชายหนุ่มขับรถให้ดาราสาวสวยชื่อหมี ไปถนนสายหนึ่ง หมีให้เงินขอทานห้าร้อยบาท เขาจึงรู้สึกระอากับการกระทำนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“หมีละก็ ทำอะไรเครซึ่อยู่เรื่อย” เขาเปรยขึ้นอย่างระอา

“ทำอะไรตะละอย่างเหมือนคนไม่คิด ผมละเป็นห่วงจริงๆ”

“เอ๊ะ! แพทนี่ยังงั้นะ แปลกนักกริ๊งที่เราจะทำอะไรให้คนอื่นมั่งเป็นของขวัญวันเกิดให้ตัวเอง”(อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 164)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำภาษาต่างประเทศ คือ เครซึ่ (crazy) หมายความว่า บ้า แปลกประหลาด เหลวไหล ซึ่งผู้เขียนสร้างให้ตัวละครฝ่ายชายสะท้อนภาพของผู้หญิงที่มี

ลักษณะนิสัยอย่างคนที่ไม่ปกติ เพราะไม่มีใครให้เงินขทานถึงห้าร้อยบาท แล้วก็เป็นการให้เพื่อซื้อความสุขให้ตัวเอง มากกว่าเป็นการให้ทานด้วยความสงสาร

...ซัดน้ำ! เลยถูกหวยเสี่ยและไม่รู้เรื่อง มันก็เลยถือโอกาสลองกันแหละด้วยการยก ขบวนไปทัศนาศรสำรวจสัดส่วนที่ประกอบเป็นเซพรูปขวานอันแสนอรชร เซ็กซี่ (ตามสายตาของ นักลงทุนต่างค้ำ) ของแม่ไปที่ละอ้วยวะ...(อัญมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 228)

จากตัวอย่างข้างต้นผู้เขียนใช้คำภาษาต่างประเทศ สื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงคือคำว่า เซ็กซี่ (sexy) หมายถึง น่าตื่นเต้น น่าสนใจ กระตุ้นความรู้สึกทางเพศ ความหมายโดยรวมผู้เขียนเปรียบเทียบประเทศไทยซึ่งเป็นรูปขวานนั้นกับรูปร่างของผู้หญิงที่มีลักษณะอ่อนแอ อรชรมีส่วนเว้าส่วนโค้งน่าสนใจไปในทางกามารมณ์ สะท้อนภาพลักษณ์ว่ารูปร่างของผู้หญิงสามารถกระตุ้นให้เกิดความรู้สึกทางเพศได้

จากการวิเคราะห์กลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรม ซีไรต์ของนักเขียนหญิง ผู้วิจัยพบว่าในด้านการใช้คำมี 7 ลักษณะ ได้แก่ การใช้คำสุภาพ พบ 2 ประเด็น คือ คำที่กล่าวถึงบุคลิกลักษณะ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ เสื้อผ้า การแต่งกาย และพฤติกรรมการแสดงออกถึงนิสัยพบว่าผู้เขียนใช้คำสื่อภาพของหญิงในการแสดงบุคลิกลักษณะคือ สมบูรณ์ หน้าตาอุ่มเอิบ ผมหาวสวยที่ตัดสั้น ร่วงท้วมผิวสะอาด โดยเป็นลักษณะผู้หญิงวัยกลางคนใบหน้าขาวแจ่มใส นิ้วเรียวยาว เป็นลักษณะของผู้หญิงสาว หน้าหวาน เดินนวยนาด แซ่มซ้อย นัยน์ตาขม้อย ยิ้มอันหยดข้อย เป็นภาพลักษณ์ของนางเอกเอกเก คำที่กล่าวถึงฐานะทางสังคมของผู้หญิง ได้แก่ คุณหญิงคุณนาย โสเภณี ผู้หญิงหากิน การใช้คำไม่สุภาพ ได้แก่คำว่า กะหรี เด็กแว อีป้า อีเปรต อีนิบหายร้าน การใช้คำที่ใช้แสดงอารมณ์ มีทั้งคำแสดงอารมณ์ในทางบวก คือ ยิ้ม ผุดยิ้ม โลงอก ยิ้มย่องฟ้องใส ผ่องใส วิดีว้ายเบาๆ กลัวหัวเราะหัวเราะก๊ิก อมยิ้มปริ่มสุข ยิ้มสดใส อิ่มใจอิ่มบุญ ผ่องแผ้ว สุขล้ำ เข้มบาน คำแสดงความรู้สึกในทางลบ ได้แก่ เกลียด เจ็บแค้น พุ่มพ่าย ระบอมระบมกรรมกรรมกรึม หัวีรื่อง กลัว โกรธ บ้า อ่อนล้า หม่น การใช้คำเลียนเสียงพูดได้แก่ส้วสวย เสียด้ายเสียดายการใช้คำหลากหลายได้แก่ หญิง-สาว-อนงค์, แม่-มารดา, หญิงสาว-สตรี-ผู้หญิง การใช้คำซ้อนได้แก่ อ่อนหวาน กรืดกราย สาวน้อยร้อยซึ้ง เหวบางร่างน้อย แม่บ้านแม่เรือน นวยนาด แซ่มซ้อย หยดข้อย ร้าวราน การใช้คำซ้ำ แบ่งเป็น คำซ้ำที่ใช้ไม่ยวมก ได้แก่ สาวๆ สวยๆ กรืดๆ

คำซ้ำเลียนเสียงพูด ได้แก่ สัวสวาย เสียด้ายเสียดายการใช้คำภาษาต่างประเทศ ได้แก่ โบรกกันโฮม
แคชเชียร์ เซ็กซ์ เครซี่

2. การใช้โวหารภาพพจน์

ภาพพจน์ (Figure of Speech หรือ Rhetoric Language) คือถ้อยคำที่เรียบเรียงอย่าง
ใช้โวหาร ไม่กล่าวตรงไปตรงมา ทั้งนี้โดยมีเจตนาให้มีประสิทธิผลต่อความเข้าใจและต่อความรู้สึก
ยิ่งขึ้นกว่าการใช้ถ้อยคำบอกเล่า ภาพพจน์มิได้มีแต่ในเฉพาะบทร้อยกรอง ในร้อยแก้วนักเขียนก็
นิยมใช้วิธีการสร้างภาพพจน์เช่นเดียวกัน ทำให้ผู้อ่านได้ร่วมเข้าใจ คิด และรู้สึกอย่างเข้าถึงอารมณ์
ยิ่งขึ้นตามที่ผู้แต่งตั้งใจเสนอ (กุหลาบ มัลลิกะมาส 2522: 126-127)

การศึกษาโวหารภาพพจน์ในวรรณกรรมของนักเขียนหญิง ปรากฏดังนี้

2.1 อุปมา(simile)อุปมา คือ การเปรียบเทียบว่าสิ่งหนึ่งเหมือนกับสิ่งหนึ่งโดยใช้
คำเชื่อมที่มี ความหมายเช่นเดียวกับคำว่า "เหมือน" เช่น ดุจ ดัง ราว รวากับ เปรียบ ประดุจ เถก
ปานประหนึ่งเพียง เพียง พ่าง เป็นต้นโดยให้ข้อความสองอย่างมาเปรียบเทียบสิ่งที่เหมือนกัน
(ประภา ศรีสีหอำไพ 2531: 51-57)

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง ผู้วิจัยพบโวหารแบบอุปมา
ดังต่อไปนี้

“ไซ้คะ...ดิฉันมีลูกคนเดียว ยังทำได้ไม่ครบเลย” เธอบอกอย่างเปิดเผย “บางทีนั้น
นึ๊งๆ ถึงตอนที่...ชีวิตเพิ่งเริ่ม ลูกยังเล็กๆ ...แผลเห็นตาเมืองร้องหา...เพราะต้องการเรา แต่เราก็ไม่ค่อย
รู้ซึ่งถึงความต้องการอันนั้นเพราะเราเองก็กลัว ผิดหวังในตัวพ่อของแก...อยากจะเอาวันเวลาคืน
มานะคะ คุณบุรีแต่มันก็สายเกินไป”

คุณสายทองกระพริบตา หน่วยตาเริ่มวาวด้วยหยาดน้ำ...ไม่มีวิ๊วแวงของผู้หญิงใน
สมาคมชั้นสูงซึ่งประเปรียวสดใสเหมือนชีวิตโรยด้วยกลีบดอกไม้เหลืออยู่เลย

(ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 91)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้โวหารอุปมาคือผู้หญิงประเปรียวสดใสเหมือนชีวิต
โรยด้วยกลีบดอกไม้หมายถึง ผู้หญิงที่มีชีวิตอยู่บนความสะดกสบาย มีความสุขสดใส สวยงาม
สื่อภาพของผู้หญิงที่อยู่ในสังคมชั้นสูง มีความสุขกับความเจริญทางวัตถุซึ่งไม่ยั่งยืน ในที่นี้สื่อภาพ
ความบกพร่องในหน้าที่แม่ของสายทอง แม่ของสองเมืองผู้เคยมีชีวิตอย่างสุขสบาย แต่กลับผกผัน
ไปเพราะครอบครัวแตกร้าง แยกทางกับสามีและทอดทิ้งลูก เมื่อรู้สึกตัวก็สายเกินไปเสียแล้ว

“หล่อน” ในรวมเรื่องสั้นอัณวมณีแห่งชีวิต เป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างบอบบาง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“เรื่องทั้งหมดคงจะเป็นด้วยว่า หล่อนมีคุณสมบัติของผู้เป็นสุภาพสตรีไทยที่ดูเรียบร้อยอ่อนโยน วัตถุประสงค์จากกิริยาวาจ ทั้งตัวหล่อนก็เป็นคนเอวบางร่างน้อยราวกับถอดแบบมาจากนางในของอีกสมัยหนึ่ง ช้ำหน้าตาที่ดูไร้ช้ำ คุณสมบัติทั้งหมดนี้จึงได้ดึงดูดความตรงข้ามของชายอกสามศอกจากผู้เป็นสามี...”(อัณวมณีแห่งชีวิต อัณวัช หน้า 57-58)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้โวหารแสดงภาพพจน์แบบอุปมา คือ “หล่อนก็เป็นคนเอวบางร่างน้อยราวกับถอดแบบมาจากนางใน” หมายถึง หล่อนเป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างบอบบาง ตัวเล็กมีส่วนเว้าส่วนโค้งดูงามตา เพราะนางใน คือ นางพนักงานฝ่ายในซึ่งจะต้องได้รับคัดเลือกอย่างดีทั้งรูปร่าง หน้าตาและกิริยามารยาท สะท้อนภาพของผู้หญิงไทยว่าเป็นผู้หญิงที่มีรูปร่างบอบบางสมส่วน

กัปละมีเรื่องชกต่อยกับเพื่อนผู้หญิงชื่อรัตนา จึงถูกครูทำโทษ ให้ช่วยภารโรงกวาดโรงอาหารตอนพักเที่ยง โดยกัปละทำสามวัน รัตนาทำหนึ่งวัน ทั้งๆ ที่เด็กหญิงเป็นฝ่ายเริ่มก่อน ดังตัวอย่างต่อไปนี้

กัปละรับคำสั่งเสียงเบา หน้าเงาเพราะใจไม่อยากงาน นึกถึงแต่น้ำหนักมือของรัตนาที่พาดลงบนหลัง ซึ่งทำให้เขาจุกจนพูดไม่ออก ครั้นเขาหันไปเอาคืนบ้างก็ได้เพียงปลายนิ้วสะกดหัวไหล่เท่านั้นเพราะรัตนาหลบไว้วางกับลูกกลิ้ง (ช่วงสำราญ เดือนวาด พิมวนา หน้า 199)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบอุปมาในการเปรียบเทียบ คือ “รัตนาหลบไว้วางกับลูกกลิ้ง” หมายถึง รัตนาหลบได้เร็วจนแทบไม่โดนตัว สื่ภาพของเด็กหญิงรัตนาว่าเป็นคนที่คล่องแคล่วว่องไว และซุกซนอย่างเด็กผู้ชาย

ณภัทร แม่ของกะทิ ยังไม่ยอมรับอาการกล้ามเนื้ออ่อนแรงของตนเอง จึงพากะทิซึ่งยังเล็กๆ ไปเที่ยวเล่นน้ำคลอง โดยไม่บอกใคร จนมีเรื่องไม่คาดฝันเกิดขึ้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

“แม่เหมือนบ้า ฝนตกลงมาเหมือนฟ้ารั่ว แม่ร้องตะโกนแข่งกับกับเสียงฟ้าให้หนูนั่งนิ่งๆ แม่ไม่รู้จริงๆว่าจะทำยังไงดี แม่ร้องแข่งกับฝน โกรธตัวเอง โกรธฝน โกรธฟ้า ที่สำคัญคือกลัวจนเหมือนหัวใจหยุดเต้น แม่ร้องโหยหวน ใครก็ได้ช่วยที ช่วยลูกของแม่ด้วย แม่ตะเบ็งจนสุดเสียง ทั้งๆ ที่รู้ว่าไม่มีทางที่ใครจะได้ยิน ต่อให้ไม่มีเสียงฝนฟ้าคะนองแบบนี้

(ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 67)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบอุปมาคือ “แม่เหมือนบ้า” และ “กลัวจนเหมือนหัวใจหยุดเต้น” หมายถึง แม่กลัวจนขาดสติ เพราะกะทิอยู่ในเรือคนเดียวกลาง

สายน้ำนักรท ตกใจกลัวสุดขีด กลัวลูกเป็นอันตราย แต่เมื่อไม่มีแรง จะดึงเรือกลับ หรือจะว่ายน้ำไป พยายามก็ทำไม่ได้ จึงได้แต่ตะโกนร้องขอความช่วยเหลือและร้องไห้เสียใจในความผิดพลาดของตนเอง ภาพพจน์นี้สื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นแม่ย่อมมีความรักและห่วงใยลูกอย่างสุดซึ้งเมื่อลูก ตกอยู่ในอันตราย

ในบทกวีนิพนธ์เรื่องใบไม้ที่หายไป ผู้เขียนได้แสดงภาพพจน์ในการแสดงความคิด ดังตัวอย่างต่อไปนี้

สะออดขาราวหอคดสดเกษียร

อันแม่เจียนจากใจให้ลูกสิ้น

บาดแผลบนต้นยางทางทำกิน

คือบากรับจารีกร่องของบุญคุณ

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 37)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปมา คือ “สะออดขาราวหอคดสดเกษียร อันแม่เจียนจากใจให้ลูกสิ้น” หมายถึง การเปรียบเทียบน้ำจากต้นนั้นนั้นขาวสะออดเปรียบกับน้ำนมจากแม่ที่กลั่นจากใจให้ลูกได้ดื่มกิน สื่อภาพบุญคุณอันยิ่งใหญ่ของผู้หญิงที่เป็นแม่ ซึ่งผู้เขียนกล่าวเปรียบในเชิงบวกที่ลูกทุกคนต้องทดแทน

2.2 อุปลักษณ์ (metaphor) คือการเปรียบเทียบด้วยการกล่าวว่าสิ่งหนึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่ง โดยใช้คำแสดงการเปรียบเทียบว่า“เป็น”หรือ“คือ”ความหมายจึงลึกซึ้งกว่าอุปมา อุปลักษณ์ประเภทหนึ่งคืออุปลักษณ์โดยนัยเป็นการเปรียบเทียบคล้ายอุปลักษณ์แต่ไม่มี“เป็น”หรือ“คือ”ปรากฏในข้อความยกมาแต่สิ่งที่นำไปเปรียบเทียบให้ผู้อ่านตีความเองว่าสิ่งที่นำไปเปรียบเทียบนั้นคืออะไรโดยสังเกตเนื้อความในบริบทนั้น (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริและบาหยัน อัมสาราญ 2548: 53-56)

สองเมือง ตัวละครเอกฝ่ายชายมีจิตใจผูกพันกับบาลี เพราะมีชีวิตในวัยเด็กเหมือนกัน เมื่อเติบโตขึ้น บาลีไปอยู่ต่างประเทศ แต่เขายังคิดคาดหวังว่าบาลีน่าจะเป็นสาวบริสุทธิ์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ทำไมเขาจะต้องหวังเห็นหล่อนเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ ได้สิ่งนั้นสิ่งนี้ สองเมืองนึกขำตนเองขณะขับตามไปถึงจนตีแยกแล้วต่างคนต่างเลี้ยวไปตามทางของตนเอง สองเมืองนึกนึกแห่งหนที่คนทั้งสองพากันไปในชั่วโมงข้างหน้า! ความจริงเขาก็ไม่น่าเก็บเอาความสงสัยใดๆ มาครุ่นคำนึง...หากสิ่งนั้นเกี่ยวข้องกับความประพฤติกของหล่อน...เป็นไปได้อย่างไรที่เขาหวังเห็นหล่อนเป็นผ้าขาว ซึ่งไม่เคยมีรอยมลทิน...เป็นไปได้ เขาคิด และเขาเองก็ไม่ได้หวังเช่นนั้น...แต่นั้นแหละ ถึงอย่างไรเขาเป็นชาวไทยจะไม่ให้ถือสาเกี่ยวกับเรื่องเช่นนี้เสียเลย ย่อมเป็นไปไม่ได้อีกเช่นกัน (ปุ่นปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 125)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ คือ “หล่อนเป็นฟ้าขาว” หมายถึง บาลีเป็นสาวบริสุทธิ์ ผู้เขียนบรรยายผ่านความคิดของตัวละครชายที่มีต่อตัวละครหญิง ว่าน่าจะยังมีความสาวแบบพรหมจรรย์ ไม่เคยหลับนอนกับชายใดมาก่อน ซึ่งบาลีกลับไม่ได้เป็นเช่นนั้น ตรงกันข้ามบาลีมีผู้ชายเข้ามาแล้วหลายคน สื่อภาพของผู้หญิงที่รับวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นแบบในการดำเนินชีวิตคือ การลองอยู่ร่วมกันก่อนแต่งงาน สองเมืองเองก็รู้แต่ก็ยังไม่สามารถยอมรับได้ เพราะเขาเป็นผู้ชายไทย สะท้อนภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทย ว่าผู้หญิงที่มีคุณค่าต้องรักษาความสาวบริสุทธิ์ก่อนแต่งงาน ถ้าหญิงใดเคยผ่านผู้ชายมาแล้วโดยยังไม่แต่งงานเป็นเรื่องเสียหาย มีมลทิน แต่ถ้าผู้ชายทำก็ไม่ใช่ไร เป็นเรื่องธรรมดาแสดงความเหลื่อมล้ำทางเพศอย่างชัดเจน

“หล่อน” ในอณูมณีแห่งชีวิต ทำหม้อใหม่แล้วนำไปซ่อนในห้องลูก หล่อนตัวชาเมื่อรู้ว่าสามีจับได้ และพอรู้แล้วว่าจะเกิดเหตุการณ์อะไรตามมา ดังตัวอย่างต่อไปนี้

หล่อนค่อยๆ ลุกขึ้นใส่เสื้อผ้าไปอย่างซังกะตาย แต่จะกระดิกกระเดี้ยทำอะไรอีกต่อไปก็หาไม่ ตัวของหล่อนแข็งเป็นหิน ไปเสียแล้ว และมือเท้าพานจะเย็นซืดเหมือนเลือดหยุดเดินลงไปเฉยๆ ใจหล่อนปั่นป่วนอยู่แต่หม้อเวรหม้อกรรมใบนั้นจนหูอื้อตาลาย...

(อณูมณีแห่งชีวิต อัญชัน หน้า 74)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้โวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ คือ “หล่อนแข็งเป็นหิน” หมายความว่า เมื่อ “หล่อน” ถูกสามีจับได้เรื่องหม้อใหม่ ทำให้ “หล่อน” ตัวแข็ง ตัวชา ความคิดก็สับสนไม่รู้จะหาทางออกอย่างไร บางทีถ้าตัว “หล่อน” กลายเป็นหินไปจริงๆ ก็อาจช่วยให้พ้นจากความรุนแรงที่จะได้รับ สะท้อนภาพของผู้หญิงที่ยอมตกเป็นเบี้ยล่างของสามี ถูกกระทำรุนแรงทั้งร่างกายและจิตใจอยู่ตลอดเวลา

บทกวี “อหังการของดอกไม้” ในบทกวีนิพนธ์ ดอกไม้ที่หายไป ได้สื่อภาพของผู้หญิงที่มีคุณค่าดังตัวอย่างต่อไปนี้

สตรีมีดวงใจ

เป็นดวงไฟไม่ผันผวน

สร้างสมพลังมวล

ด้วยเธอล้วนก็คือคน

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 57)

ตัวอย่างดังกล่าวปรากฏโวหารภาพพจน์ คือ สตรีมีดวงใจเป็นดวงไฟไม่ผันผวน หมายถึง ผู้หญิงมีจิตใจที่เข้มแข็ง เป็นพลังอันกล้าแกร่งเปรียบกับดวงไฟ สีสภาพของผู้หญิงที่มีความมุ่งมั่น ทำทนาย และแสดงตัวตนที่เข้มแข็งสามารถทำทุกอย่างได้อย่างที่คนอื่นทำ

2.3 สัญลักษณ์ (symbol) คือ การเปรียบสิ่งหนึ่งแทนอีกสิ่งหนึ่งที่มีคุณสมบัติหรือลักษณะภาวะบางประการร่วมกันเป็นการสร้างจินตภาพซึ่งใช้รูปธรรมชักนำไปสู่ความหมายอีกชั้นหนึ่ง ส่วนใหญ่มักจะเป็นที่เข้าใจในสังคม เช่น ใช้ ดอกไม้ แทน ผู้หญิงเพราะมีคุณสมบัติร่วมกัน คือความสวยงามและความบอบบาง ใช้ ราชสีห์ แทนผู้มีอำนาจเพราะราชสีห์และผู้มีอำนาจต่างมีคุณสมบัติร่วมกันคือความน่าเกรงขามดังตัวอย่างในเรื่องปูนปิดทอง ดังนี้

เพียงสัปดาห์เศษๆ ที่บาลีเข้ามาพักอาศัย ก็ได้รู้ว่า อาเป็นคนเจ้าระเบียบและต้องการความสนใจจากหลานชายมากพอๆ เนื่องจากเธอเป็นคนสำคัญของเขามาตลอด แม้เธอจะเป็นฝ่ายสนใจปรนนิบัติอาทรทุกข์สุขของเขา แต่งานทุกอย่างภายในบ้านสองเมืองก็มอบหมายให้เธอเป็นคนตัดสินใจแต่ผู้เดียว

เพราะฉะนั้น บาลีจึงต้องระมัดระวังในข้อที่ว่าการมาของหล่อนนั้น จะไม่ทำให้อา รู้สึกว่าถูกลดอำนาจ หรือไม่ก็ทำให้รู้สึกว่า เสือสองตัวอยู่ถ้าเดียวกัน

บริวารสามสี่คนในบ้านก็เช่นกัน บาลีไม่พยายามใช้สอยคนเหล่านั้น จู๊ดจ๊าดว่า หล่อนเป็นใครที่นี้ หากแต่ไหว้วานเขาคล้ำๆ กับว่าหล่อนบังเอิญพลัดหลงเข้ามาเป็นสมาชิกครอบครัวเหมือนพวกเขาตั้งนั้นทุกคนที่ดูราวจะเฟื่องเลี้ยง และแข็งขันกับหล่อนแต่แรก ก็อ่อนโยนลงมากในสัปดาห์ต่อมา บาลีไม่มีอุบายแยบยลอื่นใด นอกจากนำคุณสมบัติของเลขานุการที่ดีมาใช้ในการนี้ (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 288)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้ภาพพจน์แบบสัญลักษณ์ คือ สองเสืออยู่ถ้าเดียวกัน คำว่า “เสือ” เป็นสัญลักษณ์ของคนที่มีอำนาจ ซึ่งในที่นี้ หมายถึง บาลีและอาของสองเมือง เพราะอาคือคนที่สองเมืองมอบความไว้วางใจให้ดูแลทุกอย่างในบ้าน และเขาก็รักเคารพเหมือนแม่คนหนึ่งด้วย ส่วนบาลีเป็นผู้มาใหม่ในฐานะคนที่สองเมืองรักและจะแต่งงานด้วย สะท้อนภาพของผู้หญิงว่าจะเป็นผู้ดูแลและจัดการทุกอย่างในบ้าน โดยผู้ชายไม่ก้าวเข้า

นอกจากนี้ผู้เขียนยังใช้คำว่าเสือ ในลักษณะของความคร้าย ดังนี้

เรื่องราม ตัวละครหญิงจากเรื่องปูนปิดทอง เป็นผู้หญิงที่มีชีวิตมาจากครอบครัวที่แตกสลาย เรื่องรามจึงอยู่กับการเอาตัวให้รอด กลายเป็นคนโกหกหลอกลวง ร่วมมือกับพี่ชายต่างมารดา ปล้นทรัพย์สินในบ้านของสองเมือง ชายอีกคนที่อุปการะเลี้ยงดู ดังตัวอย่างต่อไปนี้

นัยน์ตากลมโตของเรื่องราวซึ่งเคยหลอกใครๆ ได้ เมื่อหล่อนประจบประแจง
 ดูตระหนก และเต็มไปด้วยแววของนางเสื่อร้าย มีเสียงเท้าวิ่งไปตามถนนซีเมนต์ข้างนอก ทำให้บาสี
 รีบผลุนผลันออกไปยังประตูหน้าตึก ซึ่งเปิดแง้มอยู่เช่นกัน (ปูนปิดทอง กฤษณา อโศกสิน หน้า 413)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำที่สื่อความหมายถึงผู้หญิง คือคำว่า นางเสื่อร้าย
 หมายถึง ผู้หญิงที่ดูร้าย ผู้เขียนเน้นภาพของผู้หญิงที่มีแววตาชั่วร้าย เนื่องจากถูกจับได้ขณะที่กำลัง
 ช่วยกันขนทรัพย์สินมีค่าลงในกระเป๋า สะท้อนภาพของผู้หญิงบางคนที่จิตใจอ่อนแอ ปล่อยให้
 ความโลภครอบงำจิตใจ ไม่สามารถกลับตัวได้ ออกตัณยูต่อพี่ชายที่อุปการะเลี้ยงดู ซึ่งต้องถูก
 กฎหมายลงโทษในที่สุด

ในบทกวีนิพนธ์เรื่องใบไม้ที่หายไป ผู้เขียนได้ใช้สัญลักษณ์หลายบท ดังตัวอย่าง
 ต่อไปนี้

ดอกไม้ไม่มีหนามแหลม

มิใช่แยมคอยคนชม

บานไว้เพื่อสะสม

ความอุดมแห่งผืนดิน

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 57)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายคือ ดอกไม้
 เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิง ซึ่งเป็นการสร้างคุณค่าใหม่ให้กับผู้หญิง ดอกไม้และบทกวีได้อย่างลึกซึ้ง
 สะท้อนภาพของผู้หญิงสมัยใหม่ที่มีคุณค่าในการเยี่ยมบานมากกว่าความสวยงามเพียงอย่างเดียว แต่
 สามารถสร้างสรรค์ประโยชน์แก่แผ่นดินได้อย่างภาคภูมิใจ

บทกวีนิพนธ์เรื่องใบไม้ที่หายไป ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์ในการสื่อความหมายถึง
 ผู้หญิง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

...ข้าวประชาชนนี้มีมามอบ

สนองตอบนักสู้ผู้หาญกล้า

แม่โพสพแบกกระบุงเดินมุ่งมา

ยืมในหน้าปาดเหงื่อเหนือไรคว่ำ

(ใบไม้ที่หายไป จิระนันท์ พิตรปรีชา หน้า 79)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้สัญลักษณ์เพื่อแสดงความเป็นผู้หญิง คือ คำว่า

แม่โพสพ เป็นคำยกย่องเทวดาผู้หญิง ความหมายในที่นี้ผู้เขียนต้องการสื่อถึงผู้หญิงที่คอยเป็นกำลังสำคัญด้านเสบียงอาหาร สำหรับนักต่อสู้เพื่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน

ผู้หญิงเป็นเพศที่เสื่อมเสียได้ง่าย ดังปรากฏในเรื่องอัถุมณีแห่งชีวิต ดังนี้

“เฮอะ แคนทำนั้กเลง จ้างก็ไม่มีใครสน รู้ป่าว--ยายชมบอกเราด้วยละว่า-- ตอนเราเกิดก็จั้นๆ คุณตาจ้างโจนสตกะลิเกมาเล่นแก้บนเท่านั้นแหละ แต่แห ตอนกำเนิดที่ปล้อง แกทำตื่นเดินถึงขนาดลุกขึ้นมาเดินโจนเหงๆ เองเลยละว่า--เหม่ เหม่ ตะบั้งแผ่นเดียวจะไปปิดส้วมนังนี้มิดอะไรเว้ย” (อัถุมณีแห่งชีวิต อัถุชน หน้า 28)

จากตัวอย่างข้างต้น เป็นคำพูดของเด็กชายป๊อด น้องชายของเด็กหญิงปล้อง ที่พูดจาเหยียดหยัน ประชดประชัน อย่างคนที่เหนือกว่า ภูมิใจที่พ่อแม่คุณตาได้ให้หลานชายมีการจ้างโจนสตกะลิเกมาฉลอง ส่วนเด็กหญิงปล้องเกิด กลับไม่พอใจ ตะบั้งแผ่นเดียวจะไปปิดส้วมนี้มิดอะไร หมายถึง เครื่องปิดที่ลับของเด็กหญิงทำด้วยเงิน ทอง หรือนาก ส้วม เป็นสัญลักษณ์ของความเสื่อมเสียที่เกิดขึ้นได้ง่ายของผู้หญิง สะท้อนภาพของผู้หญิงไทยมักเป็นเพศที่นำความเสื่อมเสียมาสู่วงศ์ตระกูลได้ง่าย รวมถึงค่านิยมของคนไทย นิยมมีลูกชายมากกว่าลูกผู้หญิง

กะทิ ในเรื่องความสุขของกะทิ เป็นเด็กหญิงที่รักแม่มาก ถึงแม้ไม่ได้อยู่เคียงคู่ใกล้ชิด และแม่ก็จากไปแล้ว กะทิก็ยังมีภาพที่สวยงามของแม่อยู่ในจิตใจ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ถ้ามีดินสอสี กะทิจะวาดภาพแม่ในชุดสีชมพูหวานๆ มีปีกบางใส และถือคทาเหมือนนางฟ้า กะทิเชื่อจริงๆ ว่าป้านี้แม่มีความสุขแล้วในโลกใหม่ และในอนาคตเราจะได้พบกันอีก (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 103)

จากตัวอย่างข้างต้น ผู้เขียนใช้คำว่า “นางฟ้า” เป็นคำที่แสดงว่าเป็นเพศหญิง เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงที่มีทั้งรูปร่างหน้าตา ผิวพรรณสวยงามและความดี สะท้อนเกี่ยวกับความรักของกะทิที่มีต่อแม่อย่างลึกซึ้ง และสวยงาม ถึงแม้แม่จะจากไปแล้วแต่ความทรงจำเกี่ยวกับแม่ก็ยังติดตาตรึงใจของกะทิอยู่เสมอ

2.4 การกล่าวท้าวความ (Allusion) คือการกล่าวอ้างถึงหรือกล่าวท้าวความถึงบุคคลสถานที่พฤติกรรมเหตุการณ์ในวรรณคดีนิทานเรื่องอื่นๆหรือการกล่าวอ้างข้อความตอนหนึ่งที่เป็นที่รู้จักกันดีทั่วไป ยกมาประกอบข้อความ เมื่อเอ่ยขึ้นมาก็เป็นที่รู้จักทันที (กุหลาบ มลลิกะมาส 2522: 131) ซึ่งจะช่วยเชื่อมโยงความคิดให้แก่ผู้อ่านและทำให้เข้าใจเรื่องราวได้ถูกต้องและรวดเร็วยิ่งขึ้น (จุไรรัตน์ ลักษณะศิริและบาหยัน อิมสำราญ 2548: 53-56)

จากการศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมของนักเขียนหญิง ผู้วิจัยพบว่ามีการใช้โวหารภาพพจน์แบบการกล่าวเท็จความดังนี้

“หล่อน” จากเรื่องในรวมเรื่องสั้นชุดอัณมณีแห่งชีวิต ผู้เขียนได้ใช้ภาพพจน์การกล่าวเท็จความ เพื่อเปรียบ เทียบและอธิบายพฤติกรรมของ “หล่อน” ในการใช้จ่ายอย่างรั่วไหล ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แรกๆ หล่อนก็เอาแต่หลงไหลได้ปลื้มในตัวสามี แม้จะแอบระอาบ้างกับนิสัยช่างกระเหม็ดกระโหม่ แทบไม่มีได้กระเด็นตกไปทางใดของเขา เมื่อเทียบกับการใช้จ่ายเงินของหล่อนที่เป็นไปอย่างรั่วไหลไม่รอบคอบจนแม้มารดาจะต้องออกปากว่า“แม่กระจาดกันโหว่” (อัณมณีแห่งชีวิต อัณชัน หน้า 60)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนมีการเปรียบเทียบโดยใช้ภาพพจน์แบบการกล่าวเท็จความคือ การใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของ“หล่อน” จนมารดาต้องออกปากว่าเป็นแม่กระจาดกันโหว่ โบราณนำภาชนะโบราณชนิดหนึ่งมาตั้งเป็นอุปมาให้คนเห็นกันชัดๆ “กระเซอ” หมายถึง ภาชนะชนิดหนึ่งลักษณะคล้ายกับ “กระจาด” ที่สำหรับใส่ของแต่กระเซอให้สำหรับใส่เงินเบี้ยหรือเสื้อผ้าของใช้ของประดับเล็กๆ ทัวไป (เป็นกระจาดลักษณะทรงสูงกันสอบ) ใช้วิธีการเด็ด (เอาค้ำเข้ากับสะเอวข้างซ้าย เอามือซ้ายเกี่ยวไว้ ถ้ากันกระเซอรั่วของในกระเซอก็จะหล่นหายหมด โบราณอุปมาว่าการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักประหยัดเก็บหอมรอมริบ สตรีแม่บ้านที่มีนิสัยอย่างนี้ โบราณขานว่าเป็น “กระเซอกันรั่ว” แต่ผู้เขียนมีการดัดแปลงข้อความเป็น แม่กระจาดกันโหว่ ทั้งนี้เพื่อให้ “หล่อน” เข้าใจความประพจน์ที่สมควรได้ชัดเจนยิ่งขึ้น สะท้อนภาพของผู้หญิงไทยที่ไม่รู้จักวางแผนการใช้จ่าย ไม่รอบคอบในการใช้เงินจนทำให้ถูกตำหนิ

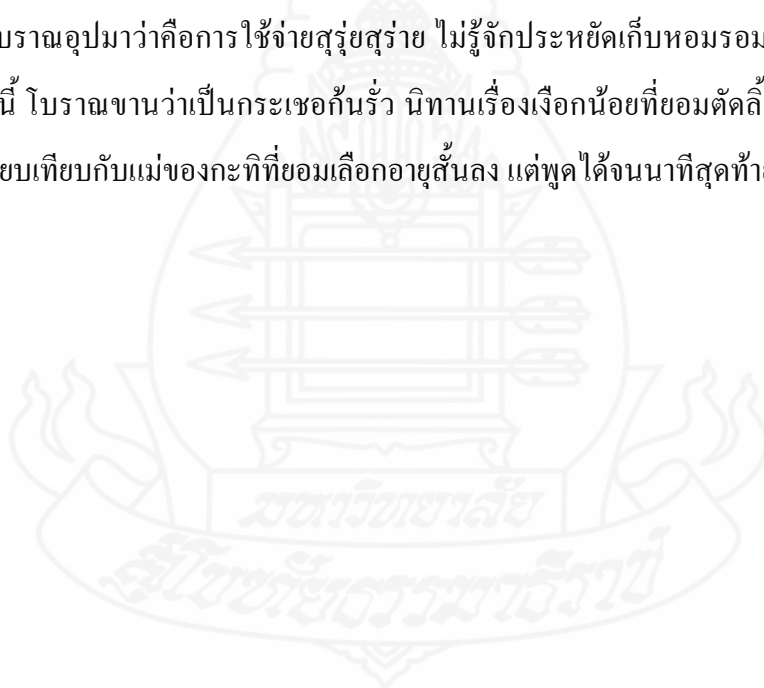
แม่ของเด็กหญิงกะทิอาการทรุดหนัก แต่ก็เลือกที่จะไม่เจาะคอ เพราะจะทำให้พูดไม่ได้ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

แม่ยังหลับอยู่ กะทิเข้าไปนั่งใกล้ๆ โบกหน้าของแม่ได้หน้าากที่เชื่อมต่อเข้ากับเครื่องไปแพพดูสงบ กะทินึกถึงคำพูดของน้ำกั้นด์ แม่เลือกที่จะไม่เจาะคอใส่เครื่องช่วยหายใจเพื่อยืดอายุ เพราะจะทำให้แม่พูดไม่ได้ แม่เลือกที่จะลดชีวิตของตัวเองลง แต่พูดได้จนนาทีสุดท้าย กะทินึกถึงนิทานเรื่องเงือกน้อยที่ยอมตัดลิ้นเพื่อเปลี่ยนหางให้เป็นขา แล้วไปตามหาเจ้าชายคนรัก แม่คงไม่มีความรักให้ต้องติดตามหาอีกแล้ว (ความสุขของกะทิ งามพรรณ เวชชาชีวะ หน้า 54-55)

จากตัวอย่างข้างต้น พบว่าผู้เขียนใช้การบรรยายความคิดและการกระทำของตัวละครโดยใช้ภาพพจน์แบบการกล่าวเท็จความ คือ นิทานเรื่องเงือกน้อยที่ยอมตัดลิ้นเพื่อเปลี่ยนหางให้เป็นขา เป็นการเปรียบเทียบการกระทำอย่างมีเหตุผล นั่นคือ แม่เลือกให้อายุสั้นลง แต่พูดได้จนนาทีสุดท้าย จึงไม่เจาะคอ เช่นเดียวกับเงือกน้อยที่ยอมตัดลิ้นเพื่อเปลี่ยนหางให้เป็นขา

เพื่อจะได้ตามหาชายคนรัก ตัวอย่างนี้สะท้อนให้เห็นภาพของหญิงไทยที่มีลักษณะของผู้หญิงสมัยใหม่ กล่าวคือ มีจิตใจเข้มแข็ง เด็ดเดี่ยว และตัดสินใจทุกอย่างด้วยตนเองอย่างมีเหตุผล

จากการวิเคราะห์ทฤษฎีการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์ของหญิงไทยในวรรณกรรมซีไรต์ของนักเขียนหญิง ผู้วิจัยพบว่าในด้านการใช้โวหารภาพพจน์ ปรากฏ ดังนี้ โวหารภาพพจน์แบบอุปมา ได้แก่ ผู้หญิงประเปรียวสดใสมือเหมือนชีวิตโรยด้วยกลีบดอกไม้ หล่อนก็เป็นคนเอบางร่างน้อยราวกับถอดแบบมาจากนางใน รัตนาลบไวรราวกับลูกสิง แม่เหมือนบ้า กลัวจนเหมือนหัวใจหยุดเต้น สะอาดขาวราวหยดสดเกษียร โวหารภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ ได้แก่ หล่อนเป็นผ้าขาว หล่อนแข็งเป็นหิน หล่อนเป็นเป่าซ่อม สตรีมีดวงใจเป็นดวงไฟไม่ผันผวน โวหารภาพพจน์แบบสัญลักษณ์ ได้แก่ ดอกไม้ หมายถึงผู้หญิง เสือสองตัวอยู่ถ้ำเดียวกัน หมายถึง บาลี กับอาของสองเมืองหมาหัวเน่า หมายถึง เด็กหญิงปล้อง ส้วม หมายถึง ความเสื่อเสียบของลูกผู้หญิง ปลาหางเปีย หมายถึง ผู้หญิง นางเสื่อร้าย นางเอก นางฟ้า โวหารภาพพจน์แบบกล่าวเท็จความ ได้แก่ แม่กระจาดกันโห้ว โบราณอุปมาว่าคือการใช้จ่ายสุรุษสุร่าย ไม่รู้จักประหยัดเก็บหอมรอมริบ สตรีแม่บ้านที่มีนิสัยอย่างนี้ โบราณขานว่าเป็นกระเชอกันรั้ว นิทานเรื่องเงือกน้อยที่ยอมตัดลิ้นเพื่อเปลี่ยนหางให้เป็นขาเปรียบเทียบกับแม่ของกะทิที่ยอมเลือกอายุสั้นลง แต่พูดได้จรรยาที่สุดท้าย

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

งานวิจัยเรื่องการวิเคราะห์ภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ของนักเขียนหญิง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภาพลักษณ์ของหญิงไทยและกลวิธีการใช้ภาษาใน วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ 5 เรื่องของนักเขียนหญิง ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. สรุปการวิจัย

1.1 ด้านภาพลักษณ์ของหญิงไทยพบภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทย 4 ประการ ได้แก่

1.1.1 ในด้านบุคลิกลักษณะ พบว่ามี 2 ลักษณะคือ

1) ลักษณะภายนอก ซึ่งได้แก่รูปร่างหน้าตา ผิวพรรณและกิริยามารยาทที่ แสดงออก พบว่าผู้หญิงก่อนแต่งงานส่วนมากจะมีหน้าตาสวยและมีลักษณะดึงดูดใจส่วนผู้หญิงที่ แต่งงานแล้วจะมีลักษณะภายนอกเปลี่ยนแปลงไปตามวัย สำหรับผู้ที่อยู่ในสังคมของคนมีฐานะดี บางคนอาจมีการทำศัลยกรรมเพื่อความสวยไว้ให้นานที่สุด แต่หญิงที่ทำงานหนักจนไม่ได้ดูแล ตัวเอง ก็ทำให้ร่างกาย ผิวพรรณและความสวยงามในวัยสาวทรุดโทรมเร็วกว่าหญิงทั่ว ๆ ไป

2) ในด้านลักษณะนิสัย พบว่ามีลักษณะนิสัยของผู้หญิงไทย 3 ประการ ประการแรกคือ ผู้หญิงที่มีลักษณะของหญิงไทยสมัยเก่า ประการที่สองคือผู้หญิงที่เริ่มมีการ เปลี่ยนแปลง ประการที่สามคือผู้หญิงหัวสมัยใหม่

1.1.2 ความสัมพันธ์กับบุคคลและสังคม พบความสัมพันธ์ 2 ลักษณะ คือ

1) ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวพบว่ามีทั้งความสัมพันธ์ที่ดี มี ความสุข ความสัมพันธ์ในทางไม่ดี แคร่ร้าย ไม่มีความสุข

2) ความสัมพันธ์ของหญิงไทยกับบุคคลในสังคม ผู้วิจัยได้ศึกษาใน

สามประการ คือ ประการแรกความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อน พบว่าหญิงไทยมีความสัมพันธ์กับเพื่อนที่ดี โดยเป็นความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัว เพื่อปรับทุกข์ในการดำเนินชีวิต ส่วนในด้านขัดแย้งกัน ไม่ปรากฏเนื่องจากวรรณกรรมทั้ง 5 เรื่อง เน้นเรื่องราวในครอบครัวเป็นส่วนใหญ่ ประการที่สอง ความสัมพันธ์ในฐานะคนรัก มีทั้งสมหวังและเลิกรา ประการสุดท้ายคือความสัมพันธ์ในฐานะผู้ร่วมงาน มีทั้งความสัมพันธ์ที่ดี และความสัมพันธ์ในทางไม่ดี

1.1.3 ด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต ผู้วิจัยพบประเด็นจากการศึกษา 3 ประการ คือ ประการที่หนึ่งคือ การอยู่อย่างเรียบง่าย ได้แก่ การอยู่ใกล้ชิดธรรมชาติ และการใช้ชีวิตแบบดั้งเดิม ประการที่สองคือ การปฏิบัติตามคำสอนทางศาสนา ได้แก่ ความเชื่อเรื่องบุญกรรม และความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ ประการที่สามคือ การรับวัฒนธรรมตะวันตกเป็นแบบในการดำเนินชีวิต ซึ่งได้แก่ การทดลองอยู่ด้วยกันก่อนตัดสินใจแต่งงาน การมีอิสระในความคิดและตัดสินใจ ทั้งการคบเพื่อน และการแต่งงาน

1.1.4 ด้านสถานภาพและบทบาท ผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นในการศึกษา 3 ลักษณะ คือ ลักษณะที่หนึ่ง ผู้หญิงในฐานะบุตร พบว่า มีบทบาทของบุตรที่ดี เคารพเชื่อฟังบิดามารดา บุตรีที่แสดงบทบาทเป็นคนที่เกลียดบิดามารดาและไม่เคารพเชื่อฟัง ประการที่สอง คือฐานะภรรยา พบภรรยาที่ปรนนิบัติรับใช้สามี ประการที่สามคือ ฐานะมารดา พบบทบาทของมารดาที่ทำหน้าที่ได้อย่างดี อบรมเลี้ยงดูบุตรได้อย่างอบอุ่น มีความสุข และภาพของมารดาที่ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรทอดทิ้งจนทำให้บุตรว้าเหว่ ขาดความอบอุ่น

1.2 ด้านกลวิธีการใช้ภาษา จากการวิเคราะห์พบกลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทย 2 ประการ ได้แก่

1.2.1 การใช้คำ ผู้วิจัยพบว่า มี 7 ลักษณะ ได้แก่ 1) คำสุภาพ พบ 2 ประเด็น คือ คำที่กล่าวถึงบุคลิกลักษณะ หมายถึง รูปร่าง หน้าตา ผิวพรรณ เสื้อผ้า การแต่งกาย และพฤติกรรม การแสดงออกถึงนิสัยพบว่าผู้เขียนใช้คำสื่อภาพของผู้หญิงในการแสดงบุคลิกลักษณะ คือ สมบูรณ์ หน้าตาอิมเอิบ ร่าเริงแจ่ม โดยเป็นลักษณะผู้หญิงวัยกลางคน คำที่กล่าวถึงฐานะทางสังคมของผู้หญิง ได้แก่ คุณหญิงคุณนาย โสเภณี ผู้หญิงหากิน 2) คำไม่สุภาพหรือคำหยาบ ได้แก่ คำว่า กะหรี เด็กรเวร อีป้า อีเปรต อีฉิบหายร้าน 3) คำแสดงอารมณ์ความรู้สึก มีทั้งคำแสดงอารมณ์ในทางบวก คือ

ยิ้ม ผุดยิ้ม โลงอก ยิ้มย่องฟ่องใส ฟ่องใส วิดีว้ายเบาๆ กลั้วหัวเราะ หัวเราะก๊าก อมยิ้มปริ่มสุข ยิ้ม
 สดใส อืมใจอืมบุญ ฟ่องแผ้ว สุขล้ำ เข้มบาน คำแสดงความรู้สึกในทางลบ ได้แก่ เกลียด เจ็บแค้น
 พุ่มพ่าย ระบอมระบมกรรมกรรมกริยาม หวีดร้อง กลั้ว โกรธ บ้า อ่อนล้า หม่น 4) การใช้คำหลากหลาย ได้แก่
 หญิง-สาว-อนงค์, แม่-มารดา, หญิงสาว-สตรี-ผู้หญิง 5) การใช้คำซ้อน ได้แก่ อ่อนหวาน กรีดกราย
 สาวน้อยร้อยซึ้ง เอบางร่างน้อย แม่บ้านแม่เรือน นวนาค แซ่ม้า หอย้อย ร้าวราน 6) การใช้คำ
 ซ้ำ แบ่งเป็น คำซ้ำที่ใช้ไม่ยวม ได้แก่ สาวๆ สวยๆ กรีดๆ คำซ้ำเลียนเสียงพูด ได้แก่ ส้วสวาย
 เสียด้ายเสียดายแตงแตง 7) การใช้คำภาษาต่างประเทศ ได้แก่ โบรกกันโฮม แคชเชียร์ เซ็กซ์ เกรซี่

1.2.2 การใช้โวหารภาพพจน์ผู้วิจัยพบว่าในด้านการใช้โวหารภาพพจน์ ปรากฏ

4 ลักษณะ ดังนี้ 1) โวหารภาพพจน์แบบอุปมา ได้แก่ ผู้หญิงประเปรียวสดใสเหมือนชีวิตโรยด้วย
 กลีบดอกไม้ หล่อนก็เป็นคนเอบางร่างน้อยราวกับถอดแบบมาจากนางใน รัตนาลบไวรากับลูก
 ลิง แม่เหมือนบ้า กลัวจนเหมือนหัวใจหยุดเต้น สะอาดขาวราวหยดสดเกษียร 2) โวหารภาพพจน์
 แบบอุปลักษณ์ ได้แก่ หล่อนเป็นผ้าขาว หล่อนแข็งเป็นหิน หล่อนเป็นเป้าซ้อม สตรีมีดวงใจเป็น
 ดวงไฟไม่ผันผวน 3) โวหารภาพพจน์แบบสัญลักษณ์ ได้แก่ ดอกไม้ หมายถึงผู้หญิง เสือสองตัวอยู่
 ถ้ำเดียวกัน หมายถึง บาลี กบอาของสองเมือง หมาหัวเน่า หมายถึง เด็กหญิงปล้อง ส้วม หมายถึง
 ความเสื่อมเสียของลูกผู้หญิง ปลาหางเปีย หมายถึง ผู้หญิง 4) โวหารภาพพจน์แบบกล่าวเพื่อความ
 ได้แก่ แม่กระจาดกันโห่ โบราณอุปมาว่าคือการใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ไม่รู้จักประหยัดเก็บหอมรอมริบ
 สตรีแม่บ้านที่มีนิสัยอย่างนี้ โบราณเรียกว่าเป็นกระเชอกันร้ว นิทานเรื่องเงือกน้อยที่ยอมตัดลิ้นเพื่อ
 เปลี่ยนนางให้เป็นขาเปรียบเทียบกับแม่ของกะทิ ที่ยอมเลือกอายุสั้นลง แต่พูดได้จนนาทีสุดท้าย

2. อภิปรายผล

จากการวิจัยนี้ผู้วิจัยมีประเด็นที่จะอภิปรายผลดังนี้

2.1 การสะท้อนภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลซีไรต์ของนักเขียน
 หญิงทั้ง 5 เรื่อง พบผู้หญิงไทยมีบุคลิกลักษณะสามแบบ คือ ผู้หญิงสมัยเก่า แบบเริ่มมีการ
 เปลี่ยนแปลง และผู้หญิงสมัยใหม่ ความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว มีเพียงเรื่องความสุขของกะทิ

ที่นำเสนอภาพครอบครัวในอุดมคติ ส่วนวรรณกรรมเรื่องอื่นๆ ต่างก็เสนอแง่มุมของปัญหาครอบครัวในสังคมไทย ซึ่งพบเห็นได้โดยทั่วไป และผู้หญิงจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหานั้นทุกเรื่อง เช่น เป็นต้นเหตุของปัญหา เป็นผู้ได้รับผลกระทบของปัญหา ตลอดจนเป็นผู้แก้ไขปัญหา ด้านแนวทางในการดำเนินชีวิต พบว่าเป็น ผู้หญิงที่ใช้ชีวิตใกล้ชิดธรรมชาติ มีความเป็นอยู่แบบดั้งเดิม และมีความเชื่อเรื่องบุญกรรม มักเป็นผู้หญิงสูงวัย หรือวัยหลังเกษียณจากการทำงาน ส่วนผู้หญิงที่นิยมรับวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นแบบในการดำเนินชีวิต เป็นผู้หญิงวัยสาวหรือวัยทำงาน ด้านสถานภาพและบทบาท เป็นสภาพปกติที่ดำรงอยู่ในสังคมทั่วไป คือ ผู้หญิงที่ทำหน้าที่เป็นมารดา ภรรยาและบุตร ซึ่งผู้เขียนได้สะท้อนออกมาอย่างสมจริง เหมือนตัวละครมีชีวิตอยู่จริงในสังคม กลวิธีการใช้ภาษาเพื่อสื่อภาพลักษณ์ของผู้หญิงพบว่าด้านการใช้คำ ผู้เขียนนิยมใช้คำเลียนเสียงพูด คำซ้อนและคำประสมเป็นจำนวนมาก มีการใช้โวหารเปรียบเทียบเพื่อแสดงภาพของผู้หญิงได้อย่างชัดเจน

2.2 ตัวละครหญิงในวรรณกรรมซีไรต์ทั้ง 5 เรื่อง ส่วนใหญ่จะมีรูปร่างหน้าตาสวย สอดคล้องกับงานวิจัยของกัญญารัตน์ ทวีรัตน์ (2541) ที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและบทบาทของสตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ พบว่าสตรีจะมีรูปร่างหน้าตาสวยงาม มีกิริยาสุภาพเรียบร้อย ด้านแนวทางการดำเนินชีวิต พบว่าหญิงไทยมีแนวโน้มในการรับวัฒนธรรมตะวันตกมาเป็นแบบในการดำเนินชีวิตมากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพวัลย์ ศรีพรหมษา (2544) ที่ศึกษาเกี่ยวกับลักษณะและบทบาทของสตรีในนวนิยายของสุวรรณี สุคนธา พบว่าสตรีมีอิสระในการคบเพื่อนต่างเพศมากขึ้น จึงมีลักษณะและบทบาทแตกต่างจากสตรีไทยในยุคสมัยเก่าหลายประการ

2.3 ผลจากการวิเคราะห์ภาพลักษณ์ของหญิงไทยในงานวิจัยนี้ เป็นเพียงภาพลักษณ์ที่ปรากฏในวรรณกรรมที่นำมาศึกษา จึงอาจทำให้พบภาพลักษณ์ของผู้หญิงไทยไม่ครบทุกด้าน เนื่องจากวรรณกรรมซีไรต์ที่ศึกษาทั้ง 5 เรื่อง ซึ่งมีความหลากหลายด้านรูปแบบในการนำเสนอ กล่าวคือ นวนิยายมักมีขนาดยาวที่มีความเด่นชัดด้านการพรรณนาตัวละคร ในขณะที่รวมเรื่องสั้นมุ่งเน้นการเสนอแนวความคิดมากกว่าการพรรณนาตัวละคร สำหรับบทกวีนิพนธ์ เป็นบทกวีเชิงประวัตินิยมเสนอแนวคิด อุดมการณ์และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง จึงมีการพรรณนาถึงบุคลิกลักษณะของผู้หญิงไม่มากนัก

3. ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาภาพลักษณ์หญิงไทยในวรรณกรรมของนักเขียนหญิงที่ได้รับรางวัลซีไรต์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

3.1 ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

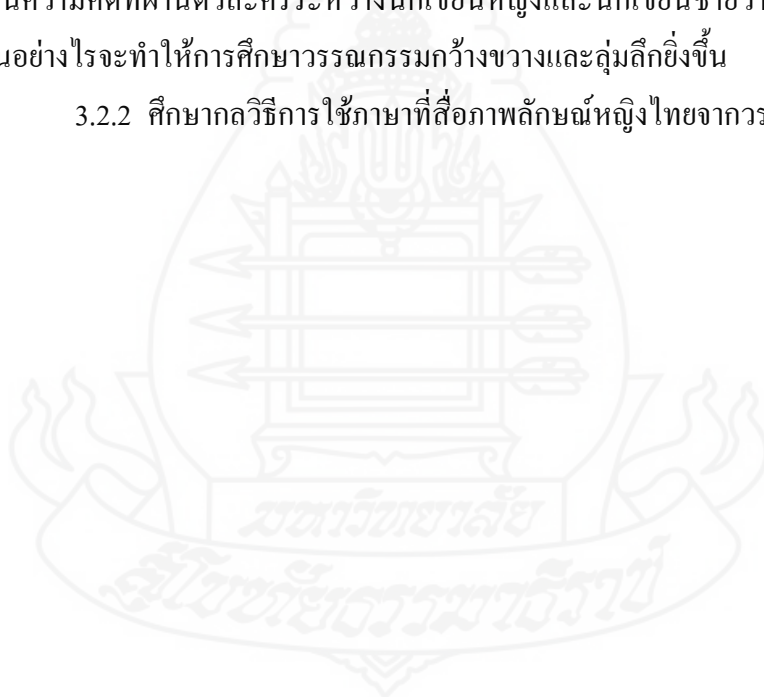
3.1.1 ควรนำผลจากการวิจัยในครั้งนี้ไปประกอบกับข้อมูลเกี่ยวกับสตรีในสังคมไทยปัจจุบันเพื่อนำไปแก้ไขปัญหาและพัฒนาสตรีไทยต่อไป

3.1.2 ควรนำผลจากการวิจัยไปประกอบการเรียนการสอนเกี่ยวกับการอ่านและวิเคราะห์วรรณกรรมปัจจุบัน

3.2 ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.2.1 ศึกษาแนวคิด ค่านิยมและพัฒนาการของหญิงไทยจากวรรณกรรมรวมทั้งการสะท้อนความคิดที่ผ่านตัวละครระหว่างนักเขียนหญิงและนักเขียนชายว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไรจะทำให้การศึกษาวรรณกรรมกว้างขวางและลุ่มลึกยิ่งขึ้น

3.2.2 ศึกษากลวิธีการใช้ภาษาที่สื่อภาพลักษณ์หญิงไทยจากวรรณกรรมอื่นๆ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร (2524) *ประวัตินักเขียนไทยเล่ม 1* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร กรมศิลปากร
- กฤษณา อโศกสิน (2536) *ปูนปิดทอง* พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพมหานคร รวมสาส์น _____ (2552) *ภมร* พิมพ์ครั้งที่ 4 กรุงเทพมหานคร เพื่อนดี
- กอบกุล อิงคุทานนท์ (2533) *ใบไม้ที่หายไปถึงโรมานติคของเวิร์ลสเวิร์ช* กรุงเทพมหานคร แสงหากัญญารัตน์ ทวีรัตน์ (2541) “วิเคราะห์สตรีในเรื่องสั้นของยาขอบ” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษา
มหาบัณฑิต วิชาเอกภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ
- กาญจนา แก้วเทพ (2535) *ภาพลักษณ์ของผู้หญิงในสื่อมวลชน* กรุงเทพมหานคร โครงการเผยแพร่
ผลงานวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- กุหลาบ มัลลิกะมาส (2522) *วรรณคดีวิจารณ์* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก
คณะมนุษยศาสตร์มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- คณินันต์ ไสยโสภณ (2534) “วิเคราะห์กลวิธีการเขียนบันเทิงคดีของชาติ กอบจิตติ” วิทยานิพนธ์
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ มหาสารคาม
- งามพรรณ เวชชาชีวะ (2552) *ความสุขของกะทิ* พิมพ์ครั้งที่ 6 กรุงเทพมหานคร แพรวสำนักพิมพ์
จิตติ หนูสุข (2539) *ข้ามสีทันดร* กรุงเทพมหานคร ดอกหญ้า
- จิระนันท์ พิตรปรีชา (2552) *ใบไม้ที่หายไปใน* พิมพ์ครั้งที่ 26 กรุงเทพมหานคร แพรวสำนักพิมพ์
- จรี จุลภาค (2528) “ค่านิยมของสังคมที่มีผลกระทบต่ออบทบาทสตรี” *สตรีทัศน์* 2, 2
(กุมภาพันธ์-เมษายน): 46-48
- จูไร รัตน์ลักษณะศิริและบาหยัน อิมสำราญ (2548) *ภาษากับการสื่อสาร* กรุงเทพมหานคร พี .เพรส.
- ชัยพร แสงกระจ่าง (2538) *วรรณพินิจ กฤษณา อโศกสิน* กรุงเทพมหานคร คมบาง
- ชูศักดิ์ ภัทรกุลวณิชย์ (2536) “ขอทาน ใครกันแน่คือขอทาน” *คนกับหนังสือ* กรุงเทพมหานคร คมบาง
_____. (2548) *อ่าน(ไม่)เอาเรื่อง* พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร โครงการจัดพิมพ์คบไฟ
- ชำนานูรอดเหตุภัย (2519) *สัมมนาการใช้ภาษาไทยปัจจุบัน* กรุงเทพมหานคร กรุงเทพมหานครพิมพ์
ณิชารีย์ อธิธรรมคุณ (2547) “การวิเคราะห์บทวิจารณ์เรื่องสั้นซีไรต์ (พ.ศ.2524- 2545)” วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไทยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- เดือนวาด พิมวนา (2548) *ช่วงสำราญ* พิมพ์ครั้งที่ 11 กรุงเทพมหานคร สามัญชน
- ทฤษฎี เสมอ (2541) “กลวิธีการแต่งเรื่องสั้นแนวสยองขวัญของเหม เวชกร” วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

- ทิพวัลย์ ศรีพรหมษา (2544) “ลักษณะและบทบาทสตรีในนวนิยายของสุวรรณี สุคนธา” วิทยานิพนธ์
 ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย (กลุ่มวรรณคดี) มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เทวทัต (นามแฝง) (2544) “นาฏกรรมชีวิต” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* 48, 3 (สิงหาคม): 60-61
- ธนิกาญจน์ จินาพันธ์ (2546) “วิเคราะห์แนวคิดและคุณค่าในกวีนิพนธ์ไทยที่ได้รับรางวัลวรรณกรรม
 สร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (ซีไรต์)” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต
 สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศิลปากร
- ชนาวดี ทำจิน (2532) “ผู้หญิงกับการเมือง” *สตรีทัศน์* 7, 1 (23-29 มกราคม-มีนาคม): 38
- ชญญา สังขพันธานนท์ (2539) *วรรณกรรมวิจารณ์* ปทุมธานี นคร
- ชานินทร์ กรีวิเชียร (2525) “สิทธิของสตรีในกฎหมายไทย” ใน *สิทธิสตรีปฏิบัติและวิวัฒนาการ
 เรียกร้องสิทธิสตรีไทย* หน้า 1-13 กรุงเทพมหานคร เรือนแก้ว
- ชเนศ เวศร์ภาดา (ม.ป.ป.) “อัญมณีแห่งชีวิต จริตทางวรรณศิลป์ กับ พันธกิจทางวรรณกรรม” *วารสาร
 ของสมาคมภาษาและหนังสือแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์* 25, 1-2 (เมษายน 2535-
 มีนาคม 2536): 137-141
- นตวิจน์ คงจันทร์ (2543) “ลักษณะการใช้วจนสารในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ
- นิคม กองเพชร (2543) “กลวิธีการแตงนวนิยายสยองขวัญ” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
 สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- นรนิติ เศรษฐบุตร (2521) “นวนิยายการเมืองของนักเขียนสตรีไทย” *โลกหนังสือ* 1,6 (มีนาคม) :70-75
- นันทา วีรวิทยานุกูล (2541) *การวิเคราะห์ภาพของผู้หญิงที่ปรากฏในเนื้อหาของเพลงลูกทุ่ง ระหว่างปี พ.ศ.
 2525-2540* วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- เนตรทราย คงอนุวัฒน์ (2550) “ศิลปะการใช้ภาษาในนวนิยายของวัฒน์ วรรณยางกูร” วิทยานิพนธ์
 การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ
- บรรจบ พันธเมธา (2544) *ลักษณะภาษาไทย* กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- บัวแพน นันทพิสัย (2525) “เมื่อกฤษณา อโศกสิน กะเทาะคราบของผู้เป็นพ่อแม่” *สยามรัฐสัปดาห์
 วิจารณ์* 23, 32 (มกราคม): 32-35
- บาหยัน อิมสำราญ (2527) “นวนิยายไทยระหว่างพ.ศ.2501-2506: การวิเคราะห์แนวคิด” วิทยานิพนธ์
 อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- บุญเรียง เขียดแก้ว (2545) “วิเคราะห์กลวิธีการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นของอัญชัน” วิทยานิพนธ์ปริญญา
 การศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ

- บุปผา บุญทิพย์ (2550) “จากเศรษฐกิจพอเพียงถึงความสุขของกะทิ” *วารสารรามคำแหง* 24 ,4
 หน้า 201-210 คืบค้นวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2553 จาก http://tdc.thailis.or.th/tdc/search_result.php
- บุญศิริ ภิญญาธินันท์ (2534) “ผู้หญิงในนวนิยายของ ก สุรางคนางค์” ใน *เอกสารสัมมนาผู้หญิงบนหน้ากระดาษ* หน้า 7-15 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- เบญจวรรณ ขุนฤทธิ์ (2546) “วิเคราะห์จินตภาพในวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน”
 วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยทักษิณ
- ประกาศศิริสีหอำไพ (2531) *การเขียนแบบสร้างสรรค์* กรุงเทพมหานคร โอเดียนสโตร์
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ไปรยา พลสารทูล (2549) “มายาคติความงามของสตรีไทย พ.ศ. 2481-2516” วิทยุญญามานุษยวิทยา
 มหาบัณฑิต สาขามานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พงษ์ศักดิ์ สังข์บุญโญ (ม.ป.ป) “อิทธิพลและผลกระทบของวรรณกรรมต่อสังคม” คืบค้นวันที่ 6
 พฤศจิกายน 2552 จาก <http://knowledge.eduzones.com/knowledge-2-1-1854.html>
- พจมาน พงษ์ไพบูลย์ (2542) “จำหลักไว้ในดวงใจจำหลักไว้ในแผ่นดิน” ใน *จำหลักไว้ในแผ่นดิน*
 หน้า 8-12 กรุงเทพมหานคร ดับเบิลไดนาเรชั่นพริ้นติ้ง
- พนมพร นิรัฐทวีและเทพี จรัสจรุงเกียรติ (2538) *การใช้ภาษาไทย 1* กรุงเทพมหานคร
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- พิพิชญ์ พงษ์พิชญ์ (2521) “วิเคราะห์นวนิยายที่ได้รับรางวัล ส.ป.อ.” วิทยุญญานิพนธ์การศึกษา
 มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร
- พิยาภรณ์ ปานเพชร (2548) “ภาพลักษณ์สตรีไทยในนิตยสาร” วิทยุญญานิพนธ์นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต
 สาขานิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- เพชรศิริ โยคะสิงห์ (2543) “แนวคิดสตรีนิยมในเรื่องสั้นของนักเขียนหญิงร่วมสมัย (พ.ศ. 2533-2540)
 วิทยุญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- ไพรัตน์ เดชะรินทร์ (2523) *การมีส่วนร่วมในสังคมการเมืองการปกครองสตรีไทย* ม.ป.ท.อ้างถึงใน
 เพชรศิริ โยคะสิงห์ (2543) “แนวคิดสตรีนิยมในเรื่องสั้นของนักเขียนหญิงร่วมสมัย
 (พ.ศ.2533-2540)” วิทยุญญานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัย
 มหาสารคาม
- ไพลิน รุ่งรัตน์ (2527) “การต่อสู้ของผู้หญิงในวรรณกรรมไทยกับความเป็นจริงของสังคม” *ครูปริทัศน์*
 3,17 (มีนาคม) : 72-79
- _____. (2532) *วรรณพินิจ กฤษณา อโศกสิน* กรุงเทพมหานคร คมบาง
- _____. (2533) “ลงดาบอัญชัน(2)” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* 37,17 (ตุลาคม): 40-41

-(2546) *แกะลายไม้หอม กฤษณา อโศกสิน* กรุงเทพมหานคร อักษรโสภณ
- ภัทรพร หงส์ทอง (2538) “การศึกษาแนวคิดสตรีนิยมในนวนิยายของทมยันตีระหว่างพุทธศักราช 2506-2534” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- ม.ล.บุญเหลือ เทพสุวรรณ (2520) “หัวใจของวรรณคดีไทย” ใน *วรรณไวทยาการ วรรณคดี* หน้า 55-156 พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพมหานคร สยาม
- มยุรี ภัคคุรงค์ (2539) “น่านาทศนะ นาง-นาถ-คุณ เสี่ยงสะท้อนของสตรี” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* 43, 10 (สิงหาคม): 70
- рінฤทัย สัจพันธ์ (2533) “ภาพของหญิงไทยในนวนิยายของนักเขียนสตรี” *วารสารภาษาและวรรณคดีไทย* 7, 1 (เมษายน): 34-42
-(2536) “รางวัลซีไรต์ สร้างสรรค์หรือทำลายวรรณกรรม” *ก๊วไกล* 4, 6 (ตุลาคม): 74-75
-(2547) “ภาพรวมของนวนิยายซีไรต์ในรอบ 25 ปี” *วารสารราชบัณฑิตยสถาน* 29, 3 (กรกฎาคม-กันยายน): 760-768
- วศินี สุทธิวิภากร (2552) “วาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์ ต่อสถานภาพและบทบาทสตรีไทยตามที้นำเสนอในนวนิยายของ คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- ว.วินิจัยกุล (2534) “โลกทัศน์ของนักเขียนหญิง” ใน *เอกสารสัมมนาผู้หญิงบนหน้ากระดาษ* หน้า 1-6 กรุงเทพมหานคร มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย
- วัชร ตรีรัตนภรณ์ (2534) “วิเคราะห์วรรณกรรมของอุษะณี นิด นรารักษ์” วิทยานิพนธ์การศึกษา มหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒสงขลา
- วินิตา ดิถียนต์ (2526) “วิจารณ์บุษบกใบไม้ของกฤษณา อโศกสิน” *โลกหนังสือ* 6, 8 (พฤษภาคม): 70-73
- วาณิช จรุงกิจอนันต์ (2537) *ชอยซีไรต์* กรุงเทพมหานคร มติชน
- วาที ชันธุวาร (2547) “วาทกรรมผู้หญิงไทยกับความแปรเปลี่ยน” *มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์* 21, 2 หน้า 35
- วีรวรรณ ศรีสำราญ (2533) *สถานภาพสตรีไทยในนวนิยายของกฤษณา อโศกสิน (พ.ศ.2497-2530)* วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- วิระวัฒน์ ปันนิตามัย (2542) *ดัชนีวัดความสุขความสำเร็จในชีวิต* กรุงเทพมหานคร เอ็กสเปอร์เน็ท
- ศรีวิน ธรรมรังรอง (2537) “บุคลิกภาพสตรีในนวนิยายที่ได้รับรางวัลของกฤษณา อโศกสิน” วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- สมชาย ปรีชาเจริญ (2519) “อดีตปัจจุบันและอนาคตของสตรีไทย” ใน *ประวัติศาสตร์สตรีไทย* หน้า 65-73 กรุงเทพมหานคร ม.ป.ท.

- สัจภูมิ ละออ (2551) *ซีไรต์ไดอารี่* กรุงเทพมหานคร สุขภาพใจ
- สุภัทร สวัสดิรักษ์ (2542) “ด้วยความรักและเคารพ” ใน *จำหลักไว้ในแผ่นดิน* หน้า 6-7
กรุงเทพมหานคร ดับเบิลไชนันท์ พรินต์ติ้ง
- สุภาพ วรโคตร (2542) “สตรีทัศน์ในนวนิยายของศรีบูรพา” วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- เสาวภา เจริญขวัญ (2521) “นางเอกในวรรณคดี” *มนุษยศาสตร์* 8, 3 (กันยายน-ธันวาคม): 62-67
- เสาวลักษณ์ พลรัฐนาสิทธิ (2544) “แนวคิดเกี่ยวกับผู้หญิงในนวนิยายของ “น้ำอบ” การศึกษาเชิง
วิเคราะห์” วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ไทยศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- อรทิพย์ อังสุรรังสี (2550) “ลีลาการใช้ภาษาในนวนิยายของนางชัมยกร แสงกระจ่าง” วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- อภิรัตน์ โมทนิยชาติ (2547) “การใช้ภาษาเพื่อสื่อจินตภาพในนวนิยายของปิยะพร ศักดิ์เกษม”
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- อัญชัน (2545) *อัญมณีแห่งชีวิต* พิมพ์ครั้งที่ 10 กรุงเทพมหานคร ภูเขา
- อิงอร สุพันธุ์วนิช (2518) “นวนิยายที่ได้รับรางวัล” *อักษรศาสตร์วิจารณ์* 6, 3 (ตุลาคม-พฤศจิกายน): 46-48
.....(2552) *นวนิยายนิทัศน์* กรุงเทพมหานคร ภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย
- อุ๋นใจ เจียมบุรณะกุล (2547) “วาทกรรม “ความสวย” อัตลักษณ์วัฒนธรรมการบริโภค: กรณีศึกษา
นักศึกษาหญิงมหาวิทยาลัยเชียงใหม่” วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชา
การพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- เอมอร นิรัญราช (2521) “ทัศนะทางสังคมในนวนิยายไทยสมัยรัชกาลที่ 7” วิทยานิพนธ์อักษรศาสตร์
มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

มหาวิทยาลัย

สกลนครราชภัฏ

เนื้อเรื่องย่อวรรณกรรมที่นำมาศึกษาวิจัย

1. ปูณปิดทอง

เป็นนวนิยายที่เกี่ยวกับปัญหาของครอบครัวในสังคมไทยส่วนใหญ่ มีตัวละครเอกคือ สองเมืองและบาลีสองเมืองเป็นเจ้าของคฤหาสน์ติดลูกไม้หลังใหญ่ ดำเนินธุรกิจหลายอย่าง มีผู้หญิงพยายามจับเขาโดยไม่ได้รับรู้ถึงฐานะทางการเงินที่แท้จริงของเขา พ่อแม่ของสองเมืองแยกทางกันตั้งแต่เขายังเล็กและทิ้งไว้ที่โรงเรียนประจำ เขาจึงรู้จักเพื่อนชื่อสกรรจ์ผู้มีครอบครัวแตกร้างไม่ต่างจากเขา พ่อแม่ของสองเมืองและสกรรจ์ ต่างก็เป็นคนมีตระกูลดี มีชื่อเสียงในสังคม แต่แต่งงานกันได้ไม่นานก็ต้องหย่าร้างกัน ทว่าสกรรจ์ไม่เข้มแข็งและต่อสู้ชีวิตอย่างสองเมือง สุดท้ายสกรรจ์จึงต้องจบชีวิตด้วยโรคพิษสุราเรื้อรังสกรรจ์มีน้องสาวต่างมารดาชื่อว่าบาลี ซึ่งเป็นผู้หญิงเพียงคนเดียวที่สองเมืองรักด้วยความบริสุทธิ์ใจ บาลีเป็นผู้หญิงสมัยใหม่ หลังจากที่พ่อแม่ของบาลีแยกทางกัน เติบโตอยู่กับพ่อ จากนั้นก็ไปอยู่กับแม่ที่ต่างประเทศ ใช้ชีวิตอย่างอิสระคบหาเพื่อนต่างเพศหลายคน ส่วนพ่อก็มีภรรยาใหม่และผู้หญิงอื่นอีกมากมาย ชีวิตของบาลีกับสองเมืองจึงมีปัญหาครอบครัวที่เหมือนกันทั้งสองคนมีความขมขื่นใจมาก เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่บาลีพยายามทำความเข้าใจในปัญหาดังกล่าวและชักจูงให้สองเมืองลืมความขมขื่นใจในวัยเด็ก สองเมืองกับบาลีตัดสินใจทดลองอยู่ด้วยกันแต่หากนั่นเป็นความต้องการของบาลีที่พยายามที่จะรักษาแผลในใจของสองเมือง ทว่ากลับกลายเป็นต่างคนต่างช่วยเหลือประคับประคองชีวิตกันและกัน สองเมืองเองก็มีน้องต่างมารดาอีกสองคนคือปลอดกับเรื่องรามซึ่งถูกทอดทิ้งเช่นกันแต่ประพฤติตนอย่างโจร ทั้ง ๆ ที่สองเมืองพยายามสงเสียดูแลน้องทั้งสองแต่ก็ดูเหมือนจะทำคุณบูชาโทษจนถูกทั้งสองพาพวกยกเค้า แต่ก็ต้องถูกจับเข้าคุก สองเมืองกับบาลีจึงต้องรับภาระดูแลสองคนของเรื่องราม ต่อมาพวกเขาได้ให้โอกาสแก่พ่อแม่และสมาชิกในครอบครัวกลับมาเริ่มต้นชีวิตใหม่ด้วยเหตุนี้สองเมืองจึงรักบาลี และมั่นใจว่าชีวิตคู่ของเขาและเธอจะไม่ล้มเหลวเช่นเดียวกับชีวิตของพ่อแม่ ต่างตั้งใจว่าจะเป็นพ่อแม่ที่เป็นตัวอย่างที่ดีไม่ใช่เป็นเพียงรูปหล่อด้วยปูนที่ปิดทองซึ่งยอมไร้ค่าเพราะงามแต่เพียงเปลือกภายนอกเท่านั้น

2. ใบไม้ที่หายไป

เป็นกวีนิพนธ์ที่รวบรวมความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนมาเรียงร้อยตามเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาสู่ชีวิตเธอโดยแบ่งออกเป็น 5 ช่วงเวลาคือระหว่าง พ.ศ. 2513-2515 เธอคือสาวน้อย วัยเยาว์ผู้มองโลกอันสวยงาม ระหว่าง พ.ศ. 2516 - 2519 เธอคือผู้พลัดถิ่นของดาวจุฬา ฯ มาสู่ผู้มีอุดมการณ์มุ่งมั่นที่จะแก้ปัญหาสังคมระหว่าง พ.ศ. 2520 -2522 เธอคือทหารป่า สหายใบไม้ที่เชื่อมั่นว่าการตัดสินใจถูกต้องแล้วที่จะอุทิศตนเพื่อต่อสู้กับความอยุติธรรมต่างๆระหว่างพ.ศ. 2522-2523 เธอคือกรวดเม็ดร้าวที่เจ็บช้ำด้วยความพ่ายแพ้และเธอได้รับบทบาทของการเป็นแม่ช่วงสุดท้าย ระหว่าง พ.ศ. 2524-2528 เธอคือนักศึกษาวิชาประวัติศาสตร์ของมหาวิทยาลัยชั้นนำในอเมริกาเป็นช่วงเวลาของการรักษาบาดแผลชีวิตด้วยความสุขุมพร้อมกับเข้าใจธรรมชาติและสัจจะแห่งชีวิตดีขึ้น

3. อัญมณีแห่งชีวิต(เฉพาะเรื่องที่สะท้อนภาพลักษณ์ของผู้หญิง)

3.1 แม่ครับ

แม่ครับเป็นเรื่องราวที่ผู้เขียนถ่ายทอดผ่านกระแสสำนึกของ “หนู่ย” เด็กชายตัวน้อยที่เพิ่งสูญเสียแม่ไป หนู่ยได้บอกเล่าเรื่องราวผ่าน “กระแสสำนึก” และ “ความฝัน” อันแสดงถึงความรักและความผูกพันที่มีต่อแม่ ทำให้หนู่ยได้รู้ว่าแท้จริงแล้วแม่ไม่ได้หายไปไหน แต่แม่ยังมีตัวตนอยู่ในความรู้สึกและความทรงจำของหนู่ยเสมอ

3.2 ปลาหางเปีย

ผู้เขียนกล่าวถึง “ปล้อง” เด็กหญิงที่มีลักษณะก้าวร้าว โผงผาง หัวรั้น และมีความรู้สึกที่ผู้ใหญ่มองว่าไม่รักคนเท่ากบ “ป๊อด” น้องชายซึ่งเป็นเด็กที่เรียนเก่งมักได้รับการชื่นชมของเล่นจากผู้ใหญ่ในบ้านเสมอ วันหนึ่งป๊อดได้ของขวัญเป็นว่าหางปลาที่น้ำซึ่มาฝากจากญี่ปุ่น ธรรมเนียมญี่ปุ่นนั้นจะแขวนว่าชนิดนี้ไว้ที่หน้าบ้านในเด็กผู้ชายเพื่อแสดงว่าบ้านนี้มีเด็กผู้ชาย เมื่อป๊อดนำว่านี้มาฝากปล้อง ก็ยังเป็นกระดุนปมด้อยของเด็กหญิงที่ไม่ได้รับการเหลียวแลจากคนในหมู่บ้านอยู่แล้ว ให้งยังเกิดความรู้สึกน้อยเนื้อต่ำใจเพิ่มขึ้น จนความอัดอั้นตันใจของปล้องมีถึงขีดสุด

เมื่อได้รู้จากคำพูดของป๊อคว่าตาเคยบอกว่าไม่อยากให้ปล้องเกิด ปล้องได้ระบายความอัดอั้นนี้กับยายเมื่อตนกำลังจะถูกทำโทษเนื่องจากก้าวร้าว ยายจึงได้มอบว่าหางปลาที่น้ำซึ่มาจากญี่ปุ่น เช่นกันแต่เก็บเอาไว้ให้ปล้อง โดยมีลักษณะพิเศษกว่าว่าหางปลาของป๊อคือมีเปียผูกติดทั้งสองข้าง

3.3 หม้อที่ขุดไม่ออก

หม้อที่ขุดไม่ออก กล่าวถึงชีวิตของผู้หญิงคนหนึ่งที่อยู่กับสามีและลูกอีกสองเธอเติบโตมาในครอบครัวที่ค่อนข้างมีฐานะ และความเป็นลูกคนเล็กของครอบครัวจึงทำให้ได้รับการทะนุถนอมเลี้ยงดูมาเป็นอย่างดี เธอจึงเป็นคนที่อ่อนโยนและไม่ค่อยมั่นใจในตนเองนักเมื่อต้องเผชิญปัญหาต่างๆ ในขณะที่สามีของเธอมีพื้นเพเดิมมาจากครอบครัวที่แร้นแค้น แต่เขาใช้ความสามารถและความทะเยอทะยานไต่เต้าจนมีหน้าที่การงานที่มั่นคงในปัจจุบัน เขาจึงเป็นคนที่ภาคภูมิใจและมั่นใจในตนเองสูง อีกทั้งยังเห็นคุณค่าของวัตถุมากกว่าจิตใจ สิ่งเหล่านี้เขาได้แสดงออกผ่านการยกตัวตัวเองสูง ดูถูก และเกรี้ยวกราดเธอในเรื่องต่างๆ นานา เนื่องจากเธอทำอะไรไม่ค่อยเป็น จึงมักผิดพลาดและไม่ได้อย่างที่เขาต้องการอยู่เสมอจนถึงขั้นทำร้ายร่างกายเธอในวันหนึ่ง เพราะเธอทำหม้อหุงข้าวใหม่ดำและขุดไม่ออกจึงเอาไปซ่อนไว้ เนื่องจากกลัวสามีดูค่า แต่สามีของเธอมาพบหม้อใบนั่นเสียก่อน

3.4 คนนอกใบลาน

เริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงงานฉลองพระไตรปิฎกของวัดท้ายตลาด ชาวบ้านแห่กันทำบุญโดยเชื่อว่าการสร้างพระไตรปิฎกจะช่วยให้ได้บุญมากและได้ขึ้นสวรรค์ชั้นสูงกว่าคนอื่น ยายหนูตาลซึ่งฝึกไฟในศาสนาก็คิดเช่นนั้นเหมือนกัน แต่คิดตรงที่ว่าบ้านของแกอยู่ตรงในละแวกวัดคลังเหล็ก วัดดังกล่าวไม่สนใจการทำบุญเหมือนกับวัดท้ายตลาด ยายหนูตาลจึงคิดที่จะไปทำบุญที่วัดท้ายตลาดโดยเอาเงินส่วนหนึ่งจากเงินเก็บทำบุญ เพราะทนไม่ได้หากต้องตายไปแล้วอยู่ในสวรรค์ชั้นต่ำกว่าคนอื่น ๆ ยายหนูตาลมีน้องชายคนหนึ่งคือตาเสนาะ ซึ่งมีแนวคิดที่ต่างกันอย่างสิ้นเชิงกับพี่สาว ตาเสนาะไม่เห็นด้วยกับการทำบุญที่ต้องเอารายได้จากการทำงานหนักไปให้เพื่อที่จะทำบุญ ทั้งๆที่พระไม่ได้ทำงานอะไรเลย ความคิดที่แปลกแหวกแนวกว่าคนอื่นนี้ทำให้ชาวบ้านมองตาเสนาะว่าเป็นพวกนอกกรอบ ไม่มีใครคบค้าสมาคมด้วยแม้แต่ยายหนูตาลพี่สาวแท้ๆ ก็ไม่ยุ่งเกี่ยว วันหนึ่งตาเสนาะพบเศรษฐีงูกัดอยู่ เขาจึงอุ้มเศรษฐีแล้วรีบไปยังเรือเพื่อที่จะพาไปยังสุข

ศาลาในหมู่บ้านแต่มีรอยเท้าเห็นเข้าคิดว่าตาเสนาจะจะทำร้ายณจึงใช้ปืนยิงนายเสนาจนถึงแก่ความตาย

3.5 ขอทาน

ผู้เขียนกล่าวถึงตัวละครสองตัวคือตากุดซึ่งพิการขาดวินัยข้างหนึ่งกับยายเหล็กซึ่งตาเหล็ก ทั้งสองตัวมีอาชีพเป็นขอทานในซอยแห่งหนึ่ง ด้วยการร้องเพลงประกอบกับการตีฉิ่งตามจังหวะ วันหนึ่งพระได้บิณฑบาตผ่านขอทานทั้งสอง ยายเหล็กจึงได้อาข้าวเปล่าถุงเล็ก ๆ ถวายพระ พระก็รับบิณฑบาตและอธิษฐานขอให้ตัวพระองค์ได้บรรลุมรรคผลบางครั้งผู้ใหญ่ในซอยจะยกตัวอย่างบาปบุญโดยใช้ความไม่สมประกอบของขอทานทั้งคู่ในการอบรมสั่งสอนเด็กๆ ไม่ให้ทำบาปกรรมแต่ดีทำร้ายพ่อแม่ เพราะจะมีสภาพเป็นเช่นเขาทั้งสอง นอกจากนี้ขอทานคู่นี้ยังได้เป็นแบบในการสร้างงานให้ศิลปินจนได้รางวัลดีเด่น และเป็นสิ่งที่สร้างความสบายใจในการทำงานให้กับหญิงสาวผู้หนึ่งเอาเงินห้าร้อยบาทให้ยายเหล็กเพื่อซื้อความสุขและความสบายใจในวันเกิดของตัวเอง

3.6 จดหมายถึงแผ่นดิน

จดหมายถึงแผ่นดิน ผู้เขียนบอกเล่าในลักษณะของจดหมายถึงพระแม่ธรณีเขาเล่าถึงการเดินทางไปชะอำและชายทะเลแถบจังหวัดพังงาและได้ประสบกับสิ่งต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น การสร้างความสกปรกให้กับชายทะเล การทิ้งสิ่งปฏิกูลลงสู่ทะเล การไม่ทิ้งขยะลงในถังขยะ หรือแม้แต่ประเพณีเช่นการลอยกระทงก็สร้างความสกปรกให้กับบ้านเมืองอย่างเห็นได้ชัด ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ควรปลูกฝังที่จิตสำนึกของคนให้มีความรับผิดชอบต่อส่วนรวม ไม่ควรทำผิดหรือทิ้งให้สกปรกเพราะเห็นว่าคนอื่นก็ทำได้

4. ช่างตำราญ

เป็นเรื่องของเด็กชายกำพล ช่างตำราญ อายุ 5 ขวบ พ่อแม่ของเขาแยกทางกันเดินและทิ้งเขาให้อยู่ในความดูแลของชุมชนห้องแถว คุณแม่ทองจันทร์ กำพลจึงย้ายไปอยู่กับคนนั้นบ้างคนนี้บ้างแล้วแต่ว่าจะมีใครชวนบางวันก็ต้องอดเพราะชาวบ้านลืมหือคิดว่าคนอื่นดูแลเขาแล้ว กำพลจึงต้องหาทางเอาตัวรอดไปวันๆ และมีความหวังจะได้กลับไปอยู่กับพ่อแม่แต่ความหวังนั้นก็ดูจะ

นางเลื่อนและริบหรี่มาก กำพลเป็นเด็กที่มองโลกในแง่ดี เพราะแม้จะไม่มีบ้านพักเป็นหลักแหล่ง ถูกพ่อแม่ทิ้งไป แต่เขาก็ยังมองโลกในแง่ดีได้ ผู้เขียนใช้มุมมองของเด็ก 5 ขวบ มองสิ่งต่างๆ เพื่อไม่ให้ดูเครียดและโหดร้ายหดหู่มากเกินไป เพราะเด็กจะลืมน้อยและสนุกไปวันๆ ไม่คิดมากเหมือนผู้ใหญ่ แม้จะมีความทุกข์ แต่ประเดี๋ยวก็ลืม เพราะมีเรื่องอะไรใหม่ๆ ผ่านเข้ามาเสมอ ทำให้ลืมความทุกข์ไปได้

5. ความสุขของกะทิ

เป็นเรื่องของกะทิ เด็กหญิงวัยเก้าขวบที่ไม่ได้อยู่กับแม่ แต่อยู่กับตายายผู้เกษียณราชการแล้วและกลับไปใช้ชีวิตอยู่ในต่างจังหวัดที่ไม่ห่างไกลจากกรุงเทพฯ กะทิมีความสุขอยู่กับตายาย และชีวิตที่เรียบง่ายที่ต่างจังหวัด เธอไม่รู้สึกละอายใจกับการที่ไม่มีแม่ ต่อมาเธอได้รับรู้เรื่องราวของเธอเองว่าเหตุใดแม่จึงไม่สามารถจะอยู่กับเธอได้ เธอได้รู้ชีวิตของเธอว่าเกิดจากความรักของแม่กับพ่อที่เป็นชาวพม่า และเหตุใดแม่จึงพาเธอกลับเมืองไทย รวมทั้งการที่แม่ไม่สามารถอยู่กับเธอได้ แม่ป่วยมากและได้ให้กะทิตัดสินใจเองว่าต้องการจะมีพ่อและไปอยู่กับพ่อที่ต่างประเทศ หรือจะเลือกใช้ชีวิตอยู่เมืองไทยอย่างมีความสุขกับตายายและญาติพี่น้องรักใคร่เธออย่างจริงใจ และมีชีวิตที่เป็นสุขท่ามกลางสิ่งแวดล้อมอันสุขสงบ ตอนจบ ผู้อ่านจะารู้ได้ว่า กะทิตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่กับคนที่เธอคุ้นเคยคือตายายมากกว่าที่จะไปอยู่กับพ่อที่เธอไม่เคยรู้จักเลย ความสุขของกะทิเป็นความสุขที่หาได้ไม่ยากเพราะเธอพอใจกับสิ่งที่มีอยู่แล้ว เธอไม่ได้ไขว่คว้าสิ่งที่เธอไม่รัก เธอไม่โหยหาความรักจากสิ่งหรือคนที่เธอไม่คุ้น เธอจึงเป็นสุขกับชีวิตได้ๆ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	นางเพชรินทร์ นาทศรีทา
วัน เดือน ปีเกิด	20 กุมภาพันธ์ 2515
สถานที่เกิด	จังหวัดกาฬสินธุ์
ประวัติการศึกษา	ค.บ. ภาษาไทย มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
สถานที่ทำงาน	โรงเรียนอนุคุณนารี จังหวัดกาฬสินธุ์
ตำแหน่ง	ครูวิทยฐานะ ครูชำนาญการพิเศษ

